

ปัญหาการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา
ศึกษากรณี : การปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน

นายราเมศ พรหมเย็น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2552
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PROBLEMS OF WITNESS DISPOSAL IN CRIMINAL CASE :
A CASE STUDY OF BEST PRACTICES FOR DISPOSING THE WITNESS
IN PROCESSES OF INVESTIGATION OFFICER

Mr. Rames Promyen

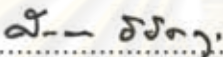
ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws
Faculty of Law
Chulalongkorn University
Academic Year 2009
Copyright of Chulalongkorn University

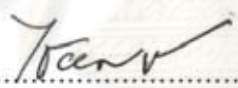
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา ศึกษากรณี : การปฏิบัติ
ที่เหมาะสมต่อพยานในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน
โดย นายราเมศ พรหมเย็น
สาขาวิชา นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

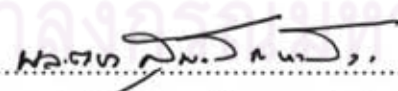

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. คักดา ธนิตกุล)

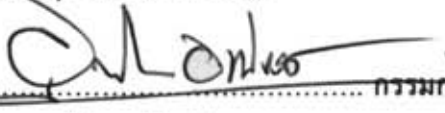
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ไชยยศ เหมะรัชตะ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สำเรียง เมฆเกรียงไกร)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(พลตำรวจโท สุพจน์ ณ บางช้าง)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร. อุทัย อาทิเวช)

รามาศ พรหมเย็น : ปัญหาการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา ศึกษากรณี : การปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน. (PROBLEMS OF WITNESS DISPOSAL IN CRIMINAL CASE : A CASE STUDY OF BEST PRACTICES FOR DISPOSING THE WITNESS IN PROCESSES OF INVESTIGATION OFFICER) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส, 167 หน้า.

พยานบุคคลในคดีอาญามีบทบาทและความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดี ทั้งนี้ หากพยานหรือบุคคลที่จะมาเป็นพยานได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลดังกล่าวเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการมาเป็นพยานและยินดีที่จะให้ความร่วมมือแก่รัฐ ส่งผลดีต่อการพิสูจน์ความจริงในทางอรรถคดีและการอำนวยความยุติธรรม

จากการศึกษาพบว่า การปฏิบัติงานด้านคุ้มครองพยานในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน ซึ่งถือเป็นหน่วยงานแรกที่มีบทบาทในการให้ความคุ้มครองพยาน มีปัญหาเกิดขึ้นหลายประการ อาทิเช่น ปัญหาการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญา ซึ่งพบว่าในหลายกรณีศึกษาพยานไม่ยินยอมที่จะได้รับความคุ้มครองโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ เนื่องจากขาดความมั่นใจในความปลอดภัย , ปัญหาเกี่ยวกับการขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อพยาน การปฏิบัติต่อพยานจึงเป็นไปในลักษณะของการใช้ดุลพินิจของพนักงานสืบสวนสอบสวน ทำให้มาตรฐานการปฏิบัติต่อพยานมีความแตกต่างกันไป , ปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติของพยานที่มีต่อหน่วยงานซึ่งเป็นผลมาจากการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าทางตรงก็ทางอ้อมในคดีและปัญหาความล่าช้าในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น เพื่อความชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน ผู้เขียนจึงได้เสนอแนะให้ออกระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญา พ.ศ. ... โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการยกย่องและให้เกียรติพยาน, การปฏิบัติต่อพยานที่มีความแตกต่างทางเพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา , การปฏิบัติต่อพยานภายหลังพยานสิ้นสุดการคุ้มครอง, การปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และการปฏิบัติตนของพยาน ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องนำมาใช้ปฏิบัติต่อพยานที่อยู่ในความควบคุมดูแล

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....ลายมือชื่อนิสิต.....
ปีการศึกษา.....2552.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5185998934 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : BEST PRACTICES/WITNESS DISPOSAL/INVESTIGATION OFFICER

RAMES PROMYEN : PROBLEMS OF WITNESS DISPOSAL IN CRIMINAL
CASE : A CASE STUDY OF BEST PRACTICES FOR DISPOSING THE
WITNESS IN PROCESSES OF INVESTIGATION OFFICER . THESIS ADVISOR
: PROF. VIRAPHONG BOONYOBHAS , 167 pp.

The Personnel Witness takes crucial roles in criminal procedure both at investigation and adjudication levels. Therefore, if a witness or person, who is likely to testify as a witness, is treated with a proper practice by the competent official providing such person with a good feeling of testifying as witness and willing him or her to cooperate with the authority, it will benefit the process of proving the fact in the adjudication and administering justice.

From the study, it is found that the practice of witness protection at the level of investigation officer, which is the first agency that participates in, experiences many problems, for example: a problem of malpractice against the criminal case witness in which some case studies show that witnesses was not willing to receive the police's protection because they were not confident on their safety; a problem of lacking definite guideline on witness' treatment causing the investigation officer to exercise too much of her or his discretion resulting in different standards of practice; a problem of the witness' attitude toward the agency which is caused by the police's both direct and indirect interference in the cases; and a problem of delay in coordination between the competent agencies.

For the definite of guideline on the proper practice for the witness in criminal case at the investigation officer's level, the author, thus, recommends Royal Thai Police Bureau to issue a Regulation on the Proper Practice for the Witness in Criminal Case of ... B.E. providing for dignifying and honoring the witness, special treatment for witnesses of different sexes, ages, races and religions, the practice for witness after the end of protection, the practice of the competent officials and the desired behavior of the witness as to provide the competent with a guideline for treating the witness in their disposal.

Field of Study : Laws

Academic Year : 2009

Student's Signature.....*Rames*

Advisor's Signature.....*V. Boonyobhas*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ ได้ตามวัตถุประสงค์ด้วยความกรุณา ของศาสตราจารย์
วีระพงษ์ บุญโญภาส ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้สละเวลาให้คำปรึกษา และให้
ความเห็นที่เป็นประโยชน์ยิ่งในการเขียนวิทยานิพนธ์ ตลอดจนกรุณาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์จน
เสร็จสมบูรณ์

ผู้เขียนขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ ที่ได้กรุณาสละเวลารับ
เป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์สำเริง เมฆเกรียงไกร พลตำรวจโท
สุพจน์ ณ บางช้าง อาจารย์ ดร.อุทัย อาทิวะช ที่ได้กรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
ซึ่งทุกท่านได้ให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จด้วยดี

สุดท้ายนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียน ขอน้อมรับไว้
และขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	3
1.4 สมมติฐานของการวิจัย.....	3
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย.....	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
2. การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546.....	5
2.1 แนวคิดการดำเนินคดีอาญา.....	5
2.2 แนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน.....	9
2.2.1 บทบาทและความสำคัญของพยานในคดีอาญา.....	10
2.2.2 เหตุผลและความจำเป็นในการคุ้มครองพยาน.....	11
2.2.3 วัตถุประสงค์ของการคุ้มครองพยานบุคคล.....	13
2.2.4 หลักการพิจารณาของรัฐในการให้ความคุ้มครองพยาน.....	14
2.3 การคุ้มครองสิทธิของพยานและผู้เสียหายตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการ ต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 และพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญา.....	17
2.4 การคุ้มครองพยานในคดีอาญาในประเทศไทย.....	20
2.4.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550.....	20
2.4.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546.....	21
2.5 หลักการและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546.....	22
2.5.1 ความเป็นมาของกฎหมาย.....	22
2.5.2 ผู้ที่จะได้รับความคุ้มครอง.....	23
2.5.3 การให้ความคุ้มครองตามมาตรการทั่วไป.....	24

บทที่	ช หน้า
2.5.4	การให้ความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ..... 26
2.5.5	หน่วยงานที่รับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน..... 29
2.5.6	การดำเนินคดีแพ่งเพื่อคุ้มครองสิทธิของพยาน..... 29
2.5.7	ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน..... 29
2.5.8	การอุทธรณ์คำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน..... 30
2.5.9	การคุ้มครองพยานโดยมาตรการที่มีโทษทางอาญา..... 30
2.6	ระเบียบ หรือประกาศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา..... 31
2.7	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองพยาน..... 61
2.7.1	หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง..... 61
2.7.2	หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน 62
3.	การคุ้มครองพยานในต่างประเทศ..... 67
3.1	การคุ้มครองพยานในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law)..... 67
3.1.1	ประเทศสหรัฐอเมริกา..... 68
3.1.1.1	การปฏิบัติต่อพยานก่อนพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน... 68
3.1.1.2	การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครอง พยาน..... 79
3.1.2	ประเทศออสเตรเลีย 88
3.1.2.1	การปฏิบัติต่อพยานก่อนพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน.. 88
3.1.2.2	การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครอง พยาน..... 90
3.2	การคุ้มครองพยานในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law)..... 98
3.2.1	ประเทศเยอรมัน..... 98
3.2.1.1	การปฏิบัติต่อพยานก่อนพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน... 98
3.2.1.2	การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครอง พยาน..... 105
3.3	แนวทางการปฏิบัติที่ดีสำหรับการคุ้มครองพยานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรมขององค์การสหประชาชาติ..... 108
4.	แนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน..... 122
4.1	บทบาทของหน่วยงานยุติธรรมทางอาญาในการให้ความคุ้มครองพยาน ในคดีอาญา..... 122

บทที่	ณ หน้า
4.2 การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน.....	129
4.2.1 การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	129
4.2.2 การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาตามระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการคุมพยาน และการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา.....	131
4.2.3 การปฏิบัติต่อพยานตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วย จรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน	135
4.2.4 การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาตามกฎหมายว่าด้วย การคุ้มครองพยานในคดีอาญา.....	138
4.3 ปัญหาการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน.....	140
4.3.1 ปัญหาการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาและกรณีศึกษา.....	140
4.3.2 ปัญหาการขาดแนวปฏิบัติที่ชัดเจน	141
4.3.3 ปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติของพยานที่มีต่อหน่วยงาน.....	143
4.3.4 ปัญหาด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง.....	145
4.4 วิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติต่อพยานตามกฎหมายต่างประเทศ.....	146
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	157
5.1 บทสรุป.....	157
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	161
รายการอ้างอิง.....	164
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	167

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การให้ความคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาในชั้นสืบสวนสอบสวนมีบทบาทสำคัญต่อตัวพยานและการอำนวยความสะดวกในทางอรรถคดี เนื่องจาก พนักงานสอบสวนจะทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ รวมตลอดถึงการสอบสวนพยานบุคคล ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงความผิดที่เกิดขึ้นเกิดจากการกระทำของผู้ใด ก่อนที่จะส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นให้กับพนักงานอัยการพิจารณาสั่งการต่อไป นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ยังบัญญัติให้พยานในคดีอาญาที่อาจไม่ได้รับความปลอดภัยในชีวิตสามารถร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้ดำเนินการคุ้มครองความปลอดภัยแก่ตนได้

การคุ้มครองพยานในชั้นสืบสวนสอบสวน พนักงานสอบสวนทุกคนต้องดำเนินการสอบสวนและ ปฏิบัติ ต่อพยานบุคคลตามวิธีการและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อบังคับหรือคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการกำหนดแนวทาง ปฏิบัติ การคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นระเบียบที่ กำหนดแนวทาง การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินการคุ้มครองพยาน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานฯ โดยเนื้อหาของระเบียบฯ จะเป็นการ กำหนดหลักเกณฑ์ในการแจ้งและวิธีการที่เจ้าพนักงานตำรวจจะให้ความคุ้มครองแก่พยานตามคำขอและการสิ้นสุดลงซึ่งการคุ้มครองพยาน เพื่อให้การคุ้มครองพยานในคดีอาญาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เท่านั้น แต่ไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางในการ ปฏิบัติที่ เหมาะสมต่อพยาน ซึ่งเป็นสิทธิที่พยานพึงได้รับตามรัฐธรรมนูญฯ

จึงกล่าวได้ว่า การดำเนินการใดๆ ของ พนักงานสืบสวนสอบสวนผู้มี ปฏิสัมพันธ์กับพยานบุคคลในคดีอาญาจะมีผลอย่างยิ่งต่อความรู้สึกของพยานหรือบุคคลที่จะมาเป็นพยาน ดังนั้น หากพยานหรือบุคคลที่จะมาเป็นพยานได้รับการ ปฏิบัติ ที่เหมาะสมจาก พนักงานสืบสวนสอบสวนผู้เกี่ยวข้อง จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลที่เป็นพยานหรือจะมาเป็นพยานเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการมาเป็นพยานและยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการมาเป็นพยานในคดีอาญาและส่งผลอย่างดีต่อการพิสูจน์ความจริงในทางอรรถคดี ดังนั้น จึงมีความจำเป็นในการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา ในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในปัจจุบัน ได้แก่

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการคุ้มครองพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาและศึกษาถึงปัญหาการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน รวมทั้งแนวทางการปฏิบัติ ต่อพยานตามกฎหมายต่างประเทศ ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อกำหนด แนวทางการ ปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวนในประเทศไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาถึงบทบาทและความสำคัญของพยานในคดีอาญา ตลอดจนแนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา
- 2) เพื่อศึกษา ถึงความเป็นมา หลักการและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 รวมทั้งระเบียบและประกาศที่เกี่ยวข้อง
- 3) เพื่อศึกษา ถึงแนวทางการ ปฏิบัติต่อพยานและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ของต่างประเทศ ทั้งในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศ สวิสเซอร์แลนด์ และประเทศ ที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ได้แก่ ประเทศเยอรมัน
- 4) เพื่อศึกษาถึงบทบาทของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา
- 5) เพื่อศึกษาถึง การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา ในชั้น พนักงานสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการคุ้มครองพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน และกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา เป็นต้น
- 6) เพื่อศึกษาถึงปัญหาการ ปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน ได้แก่ ปัญหาการ ปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน ปัญหาการขาดแนว ปฏิบัติ ที่ชัดเจน ปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติของพยานและปัญหาด้านการประสานงาน
- 7) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการ ปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา เปรียบเทียบกับกฎหมาย ต่างประเทศ ได้แก่ Good Practices for the Protection of Witnesses in Criminal Proceedings Involving Organized Crime 2008 และแนว ปฏิบัติ ต่อพยาน ตามกฎหมายคุ้มครองพยานของต่างประเทศ
- 8) เพื่อเสนอแนะและกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญา ในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวนของประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวินัยนิพนธ์ในเรื่องนี้ จะศึกษาหลักการและสาระสำคัญของ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน และแนว ปฏิบัติ ต่อพยาน ในคดีอาญา ของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศเยอรมัน และ Good Practices for the Protection of Witnesses in Criminal Proceedings Involving Organized Crime 2008 โดยนำ ข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์และวิเคราะห์ เพื่อ กำหนดแนวทางการ ปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน ใน คดีอาญาในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวนของประเทศไทยต่อไป

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

การปฏิบัติที่เหมาะสมเป็นสิทธิที่พยานในคดีอาญาพึง ได้รับตามรัฐธรรมนูญ แต่ปัจจุบัน ยังไม่มีกฎหมายหรือระเบียบที่วางแนวปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน ไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน ดังนั้น หากได้ศึกษาและกำหนดแนวทางการ ปฏิบัติที่เหมาะสม ต่อพยานในคดีอาญาในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน เพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐนำมาใช้ปฏิบัติต่อพยาน ที่อยู่ในความควบคุมดูแล จะเป็นปัจจัย สำคัญที่ทำให้พยาน หรือบุคคลที่จะมาเป็นพยานเกิด ความรู้สึกที่ดีต่อการมาเป็นพยาน อันส่งผลดีทั้งต่อตัวพยานและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากเอกสารข้อมูลตำราและ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น ตำรา หนังสือ วารสาร ด้วบทกฎหมาย บทความ งานวิจัย เอกสารการสัมมนา และผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อประมวลเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทำให้ทราบถึงบทบาทและความสำคัญของพยานในคดีอาญา ตลอดจนแนวความคิด เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา
- 2) ทำให้ทราบ ถึงความเป็นมา หลักการและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครอง พยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 รวมทั้งระเบียบและประกาศที่เกี่ยวข้อง

- 3) ทำให้ทราบถึงแนวทางการปฏิบัติต่อพยานและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ของต่างประเทศ ทั้งในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศ ออสเตรเลีย และประเทศ ที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ได้แก่ ประเทศเยอรมัน
- 4) ทำให้ทราบ ถึงบทบาทของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา
- 5) ทำให้ทราบ ถึงการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา ในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการคุ้มครองพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน และกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา เป็นต้น
- 6) ทำให้ทราบถึงปัญหาการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน ได้แก่ ปัญหาการ ปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน ปัญหาการขาดแนว ปฏิบัติที่ชัดเจน ปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติของพยานและปัญหาด้านการประสานงาน
- 7) ทำให้ทราบถึงแนวทางการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาตาม Good Practices for the Protection of Witnesses in Criminal Proceedings Involving Organized Crime 2008 และตามกฎหมายคุ้มครองพยานของต่างประเทศ
- 8) สามารถให้ข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรมในการ กำหนดแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวนของประเทศไทย

บทที่ 2

การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

ในการดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึง ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 นั้น ผู้เขียนได้ศึกษาถึง แนวคิด การดำเนินคดีอาญา แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน การคุ้มครองสิทธิของพยานและผู้เสียหายตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์การ ค .ศ. 2000 และการคุ้มครองพยานในคดีอาญาในประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 โดยกล่าวถึง ความเป็นมา หลักการและสาระสำคัญของกฎหมาย ระเบียบหรือประกาศที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหน่วยงานที่มีภารกิจในการให้ความคุ้มครองพยาน รายละเอียดดังนี้

2.1 แนวคิดการดำเนินคดีอาญา

ในการบังคับใช้กฎหมายอาญา สถาบันหลักที่รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายอาญา เพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสงบสุข ความมีเสถียรภาพของบ้านเมือง รวมทั้งดำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายได้แก่ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ประกอบไปด้วย พนักงานสอบสวน อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ โดยแต่ละองค์กรจะรับผิดชอบภารกิจในการบังคับใช้กฎหมายของตนเป็นการเฉพาะและการ ปฏิบัติงานจะแยกอิสระจากกัน แต่ในการปฏิบัติงานของทุกองค์กรในกระบวนการยุติธรรมจะต้องดำเนินภายในขอบเขตแห่งกฎหมาย ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า กฎหมายเป็นคำสั่งคำบังคับที่ควบคุมและส่งเสริมให้บุคคล ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบที่สถานที่เป็นแบบอย่างความประพฤติของชุมชนหรือเป็นกฎเกณฑ์ทางสังคม (Social Norms or Regulation)¹ โดยภาระหน้าที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาดำเนินไปเพื่อที่จะอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน คุ้มครองป้องกันสังคมจากการถูกละเมิดและเป็นหลักประกันเสรีภาพของประชาชน²

โดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะเริ่มเมื่อมีการกล่าวหาว่าได้มีกระทำความผิดเกิดขึ้น การกล่าวหาสามารถกระทำโดยราษฎรหรือโดยพนักงานสอบสวน ก็ได้ เมื่อได้รับการร้องทุกข์กล่าวโทษแล้ว พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นองค์เบื้องต้นในกระบวนการยุติธรรมก็จะเริ่ม ปฏิบัติหน้าที่

¹ ประเสริฐ เมฆมณี, ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, 2523), หน้า 3,6.

² ดร.ณ โสทธิพันธ์, การบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญา, วารสารอัยการ, 5 , 51 (มีนาคม 2525) : 47.

สืบสวน จับกุมผู้กระทำความผิดและทำการสอบสวนหาพยานหลักฐานและรวบรวมข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดเพื่อจะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริงหรือไม่ ใครเป็นผู้กระทำความผิดและพฤติการณ์ของการกระทำความผิดเป็นอย่างไร เมื่อพนักงานสอบสวนสามารถรวบรวมพยานหลักฐานทำเป็นสำนวนได้แล้ว ก็จะส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังอัยการ เพื่อพิจารณาว่าควรสั่งฟ้องผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาหรือไม่อย่างไร และเมื่ออัยการเห็นควรที่จะดำเนินคดีกับผู้ต้องหา ก็จะนำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาล โดยนำพยานหลักฐานมาสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลยในศาล เมื่อศาลได้พิจารณาพยานหลักฐานในคดีแล้วเห็นว่า จำเลยกระทำความผิดและไม่มีเหตุผลที่จะได้รับการยกเว้นความผิดหรือได้รับการยกเว้นโทษตามกฎหมาย เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ศาลก็จะมีคำพิพากษาลงโทษจำเลยตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยศาลจะใช้ดุลพินิจกำหนดโทษให้เหมาะสมแก่ตัวจำเลยและสอดคล้องกับลักษณะแห่งการกระทำที่เป็นความผิดโดยคำนึงถึงอัตราโทษที่ได้สัดส่วนกับลักษณะของการกระทำเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของการลงโทษ ส่วนราชทัณฑ์ ซึ่งเป็นองค์กรสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมที่รับผิดชอบในการบังคับตามคำพิพากษาของศาลหรือกฎหมายอื่นใดซึ่งบัญญัติให้อำนาจไว้ เพื่อควบคุมดูแลและแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคมและเพื่อเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม

จากที่กล่าวมาในตอนต้นจะเห็นได้ว่า การดำเนินคดีอาญาเป็นปัจจัยสำคัญ อย่างหนึ่งในการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการนำคดีเข้าสู่กระบวนการตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น การดำเนินคดีอาญาก็จะเริ่มต้นควบคู่กันไปในพื้นที่ เริ่มตั้งแต่การสืบสวน จับกุมสอบสวน ฟ้องร้อง และดำเนินคดีในชั้นศาล จึงอาจกล่าวได้ว่า การดำเนินการของระบบงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ซึ่งหากพิจารณาถึงระบบการดำเนินคดีอาญาในสมัยโบราณ จะพบว่า เมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้น ผู้เสียหายต้องทำหน้าที่ในการฟ้องร้องและหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ต่อศาลด้วยตนเองจึงอาจกล่าวได้ว่า การควบคุมอาชญากรรมในสมัยก่อนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องระหว่างเอกชนกับเอกชนอย่างแท้จริง ภายใต้เหตุผลที่ว่า การที่เอกชนสามารถดำเนินคดีอาญาได้เอง ย่อมทำให้ผู้เสียหายมีความรู้สึกว่าได้แก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิดส่งผลให้ผู้เสียหายลดความอาฆาตแค้นลงได้ ด้วยเหตุนี้ จึงก่อให้เกิดแนวคิดของนักปราชญ์ทางกฎหมายแบบปัจเจกชนนิยม (Individualism) ซึ่งยึดมั่นในเรื่องสิทธิ เสรีภาพของประชาชนอันเป็นสิทธิขั้นมูลฐาน โดยแนวความคิดนี้เห็นว่า สิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสิ่งที่รัฐล่วงละเมิดมิได้ รัฐจึงต้องบัญญัติกฎหมายรับรองสิทธิของประชาชนในการฟ้องคดีอาญาเอง

ต่อมามีแนวความคิดของนักปราชญ์กฎหมายแบบอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ซึ่งมีความคิดเห็นว่า ความผิดอาญาเป็นความผิดที่ส่งผลกระทบต่อสังคมหรือมหาชน เอกชนซึ่ง

เป็นผู้เสียหายหรือตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมนั้น มิใช่ผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง เนื่องจากการควบคุมและรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองเป็นหน้าที่ของรัฐมิใช่หน้าที่ของเอกชน ดังนั้น รัฐจึงมีหน้าที่ต้องป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญา เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น รัฐจึงถือเป็นผู้เสียหายและจะต้องเป็นผู้ดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาเอง โดยจะต้องจัดให้มีเจ้าพนักงานของรัฐฟ้องผู้กระทำความผิดให้ได้รับโทษ ได้แก่ พนักงานอัยการ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าผู้เสียหาย จะมีความประสงค์อยากให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหรือไม่³ ดังนั้น การดำเนินคดีอาญาจึงต้องอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐแต่ผู้เดียว และพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีอาญา ดังนั้น อัยการจึงเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวน ฟ้องร้องคดีอาญา ส่วนพนักงานสอบสวน เป็นเพียงเจ้าพนักงานผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลืออัยการเท่านั้น อย่างไรก็ตาม รัฐไม่อาจจะผูกขาดการดำเนินคดีอาญาไว้แต่ผู้เดียว รัฐจึงยอมให้เอกชนสามารถฟ้องคดีอาญาได้ในความผิดบางประเภทที่ไม่มีความร้ายแรง ซึ่งเป็นคดีความผิดเล็กน้อย

สำหรับประเทศไทยนั้น ในการดำเนินคดีอาญา มิได้บัญญัติห้ามผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาด้วยตนเอง แต่ในทางปฏิบัติโดยส่วนใหญ่แล้ว การสืบสวน จับกุม สอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานยังคงตกแก่พนักงานสอบสวน หากพนักงานอัยการต้องการให้มีการสอบสวน หรือหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมก็จะทำการประสานงานไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการ และหากอัยการเห็นควรสั่งไม่ฟ้องคดีอาญา กฎหมายก็ไม่ได้บัญญัติห้ามผู้เสียหายฟ้องคดีเอง จึงอาจกล่าวได้ว่า ประเทศไทยได้รับเอาแนวคิดของระบบที่ให้อำนาจทั้งอัยการและผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีได้มาใช้นั่นเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการอธิบายถึงระบบการดำเนินคดีอาญาโดยภาพรวมเพื่อให้เห็นถึงรูปแบบของการทำงานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการในชั้นพนักงานสอบสวน อัยการ ศาล หรือราชทัณฑ์ โดยระบบการดำเนินคดีอาญาในตอนต้นนี้จะกล่าวถึงการทำงานของ พนักงานสอบสวน และอัยการเกี่ยวกับการฟ้องคดี แต่ระบบการดำเนินคดีอาญายังมีการดำเนินการในการค้นหาความจริงของศาลอันเป็นเรื่องของการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน เรียกว่า “ระบบกระบวนการพิจารณาคดี” ซึ่งสามารถอธิบายโดยจำแนกออกเป็นสามระบบ คือ

ก) ระบบไต่สวน (The Inquisitorial System)

การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในระบบนี้ถือว่า การดำเนินคดีอาญาเป็นหน้าที่ของรัฐ จึงถือว่ารัฐจะต้องรับผิดชอบโดยตรงในการดำเนินคดีกับผู้กระทำ

³ อรรถพล ใหญ่สว่าง, ผู้เสียหายในคดีอาญา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, พ.ศ. 2526), หน้า 7-9.

ความผิด โดยการค้นหาและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำ มามัดตัวผู้กระทำความผิด ในการดำเนินคดีอาญาตามระบบนี้จะไม่มีการแยกหน้าที่ในการสอบสวนและฟ้องร้องคดี รวมทั้งหน้าที่ในการพิจารณาตัดสินคดีออกจากกัน โดยจะมีเฉพาะผู้ไต่สวนซึ่งอาจเป็นผู้พิพากษาเป็นผู้ดำเนินการไต่สวนเองทั้งสิ้น ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการจนถึงขั้นตอนการพิพากษาตัดสินคดีอาญานั้นในที่สุดโดยศาลจะเป็นทั้งโจทก์และผู้ตัดสินในคน ๆ เดียวกันและผู้ถูกไต่สวนก็จะอยู่ในฐานะที่เป็นเพียงผู้คอยตอบคำซักถามในคดี เท่านั้น

ข) ระบบกล่าวหา (The Accusatorial System)

เนื่องจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาตัดสินคดีในระบบไต่สวนยังมีข้อขัดข้องในการแสวงหาความยุติธรรมในการดำเนินคดีอยู่บางประการ อันได้แก่ การหาความเป็นกลางจากผู้ไต่สวนกระทำได้ยาก จึงทำให้ไม่สามารถให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกไต่สวนได้อย่างแท้จริง จากอุปสรรคและข้อขัดข้องดังกล่าว ก่อให้เกิดแนวคิดของระบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหาขึ้น เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของระบบไต่สวนโดยการแบ่งแยกหน้าที่ในการสอบสวนฟ้องร้องและหน้าที่ในการพิจารณาตัดสินคดีออกจากกัน โดยให้องค์กรแต่ละองค์กรมีหน้าที่แยกต่างหากออกจากกันเป็นองค์กรของตนมีหน้าที่รับผิดชอบเป็นเรื่อง ๆ ไป กล่าวคือ ศาลซึ่งเป็นองค์กรในการดำเนินคดีอาญาดั้งเดิม ควรรับผิดชอบเฉพาะการพิจารณาพิพากษาคดี ส่วนการสอบสวนฟ้องร้อง ก็ให้อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่ องค์กรดังกล่าวคือ อัยการ นอกจากนี้ ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตัดสินคดี แต่เดิมผู้ต้องหาเปรียบเสมือนวัตถุชิ้นหนึ่งที่มานั่งในศาลเพื่อให้ศาลคอยไต่สวนเท่านั้น แต่กระบวนการพิจารณาตัดสินคดีแบบใหม่นี้ได้ยกฐานะของผู้ต้องหาเป็นประธานในคดี โดยให้สิทธิเสรีภาพแก่ผู้ถูกกล่าวหาในการที่จะแก้ข้อกล่าวหาและต่อสู้คดีได้ ทั้งนี้ในการต่อสู้คดีระหว่างโจทก์และจำเลยในชั้นศาล คู่ความทั้งสองจะต้องหาทางพิสูจน์ถึงความจริงแห่งคดีให้ศาลเห็นจนกว่าศาลจะหมดข้อสงสัยในประเด็นใดก็ตาม โดยแต่เดิมจะใช้วิธีการในทางความเชื่อ เช่น การดำน้ำ ลุยไฟ เป็นต้น (Trial by Ordeal) หรือการให้คู่ความเข้ามาต่อสู้กันด้วยอาวุธ ฝ่ายที่ชนะจะเป็นผู้บริสุทธิ์ (Trial by Battle) หรือการฟังพยานพระเจ้าในการแสวงหาความยุติธรรม (Judgment of God) เมื่อเวลาผ่านไป การค้นหาความจริงแห่งคดีก็ได้รับการพัฒนาตามหลักวิทยาศาสตร์ และตรรกศาสตร์ โดยอาศัยความรู้ที่ได้จากการลองผิดลองถูก (Trials and Errors) วิธีการพิจารณาตัดสินคดีจึงได้กลายมาเป็นการนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ต่อผู้มีอำนาจ

จึงกล่าวได้ว่า กระบวนการพิจารณาตัดสินคดีอาญาตามระบบนี้เป็นการนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์กันศาลระหว่างคู่ความแห่งคดี และเพื่อมิให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบซึ่งกันและกัน จึงมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการนำพยานเข้าสืบต่อศาลโดยการดำเนินกระบวนการพิจารณาตัดสินคดีอาญาจะดำเนินไปอย่างเคร่งครัดและ ศาลผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดต้องวางตัวเป็นกลางและคอยควบคุมให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปตามหลักเกณฑ์โดยเคร่งครัด โดยคู่ความจะเป็นผู้เสนอพยานหลักฐานของตนต่อศาล และศาลจะทำการตัดสินคดีไป

ตามหลักฐานที่คู่ความนำมาสืบเท่านั้น ดังนั้น ในระบบนี้ผู้พิพากษาเปรียบเสมือนกรรมการที่มีกฎเกณฑ์หรือกติกาในการควบคุมดูแลการแข่งขันอยู่ในมือ โดยคู่ความมีหน้าที่ในการนำพยานหลักฐานของตนเข้ามาสู่กระบวนการพิจารณา ภายใต้กรอบกติกาที่วางไว้ โดยศาลคือผู้ตัดสินที่วางตัวเป็นกลางคอยชี้แจงนำพยานของคู่ความว่าฝ่ายใดมีน้ำหนักดีกว่ากันนั่นเอง

ค) ระบบแบบผสม (The Mixed System)

เนื่องจากกระบวนการพิจารณาคดีทั้งสองระบบที่กล่าวมาข้างต้นยังมีอุปสรรคบางประการในทางปฏิบัติ จึงก่อให้เกิดระบบผสมขึ้น โดยนำเอาข้อดีของแต่ละระบบมาปรับใช้ตามความเหมาะสมเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศแรกที่น่าเอาระบบผสมนี้มาใช้ในปี ค .ศ. 1808 และหลังจากนั้นประเทศอื่นๆ ในยุโรปจึงได้นำเอาเป็นแบบอย่างและดำเนินรอยตาม

2.2 แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน

แนวความคิดในเรื่องการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญามีขึ้นเนื่องจากจุดมุ่งหมายสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมทางคดีอาญา ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common Law) หรือระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ก็ตาม คือ การทำให้ข้อเท็จจริงแห่งคดีปรากฏขึ้นมาใช้วิธีค้นหาความจริงจากพยานหลักฐาน เพื่อสร้างประสิทธิภาพให้แก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาและเพื่อนำความเป็นธรรมกลับคืนสู่สังคม เนื่องจากการกระทำความผิดอาญามักจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อเหยื่ออาชญากรรมโดยตรง และยังส่งผลกระทบต่อสังคมโดยอ้อม รัฐผู้มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมจึงต้องปราบปรามอาชญากรรมทั้งหลายและนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่การที่รัฐจะสามารถปราบปรามอาชญากรรมและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้นั้น รัฐจำเป็นต้องมีกฎหมายสำคัญมาช่วยไขข้อเท็จจริงแห่งคดีให้ปรากฏ กฎหมายสำคัญที่กล่าวถึงนี้คือ บุคคลที่รับรู้เห็น ได้ยิน ได้ทราบเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงมาโดยตรง และได้มาให้ การหรือให้ถ้อยคำในข้อเท็จจริงต่อพนักงานสอบสวนหรือศาลในการดำเนินคดีอาญา

ดังนั้น บุคคลที่จะมาเป็นพยานหรือที่เรียกว่า “พยานบุคคล” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รัฐจำเป็นต้องจัดให้มีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองพยานบุคคลให้ได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากการทำหน้าที่เป็นพยาน โดยพยานจะต้องไม่ถูกคุกคามจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะทำให้มีการบิดเบือนข้อเท็จจริง อันจะส่งผลให้เกิดความผิดพลาดในการชี้แจงนำพยานหลักฐานของศาล

2.2.1 บทบาทและความสำคัญของพยานในคดีอาญา

พยานบุคคล ลมืบทบาทสัมพันธ์กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดี กล่าวคือ พยานบุคคลมีส่วนได้รู้เห็นในการกระทำผิด ซึ่งรวมถึงผู้เสียหายมีหน้าที่ในการเป็นพยาน เพื่อให้ถ้อยคำรวมทั้งส่งมอบพยานหลักฐานต่าง ๆ อันนำไปสู่การชี้ตัวผู้ต้องหา การให้การในชั้นสอบสวนและการเบิกความในชั้นศาล ซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานสำคัญในการพิสูจน์ความผิดและนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ แต่อย่างไรก็ตาม บทบาทของพยานที่แสดงออกมาอาจบกพร่องและผันแปรได้ หากพยานถูกปัจจัยต่างๆ มากระทบความรู้สึก ความคิด ความต้องการและอารมณ์ของพยาน จนเกิดความเครียด หรือทำให้พยานขาดโอกาสในการเปิดเผยความจริง หรือพยานถูกขัดขวางมิให้ดำเนินการไปตามรูปคดี โดยเฉพาะในความผิดคดีอุกฉกรรจ์ คดีที่มีลักษณะที่เป็นองค์รอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งเป็นความผิดที่มีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ บุคคลที่จะมาเป็นพยานในคดีดังกล่าวย่อมมีความเสี่ยงภัยและได้รับภัยอันตรายอันเกิดจากการข่มขู่ คุกคามและประทุษร้ายในรูปแบบต่างๆ จากผู้กระทำ ความผิดมากกว่าความผิดอาญาประเภทอื่นๆ ทำให้พยานเกิดความหวาดกลัวและส่งผลให้พยานหลีกเลี่ยงการไปเป็นพยานในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดีในที่สุด ดังนั้น การรั กษาคุณค่าของพยาน (คำพยาน) และการได้มาซึ่งพยานบุคคล จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่รัฐต้องมีมาตรการทางกฎหมายออกมารองรับในเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นทางการ

จากบทบาทของพยานบุคคลตามที่กล่าว มา ทำให้เข้าใจและมองเห็นถึงความสำคัญของพยานบุคคลในคดีอาญาได้หลายประการกล่าวคือ

(1) พยานบุคคลมีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญา

การได้พยานบุคคลมาให้ข้อเท็จจริงต่างๆ ทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาย่อมเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักรับฟังได้อย่างมากในการพิสูจน์ความผิด หรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลย อันเป็นการค้นหาความจริงเพื่อประโยชน์ต่อการอำนวยความเป็นธรรมทางกฎหมายและเพื่อบรรลุเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญา ในทางกลับ กันหากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น แต่ไม่สามารถหรือพยานหลักฐาน โดยเฉพาะพยานบุคคลมาพิสูจน์ความผิดนั้นได้ ผู้กระทำความผิดย่อมไม่ได้รับการลงโทษ และยังคงอยู่ร่วมในสังคมต่อไปเช่นนี้ ประชาชนในสังคมย่อมได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากรัฐไม่สามารถคุ้มครองสังคม โดยการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้

(2) พยานบุคคลมีบทบาทสำคัญต่อการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐาน

ในคดีอาญาพยานบุคคลเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อการพิสูจน์ ความผิด เนื่องจากความผิดอาญา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องการกระทำของบุคคลต่อบุคคล จึงจำเป็นต้องหาผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์มาให้การหรือเบิกความเกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้น หรือแม้กระทั่งในกรณีที่มีการนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เช่น การตรวจเลือด การตรวจ DNA ซึ่งใช้พิสูจน์ความถูกต้องแท้จริงได้ก็ตาม ยังคงต้องอาศัยพยานผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความประกอบผลการตรวจดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ การรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยได้ก็ต่อเมื่อโจทก์สามารถนำพยานมาพิสูจน์ความผิดของ จำเลยได้จนปราศจากข้อสงสัย แต่หากโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด แม้จำเลยจะรับสารภาพก็ตาม ศาลก็ไม่อาจรับฟังว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด¹ หรือแม้แต่จะมีพยานจำเลยบางคนเบิกความเป็นโทษแก่จำเลยจนทำให้เห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดก็ตาม ศาลจะรับฟังเพื่อให้พอฟังลงโทษจำเลยไม่ได้² ดังนั้น ในคดีอาญาพยานบุคคลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ศาลจะไ ช้ชี้แจงน้ำหนักคำพยานเพื่อพิจารณา และพิพากษาคดี

(3) พยานบุคคลมีบทบาทสำคัญในการควบคุมความสงบเรียบร้อยต่อ

สังคม

การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาให้เกิดผลที่มีประสิทธิภาพ นั้น หมายถึง การดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ หรือยกฟ้องและปล่อยผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไปในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ ย่อมส่งผลให้เกิดความยุติธรรมในสังคมได้ ซึ่งกลไกสำคัญในการพิสูจน์ ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา ก็คือ พยานบุคคล ซึ่งเป็นผู้ทำให้ข้อเท็จจริงปรากฏขึ้นมา อย่างไรก็ตาม หากบุคคลที่รู้ข้อเท็จจริงเกิดความหวาดกลัว หรือไม่มี จิตสำนึกในการทำหน้าที่พลเมืองดี ย่อมทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ได้ ทำให้สังคมเกิดการควบคุมที่ดีและอาชญากรรมจะเพิ่มสูงขึ้นเป็นผลต่อเนื่องกัน

2.2.2 เหตุผลและความจำเป็นในการคุ้มครองพยาน

(1) เหตุผลและความจำเป็นทางด้านบทบาทที่สำคัญของพยานบุคคล

พยานบุคคลมีบทบาทที่สำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เนื่องจากสามารถยืนยันความผิดของผู้กระทำได้มากที่สุด อีกทั้งสภาพคุณลักษณะของพยานบุคคลมีความละเอียดอ่อน คือ อาจได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่างๆ จนทำให้คำเบิกความเปลี่ยนแปลงหรือถูกบิดเบือนไปจากความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประจักษ์พยานถือเป็น

พยานหลักฐานที่ดีที่สุดที่ศาลต้องรับ ฟัง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐควรมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองพยานเพื่อบรรลូវวัตถุประสงค์ในกระบวนการยุติธรรม

(2) เหตุผลและความจำเป็นที่รัฐต้องก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลทุกคนในสังคม

พยานบุคคลโดยเฉพาะผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในคดีที่มีความรุนแรงย่อมได้รับความทรมาณด้านร่างกายและจิตใจ อันเป็นผลมาจากการกระทำผิดอาญาอยู่แล้ว การที่ต้องมาเบิกความเป็นพยานในคดี จึงเป็นการเพิ่มภาระและความตึงเครียดให้แก่บุคคลดังกล่าวมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รัฐจึงบรรเทาความเสียหายและป้องกันคุ้มครองสิทธิของพยานบุคคลในการดำรงชีพอยู่อย่างสงบสุขและปลอดภัยจากภัยอันตรายที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

(3) เหตุผลและความจำเป็นในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม

การทำความผิดในลักษณะขององค์กรอาชญากรรมมักมีการปกปิดหลักฐาน และด้วยลักษณะความโหดเหี้ยมเด็ดขาดของการดำเนินการขององค์กรอาชญากรรม ความกว้างขวางและจำนวนสมาชิกที่ปะปนอยู่ในสังคม การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมดังกล่าว เป็นสิ่งที่รัฐต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เพื่อให้พยานกล้ามาเบิกความและคำเบิกความไม่ถูกกระทบกระเทือนโดยปัจจัยอื่นใด เพื่อให้เกิดผลในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม

(4) เหตุผลและความจำเป็นในแง่ความร่วมมือระหว่างประเทศ

ความเจริญก้าวหน้าทางการสื่อสารและคมนาคม ทำให้อาชญากรรมระหว่างประเทศเติบโตขึ้นอย่างมาก เมื่อมีความผิดเกิดขึ้นในหลายประเทศย่อมต้องอาศัยความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศ ปัจจุบันการส่งตัวพยานบุคคลไปเบิกความในต่างประเทศเป็นมาตรการสำคัญในกรอบความร่วมมือดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญของมาตรการนี้ คือ รัฐจะคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัยให้แก่ประชาชนของตนอย่างไร เมื่อประชาชนหรือพยานเดินทางออกนอกอาณาเขตไปแล้ว สนธิสัญญาทวิภาคีต่างๆ จึงมีกระบวนการรับผิดชอบของรัฐฝ่ายที่รับตัวพยานว่าจะต้องประกันความปลอดภัย ดังนั้น การขอความร่วมมือในการส่งตัวพยานบุคคลจากต่างประเทศมาสืบ ย่อมขึ้นอยู่กับระบบการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานบุคคลของประเทศไทย เพราะไม่มีประเทศใดที่จะยินยอมให้คนชาติของตนต้องเสี่ยงภัยการเข้ามาช่วยเหลือกระบวนการดำเนินคดีของประเทศอื่น

นอกจากนี้ การที่รัฐจัดให้มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญายังก่อให้เกิดประโยชน์ 3 ประการสำคัญดังต่อไปนี้

(1) เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมในการค้นหาข้อเท็จจริงจากพยานบุคคลและเพื่อมิให้ข้อเท็จจริงแห่งคดีถูกบิดเบือน

(2) เพื่อให้พยานบุคคลได้รับความคุ้มครองความปลอดภัยจากการทำหน้าที่เป็นพลเมืองดีในการบอกกล่าวข้อเท็จจริงที่ตนประสบมาให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือศาลทราบ เพราะหากบุคคลที่จะมาเป็นพยานให้แก่รัฐถูกข่มขู่คุกคาม ย่อมทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่มีประสิทธิภาพ เพราะจะไม่มีบุคคลใดกล้าเสี่ยงมาเป็นพยานในคดีอาญาอีกต่อไป

(3) เพื่อตอบแทนความร่วมมือและเพื่อชดเชยรายได้ให้แก่พยานที่ยอมอุทิศตนและสละเวลาในการประกอบอาชีพมาทำหน้าที่พลเมืองดีโดยการมาเป็นพยานให้แก่รัฐ

2.2.3 วัตถุประสงค์ของการคุ้มครองพยานบุคคล

การคุ้มครองพยานบุคคลเกิดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ที่มุ่งถึงการมีอยู่ของพยานบุคคลและการทำให้คำพยานนั้นมีคุณค่าต่อการพิจารณาคดี กล่าวคือ การทำให้คำให้การหรือถ้อยคำของพยานบุคคลในชั้นพิจารณามีความน่าเชื่อถือหรือมีน้ำหนักในการรับฟัง เนื่องจากสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้บุคคลไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐาน รวมถึงการแสดงบทบาทในฐานะพยานบุคคลในคดีอาญา คือ ความหวาดกลัวภัยอันตรายต่อชีวิตทรัพย์สินของตนเองและบุคคลใกล้ชิด ซึ่งความหวาดกลัวดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากปัจจัยภายในของตัวบุคคลนั่นเอง เช่น ความรู้สึกวิตกกังวล ความรู้สึกไม่ปลอดภัย หรือจากปัจจัยภายนอก คือ การหวาดกลัวจากการกระทำของบุคคลอื่น เช่น การคุกคาม การถูกข่มขู่ เป็นต้น ดังนั้น ความสำคัญของการคุ้มครองพยาน จึงเป็นเรื่องที่รัฐต้องใช้อำนาจในการจัดการเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ดีที่สุดหรือ พยานสำคัญในคดีซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม และเป็นการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่จะได้รับความปลอดภัย

การคุ้มครองพยานบุคคลจำต้องพิจารณาถึง วัตถุประสงค์ในการคุ้มครองพยาน คือ การมีอยู่ของพยานบุคคลและการทำให้คำพยานนั้นมีคุณค่าต่อการพิจารณาคดีประกอบด้วย จึงแบ่งการคุ้มครองพยานออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. การคุ้มครองบุคคลที่มาเป็นพยานคือ การคุ้มครองสวัสดิภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลที่มาเป็น พยานเพื่อให้ได้รับความปลอดภัย จากการกระทำในรูปแบบต่างๆ เช่น การคุกคาม การทำร้าย การข่มขู่เพื่อให้รัฐได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ดีที่สุด และ

2. การคุ้มครองการให้การของบุคคลที่มาเป็นพยาน คือ การคุ้มครองเพื่อให้พยานบุคคลสามารถให้การได้โดยปราศจากปัจจัยต่างๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อคำให้การของพยานเพื่อให้คำให้การ

2.2.4 หลักการพิจารณาของรัฐในการให้ความคุ้มครองพยาน

เนื่องจากการกระทำผิดได้พัฒนาจากรูปแบบของอาชญากรรมธรรมดาไปสู่รูปแบบองค์กรอาชญากรรม มีการทำงานเป็นเครือข่าย กำหนดหน้าที่และวางแผนงานอย่างเป็นระบบ การกระทำผิดได้แพร่หลายกระจุกกระจายมีความเกี่ยวโยง ไปในหลายๆรัฐ รูปแบบขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งได้สร้างความเสียหายแก่สังคมโลกโดยรวม ไม่ใช่แต่ประเทศที่มีความผิดเกิดขึ้นเท่านั้น ความยากลำบากในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมในทางอาญาก็คือ การที่รัฐต่างๆ ไม่มีพยานมาให้การในชั้นสอบสวนจนถึงในชั้นศาล เพื่อเป็นพยานพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำผิด หรือผู้ร่วมกระบวนการ เมื่อสมาชิกคนหนึ่งถูกจับก็จะมีสมาชิกคนอื่น ๆ ดำเนินการกระทำผิดต่อไป แม้ผู้เป็นหัวหน้าถูกจับกุมองค์กรอาชญากรรมก็ยังสามารถดำเนินการต่อไปได้โดยมีปัจจัยหลายๆ อย่างเกื้อหนุน ไม่ว่าจะเป็นรายได้ หรือทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรม ซึ่งได้จากการกระทำผิดมีมากมายมหาศาล และเอื้ออำนวยต่อการให้สินบนต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ การดำเนินการคุกคาม ช่มชู้ เป็นไปอย่างไร้ขอบเขตจำกัดเพราะหากสามารถทำการคุกคาม ช่มชู้ พยานได้ โอกาสที่สมาชิกหรือผู้ร่วมกระบวนการจะถูกลงโทษมีน้อยมาก เนื่องจากรัฐไม่มี พยานมาให้การหรือมีพยานมาให้การแต่ให้การบิดเบือนต่อความจริง จึงไม่สามารถพิสูจน์ความผิดของผู้ กระทำผิด หรือผู้ร่วมกระบวนการได้

ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องหามาตรการให้ความคุ้มครองความปลอดภัย พยานบุคคลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อจัดการดำเนินการตามวัตถุประสงค์หลักขององค์กรอาชญากรรม กล่าวคือ เมื่อมีบุคคลในกลุ่มถูกดำเนินคดี การกำจัด หรือช่มชู้บุคคลที่จะ มาเป็นพยาน หรือบุคคลในครอบครัว หรือคนใกล้ชิดของพยาน หรือหากไม่สามารถขัดขวางไม่ให้ พยานเบิกความในศาลได้ก็จะฆ่าพยาน หรือบุคคลดังกล่าวในภายหลังเพื่อการแก้แค้นและการแสดงให้เห็นถึงผลของการที่พยานไม่ยอมฟังคำขู่ของพวกตน รัฐจึงต้องหาทางขจัดวัตถุประสงค์หลักขององค์กรอาชญากรรมดังกล่าว เพื่อเป็นหลักประกันความปลอดภัยให้กับพยานบุคคล โดยมีหลักการพิจารณาและการใช้มาตรการของรัฐในการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคล ดังนี้

(1) การพิจารณาของรัฐในการคุ้มครองความปลอดภัยพยานบุคคล

การพิจารณาของรัฐในการคุ้มครองความปลอดภัยพยานบุคคล ซึ่งในแต่ละรัฐนำมาปรับใช้ภายใต้หลักการที่ว่า “พยานบุคคลจะไม่ให้การโดยปราศจากการคุ้มครองจากภัยอันตราย หรือการตอบแทนที่เกี่ยวกับการกระทำผิดทางอาญา ” นอกจากนั้น ยังมีการศึกษาความผิดมูลฐานที่นำไปสู่การนำมามาตรการคุ้มครองพยานมาใช้ คำจำกัดความของพยานบุคคล กำหนดระยะเวลาคุ้มครอง การสิ้นสุดระยะเวลาการคุ้มครอง โดยมีการพิจารณาของรัฐในการคุ้มครองความปลอดภัยพยานบุคคลประกอบด้วยเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- ก. ความรุนแรงของการกระทำผิด
  - ข. ความสำคัญของพยาน
  - ค. ภัยอันตรายที่พยานอาจได้รับ
  - ง. ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับพยานบุคคล
  - จ. ผลประเมินทางจิตวิทยาถึงความเหมาะสม
  - ฉ. วิธีการอื่นในการให้ความคุ้มครอง
  - ช. ประวัติอาชญากรรมของพยาน
  - ซ. ความยินยอมของพยานหรือบุคคลที่มีอำนาจให้ความยินยอม
- โดยทั้งนี้รัฐต่างๆ มักจะกำหนดบุคคลที่ได้รับความคุ้มครอง ได้แก่ พยานและบุคคลที่ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งมีผลต่อการให้การของพยาน

(2) การใช้มาตรการของรัฐในการคุ้มครองพยานบุคคล

การใช้มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพต่อพยานบุคคล รัฐจะต้องคำนึงถึงความจำเป็นแล้วแต่กรณี หากกรณีมีความคาดการณ์ได้ว่าการคุกคาม ข่มขู่ พยานไม่ถึงขั้นรุนแรงพอก็จะให้ความคุ้มครอง พยานได้โดยไม่มีความจำเป็นจะต้องใช้วิธีเปลี่ยนชื่อ-นามสกุลหรือที่อยู่อาศัย เพียงแต่จัดให้พยานอยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ของรัฐก็พอในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง แต่หากการคุกคาม ข่มขู่ ถึงขั้นรุนแรงมาก รัฐก็ควรใช้มาตรการพิเศษมาเสริมในการให้ความคุ้มครองพยาน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการใช้มาตรการของรัฐในการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลมีอยู่สองอย่างดังนี้

การใช้มาตรการทั่วไป

ในเบื้องต้นรัฐสามารถใช้มาตรการทางกฎหมายในการให้ความปลอดภัยกับพยานบุคคลตามวิธีการตามปกติ เช่น ให้พยานชี้ตัวผู้ต้องหาผ่านทางกระจกโดยไม่ให้เห็นหน้าจำเลย ให้จำเลยอยู่ในความควบคุมของรัฐหากจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน การไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราว การใช้เทคโนโลยีโดยวิธี VDO conference มาใช้ในการสืบพยาน การบัญญัติกฎหมายให้บุคคลรับผิดชอบในการกระทำที่ยุ่งเหยิงต่อพยาน เป็นต้น สำหรับการให้จำเลยอยู่ภายใต้ควบคุมดูแลของรัฐอันเป็นการลดความเสี่ยงภัยในความปลอดภัยของพยานได้ระดับหนึ่ง นอกจากนี้แล้ว หลายประเทศมักจะกำหนดวิธีการให้พยานบุคคลมีสิทธิยื่นคำร้องขอความยุติธรรมจากรัฐในการใช้มาตรการทั่วไป โดยใช้วิธีการย้ายพยาน หรือผู้ใกล้ชิดไปอยู่ในสถานที่ปลอดภัย โดยจำเลยหรือผู้ต้องหาไม่สามารถพบเห็นได้และใช้วิธีการให้พยานเปลี่ยนชื่อ-นามสกุลชั่วคราว

การใช้มาตรการพิเศษ

ในหลายประเทศจำเป็นต้องใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน สืบเนื่องมาจากปัญหาองค์การอาชญากรรม ซึ่งมีการพัฒนาในลักษณะข้ามชาติมักจะมีเครือข่ายในการกระทำผิดหลาย ๆ รัฐ มักมีการคุกคาม ช่มชู้ ทำร้าย กำจัดพยาน หรือผู้ใกล้ชิด มีการกดดันพยานไม่ให้พยานไปให้การต่อเจ้าหน้าที่หรือศาล แม้สมาชิกผู้กระทำผิดจะถูกจับได้ก็ยังมีสมาชิก หรือผู้กระทำผิดอย่างต่อเนื่อง การสืบสวนสอบสวนเพื่อเอาผิด ต่อผู้กระทำผิด หรือ ผู้ร่วมขบวนการจำเป็นต้องใช้บุคคลที่มีความใกล้ชิดกับการกระทำผิด โดยเฉพาะในขั้นตอนการให้การเป็นพยานในศาล จึงมีการกันผู้ร่วมกระทำผิดเป็นพยาน เพื่อสืบสาวไปให้ถึงผู้บงการหรือตัวการสำคัญ จำเป็นต้องใช้มาตรการพิเศษในการต่อต้านองค์การอาชญากรรมดังกล่าว โดยการคัดเลือกพยานบุคคลเข้าสู่ความดูแลของรัฐ โดยพิจารณาจากพยานที่มีโอกาสได้รับความเสี่ยงภัย และพิจารณาร่วมกับปัจจัยอื่น เนื่องจากรัฐมีข้อกำหนดให้ด้านงบประมาณและบุคลากร

รัฐต่าง ๆ จะใช้มาตรการพิเศษในการให้ความคุ้มครองพยาน โดยจะใช้วิธีการที่แตกต่างกัน แต่วิธีการที่ได้ผลให้พยานอยู่ในความคุ้มครองของรัฐคือ การจัดในรูปแบบโครงการคุ้มครองพยาน มีหลักการสำคัญดังนี้

ก. รัฐให้ความคุ้มครองพยาน รวมถึงผู้ใกล้ชิดพยานที่จะมาเบิกความในระหว่างพิจารณา รวมทั้งที่เบิกความแล้ว

ข. รัฐให้ความคุ้มครองพยานในความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรม เช่น การก่อการร้าย การค้ามนุษย์ หรือความผิดอุกฉกรรจ์ หรือในกรณีที่พยานได้รับการคุกคาม ช่มชู้

ค. รัฐให้ความคุ้มครองพยานโดยการเปลี่ยนชื่อ นามสกุล การย้ายที่อยู่ การให้ความสะดวกต่อพยาน การคุ้มครองความปลอดภัย การจัดหาค่าใช้จ่ายตามสมควร การรักษาความลับข้อมูลของพยาน หรือสิ่งที่ยืนยันตัวตนพยาน

ง. รัฐจะใช้หลักการพิจารณาในการให้ความคุ้มครองพยานจากความรุนแรงของคดี ความสำคัญของพยานในคดี ภัยอันตรายที่อาจได้รับ ผลประเมินด้านจิตวิทยา ความเสี่ยงภัยของสังคม การคุ้มครองด้วยวิธีอื่นที่เหมาะสม ตลอดทั้งค่าใช้จ่ายในการคุ้มครอง

จ. รัฐจะใช้วิธีการคุ้มครองพยานโดยจัดทำบันทึกข้อตกลงโดยรัฐมีหน้าที่ในการคุ้มครองพยาน รวมถึงผู้ใกล้ชิดตามความจำเป็นและสมควร และพยานมีหน้าที่ให้ความร่วมมือกับรัฐในการให้ข้อมูล หลักฐาน การเปิดเผยข้อมูลทุกพันทั้งทางกฎหมายและหนี้สิน รวมทั้งให้ความร่วมมือกับรัฐในกรณีอื่น ๆ ตามความจำเป็น

ฉ. รัฐดำเนินการไม่เปิดเผยข้อมูลอื่นที่ยืนยันตัวบุคคลเป็นการป้องกันพยานจากการคุกคามในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นภัยต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ซึ่งการ

เปลี่ยนชื่อนามสกุล หรือที่อยู่ จะไม่เป็นผลหากข้อมูลต่างๆ เปิดเผยไปสู่บุคคลที่ต้องการจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อพยาน แต่ทั้งนี้รัฐมีอำนาจจะเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้ เพื่อประโยชน์ของความยุติธรรม ความมั่นคงของประเทศ หรือพิสูจน์ความผิด หรือความบริสุทธิ์ของบุคคลอื่น

ช. รัฐมีอำนาจยกเลิกการคุ้มครองพยานเมื่อปรากฏว่าพยานฝ่าฝืนข้อตกลง หรือกระทำผิดอาญา หรือภัยอันตรายหมดสิ้นไปแล้ว โดยการแจ้งการยกเลิกต่อพยานเป็นลายลักษณ์อักษร

ข. รัฐไม่ต้องรับผิดชอบในทางอาญาและทางแพ่ง ในกรณีที่รัฐไม่รับพยานเข้าสู่การคุ้มครองโดยมาตรการพิเศษ รวมทั้งกรณีที่รัฐ หรือเจ้าหน้าที่รัฐ หรือบุคคลใดๆ ได้กระทำโดยสุจริตและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

2.3 การคุ้มครอง สิทธิของพยานและผู้เสียหายตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค .ศ.2000 และพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญา

ด้วยความตระหนักถึงปัญหาขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงต้องร่วมกันคิดและให้ความร่วมมือกัน ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยสหประชาชาติเป็นองค์กรหลักในการดำเนินการ ในที่สุดได้จัดทำอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค .ศ. 2000 (UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME 2000) นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติยังได้จัดทำพิธีสารประกอบอนุสัญญาอีก 3 ฉบับ กล่าวคือ พิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก พิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่นโดยทางบก ทางทะเล และทางอากาศ และพิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบการผลิตและค้าอาวุธ ระเบิดโดยผิดกฎหมาย โดยประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2543 โดยรัฐบาลได้มอบหมายให้ อัยการสูงสุดเป็นผู้ลงนามแทนและต่อมาก็ได้ร่วมลงนามในพิธีสารฯ ทั้งสามฉบับด้วย

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 ได้เล็งเห็นความสำคัญในการคุ้มครองแก่พยานซึ่งมาให้การต่อรัฐด้วยความเต็มใจในการให้ข้อมูลอันเป็นพยานหลักฐานเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมเพื่อที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ แต่เมื่อพยานมาให้การต่อรัฐแล้ว อาชญากรรมก็เข้ามาแทรกแซงในกระบวนการยุติธรรม โดยมักเข้ามาข่มขู่ขัดขวางในการให้การของพยาน โดยใช้วิธีการบังคับทางกายโดยการคุกคามเพื่อให้พยานนั้นไม่กล้าให้การ หรือบิดเบือนคำให้การ ดังนั้น อนุสัญญาฯ จึงได้กำหนดมาตรการอันเหมาะสมในการคุ้มครองแก่พยานเพื่อที่จะให้การคุ้มครองพยานอย่างมีประสิทธิภาพจากการถูกตอบโต้ หรือถูกข่มขู่ในระหว่างกระบวนการพิจารณาในความผิดที่ครอบคลุมตาม

อนุสัญญาฯ โดยได้วางมาตรการ คัดกรองที่เหมาะสมทั้งต่อตัวพยานเองและบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานอันอาจได้รับผลกระทบจากการถูกคุกคามหรือข่มขู่ด้วย โดยมาตรการที่วางไว้ ได้แก่ มาตรการทางกาย เช่น การย้ายถิ่นที่อยู่ การอนุญาตไม่ให้เปิดเผยหรือจำกัดการเปิดเผยข้อมูลระบุบ่งชี้ตัวพยานและจัดให้พยานให้การโดยทำให้พยานมั่นใจว่าจะได้รับความปลอดภัยจากการต้องเผชิญหน้ากับจำเลย เช่น การใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสาร เช่น Video Conference แต่มาตรการทั้งหมดที่กล่าวมาจะต้องไม่กระทบต่อสิทธิของจำเลย โดยได้กำหนดให้รัฐภาคีมาร่วมพิจารณาทำความเข้าใจกับรัฐอื่นๆ ในการย้ายถิ่นที่อยู่ของพยานในระหว่างการพิจารณา รวมถึงคนใกล้ชิดพยาน อีกทั้งยังให้รัฐภาคี นำมาตรการที่เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลแก่รัฐในการสืบสวนและหาพยานหลักฐาน เพื่อจะช่วยให้รัฐสามารถจัดการกับเหล่าอาชญากรรมข้ามชาติ

การคุ้มครองสิทธิของพยานและผู้เสียหาย จึงถือว่ามีสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการคุ้มครองพยานบุคคลจะเป็นเครื่องมือ ในการรักษาพยานที่ดีที่สุดในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม ดังนั้น ตามอนุสัญญาฯ ข้อ 24 จึงได้ให้รัฐภาคีจัดมาตรการอันเหมาะสมภายในรัฐของตนเพื่อการคุ้มครองพยาน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วสิทธิของพยานที่ได้รับการคุ้มครองสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

1. สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายของบุคคลที่มาเป็นพยานเพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาให้ได้รับความปลอดภัยจากการถูกกระทำต่างๆ เช่น การถูกคุกคาม การถูกทำร้าย การถูกข่มขู่ ทั้งนี้ เพื่อให้รัฐได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ดีที่สุดในการพิจารณาคดีซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม โดยถือว่าพยานนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการมาให้การเกี่ยวกับความผิดที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ดังนั้น ในการคุ้มครองแก่พยานจึงควรจัดให้มีมาตรการคุ้มครองทางกายแก่พยานโดยแบ่งเป็นมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ กล่าวคือ ในมาตรการทั่วไปนั้นมักจะเป็นมาตรการที่ไม่ซับซ้อนและสามารถให้แก่พยานได้ (เช่นการให้โทรศัพท์มือถือแก่พยาน) ส่วนกรณีที่พยานอาจได้รับอันตรายสูงก็จะใช้มาตรการ พิเศษที่ซับซ้อนและเข้มข้นมากขึ้น (เช่น การย้ายที่อยู่ให้แก่พยานทั้งภายในและภายนอกประเทศ หรือการเปลี่ยนแปลงข้อมูลที่ระบุบ่งชี้ตัวพยาน)

โดยการคุ้มครองให้รวมถึงพยานที่เป็นผู้ร่วมในการกระทำผิดที่ถูกข่มขู่หรือคุกคาม ก็ต้องให้การคุ้มครองทางกายในฐานะพยานด้วยเช่นกัน โดยการเลือกรูปแบบการคุ้มครองทางกายนี้ก็จะพิจารณาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง โดยมีมาตรการต่างๆ เช่น การให้ตำรวจให้การคุ้มกันพยานจากการเดินทางไปและกลับจากศาล การประกันความปลอดภัยในห้องพิจารณาคดี (รวมถึงการตรวจอาวุธ) การแจ้งแก่ผู้เสียหายถึงการพิจารณาคดี (โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานที่ที่ผู้ต้องหาถูกปล่อยจากที่คุมขัง) รวมถึงการคุ้มครองแก่ครอบครัวของพยานหรือบุคคล

อื่นผู้ใกล้ชิดกับพยานด้วย ทั้งนี้ ก็เพราะบุคคลผู้ใกล้ชิดพยานในบางกรณีก็จะถูกคุกคามหรือถูกข่มขู่จากอาชญากรด้วยเช่นกัน⁴

นอกจากนั้น พยานต้องได้รับการคุ้มครองทางจิตใจด้วย โดยในการคุ้มครองทางจิตใจของผู้เสียหายนั้นรวมถึงการสร้าง ความมั่นคงทางจิตใจต่อสถานก ารณ์และการหลีกเลี่ยง สถานการณ์ที่เคร่งเครียดด้วย (อย่างเช่น การทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิมจากความชอกช้ำทางจิตใจ อันเป็นผลที่ตามมาเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาทางกฎหมาย) โดยรูปแบบในการให้การคุ้มครองทางจิตใจนั้นขึ้นอยู่กับภาวะเป็ยบและการพิจารณาคดีของประเทศนั้นๆ ซึ่งอาจได้แก่รูปแบบดังนี้ คือ การแจ้งให้พยานทราบถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในห้องพิจารณาคดี การอนุญาตให้ผู้ปรึกษาที่เป็นผู้เชี่ยวชาญตามพยานไปยังศาลด้วย การการฝึกฝนอย่างพิเศษเพื่อให้ผู้ที่ทำงานในระบบตุลาการอย่างผู้พิพากษา เจ้าพนักงานที่ทำงานเกี่ยวกับการพิจารณาคดี และตำรวจได้รู้เข้าใจ โดยเฉพาะถึงความต้องการ ความรู้สึกของพยาน และการจัดให้มีการแยกห้องนั่งรอของพยานในศาลเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าของพยานต่อจำเลยหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับจำเลยนอกศาล⁵

2. สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองค่าให้การของบุคคลให้ได้รับการปกป้องจากปัจจัยภายนอก หรือการคุ้มครองเพื่อให้พยานบุคคลสามารถให้การได้โดยปราศจากปัจจัยต่างๆ ที่ อาจมีผลกระทบกับค่าให้การของพยาน ซึ่งถือว่าการคุ้มครองในระดับที่สูงขึ้น โดยอาจมีเหตุปัจจัยหลายประการที่อาจส่งผลกระทบต่อพยานบุคคลให้การบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริงที่รับรู้ ได้เห็น เช่น อาจเกิดจากปัจจัยซึ่งเกิดจากปัจจัยทางธรรมชาติ เช่น อายุ ความสามารถในการถ่ายทอดหรือความสามารถในการจดจำ หรือปัจจัยซึ่งเกิดจากการกระทำขององค์กรอาชญากรรม เช่น การให้สินบน การข่มขู่ การขัดขวางในรูปแบบต่างๆ หรือเกิดจากความเครียดที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพิจารณา เช่น การให้การเผชิญหน้ากับอาชญากร การถูกซักถามจากคู่ความ ดังนั้น ตามอนุสัญญาฯ จึงได้กำหนดมาตรการที่ให้รัฐภาคีนำกระบวนการพิจารณาความอาญาอันทำให้พยานสามารถให้การได้อย่างปราศจากการขัดขวาง เช่น การใช้เทคโนโลยีในการสืบพยาน หรือการสืบพยานล่วงหน้าในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อ ว่าพยานอาจได้รับการคุกคาม แต่ทั้งนี้การให้ความคุ้มครองต่อพยานนั้น ต้องไม่เป็นการกระทบสิทธิ ในการต่อสู้คดีของจำเลย ดังนั้น รัฐในฐานะผู้บริหารงานยุติธรรม จำเป็นต้องหามาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองพยานให้สามารถให้การต่อศาลรวมทั้งให้พยานได้รับความปลอดภัยในขณะเดียวกัน

⁴ United Nations office on drugs and Crime, “ United Nations model witness protection bill “[online] Available from: www.unodc.org/unodc/en/legaltools/Model.html [2009, March 6]

⁵ Ibid.

2.4 การคุ้มครองพยานในคดีอาญาในประเทศไทย

2.4.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้มีบทบัญญัติในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในเรื่องการคุ้มครองพยานในคดีอาญาโดย ปราบกฏอยู่ใน มาตรา 40 ซึ่งได้บัญญัติถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของพยานในคดีอาญาดังต่อไปนี้

มาตรา 40 ...

“(4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานใน คดีอาญา มีสิทธิได้รับการ ปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้ง สิทธิในการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความ คุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และ ค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

เหตุ ผลและเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของพยานใน คดีอาญาไว้ตามมาตรานี้ เนื่องมาจากการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันได้มีการคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเพื่อมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจโดยมิชอบ ในขณะที่ พยานในคดีอาญากลับไม่ได้ ได้รับความคุ้มครองและดูแลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่าที่ควร ทั้งที่พยาน บุคคลมีความสำคัญมากต่อระบบกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ในการที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลย เพื่อให้ศาลเห็นจนสิ้นสงสัย จนพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดได้ หากพยานบุคคลเกิดความ หวาดกลัวว่าจะไม่ได้รับความปลอดภัย ในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ก็จะไม่ให้ความร่วมมือกับ กระบวนการยุติธรรม ความเสียหายแก่สังคมย่อมเกิดขึ้น เนื่องจากอาจจะทำให้อาชญากรไม่ต้อง รับโทษ หรืออาจทำให้อาชญากรเกิดความขมใจใน การที่จะกระทำความผิดครั้งต่อไป ในทาง กลับกัน หากผู้กระทำความผิดรู้ว่ามิพยานบุคคลรู้เห็นการกระทำของตนก็อาจสารภาพผิดไม่กล้าสู้ คดี ทำให้การพิจารณาคดีสิ้นสุดโดยเร็วได้ ตลอดจนในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมี พยานมายืนยันความบริสุทธิ์ของตนก็อาจทำให้เขาพ้นผิดได้⁶ ดังนั้น พยานบุคคลในคดีอาญาจึง เป็นผู้มีความสำคัญในการทำให้เกิดความสงบเรี ยบร้อยและเป็นธรรมในสังคม รัฐธรรมนูญมาตรานี้จึงมีความสำคัญในการควบคุมความยุติธรรมให้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และ ค้นหาความยุติธรรมตามระบบกฎหมาย

⁶ มานิต จุมปา , รัฐธรรมนูญใหม่มีอะไรใหม่ , พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เดือนตุลา, 2541), หน้า 275-276.

นอกจากนั้น เพื่อให้เป็นไปความมุ่งหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 สำนักงานคุ้มครองพยานจึงได้ประกาศคำรับรองสิทธิของบุคคลที่เป็นพยานในคดีอาญาไว้ด้วย โดยกำหนดถึงสิทธิของพยานดังต่อไปนี้⁷

- 1) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัย หากได้รับการข่มขู่ คุกคาม อันเป็นผลจากการที่จะมาหรือได้มาเป็นพยาน
- 2) สิทธิที่จะร้องขอให้คุ้มครองความปลอดภัยบุคคลใกล้ชิด หากได้รับการข่มขู่ คุกคาม อันเป็นผลจากการที่ตนเองจะมาเป็นพยาน
- 3) สิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนจากการมาให้ข้อเท็จจริงกับพนักงานสืบสวน พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือ ศาล
- 4) สิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนความเสียหาย กรณีเกิดความเสียหาย แก่ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน
- 5) สิทธิที่จะได้รับค่าใช้จ่ายกรณีเข้าสู่มาตรการคุ้มครองพยาน ทั้งมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าสิทธิของพยานตามกฎหมายของไทยถือว่าสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ข้อ 24 กล่าวคือ มีการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยหากได้รับการข่มขู่ คุกคาม อันเป็นผลจากการที่ตนเองจะมาเป็นพยาน รวมถึงการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลผู้ใกล้ชิดของพยานที่อาจได้รับการคุกคาม ข่มขู่ด้วย นอกจากนี้ยังให้ค่าตอบแทนในกรณีที่พยานมาให้การ หรือได้รับค่าตอบแทนกรณีเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินด้วยและหากเข้าสู่มาตรการคุ้มครองพยานก็จะมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนด้วย

2.4.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

แต่เดิมการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาในประเทศไทยนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นมักใช้วิธีการคุ้มครองพยานตามกฎหมาย และจารีตประเพณีของแต่ละหน่วยงาน อาทิเช่น การคุ้มครองพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยการปล่อยชั่วคราว การออกหมายจับ การโอนคดีเพื่อความปลอดภัย การสืบพยานลวงหน้า การสอบพยานเด็กด้วยวิธีการพิเศษและการคุ้มครองพยานตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีเรื่องการคุมพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา เป็นต้น จนกระทั่ง แนวความคิดเพื่อการเรียกขานสิทธิของพยานในคดีอาญาได้รับการพัฒนามากยิ่งขึ้น สังคมไทยจึงมีการเรียกร้องให้รัฐ ปฏิบัติต่อพยานอย่าง

⁷ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, ร่างคู่มือการประสานการส่งต่อพยานให้กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือหน่วยงานอื่นที่มีภารกิจในการคุ้มครองพยาน, (กรุงเทพมหานคร : กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2550) , (อ็ดสำเนา)

เหมาะสมและเป็นธรรมกว่าที่เคยได้รับการ ปฏิบัติ โดยได้บัญญัติเรื่อง สิทธิของพยานในคดีอาญา ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกในประเทศไทยที่กล่าวถึงสิทธิ ของพยานในคดีอาญาไว้ในมาตรา 244 ความว่า “บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การ ปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” หมายถึง การที่พยานจะต้องได้รับการคุ้มครอง การได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม รวมถึงการให้ค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรแก่พยาน รวมถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวส่งผลให้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ขึ้น

2.5 หลักการและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

2.5.1 ความเป็นมาของกฎหมาย

สืบเนื่องจากปัญหาในทาง ปฏิบัติที่ว่า จะมีมาตรการอย่างไรเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของพยานและบุคคลใกล้ชิด เพื่อให้พยานไม่เกิดความเกรงกลัวอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการให้การปรักปรำจำเลยในคดี เนื่องจากไม่พบว่าประเทศไทยได้มี กฎหมายหรือมาตรการใด ๆ ที่เป็นเรื่องของรัฐกำหนดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาไว้โดยตรง รวมทั้งรัฐบาลก็ไม่มี การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนภารกิจเรื่องนี้ และไม่มีข้อกำหนดหรือหลัก กเกณฑ์แนวปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน มีเพียงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในมาตรา 244 ความว่า “บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” อันเป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญา บทบัญญัติดังกล่าวได้สะท้อนถึงแนวความคิดในการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชนในการสร้างความมั่นใจแก่ประชาชนในระบบกระบวนการยุติธรรมว่า รัฐจะมีล่วงละเมิดและต้องให้ความคุ้มครองในเรื่องดังกล่าว ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของทุก ๆ คนที่รัฐมิสามารถปฏิเสธได้

ต่อมาจากการประชุมวุฒิสภาเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2545 ที่ประชุมได้พิจารณาและรับหลักการพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาที่คณะรัฐมนตรีและสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองต่าง ๆ เป็นผู้เสนอหลักการเนื้อหาของร่างกฎหมายแต่ละฉบับคล้ายคลึงกัน คงมีรายละเอียด ปลีกย่อยเท่านั้นที่แตกต่างกันแต่ก็ได้ขัดกันแต่อย่างใด ดังนี้ ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาจึงถูกผลักดันออกมา ภายใต้ร่างจาก Witness Security Program ของสหรัฐอเมริกา โดยในขั้นแรกใช้กับคดียาเสพติดและคดีค้าหญิงและค้าเด็กเป็นหลัก อยู่ภายใต้การดูแลของ สำนักงานคุ้มครองพยาน สังกัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งจะตั้งขึ้นภายใน 5 ปี

นับแต่วันที่กฎหมายฉบับนี้บังคับใช้ โดยในระหว่างที่ยังไม่มีการจัดตั้งสำนักงานคุ้มครองพยานก็ให้ภารกิจคุ้มครองพยานเป็นหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ⁸

จนกระทั่งมีการประกาศใช้อย่างเป็นทางการเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 120 ตอนที่ 58 ลงวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2546 โดยมาตรา 2 ของพระราชบัญญัตินี้ให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้น 180 วันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ เพื่อเพิ่มความคุ้มครองพยานให้สอดคล้องกับทบทบัญญัติ มาตรา 244 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งได้บัญญัติ รองรับสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ แต่ในปี ปัจจุบันพยานยังไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร ทั้งที่พยานมีความสำคัญต่อการพิสูจน์ความจริงในอรรถคดี เป็นเหตุให้เกิดผลเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรม โดยกฎหมายฉบับนี้ มีสาระสำคัญของกฎหมายเป็นไปตามเจตนารมณ์และความมุ่งประสงค์ เพื่อให้ความปลอดภัยแก่พยาน ให้ค่าตอบแทนการเป็นพยานและให้ค่าใช้จ่ายในระหว่างที่เป็นพยาน

2.5.2 ผู้ที่จะได้รับความคุ้มครอง

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 3 ได้จำกัดผู้ที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้ คือ พยานบุคคลซึ่งจะมาให้อัยคำต่อพนักงานสืบสวนคดีอาญา พนักงานสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา และศาล รวมทั้งพยานผู้ชำนาญการพิเศษ ยกเว้นจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน

แต่อย่างไรก็ตาม การที่พยานมาให้ถ้อยคำนั้น ผลของความไม่ปลอดภัยอาจจะเกิดแก่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดของพยาน เช่น เป็นญาติสนิท หรือผู้ให้การอุปการะ เป็นต้น บุคคลดังกล่าวจึงเป็นผู้ที่จะได้รับความคุ้มครองด้วยเช่นเดียวกับพยาน แต่ต้องมีการร้องขอให้ได้รับความคุ้มครองและบุคคลเหล่านี้ต้องยินยอมให้คุ้มครอง⁹

⁸ กฎหมายคุ้มครองพยาน ความผิดที่ยังอยู่ไกลจากกระบวนการยุติธรรมไทย , สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 6, (กรกฎาคม 2544): 13.

⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 7 และมาตรา 11.

2.5.3 การให้ความคุ้มครองตามมาตราการทั่วไป¹⁰

ก. พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย มีนิยามว่า “ความปลอดภัย”¹¹ หมายถึง ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของ พยานทั้งก่อน ขณะและหลังการมาเป็นพยาน

ข. พยานต้องยินยอมให้มีการคุ้มครองพยาน

ค. พนักงานสืบสวน พนักงานสอบสวน พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี เป็นผู้จัดให้พยานได้รับการคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

ง. การเข้ามาให้ความคุ้มครองนั้น อาจเป็นการที่บุคคลตามข้อ ค. เห็นเอง หรือ พยานร้องขอ หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องร้องขอก็ได้

จ. ในกรณีจำเป็น พยานหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องอาจร้องขอ ให้ตำรวจหรือ เจ้าหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น

ฉ. การแจ้งและวิธีการให้ความช่วยเหลือ เป็นไปตามระเบียบที่ผู้บัญชาการ ตำรวจแห่งชาติหรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกำหนด

ช. วิธีคุ้มครองรวมถึงการจัดให้พยานอยู่ในที่ปลอดภัย (แต่พยานต้องยินยอม) การปกปิดชื่อ ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่อาจระบุตัวพยานได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม และสถานะของพยานที่เกี่ยวข้อง เช่น ถ้าเป็นพยานที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพลในจังหวัด จะต้อง นำมาคุ้มครองในสถานที่ที่ปลอดภัยและไม่เปิดเผยชื่อ มิฉะนั้นจะถูกฆ่าปิดปาก

ซ. พยานอาจร้องขอให้เจ้าพนักงานให้การคุ้มครองตามมาตราการทั่วไปนี้แก่ สามีกภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานได้ ถ้าบุคคล ดังกล่าวจะไม่ได้ได้รับความปลอดภัย แต่บุคคลเหล่านี้ต้องยินยอมให้คุ้มครอง¹²

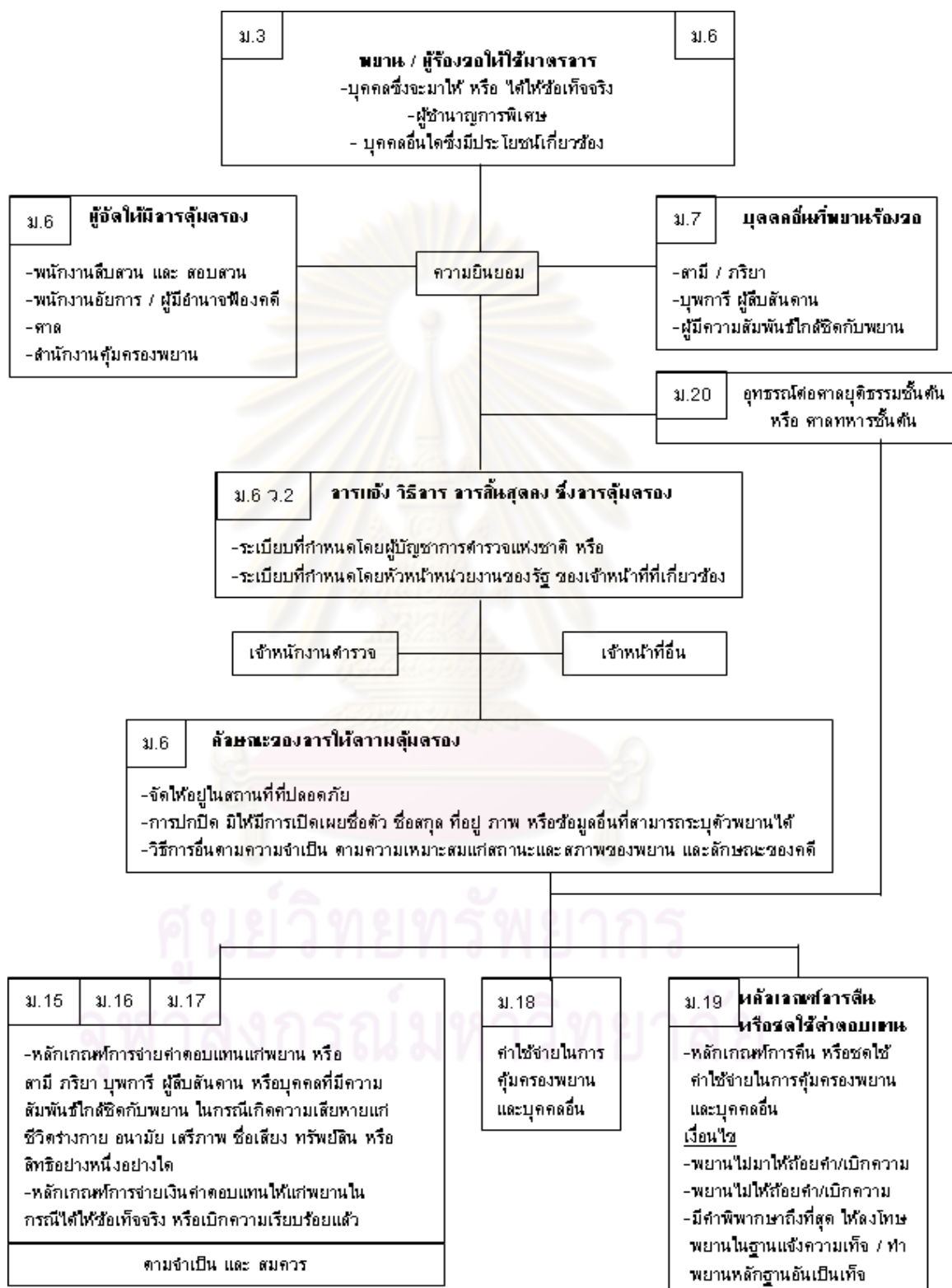
ศูนย์วิทยุตำรวจ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 6.

¹¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 3.

¹² พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 7.

แผนผังแสดงมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน

2.5.4 การให้ความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ¹³

มาตรการพิเศษนี้ใช้กับพยานเฉพาะบางคดีที่กำหนดไว้เนื่องจากเป็นคดีที่สำคัญ และต้องให้การคุ้มครองเป็นการเฉพาะ โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ก. ประเภทคดีที่จะมาเป็นพยาน¹⁴

- (1) คดีความผิดตามกฎหมาย มายยาเสพติด การฟอกเงิน การทุจริตในวงราชการ กฎหมายศุลกากร
- (2) คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐตามประมวลกฎหมายอาญา
- (3) ความผิดเกี่ยวกับการค้าหญิงและเด็กตามประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก และกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี
- (4) ความผิดเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรมได้แก่ ความผิดฐานอั้งยี่ ซ่องโจร และให้หมายความร่วมมือความผิดที่มีลักษณะเป็น การกระทำร่วมกันโดยกลุ่มอาชญากร ที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ และมีการวางเครือข่ายเป็นขบวนการหรือองค์กรลับอย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน
- (5) ความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปหรือสถานหนักกว่านั้น
- (6) คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยาน เห็นสมควรให้การคุ้มครองพยาน

ข. การร้องขอ

เริ่มจากเจ้าพนักงานเห็นเอง โดยปรากฏหลักฐานแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าพยานในคดีดังกล่าว จะไม่ได้รับความปลอดภัยจึงร้องขอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเพื่อขอใช้มาตรการพิเศษ แต่ต้องได้รับความยินยอมจากพยาน เมื่อได้รับคำร้องรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย จะพิจารณาสั่งการโดยด่วน ถ้ามีเหตุอันควร เชื่อว่าพยานจะไม่ได้รับความปลอดภัย ก็ให้สั่งการเป็นพิเศษ

¹³ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 9.

¹⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 8.

ค. วิธีการให้ความคุ้มครองตามมาตราพิเศษ¹⁵

(1) สำนักงานคุ้มครองพยาน เป็นผู้ดำเนินการให้ความคุ้มครองอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้

ก. ย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักที่เหมาะสม

ข. จ่ายค่าเลี้ยงชีพ ที่สมควรแก่ พยานหรือบุคคลที่อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูของพยาน เช่น บุตร เป็นต้น เป็นระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี แต่ถ้าจำเป็นอาจขยายได้ครั้งละไม่เกินสามเดือน แต่ไม่เกินสองปี

ค. ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียน เพื่อไม่ให้ระบุตัวได้ ในระหว่าง ที่ได้รับการคุ้มครองและการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยานด้วย

ง. ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรมหรือดำเนินการใด เพื่อให้พยานดำรงชีพอยู่ได้

จ. ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่ควรได้รับ

ฉ. ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น

ช. ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความ

คุ้มครองตามที่เห็นสมควร

การดำเนินการข้างต้นต้องถือว่าเป็นข้อมูลที่เป็นความลับและห้ามมิให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดเผย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

การคุ้มครองพิเศษนี้สามารถคุ้มครองผู้เกี่ยวข้องกับพยานได้เช่นเดียวกับมาตรการทั่วไป แต่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้นั้นด้วย¹⁶

(2) การสิ้นสุดของการคุ้มครอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมอาจสั่งให้ยุติการคุ้มครองตามมาตราพิเศษได้เมื่อมีเหตุดังต่อไปนี้¹⁷

ก. พยานร้องขอ

ข. พยานไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงหรือระเบียบของกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยมาตรการพิเศษ

ค. พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานเปลี่ยนแปลงไปและไม่จำเป็นต้องคุ้มครองเป็นพิเศษ

ง. พยานไม่ให้การโดยไม่มีเหตุอันสมควร

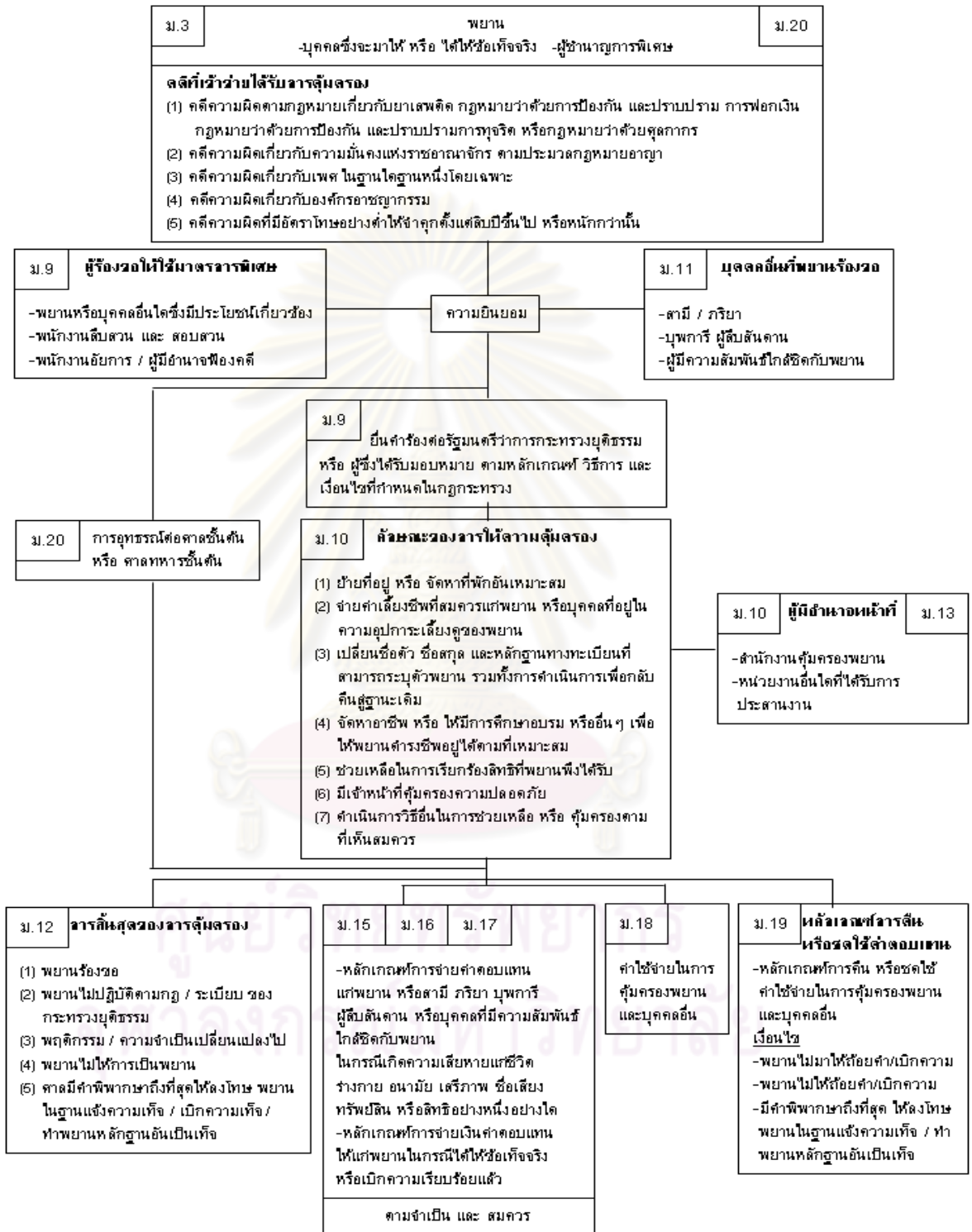
จ. ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าพยานแจ้งความเท็จหรือเบิกความเท็จ หรือทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จเนื่องจากการมาเป็นพยาน

¹⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 10.

¹⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 11.

¹⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 12.

แผนผังแสดงมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

2.5.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน¹⁸

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน คือ สำนักงานคุ้มครองพยาน และปัจจุบันอยู่ในสังกัดของกรมคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม โดยมีหน้าที่รับผิดชอบ เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ การ ปฏิบัติที่เหมาะสมรวมทั้ง ประสานการปฏิบัติงานและข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อประโยชน์ ในการคุ้มครองความปลอดภัย

2.5.6 การดำเนินคดีแพ่งเพื่อคุ้มครองสิทธิของพยาน¹⁹

เมื่อมีความจำเป็นกระทรวงยุติธรรมจะแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวง ยุติธรรม ซึ่งมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ เพื่อให้มีอำนาจดำเนินคดีแพ่งตามที่ กระทรวงยุติธรรมมอบหมายก็ได้ โดยแจ้งให้ศาลทราบ โดยให้ข้าราชการผู้ได้รับแต่งตั้งให้ ดำเนินคดี หรือพนักงานอัยการได้รับการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง

2.5.7 ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน²⁰

ก. ค่าตอบแทนจากการมาเป็นพยานและได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอ ย่างใด แก่ตัวพยานเองหรือสามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด เพราะเหตุว่ามีการกระทำผิดโดยเจตนา เนื่องมาจากการเป็นพยาน ทั้งนี้ จะได้รับตามความจำเป็นและตามสมควร ตามที่ระเบียบกระทรวง ยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

ข. การที่ได้รับความเสียหายนั้นเกิดจากการที่พยานหรือผู้เกี่ยวข้องปฏิเสธการ คุ้มครองตามมาตรการทั่วไปหรือพิเศษ ผู้นั้นไม่มีสิทธิได้รับค่าทดแทน

ค. การยื่นขอ สามารถยื่นได้เองหรือทนายทนายยื่นขอต่อสำนักงานคุ้มครองพยาน ตามแบบที่กำหนดภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้นั้นได้รู้ถึงการกระทำความผิด²¹ ส่วนหลักเกณฑ์การ ขอและวิธีพิจารณาเป็นไปตามระเบียบของกระทรวงยุติธรรม

ง. ค่าตอบแทนจากการมาเป็นพยาน เมื่อให้การแล้วมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตาม สมควรตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง ส่วน ค่าตอบแทนใน คดีที่เป็นพยานโจทก์ในคดีความผิดต่อส่วนตัว ซึ่งผู้เสียหายเป็นโจทก์หรือพยาน

¹⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 13.

¹⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 14.

²⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 15-18.

²¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 19.

จำเลย เป็นดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดให้จ่ายค่าตอบแทน แต่ไม่เกินอัตราที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

จ. ค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานและผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นไปตาม ระเบียบของกระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

ฉ. การเรียกคืนค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่าย *

ถ้าพยานไม่มาหรือไม่ให้ถ้อยคำ หรือไม่เบิกความเป็นพยานโดยไม่มีเหตุอันควร หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุด ว่าแจ้งเท็จ เบิกความเท็จ หรือทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ จ ผู้นั้นต้องคืนหรือชดใช้ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง แก่รัฐเท่าที่จ่ายไปจริงภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำสั่ง จากสำนักงานคุ้มครองพยาน

การเรียกร้องดังกล่าวให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานประสานงานกับสำนักงานคุ้มครองพยานเพื่อเรียกคืน

2.5.8 การอุทธรณ์คำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน²²

การอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานและไม่ใช่คำสั่งของศาล สามารถยื่นเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้น ซึ่งมีไต่สวนแขวงและมีอำนาจพิจารณาคดีอาญา หรือศาลทหารชั้นต้น ที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นหรือที่บุคคลนั้นมีที่อยู่ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง ทั้งนี้โดยไม่ต้องเสียค่าอุทธรณ์เนียม

การอุทธรณ์คำสั่งเป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งของสำนักงานคุ้มครองพยาน

การพิจารณาคำสั่งตามมาตรา 6, 7, 9, 10, 11 และ 12 ศาลต้องพิจารณาลับและให้เฉพาะผู้เกี่ยวข้องเข้าฟังและให้สั่งให้เสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ เว้นแต่มีเหตุอันสมควรจะขยายเวลาได้ตามความจำเป็นแต่ต้องจดรายงานไว้ และคำสั่งของศาลให้เป็นที่สุดท้าย

2.5.9 การคุ้มครองพยานโดยมาตรการที่มีโทษทางอาญา²³

กรณีที่มีการดำเนินการตามกฎหมายในการคุ้มครองพยาน ผู้ใดเปิดเผยความลับเกี่ยวกับที่อยู่ ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพหรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยาน สามัญ ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งได้ดำเนินการไปเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่พยานโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้บุคคลเหล่านั้นไม่ได้รับความปลอดภัยหรือเป็นอันตรายแก่กาย หรือได้รับอันตรายสาหัส หรือถึงแก่ความตายต้องระวางโทษตามอัตราที่

* การเรียกร้องดังกล่าวให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานประสานงาน กับสำนักงานคุ้มครองพยานเพื่อเรียกคืน

²² พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546, มาตรา 20.

²³ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 21-23.

กำหนด ถ้าได้กระทำเพื่อให้บุคคลดังกล่าวไม่ได้รับความปลอดภัยต้องรับโทษหนักขึ้น หรือถ้าได้กระทำความผิดอาญาต่อบุคคลใดเพราะเหตุที่บุคคลนั้น สามมี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นจะมาหรือได้มาเป็นพยานต้องรับโทษหนักขึ้น

2.6 ประกาศ กฎและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

1) ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามมี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548

ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามมี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา ฯ ได้วางหลักเกณฑ์ในการจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยานและบุคคลที่มีสิทธิไว้ ดังนี้

1. การจ่ายค่าตอบแทนแก่พยานที่มาให้ข้อเท็จจริง หรือเบิกความในคดีอาญา

(1) พยานที่ได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือเบิกความต่อศาลแล้ว มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควร

ในส่วนของพยานที่ได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาและพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา จะมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนเฉพาะพยานที่ระบุไว้ในสำนวนการสอบสวน

(2) พยานในคดีอาญาดังต่อไปนี้ ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะมีคำสั่งให้มีการจ่ายค่าตอบแทน ทั้งนี้ ไม่เกินอัตราที่กำหนดตามระเบียบนี้

(ก) พยานโจทก์ในคดีความผิดต่อส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายเป็นโจทก์

(ข) พยานจำเลย ทั้งในคดีความผิดต่อส่วนตัวและคดีความผิดต่อแผ่นดิน ไม่ว่าผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการเป็นโจทก์

(3) ค่าตอบแทนตามข้อ (1) และ (2) ให้จ่ายในอัตราดังนี้

(ก) พยานผู้ที่มีที่พักอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดที่มาให้ข้อเท็จจริงยังที่ทำการพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลได้รับค่าตอบแทนครั้งละสองร้อยบาท

(ข) พยานผู้ที่มีที่พักอาศัยอยู่นอกเขตจังหวัดที่เดินทางมาให้ข้อเท็จจริงยังที่ทำการพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาหรือศาล ได้รับค่าตอบแทนครั้งละห้าร้อยบาท

(4) พยานที่พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาล เห็นว่าสามารถให้ข้อเท็จจริงที่เป็น

ประโยชน์แก่คดี ให้หัวหน้าส่วนราชการของพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนหรือสอบสวนคดีอาญาหรือพนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายหรือศาลแล้วแต่กรณี เป็นผู้ใช้ดุลพินิจสั่งจ่ายค่าตอบแทน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามอัตราที่กำหนดไว้ข้างต้น

2. การจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายแก่พยาน สามी ภริยา ผู้บุพการีผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน

(1) ในกรณีเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินหรือสิทธิ อย่างหนึ่งอย่างใดของพยาน สามी ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน เพราะมีการกระทำผิดอาญาโดยเจตนา เนื่องจาก การที่พยานจะมา หรือได้มาเป็นพยาน บุคคลนั้นมิได้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควร

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคหนึ่ง ไม่ให้ความยินยอมในการรับความคุ้มครองพยานตามมา ตระการที่สำนักงานกำหนด ตามมาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 9 หรือมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 แล้วแต่กรณี บุคคลดังกล่าวไม่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้น นับแต่การไม่ให้ความยินยอม

(2) ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการ พิจารณาการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายแก่พยานในคดีอาญาและผู้ใกล้ชิด ” ประกอบด้วย อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพหรือรองอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมอบหมายเป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกระทรวงกลาโหม ผู้แทนกรมการปกครอง เป็นกรรมการ และผู้อำนวยการสำนักงานคุ้มครองพยาน เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่พิจารณาการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายแก่พยาน สามी ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ทั้งนี้ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้ถือเป็นที่สุดและให้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

เมื่อได้รับคำร้องแล้ว ให้สำนักงานคุ้มครองพยานตรวจสอบคำขอและข้อเท็จจริงให้เสร็จสิ้นโดยเร็วและส่งให้คณะกรรมการพิจารณาต่อไป

การพิจารณาของคณะกรรมการ อาจให้ผู้มีสิทธิยื่นคำขอมาให้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมหรือให้มีการสอบพยานหลักฐานเพิ่มเติมด้วย

ให้สำนักงานคุ้มครองพยานแจ้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้แก่ผู้ยื่นคำขอทราบโดยเร็ว

ในกรณีที่ผู้มีสิทธิยื่นคำขอไม่พอใจในคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ผู้มีสิทธิยื่นคำขออาจใช้สิทธิอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ในหมวด 5 ว่าด้วยการอุทธรณ์

(3) ในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้คำนี้ถึงพฤติการณ์ และความร้ายแรงของการกระทำความผิดและสภาพความเสียหายที่พยาน สามी ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน

ของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานได้รับ รวมถึงโอกาสที่จะได้รับการ บรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย

(4) ให้สำนักงานคุ้มครองพยานจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พยาน สามมี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในอัตราดังนี้

(4.1) กรณีเกิดความเสียหายแก่ชีวิต

- (ก) ค่าตอบแทนตั้งแต่สาม หมื่นบาทแต่ไม่เกินหนึ่ง แสนบาท
- (ข) ค่าจัดการศพ สองหมื่นบาท
- (ค) ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดูตามพฤติการณ์ในขณะที่ เสียชีวิต ไม่เกินสามหมื่นบาท
- (ง) ค่าอุปการะด้านการศึกษาแก่บุตรโดยชอบด้วย กฎหมายของพยานให้จ่ายเป็นรายเดือนๆ ละไม่เกินสามพันบาทจนกว่าจะบรรลุนิติภาวะ เว้นแต่เมื่อบรรลุนิติภาวะแล้ว กำลังศึกษาอยู่ใน ระดับมัธยมศึกษา หรือเทียบเท่าจนถึงระดับ ปริญญาตรีในประเทศ ให้ได้รับการอุปการะ ต่อไปจนถึงอายุไม่เกินยี่สิบห้าปีบริบูรณ์

(4.2) กรณีเกิดความเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ

- (ก) ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่าย จริงแต่ไม่เกินสามหมื่นบาท
- (ข) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินห้าหมื่นบาท
- (ค) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างการรักษาพยาบาลให้จ่ายในอัตรารวันละไม่เกินสอง ร้อยบาท นับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบกร งานได้ตามปกติ
- (ง) ค่าเสียหายอื่นนอกจากที่กล่าวข้างต้น ให้จ่าย ตามจำนวนที่สมควรแต่ไม่เกินสามหมื่นบาท

(4.3) กรณีเกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินหรือ

สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดให้จ่ายตามที่สามารถประเมินหรือเทียบเคียงได้แต่ไม่เกินห้าหมื่นบาท หากความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำผิดอาญาโดยเจตนา

3. การจ่ายค่าใช้จ่ายตามมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน

(1) เมื่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยาน ได้จัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควร หรือเมื่อเจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานตามที่บุคคลดังกล่าวได้ร้องขอแล้วมีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายตามอัตราที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้

(2) ค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน สามี่ ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานเบิกจ่ายได้ตามอัตราดังต่อไปนี้

(2.1) พยาน สามี่ ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน

- (ก) ค่าที่พักอาศัยอันเนื่องมาจากการคุ้มครองพยาน ให้เบิกจ่ายได้เท่าที่จ่าย จริงแต่ไม่เกินห้องละแปดร้อยบาทต่อวัน
- (ข) ค่าอาหาร เครื่องดื่ม ให้เบิกจ่ายได้ในอัตราคนละสองร้อยบาทต่อวัน
- (ค) ค่าเลี้ยงชีพที่สมควรอันเนื่องมาจากการขาดประโยชน์ทำมาหาได้ให้เบิกจ่ายได้ในอัตราคนละสองร้อยบาทต่อวัน

(2.2) เจ้าหน้าที่ที่คุ้มครองความปลอดภัย

- (ก) ค่าที่พักอาศัยอันเนื่องมาจากการคุ้มครองพยาน ให้เบิกจ่ายได้เท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินห้องละแปดร้อยบาทต่อวัน
- (ข) ค่าดำเนินการของเจ้าหน้าที่ที่คุ้มครองความปลอดภัยที่ต้องใช้ระยะเวลาไม่ต่ำกว่าสิบสอง ชั่วโมง ให้เบิกจ่ายในอัตราเหมาจ่ายคนละสองร้อยบาทต่อวัน
- (ค) ค่าใช้จ่ายในกรณีที่ต้องจัดให้มี การปกปิดมิให้เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพหรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ ให้เบิกจ่ายได้เท่าที่จ่ายจริง
- (ง) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร เบิกจ่ายได้เท่าที่จ่ายจริง

4. การค่าใช้จ่ายตามมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

(1) เมื่อสำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษให้เบิกค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน สามีภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานได้ตามอัตราที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้

(2) ค่าใช้จ่ายตามมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน เบิกจ่ายได้ตามอัตราดังต่อไปนี้

- (ก) ค่าใช้จ่ายในการย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม ให้เบิกจ่ายได้เท่าที่จ่ายจริง
- (ข) ค่าใช้จ่ายในการจ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยาน ให้เบิกจ่ายได้ไม่เกินคนละสองร้อยบาทต่อวัน
- (ค) ค่าใช้จ่ายในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลและหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยาน ให้เบิกจ่ายได้เท่าที่จ่ายจริง
- (ง) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพ หรือให้มีการศึกษาอบรม หรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม ให้เบิกจ่ายได้เท่าที่จ่ายจริง
- (จ) ค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ ให้เบิกจ่ายได้เท่าที่จ่ายจริง
- (ฉ) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาไม่ต่ำกว่าสิบสองชั่วโมง ให้เบิกจ่ายให้เจ้าหน้าที่ที่ช่วยให้ความคุ้มครองตามจำเป็นในอัตราเหมาจ่าย แต่ไม่เกินคนละสองร้อยบาทต่อวัน
- (ช) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือ หรือได้รับ ความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร เบิกจ่ายได้เท่าที่จ่ายจริง

2) ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด พ.ศ. 2547 และ พ.ศ. 2550

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้ออกระเบียบเพื่อกำหนดแนวทางการให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการ ทั่วไป (เฉพาะพยานในคดียาเสพติด) ไว้ดังนี้

1. วิธีการให้ความคุ้มครองพยาน สามีภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานนั้น ให้เจ้าพนักงาน ปฏิบัติต่อพยานหรือบุคคลนั้นตามความเหมาะสมอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (1) จัดให้อยู่ในอารักขา
- (2) จัดให้อยู่หรือพักอาศัยในสถานที่ที่ปลอดภัย
- (3) จัดให้มีการติดต่อ สอบถามความเป็นอยู่ หรือตรวจสถานที่อยู่หรือที่พักอาศัยอย่างสม่ำเสมอ
- (4) ดำเนินการอื่นใดตามที่เลขาธิการ ป.ป.ส. เห็นสมควร

2. ในการคุ้มครองพยาน สามีภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ให้เจ้าพนักงาน หรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ดำเนินการด้วยความรอบคอบให้เหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานหรือบุคคลดังกล่าว และความสำคัญแห่งคดี ทั้งนี้ เจ้าพนักงานต้องจัดให้มีมาตรการปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานหรือบุคคลดังกล่าวได้ และให้ถือปฏิบัติว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นความลับของทางราชการ ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองพยาน เจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบอาจขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยาน สามีภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานก็ได้ แล้วรายงานให้เลขาธิการทราบ ทั้งนี้ การขออนุญาตให้เป็นไปตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือหน่วยงานของเจ้าหน้าที่ที่จะขอให้ช่วยกำหนดไว้²⁴

3) ระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

ปัจจุบัน กรมสอบสวนคดีพิเศษจึง วางระเบียบเกี่ยวกับขั้นตอนการ ปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในคดีพิเศษ โดยนำแนวทางของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ .ศ. 2546 ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยคำตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภรรยา บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ .ศ. 2547 ลงวันที่ 29 กันยายน 2547 และระเบียบ กรมสอบสวนคดีพิเศษ ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองพยานในคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2547 มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติดังนี้²⁵

²⁴ ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด พ.ศ.2547 หมวด 4 ข้อ 15, 16

²⁵ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม , คู่มือการปฏิบัติงานสืบสวนสอบสวนตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2549) , หน้า 151 - 154 .

ในกรณีที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย ไม่ว่าจะโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเห็นเองหรือพยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) สืบสวน ตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริงตลอดจนหลักฐาน ดังนี้

(1.1) ข้อมูลที่แสดงว่าบุคคลนั้น เป็นพยานในคดีพิเศษ เรื่อง หรือเลขที่คดีพิเศษ ฯลฯ

(1.2) ข้อมูลเกี่ยวกับตัวพยาน อันอาจเป็นประโยชน์ในการ คัดกรองพยาน ได้แก่ ชื่อ ที่อยู่ อายุ ภาพถ่าย ของพยาน สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานหรือ ผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานไม่ว่าในทางดีหรือร้าย ฯลฯ

(1.3) พฤติการณ์ที่แสดงว่าพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย เช่น การข่มขู่ ทำร้าย ตลอดจนความร้ายแรง และรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดังกล่าวรวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้อง

(1.4) ความยินยอมเป็นลายลักษณ์ อักษรของ พยานที่จะรับ ความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานใน คดีอาญา พ.ศ. 2546 ทั้งนี้ความยินยอม ดังกล่าวควรมีสักขีพยาน อันได้แก่ ทนายความหรือผู้ที่พยานไว้วางใจลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน ด้วย ยกเว้นกรณีที่เหตุผลความจำเป็นไม่อาจหาทนายความ หรือผู้ที่ไว้วางใจได้

(2) เมื่อเห็นว่าเข้าเกณฑ์ที่พยานสมควรจะได้รับความคุ้มครองตาม มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานตามความในหมวด 1 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานฯ ให้พนักงานสอบสวนเสนอรายการตามลำดับชั้น ขออนุมัติต่ออธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือ รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษที่ได้รับ บมอภหมาย หรือผ่านหัวหน้าพนักงานสอบสวนตามที่ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษแต่งตั้งเพื่อให้ความคุ้มครองตามมาตรการนี้ โดยระบุรายละเอียดใน รายงาน ดังนี้

(2.1) ข้อเท็จจริงและหลักฐานที่ได้สืบสวน ตรวจสอบและ รวบรวมตามข้อ 1

(2.2) วิธีการให้ความคุ้มครองพยาน ได้แก่ การจัดเจ้าหน้าที่ให้ ความคุ้มครองพยาน การจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย หรือวิธีการปกปิดมิให้มีการ เปิดเผย ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ ซึ่งอาจใช้วิธีการ เดียวหรือหลาย ๆ วิธีรวมกัน ทั้งนี้ตามความเหมาะสมแก่สถานะและส ภาพของพยานตลอดจน ลักษณะของคดีพิเศษที่เกี่ยวข้อง

(2.3) การเสนอความคุ้มครองดูแลพยาน ให้พนักงานสอบสวน พิจารณาความเหมาะสมในการขอสืบพยานก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ พร้อมความเห็นตามรูปคดีในแต่ละเรื่องเพื่อพิจารณาสั่งการด้วย

(2.4) จำนวนเจ้าหน้าที่ที่จะให้ความคุ้มครอง ระยะเวลาให้ความคุ้มครอง และประมาณการค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน รวมถึงวิธีการที่จะต้องดำเนินการตรวจสอบการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่

(2.5) ข้อกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

(2.6) ข้อเท็จจริงและหลักฐานที่เกี่ยวข้องและจำเป็นประการอื่น

(3) หากพิจารณาแล้วเห็นว่าเข้าเกณฑ์ที่พยานสมควรจะได้รับความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษความในหมวด 2 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 ให้เสนอรายงานตามลำดับชั้นถึงอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อเสนอขออนุมัติต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมต่อไป ทั้งนี้โดยนำความในข้อ (2) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(4) ในกรณีที่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานขอพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย และ พยานได้ร้องขอให้นำมาตรการทั่วไป หรือมาตรการพิเศษมาใช้บังคับแก่บุคคลดังกล่าวให้นำความในข้อ (1)-(3) มาใช้บังคับโดยอนุโลมด้วย

(5) พฤติการณ์ของการคุ้มครองพยานเปลี่ยนแปลงไปหรือมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนมาตรการธรรมดาเป็นมาตรการพิเศษ ผู้ดูแลคุ้มครองพยานจะต้องรายงานเหตุ เช่นว่านั้น ๆ ถึงผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจเหนือตน และมีความเห็นเสนอหัวหน้าพนักงานสอบสวนเพื่อพิจารณาและสั่งการต่อไป

(6) การเสนอขออนุมัติคุ้มครองพยานตามข้อ (2) และข้อ (3) ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ หรือหัวหน้าพนักงานสืบสวนสอบสวนตามที่อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษได้แต่งตั้ง เสนอผ่านกลุ่มงานยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการเพื่อควบคุมงบประมาณและแผนปฏิบัติการในเรื่องของการคุ้มครองพยานโดยถือเป็นเรื่องลับ เพื่อควบคุมในเรื่องงบประมาณและเพื่อนำเสนอรองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษผู้ควบคุมดูแลในแต่ละสำนักคดี หรือหัวหน้ากลุ่มงานที่รับผิดชอบในการขออนุมัติ

อนึ่ง กรณีจำเป็นเร่งด่วน และมีความสำคัญ ซึ่งหากล่าช้าอาจเกิดความเสียหาย หัวหน้าสอบสวนอาจเสนอเรื่องต่ออธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษโดยตรง

(7) หลังจากอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษได้พิจารณาแล้วและได้อนุมัติให้คุ้มครองพยานแล้วในการเบิกจ่ายให้เสนอผ่านกลุ่มงานยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ กรมสอบสวนคดีพิเศษโดยถือเป็นเรื่องลับในส่วนของงบประมาณให้เสนอว่าค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานและให้ผู้รับผิดชอบในเรื่องการเบิกจ่าย เร่งดำเนินการขออนุมัติให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว

กรณีหากใช้บังคับของทางราชการในการดำเนินการ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษจะเป็นผู้ดำเนินการในเรื่องงบประมาณดังกล่าว โดยไม่ต้องเสนอผ่านตามขั้นตอนที่กำหนดตามข้อ (6)

(8) ให้ผู้ขออนุมัติเสนอตัวบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบในการคุ้มครองพยานจำนวนเจ้าหน้าที่ คุ้มครองพยานตามความจำเป็น จะต้องตรวจสอบรายชื่อของบุคคลที่คุ้มครองพยาน จะต้องไม่ซ้ำซ้อนกับ การไปปฏิบัติหน้าที่ราชการอื่น และผู้มีหน้าที่คุ้มครองพยานอยู่แล้ว ไม่ควรจะต้องตั้งหรือมอบหมายให้ไปทำหน้าที่อื่นที่มีใช้การคุ้มครองพยาน

(9) ให้ผู้บัญชาการสำนักที่รับผิดชอบในการดูแลคุ้มครองพยาน หรือหัวหน้าพนักงานสอบสวน ตามที่อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้แต่งตั้งสั่งการให้มีการจัดทำรายงานประจำวันเกี่ยวกับการ ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ดูแล คุ้มครองพยานที่สามารถตรวจสอบได้และรายงานพฤติการณ์ความเป็นอยู่ของพยานให้กับผู้อนุมัติทราบทุก 30 วัน กรณีนี้ดำเนินการไว้เพื่อกรณีเหตุในการคุ้มครองพยานต้องสิ้นสุดลงด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งและเพื่อควบคุมการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่

(10) ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ หรือผู้รับผิดชอบในการขออนุมัติขอความคุ้มครองพยาน จัดทำเอกสารแจ้งแก่ผู้ร้องว่าได้ ได้รับความคุ้มครอง หลังจากอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือผู้ได้รับมอบหมายจากอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษอนุมัติให้คุ้มครองพยาน หรือการแจ้งว่าการคุ้มครองสิ้นสุดตามระเบียบว่า ด้วยการคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี ตามแบบที่กำหนด

(11) การคุ้มครองพยาน ซึ่งจะต้อง ปฏิบัติ ตามพระ ราชบัญญัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ .ศ. 2546 ถือปฏิบัติในกรณีการคุ้มครองพยานต่อผู้ร่วมกระทำ ความผิดที่กันเป็นพยานโดยอนุโลม โดยขออนุมัติต่ออธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นคราวๆ ไป

4) กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการยื่นและการพิจารณาคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548

ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการยื่นและการพิจารณาคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548 มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. ในกรณีที่ปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าพยานในคดีอย่าง หนึ่งอย่างใดตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ .ศ. 2546 จะไม่ได้รับความปลอดภัยให้บุคคลดังต่อไปนี้มีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

(1) พยานหรือผู้ซึ่งได้รับมอบอำนาจจากพยาน

- (2) บุคคลซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องกับพยาน
- (3) พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา
- (4) พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา
- (5) พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา

ทั้งนี้ บุคคลตาม (2) (3) (4) และ (5) จะยื่นคำร้องดังกล่าวได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของพยาน โดยให้ทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อพยานเป็นสำคัญ

2. คำร้องอย่างน้อยต้องระบุชื่อ นามสกุลและที่อยู่ของพยานและผู้ยื่นคำร้อง และพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย ทั้งนี้ ต้องมีลายมือชื่อของผู้ยื่นคำร้องเป็นสำคัญ โดยการยื่นคำร้องดังกล่าวให้ยื่นผ่านสำนักงาน พร้อมด้วยพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงที่คาดว่าพยานจะไม่ได้รับความปลอดภัย

3. เมื่อสำนักงานได้รับคำร้องตามข้อ 4 แล้ว ให้ดำเนินการในเบื้องต้น ดังต่อไปนี้

- (1) ตรวจสอบความถูกต้องของคำร้อง
- (2) สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมเพื่อทราบข้อมูลที่แสดงว่าพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย และหากเห็นว่ามียรายละเอียดเพิ่มเติมที่เป็นข้อสาระสำคัญ ให้จัดทำบันทึกประกอบคำร้อง โดยให้ผู้ยื่นคำร้องลงลายมือชื่อในบันทึกดังกล่าว
- (3) แจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องทราบถึงสิทธิและผลกระทบ รวมทั้งความรับผิดชอบอันเนื่องจากการใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน
- (4) ออกใบรับคำร้องไว้เป็นหลักฐาน

ในการตรวจสอบคำร้องข้างต้น หากสำนักงานเห็นว่ายังขาดพยานหลักฐานใดให้แจ้งผู้ยื่นคำร้องส่งเพิ่มเติมให้ครบถ้วนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

4. ในกรณีที่ผู้ยื่นคำร้องไม่ยื่นพยานหลักฐานและรายละเอียดเพิ่มเติมภายในกำหนดเวลาตาม วรรคหนึ่ง โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้ทราบ ให้สำนักงานรวบรวมพยานหลักฐานเท่าที่มีและจัดทำรายงานและความเห็นประกอบคำร้องเสนอให้รัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายพิจารณาต่อไป

5. ในกรณีที่สำนักงานตรวจสอบคำร้อง พยานหลักฐาน และรายละเอียดที่ยื่นหรือพยานหลักฐานและรายละเอียดที่ยื่นเพิ่มเติมแล้ว ให้สำนักงานเสนอคำร้องดังกล่าวพร้อมกับความเห็นประกอบให้รัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายพิจารณาสั่งการโดยด่วน

การเสนอคำร้อง หากหน่วยงานที่เสนอคำ ร้องมิใช่สำนักงานคุ้มครองพยาน ให้เสนอผ่านสำนักงานคุ้มครองพยาน

เมื่อสำนักงานคุ้มครองพยานได้รับคำร้องตามวรรคสองแล้ว ให้เสนอความเห็นเพื่อประกอบ การพิจารณาสั่งการของรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายโดยด่วน พร้อมทั้งแจ้งให้พยานหรือผู้ยื่น คำร้องทราบถึงวันที่รัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายได้รับคำร้อง

6. เมื่อรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายได้รับคำร้องแล้ว ให้พิจารณาสั่งการโดยด่วน ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องจากสำนักงานคุ้มครองพยาน ถ้าเห็นว่าไม่ควรใช้มาตรการพิเศษในการ คุ้มครองพยานให้สิ่งไม่รับคำร้องแล้วแจ้งคำสั่ง พร้อมเหตุผล และสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวให้พยานหรือผู้ยื่นคำร้องทราบโดยเร็ว ถ้าเห็นว่าควร ใช้ มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ให้สิ่งใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามความ เหมาะสมต่อไป

หากรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รั บมอบหมายไม่พิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน กำหนดเวลาข้างต้น ให้ถือว่าสิ่งไม่รับคำร้อง

กรณีที่รัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายสั่งไม่รับคำร้อง หรือกรณีที่ไม่ถือว่าสิ่งไม่รับคำร้อง ผู้ยื่นคำร้องมีสิทธิอุทธรณ์ตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานใน คดีอาญา พ.ศ. 2546

ในกรณีที่รัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายสั่งการให้ใช้มาตรการพิเศษ ในการคุ้มครองพยาน ก่อนดำเนินการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ ให้สำนักงานจัดให้ พยานลงลายมือชื่อแสดงความยินยอมรับการคุ้มครองอีกครั้ง

7. การรับและส่งคำร้อง การตรวจสอบคำร้อง ก การพิจารณาคำร้องและการ คุ้มครองพยานให้ดำเนินการเป็นการลับ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความปลอดภัยของพยาน ข้อมูลและ รายละเอียดเกี่ยวกับตัวพยาน บุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน พฤติการณ์แห่งคดี ความไม่ปลอดภัยที่พยานจะได้รับและข้อเท็จจริงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ

8. ในกรณีที่มีการร้องขอให้นำมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานมาใช้บังคับ แก่สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยาน ให้นำหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับมาตรการพิเศษในการ คุ้มครองพยานดังกล่าวข้างต้นมาใช้บังคับโดยอนุโลม

5) ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการคุ้มครองพยานตามมาตราพิเศษ.2548

ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการคุ้มครองพยานตามมาตรกา รพิเศษ พ.ศ. 2548 ได้กำหนดแนวทางในการให้ความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ มีสาระสำคัญดังนี้

1. กำหนดคำนิยาม ดังต่อไปนี้

เจ้าหน้าที่” หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยาน เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่นที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพนักงาน เจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ให้ปฏิบัติงานคุ้มครองพยาน

“มาตรการพิเศษ” หมายความว่า มาตรการให้การคุ้มครองพยานตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 2 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา ฯ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย สั่งให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองความปลอดภัย

“ความปลอดภัย” หมายความว่าความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งของพยานทั้งก่อน ขณะและหลังมาเป็นพยาน

2. กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายสั่งการใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พยานต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) พยานต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่และ ปฏิบัติตามแนะนำของเจ้าหน้าที่ในเรื่องที่เกี่ยวกับความปลอดภัยของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง

(2) พยานต้องไม่ปฏิบัติตัวที่อาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง

(3) กรณีที่พยานจะติดต่อหรือสื่อสารกับบุคคลภายนอกจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อน

(4) กรณีมีการย้ายที่อยู่หรือที่พักอาศัย พยานต้องไม่กระทำการหรือมีพฤติการณ์ซึ่งอาจเปิดเผยให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดทราบได้ว่าตนอยู่ที่ใด

(5) พยานต้องหลีกเลี่ยงไม่กระทำการใดๆ ซึ่งอาจเปิดเผยสถานะของตนเอง

(6) พยานต้องยินยอมให้เจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบที่พักอาศัยของพยานได้ตามสมควร

(7) พยานต้องปฏิบัติตามข้อปฏิบัติอื่นที่สำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควร

3. กรณีพยานไม่ปฏิบัติตาม 2. ดังกล่าวข้างต้น ให้เจ้าหน้าที่ทำรายงานพร้อมระบุเหตุผลแจ้งสำนักงานคุ้มครองพยานเพื่อเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย พิจารณาสั่งให้การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษสิ้นสุดลง

4. ให้นำความตาม 2. และ 3. มาใช้บังคับกับในกรณีที่ สามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมา

เป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยและพยานได้ร้องขอให้นำมามาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานมาใช้บังคับแก่บุคคลดังกล่าว

5. เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือ ผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย สั่งให้การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษสิ้นสุดลง ให้สำนักงานคุ้มครองพยานแจ้งให้พยานทราบโดยเร็ว

คำสั่งสิ้นสุดการคุ้มครองให้ทำเป็นหนังสือและอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อตัว ชื่อสกุลของผู้ร้องและผู้รับการคุ้มครอง
- (2) วัน เดือน ปี ที่มีคำสั่ง
- (3) เหตุผลที่มีคำสั่ง
- (4) สิทธิและเงื่อนไขในการอุทธรณ์คำสั่ง

การแจ้งคำสั่งให้สำนักงานคุ้มครองพยานแจ้งให้แก่พยานโดยตรง หรือแจ้งผ่านหน่วยงานที่ให้การคุ้มครองพยาน หรือจัดส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ แต่หากจำเป็นและเร่งด่วนอาจแจ้งทางโทรสารหรือสิ่งอิเล็กทรอนิกส์อื่น

6) ระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548

ระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ได้กำหนดแนวทางการให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป ในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ไว้ดังต่อไปนี้

1. ในกรณีที่พยานในคดีอาญาอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้อง คดีอาญา ศาลทหาร พยาน หรือบุคคลอื่นใด ซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องอาจขอให้สำนักงาน จัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปตามความจำเป็นและที่เห็นสมควร ทั้งนี้ ต้องได้รับความยินยอมของพยานด้วย

2. ให้นำความในระเบียบดังกล่าว มาใช้บังคับกรณีที่พยานได้ร้องขอให้นำมามาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานมาบังคับแก่สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งอาจไม่ได้รับความปลอดภัยจากการที่พยานจะมาให้หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาหรือศาลทหาร ในการดำเนินคดีอาญาด้วยโดยอนุโลม

3. วิธีให้ความคุ้มครอง ให้ปฏิบัติดังนี้

- อารักขา ณ ที่พักอาศัย
- 3.1 จัดส่งพนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานคุ้มครองพยานไป
  - 3.2 จัดให้อยู่หรือพักอาศัยในสถานที่ปลอดภัย
  - 3.3 จัดให้พักอาศัยในสถานที่ราชการของหน่วยงานคุ้มครองพยาน
  - 3.4 ปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพหรือข้อมูลอื่น ๆ ที่สามารถระบุตัวได้
  - 3.5 จัดให้มีการติดต่อสอบถามความเป็นอยู่ หรือตรวจสอบสถานที่ที่อยู่หรือที่พักอาศัยอยู่เสมอ
  - 3.6 จัดให้มีการตรวจสอบการ ปฏิบัติ ตามเงื่อนไขในการคุ้มครอง

การดำเนินการข้างต้นอาจดำเนินการอย่างเข้มงวดตลอดเวลาหรือบางครั้งหรือบางเวลาก็ได้ ทั้งนี้ ต้องกระทำด้วยความรอบคอบโดยให้คำนึงถึงความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของผู้รับการคุ้มครองและลักษณะของ งดคดีอาญาที่เกี่ยวข้องและ คณะกรรมการอาจเปลี่ยนแปลงวิธีการให้ความคุ้มครองตามวาระหนึ่งได้ตามความเหมาะสม

4. การดำเนินการอื่นใดอันเกี่ยวกับมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานซึ่งในระเบียบดังกล่าวมิได้กำหนดไว้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจใช้ดุลพินิจดำเนินการเพื่อให้ บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินการตามมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานได้ตามที่เห็นสมควร

7) ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการแจ้งวิธีการที่เจ้าหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่พยานและการสิ้นสุดซึ่งการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2549

ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการแจ้งวิธีการที่เจ้าหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่พยานและการสิ้นสุดซึ่งการคุ้มครองพยาน ฯ ได้กำหนดแนวทางการให้ความคุ้มครองพยานซึ่งเป็น เด็กหรือเยาวชนที่ถูกส่งตัวมายังสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกและอบรม ตามมาตรการทั่วไป ไว้ดังต่อไปนี้

1. ในกรณีที่มีข้อสงสัยว่าเด็กหรือเยาวชนอาจไม่ได้รับความปลอดภัยให้ผู้อำนวยความสะดวกสั่งให้มีการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนนั้นไว้ก่อน แต่วิธีการคุ้มครองนั้นต้องไม่กระทบต่อสิทธิของเด็กหรือเยาวชน
2. วิธีการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจใช้วิธีหนึ่งวิธีใด ดังต่อไปนี้
  - (1) จัดให้ได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด
  - (2) จัดให้ย้ายหอนอน

(3) จัดให้ย้ายสถานที่ควบคุมหรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม โดยได้รับความเห็นชอบจากอธิบดี

(4) ดำเนินการอื่นใดให้ได้รับความช่วยเหลือ หรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควรโดยอาจประสานกับหน่วยงานอื่นให้ความคุ้มครอง รวมทั้งอาจประสานกับสำนักงานคุ้มครองพยานเพื่อให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เด็กหรือเยาวชนควรได้รับ

3. หากเด็กหรือเยาวชนผู้ได้รับความคุ้มครองพ้นจากการควบคุมและไม่ประสงค์รับความคุ้มครองอีกต่อไป แต่ผู้อำนวยการพิจารณาแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจไม่ได้รับความปลอดภัยให้แนะนำเด็กหรือเยาวชนไปขอการคุ้มครองจากพนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น

4. ในระหว่างการคุ้มครองหากผู้อำนวยการเห็นว่าวิธีการคุ้มครองที่ใช้อยู่ไม่เหมาะสมอาจมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงได้

8) ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวทางในการ ปฏิบัติต่อพยาน พ.ศ.2548

สำนักงานศาลยุติธรรม ได้ออกระเบียบระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวทางในการ ปฏิบัติต่อพยาน พ.ศ. 2548 เพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติต่อพยาน มีสาระสำคัญดังนี้

1. ในการดำเนินการต่าง ๆ ของศาล ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ศาลพึงให้เกียรติแก่พยาน เช่น ตรงต่อเวลา ใช้วาจาสุภาพและปฏิบัติต่อพยานอย่างมีอัธยาศัยไมตรี ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและคำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นประกอบด้วย

2. ให้ศาลชั้นต้นประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานอัยการและสถานีตำรวจที่อยู่ในเขตอำนาจ เพื่อให้หน่วยงานเหล่านั้นจัดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรงในการจัดส่งหมายเรียกพยาน แจ้งผลการส่งหมายและติดตามพยานมาศาล รวมทั้งการประสานงานแก้ไขเหตุขัดข้องต่าง ๆ เพื่อให้พยานมาเบิกความต่อศาลตามกำหนดนัด

3. ศาลชั้นต้นพึงขอความร่วมมือให้พนักงานสอบสวนที่อยู่ในเขตอำนาจแจ้งให้พยานในชั้นสอบสวนทราบถึงสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยและค่าตอบแทนเมื่อมาเบิกความต่อศาล

4. ในคดีอาญา เมื่อพยานหรือผู้ที่จะให้ข้อเท็จจริงในฐานะพยานคัดค้านการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ด้วยเกรงว่าจะได้รับภัยอันตรายหรือความเสียหายอันเนื่องมาแต่การปล่อยชั่วคราวนั้น ศาลต้องพิจารณาข้อคัดค้านดังกล่าวประกอบด้วยและไม่ว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นประการใด ให้แจ้งคำสั่งดังกล่าวให้พยานทราบโดยเร็ว

5. ก่อนหรือหลังจากที่พยานเบิกความต่อศาล ถ้าพยานได้แจ้งขอความช่วยเหลือหรือขอทราบข้อมูลเกี่ยวกับการมาเบิกความเป็นพยาน ให้เจ้าหน้าที่ศาลรับดำเนินการให้ตามสมควรแก่กรณี

6. ศาลชั้นต้นควรจัดให้มีที่พักสำหรับพยานในระหว่างรอเข้าเบิกความต่อศาล ตลอดจนการอำนวยความสะดวกประการอื่นตามสมควร และให้เจ้าหน้าที่ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงหมายเลขห้องพิจารณาคดีและที่พักสำหรับพยาน ถ้าพยานมีผู้ติดตามและขอให้บุคคลดังกล่าวอยู่ด้วย ในระหว่างนั้นหรือขณะเบิกความ ก็ให้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ติดตามนั้นตามสมควรแก่กรณี ก่อนเข้าเบิกความต่อศาล ให้เจ้าหน้าที่ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงสิทธิและหน้าที่ต่างๆ ของพยาน ตลอดจนให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธี ปฏิบัติตนในการเบิกความต่อศาลและวิธีการขอรับคำตอบแทนภายหลังเบิกความเสร็จ

7. ให้ศาลชั้นต้นจัดตั้งศูนย์ประสานงานพยานเพื่อทำหน้าที่ในการรวบรวม ข้อมูลที่เกี่ยวกับพยาน การให้ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการประสานงานอย่างอื่นที่จำเป็น เพื่อให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่พยานในการมาเบิกความต่อศาล

8. ในกรณีที่มีการออกหมายเรียกพยานนั้น

- ควรแจ้งเรื่องທີ່ประสงค์จะให้พยานเบิกความและถ้าศาลเห็นว่ามีความจำเป็น ศาลอาจสั่งให้ระบุชื่อที่พยานจะถูกซักถามไว้ด้วยก็ได้
- ให้ศาลกำชับให้มีการขอและจัดส่งหมายเรียกให้แก่พยานโดยเร็วที่สุด โดยในการจัดส่งหมายเรียก ให้แนบข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของศาล รวมทั้งคำแนะนำเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของพยานและหมายเลขโทรศัพท์หรือ อีเมลของศูนย์ประสานงานพยาน เพื่อประโยชน์แก่พยานในการติดต่อกับศาลหรือขอทราบข้อมูลเพิ่มเติม พร้อมทั้งแจ้งขอบคุณไปยังพยานที่จะมาเบิกความต่อศาล
- แม้พยานได้รับหมายเรียกของศาลแล้ว ควรจัดให้มีการประสานงานกับพยานนั้นเป็นระยะๆ เพื่อทราบถึงความพร้อมของพยานที่จะมาเบิกความและควรแจ้งยืนยันวันนัดสืบพยานให้พยานทราบอีกครั้งหนึ่งก่อนถึงกำหนดนัดสืบพยาน

9. การกำหนดเวลานัดสืบพยานบุคคล

- ควรกำหนดให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการ ปฏิบัติงานหรือการดำรงสถานะของพยานนั้นประกอบด้วย
- ศาลควรสอบถามคู่ความถึงช่วงเวลาที่พยานสะดวกจะมาเบิกความ รวมทั้งปัญหาต่างๆ ที่อาจเป็นอุปสรรคแก่พยานในการมาเบิกความต่อศาล ถ้ามีความจำเป็นต้องใช้ล่าม นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือในการสืบพยาน ก็ให้รับดำเนินการเสียแต่เนิ่น ๆ

- ภายหลังจากที่ได้แจ้งวันนัดสืบพยานให้ทราบแล้ว หากมีการเปลี่ยนแปลงวันนัดสืบพยานหรือพยานไม่จำเป็นต้องมาเบิกความต่อศาลอีกต่อไป ให้รีบแจ้งให้พยานทราบถึงกำหนดนัดใหม่หรือการที่ไม่ต้องมาศาลนั้นโดยเร็ว

10. ในกรณีพยานที่เป็นเด็กหรือเยาวชนอายุไม่เกิน 14 ปี หรือเป็นผู้เสียหายในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือเจ็บป่วยร้ายแรง หรือมีความบกพร่องทางจิตใจหรือในการจดจำ หรือมีความรู้สึกหวาดกลัวผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นผู้ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งหากรอจนถึงวันนัดสืบพยาน พยานอาจหลงลืมหรือยากแก่การติดตามให้มาศาล ศาลพึงใช้ดุลพินิจให้สืบพยานเหล่านั้นไว้ล่วงหน้าก่อนถึงวันนัดสืบพยาน

ในกรณีที่พยานเป็นเด็กหรือเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งการซักถามพยานจะต้องทำผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ศาลควรจัดให้พยานเหล่านั้นพบกับบุคคลดังกล่าวก่อนเข้าเบิกความต่อศาล

11. การจัดเวลาให้พยานเบิกความควรพิจารณาให้เหมาะสมแก่สุขภาพและวัยของพยานด้วยเพื่อไม่ให้เกิดการเหน็ดเหนื่อยลำเกินสมควร

12. เว้นแต่จะมีกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับของศาลยุติธรรมกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นห้ามมิให้คู่ความหรือบุคคลที่มีได้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีทำการบันทึกภาพ หรือถ่ายทอดภาพและเสียงของพยานในขณะที่เบิกความหรือภายในบริเวณศาล

13. ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถามพยานด้วยคำถามที่อาจทำให้พยานต้องถูกดำเนินคดีอาญาให้ศาลเตือนพยานว่าพยานมีสิทธิไม่ตอบคำถามนั้น หรือในกรณีที่คู่ความใช้คำถามที่มีลักษณะเป็นการข่มขู่ ดุหมั่น หมิ่นประมาท หรือเสียดสีพยาน ศาลควรมีคำสั่งให้ระงับการใช้คำถามเช่นนั้นเสีย

14. ในกรณีที่พยานมีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ให้ศาลสั่งจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พยานตามระเบียบทันทีที่พยานเบิกความเสร็จและให้เจ้าหน้าที่ศาลดำเนินการเบิกจ่ายค่าตอบแทนดังกล่าวให้แก่พยานโดยเร็ว

9) ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยกำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2548

ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยกำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2548 ได้กำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญาไว้ มีสาระสำคัญดังนี้

1. การให้ความคุ้มครองพยาน หมายความว่า การคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่พยานมิให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียงทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยานรวมทั้งบุคคลตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

2. การให้ความคุ้มครองความปลอดภัยให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจไปให้ความปลอดภัยแก่พยาน

(2) การจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย

(3) การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยถึงการคุ้มครองพยาน รวมทั้งชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้การ ปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องได้รับความยินยอมจากพยาน หรือบุคคลตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เป็นหนังสือลงลายมือชื่อเป็นสำคัญ

3. พยานที่จะได้รับความคุ้มครองให้ได้รับความปลอดภัยตามระเบียบนี้ หมายถึง พยานบุคคลซึ่งจะมาให้ หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษและบุคคลตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 แต่มิให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเป็นพยาน

4. ในการร้องขอให้มีการให้ความคุ้มครองแก่พยานหรือบุคคลตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นผู้เยาว์ จะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลดังต่อไปนี้

- บิดาและมารดา

- บิดาหรือมารดา ในกรณีที่มารดาหรือบิดาตายหรือไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ไม่อาจขอความยินยอมจากบิดาหรือมารดาคนหนึ่งคนใดได้

5. คำร้องขอรับการคุ้มครองพยานให้ทำเป็นหนังสือตามแบบที่กำหนด

ในกรณีที่พยานร้องขอรับการคุ้มครองด้วยวาจา ให้เจ้าหน้าที่จัดทำคำร้องให้พยานลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

6. การยกเลิกให้ความคุ้มครองพยานการคุ้มครองพยานสิ้นสุดลงเมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- เมื่อพยานถึงแก่ความตาย

- พยานร้องขอ หรือไม่ให้ความยินยอมหลังจากที่ได้รับ ความคุ้มครองแล้ว
- พยานไม่ให้ความร่วมมือในการคุ้มครอง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุทำให้ พยานไม่ได้รับความปลอดภัยได้
- พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานเปลี่ยนแปลงไป เช่น ผู้ ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญาซึ่งพยานต้องไปให้ถ้อยคำถึงแก่ความตาย หรือมีการ นำสืบพยานในชั้นศาลเสร็จสิ้นแล้ว เป็นต้น
- พยานไม่ยอมให้การเป็นพยานโดยไม่มีเหตุอันควร
- เมื่อมีหลักฐานแน่ชัดว่าพยานได้ให้การอันเป็นเท็จ

10) ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองพยานที่เป็ นผู้ถูกคุมขังหรือผู้ ถูกกักกัน ในคดีอาญาในความควบคุมของกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2549

ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองพยานที่เป็ นผู้ถูกคุมขังหรือผู้ ถูกกักกันในคดีอาญาในความควบคุมของกรมราชทัณฑ์ ๖ ได้กำหนดแนวทางในการคุ้มครอง พยาน โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. ในคดีอาญาเมื่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจ สอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยาน เห็นว่า พยานหรือบุคคลอื่นที่เป็ นผู้ถูกคุมขังหรือผู้ถูกกักกัน อาจไม่ได้รับความปลอดภัย อาจขอให้ หน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์ ช่วยคุ้มครองพยานหรือบุคคลอื่นที่เป็ นผู้ถูกคุมขังหรือ ผู้ถูกกักกัน เมื่อหน่วยงานคุ้มครองพ ยานของกรมราชทัณฑ์ได้รับคำขอตามวรรคหนึ่งแล้วให้จัด พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยานตามสมควรโดยเร็ว
2. พยานอาจร้องขอให้คุ้มครองพยาน หรือบุคคลอื่นที่เป็ นผู้ถูกคุมขังหรือผู้ถูก กักกันไปยังพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้ มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยาน ผ่านหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรม ราชทัณฑ์ได้ และเมื่อหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์ได้รับคำร้องแล้วให้จัดส่ง คำร้อง นั้นต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มี อำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยานโดยเร็ว และเมื่อได้ส่งคำร้องแล้วให้แจ้ง ให้ผู้ยื่นคำร้องทราบด้วย
3. เมื่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยานได้รับคำร้องแล้ว ให้พิจารณา และแจ้งผลให้ผู้ร้องขอทราบในกรณีที่เห็นสมควรให้ความคุ้มครอง

4. ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควรก่อนได้รับคำร้องขอคุ้มครองหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์ โดยอนุมัติอธิบดีและความยินยอมของพยานอาจให้ความคุ้มครองแก่พยานตามที่เห็นเป็นการสมควรได้ และในการรับคำขอและคำร้องขอความคุ้มครองไม่ว่ากรณีใด ๆ ให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์ดำเนินการโดยลับ

5. การดำเนินการเกี่ยวกับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายของพยาน ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่ พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

6. เมื่อหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์ได้พิจารณาให้ความคุ้มครองตามคำขอแล้ว ให้หน่วยงานแจ้งให้แก่พยาน ผู้ขอและกรมราชทัณฑ์ทราบ โดยการออกคำสั่งการให้ความคุ้มครอง คำสั่งดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อหน่วยงานที่ออกคำสั่ง
- (2) วิธีการที่จะให้ความคุ้มครอง
- (3) หลักเกณฑ์และวิธีการ ปฏิบัติของผู้ที่ได้รับความคุ้มครองทั้งก่อนและภายหลัง รวมทั้งความรับผิดชอบใดๆ ที่อาจเกิดขึ้น เนื่องจากผู้ที่ได้รับความคุ้มครองนั้นฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้
- (4) พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการคุ้มครอง

7. วิธีการให้ความคุ้มครองพยานหรือบุคคลอื่นที่ เป็นผู้ถูกคุมขังหรือผู้ถูกกักกัน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปฏิบัติต่อพยานหรือบุคคลนั้นตามความเหมาะสมอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

- (1) จัดให้อยู่ในความควบคุมดูแลโดยใกล้ชิด
- (2) แยกขังในที่ปลอดภัย หรือย้ายเรือนจำ
- (3) มีการสอบถามความเป็นอยู่และตรวจสอบสถานที่ ที่คุมขังอย่างสม่ำเสมอ
- (4) ดำเนินการอื่นใดตามที่หัวหน้าหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์เห็นสมควร

8. ในการคุ้มครองพยานหรือบุคคลอื่นที่ เป็นผู้ถูกคุมขังหรือผู้ถูกกักกัน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการด้วยความรอบคอบ เหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานหรือบุคคลดังกล่าวและสภาพของหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์แห่งนั้น ทั้งนี้ ต้องจัดให้มีมาตรการปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ

หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานหรือบุคคลดังกล่าวได้และให้ถือ ปฏิบัติว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นความลับของทางราชการ

ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองพยานหรือบุคคลอื่นที่เป็ผู้ถูกคุมขัง หรือผู้ถูกกักกัน หน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์อาจขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานหรือบุคคล อื่นที่เป็ผู้ถูกคุมขังหรือผู้ถูกกักกัน แล้วรายงานให้อธิบดีทราบ ทั้งนี้ การขอนั้นให้เป็ไปตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือหน่วยงานของเจ้าหน้าที่ที่จะขอให้ช่วยกำหนดไว้

9. การคุ้มครองพยานหรือบุคคลอื่นที่เป็ผู้ถูกคุมขังหรือผู้ถูกกักกันสิ้นสุดลงเมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (1) พยานหรือบุคคลดังกล่าวได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ หรือพ้นไปจากการควบคุม ของกรมราชทัณฑ์
- (2) พยานหรือบุคคลดังกล่าวร้องขอให้ยุติการคุ้มครองหรือขอเพิกถอนความยินยอม ทั้งนี้ ให้รวมถึงการเพิกถอนความยินยอมของผู้ให้ความยินยอมแทนด้วย
- (3) พยานหรือบุคคลดังกล่าวฝ่าฝืนหรือไม่ ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่หัวหน้า หน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์กำหนดไว้ โดยไม่มีเหตุอันสมควร
- (4) พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานหรือบุคคลดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปและกรณีไม่มีความจำเป็นจะต้องให้ความคุ้มครองอีกต่อไป เช่น พยานหรือบุคคลดังกล่าวถึงแก่ความตาย
- (5) ผู้ขอได้แจ้งยกเลิกการขอให้ช่วยคุ้มครอง
- (6) ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ หรือความผิดฐานเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล หรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จอันเนื่องมาจากการเป็นพยานในคดีที่พยานได้รับความคุ้มครอง

10. กรณีปรากฏในภายหลังว่าพยานไม่มา ไม่ให้ถ้อยคำหรือไม่เบิกความเป็นพยานโดยไม่มีเหตุสมควร หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ ความผิดฐานเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดี ต่อศาล หรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในคดีที่บุคคลนั้นเป็นพยาน ให้หน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์แจ้งให้สำนักงานคุ้มครองพยาน กระทรวงยุติธรรมทราบ เพื่อดำเนินการเรียกให้พยานคืนหรือชดใช้ค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานและบุคคลอื่นแล้วแต่กรณี

11. ในกรณีที่พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยาน หรือบุคคลอื่นที่ เป็นผู้ถูกคุมขังหรือผู้ถูกกักกันได้เปลี่ยนแปลงไปจนไม่เหมาะสม หรือไม่อาจให้ความคุ้มครองต่อไปได้ และจำเป็นต้องใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานหรือบุคคลอื่นที่ เป็นผู้ถูกคุมขังหรือผู้ถูกกักกัน ให้หน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์ขออนุญาตอธิบดีเพื่อดำเนินการให้พยาน หรือบุคคลอื่นที่ เป็นผู้ถูกคุมขังหรือผู้ถูกกักกันหรือผู้นั้น ได้ยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือ ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายโดยเร็ว

11) ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยแนวทางการ ปฏิบัติงานคุ้มครองพยานใน คดีอาญา พ.ศ. 2550

ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยแนวทางการ ปฏิบัติงานคุ้มครองพยานใน คดีอาญา พ.ศ. 2550 ได้กำหนดแนวทางการ ปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในคดีอาญา เพื่อเป็น มาตรฐานในทาง ปฏิบัติให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยานและหนั วยงานที่มี ภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม และเพื่อให้การดำเนินการตาม กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เกิดประสิทธิภาพและ สัมฤทธิ์ผล รวมทั้งเกิดประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรมและบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญา มี สาระสำคัญดังนี้

1. ในการดำเนินการอันเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน และที่เกี่ยวเนื่องกับการ คุ้มครองพยานรวมทั้งการเบิกจ่ายงบประมาณค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน ให้ดำเนินการเป็น การลับ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความปลอดภัยของพยาน ข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับตัวพยาน บุคคล อื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน พฤติการณ์แห่งคดี ความไม่ปลอดภัยที่พยานจะได้รับและ ข้อเท็จจริงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ

2. ในการปฏิบัติ ภารกิจงานคุ้มครองความปลอดภัยพยานตามกฎหมายว่าด้วย การคุ้มครองพยานในคดีอาญาให้ถือเป็นความลับ การมอบหมายให้พนักงาน เจ้าหน้าที่ปฏิบัติ หน้าที่คุ้มครองพยานหรือสั่งการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินคุ้มครองพยานให้กระทำเป็นลาย ลักษณะอักษร เว้นแต่ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วนจะกระทำด้วยวาจาก็ได้ แต่ต้องบันทึกการ มอบหมายหรือสั่งการดังกล่าวเป็นลายลักษณะอักษรในทันทีที่สามารถกระทำได้

3. การมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองพยานหรือสั่งการให้ พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยาน ให้คำนึงถึง

- (1) อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและขีดความสามารถของพนักงาน เจ้าหน้าที่

- (2) ผู้รับมอบหมายหรือผู้รับคำสั่ง รวมตลอดถึงการอำนวยความสะดวก และการตอบสนองความต้องการของพยาน
- (3) ความลับ ความรวดเร็วและการลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติ ราชการและการคุ้มครองความปลอดภัย
- (4) การปฏิบัติราชการเชิงบูรณาการ

4. การกำหนดวิธีการคุ้มครองพยานให้ได้รับความปลอดภัยให้สำนักงานและหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานค่านึงถึง

- (1) ลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง
- (2) พฤติการณ์แห่งความไม่ปลอดภัยของพยาน
- (3) ความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยาน
- (4) ความยินยอมของพยาน

5. ให้นำระเบียบนี้มาใช้บังคับกับกรณีที่ยานได้รับขอให้นำมามาตรการทั่วไปมาใช้บังคับแก่สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานด้วยโดยอนุโลม เว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะไม่ให้ความยินยอม

6. ในการให้ความคุ้มครองพยาน เมื่อสำนักงานหรือหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานได้ อนุมัติให้พยานอยู่ในมาตรการทั่วไปแล้ว ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

- (1) มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองพยาน หรือสั่งการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยาน โดยกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่คนหนึ่งเป็นหัวหน้าชุดคุ้มครองและพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นเป็นชุดคุ้มครอง
- (2) จัดทำคำสั่งแต่งตั้งชุดคุ้มครอง โดยให้ทำเป็นหนังสือและอย่างน้อยต้องประกอบด้วย
  - (ก) ชื่อหน่วยงานผู้ออกคำสั่ง และเลขที่คำสั่ง
  - (ข) ชื่อตัว ชื่อสกุลและที่อยู่ของพยานที่ทำการคุ้มครอง
  - (ค) วิธีการคุ้มครอง
  - (ง) ระยะเวลาการคุ้มครองและการสิ้นสุดการคุ้มครอง
  - (จ) ยศ ชื่อตัว ชื่อสกุล พร้อมทั้งตำแหน่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้คุ้มครองความปลอดภัยพยาน

- (ฉ) ยศ ชื่อตัว ชื่อสกุล พร้อมทั้งตำแหน่งของผู้ออกคำสั่ง
แต่งตั้งชุดคุ้มครอง
- (ช) วัน เดือน ปี ที่ออกคำสั่ง

ทั้งนี้ ให้ถือว่าการปฏิบัติภารกิจงานคุ้มครองพยานตามคำสั่งแต่งตั้งชุดคุ้มครองเป็นภารกิจนอกเหนือจากภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติตามปกติ

7. เมื่อสำนักงานหรือหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานได้อนุมัติให้พยานอยู่ในมาตรการทั่วไปแล้ว ก่อนดำเนินการคุ้มครอง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดทำบันทึกข้อตกลงและให้พยานผู้ขอรับการคุ้มครองลงลายมือชื่อในบันทึกข้อตกลงบันทึกข้อตกลงให้ทำเป็นหนังสือและอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (1) การยินยอมรับการคุ้มครองของพยาน
- (2) วิธีการคุ้มครองพยาน
- (3) รายละเอียดแนวทางให้พยาน ปฏิบัติโดยให้คำนึงถึงวิธีการคุ้มครองพยานพฤติการณ์ความไม่ปลอดภัยและความร้ายแรงแห่งคดี
- (4) สิทธิที่พยานพึงได้รับตามกฎหมาย
- (5) เงื่อนไขที่กำหนดให้พยานถือ ปฏิบัติ และผลของการที่พยานไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงซึ่งอาจเป็นเหตุให้การคุ้มครองพยานสิ้นสุดลง
- (6) วัน เดือน ปี ที่ทำบันทึกข้อตกลง

8. ในการดำเนินการต่าง ๆ ของสำนักงานและหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานและหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานพึงให้เกียรติแก่พยาน ใช้งานจากสุขภาพ ปฏิบัติต่อพยานอย่างมีอัธยาศัยไมตรี ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม คำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น โดยพิจารณา ถึงความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานเป็นสำคัญ อีกทั้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามคำสั่งแต่งตั้งชุดคุ้มครองปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรอบคอบ ระวัง และเคร่งครัด โดยให้พึงตระหนักว่าพยานเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งในการพิสูจน์ความจริงในทางอรรถคดี

9. เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามคำสั่งแต่งตั้งชุดคุ้มครองได้ดำเนินการคุ้มครองพยานแล้ว จึงมีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

10. การเบิกจ่ายงบประมาณค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยานสามี่ ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 ให้ดำเนินการดังนี้

(1) กรณีหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานได้ดำเนินการจัดให้พยานอยู่ในมาตรการทั่วไป ให้เบิกจ่ายจากงบประมาณของหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานนั้น

(2) กรณีสำนักงานคุ้มครองพยานร้องขอโดยส่งพยานให้หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานดำเนินการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป ให้เบิกจ่ายจากงบประมาณของสำนักงานตามระเบียบและวิธีการที่สำนักงานกำหนด

11. ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามคำสั่งแต่งตั้งชุดคุ้มครองรายงานผลการ ปฏิบัติงานคุ้มครองพยาน ความคืบหน้าทางคดีและปัญหาอุปสรรค ที่เกิดขึ้นตามลำดับชั้นถึงหัวหน้าหน่วยงานของรัฐหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายของแต่ละหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน

12. กรณีปรากฏในภายหลังว่าพยานไม่มา ไม่ให้ถ้อยคำหรือไม่เบิกความเป็นพยานโดยไม่มีเหตุสมควร หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานใน ความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จความผิดฐานเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล หรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในคดีที่บุคคลนั้นเป็นพยาน ให้หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานแจ้งให้สำนักงานคุ้มครองพยานทราบเพื่อดำเนินการเรียกให้พยานนี้ นคืนหรือชดใช้ค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานและบุคคลอื่นแล้วแต่กรณี

13. การสิ้นสุดการให้ความคุ้มครองพยาน ให้สำนักงานและหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานทำเป็นคำสั่งและแจ้งให้พยานทราบโดยเร็ว

คำสั่งสิ้นสุดการให้ความคุ้มครองพยานดังกล่าว ให้ทำเป็นหนังสือ และอย่างน้อยต้องมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อหน่วยงานผู้ออกคำสั่งและเลขที่คำสั่ง
- (2) ชื่อตัว ชื่อสกุล ของพยาน
- (3) ชื่อตัว ชื่อสกุล พร้อมทั้งตำแหน่งของผู้ออกคำสั่ง
- (4) วัน เดือน ปีที่มีคำสั่ง และวัน เดือน ปีที่คำสั่งมีผลบังคับ
- (5) เหตุที่ทำให้การคุ้มครองพยานสิ้นสุด
- (6) สิทธิและเงื่อนไขการอุทธรณ์คำสั่ง

การแจ้งคำสั่งดังกล่าวข้างต้น ให้สำนักงานคุ้มครองพยานและหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานแจ้งให้พยานทราบโดยตรง หรือจัดส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ แต่หากจำเป็นและเร่งด่วนอาจแจ้งทางโทรสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นก็ได้

12) ระเบียบ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ การแจ้ง วิธีการให้ความคุ้มครอง และการสิ้นสุดการคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปแก่พยานในคดีอาญา พ .ศ. 2551

ระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพว่าด้วยหลักเกณฑ์การแจ้ง วิธีการให้ความคุ้มครอง และการสิ้นสุดการคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปแก่พยานในคดีอาญา พ .ศ. 2551 ได้กำหนดแนวทางเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป ดังนี้

1. ในกรณีที่ผู้รับความคุ้มครองในคดีอาญาอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล พยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง อาจขอให้สำนักงานคุ้มครองพยานจัดให้ผู้รับความคุ้มครองอยู่ในความคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปตามความจำเป็นและที่เห็นสมควร ทั้งนี้ ต้องได้รับความยินยอมของผู้รับความคุ้มครองด้วย

2. ให้นำระเบียบนี้มาใช้บังคับ ในกรณีที่พยานได้ร้องขอให้นำมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานมาใช้บังคับแก่สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็ นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย เว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะไม่ให้ความยินยอม

3. การให้ความยินยอมของผู้รับความคุ้มครองนั้นต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมลงลายมือชื่อของผู้รับความคุ้มครองนั้นด้วย ในกรณีที่ผู้รับความคุ้มครองไม่อาจให้ความยินยอมได้ ให้บุคคลดังต่อไปนี้เป็นผู้ให้ความยินยอมแทน

3.1 กรณีผู้รับความคุ้มครองเป็นผู้เยาว์

ก. ให้บิดาและมารดาเป็นผู้ให้ความยินยอม

ข. ให้บิดาหรือมารดาในกรณีที่มารดาหรือบิดาทายหรือไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ไม่อาจขอความยินยอมจากมารดา หรือบิดาคนหนึ่งคนใดได้

ค. ให้ผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้ให้ความยินยอมกรณีมารดาหรือบิดาทาย หรือไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอมหรือโดยพฤติการณ์ไม่อาจให้ความยินยอมได้

3.2 กรณีผู้รับความคุ้มครองเป็นผู้ไร้ความสามารถให้ผู้อนุบาลเป็นผู้ให้ความยินยอม

3.3 กรณีผู้รับความคุ้มครองเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถให้ผู้พิทักษ์เป็นผู้ให้ความยินยอม

4. การร้องขอความคุ้มครองกระทำได้ 3 กรณี คือ

(1) ให้ยื่นคำร้องขอพร้อมเอกสารหลักฐานด้วยตนเองตามแบบทำย
ระเบียบ

(2) ในกรณีเร่งด่วนและผู้ร้องขอไม่อาจมายื่นด้วยตนเองได้ให้ทำ เป็น
หนังสือหรือจดหมายหรือทางเครื่องมือสื่อสารอื่น

(3) ยื่นผ่านหน่วยงานอื่น
การร้องขอตาม (2) (3) ต้องระบุชื่อตัว ชื่อสกุล และที่อยู่ของผู้รับความ
คุ้มครอง ตลอดจนพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าผู้รับความคุ้มครอง อาจไม่ได้รับความปลอดภัยกับ
ต้องลงลายมือชื่อหรือระบุชื่อผู้ร้อง แล้วแต่กรณี

กรณีที่มิได้ยื่นตามแบบให้ผู้ร้องรับดำเนินการตามแบบทันทีที่สามารถ
กระทำได้

5. ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้พนักงานเจ้าหน้าที่รับดำเนินการตามอำนาจ
หน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) บันทึกปากคำผู้ร้องและคำยินยอมไว้เป็นหนังสือตามแบบทำย
ระเบียบ

(2) สืบสวน ตรวจสอบ ความถูกต้อง รวบรวมข้อเท็จจริงและ
พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

(3) บันทึกสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ได้รับเกี่ยวกับผู้ขอรับ
ความคุ้มครองและเหตุอันควรเชื่อว่าผู้รับความคุ้มครองจะไม่ได้รับความปลอดภัยหรือจะไม่ไปให้
ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงาน
ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาหรือศาล พร้อมเสนอความเห็นต่อผู้อำนวยการโดยเร็ว

6. ในการทำบันทึกสรุปข้อเท็จจริงให้พนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจ

(1) เรียกผู้ร้องผู้ขอรับความคุ้มครองมาให้ถ้อยคำหรือ มีหนังสือเรียก
เอกสารหลักฐานใด ๆ มาเพื่อประกอบการพิจารณา

(2) มีความเห็นเกี่ยวกับการยกคำร้อง

(3) มีความเห็นให้ความคุ้มครอง

(3.1) วิธีการให้ความคุ้มครอง

(3.2) ระยะเวลาการให้ความคุ้มครอง

- (3.3) กำหนดเงื่อนไขให้พยาน ปฏิบัติ ระหว่างอยู่ในความ
คุ้มครอง
- (3.4) อาวุธยุทโธปกรณ์ ยานพาหนะ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก
ความสะดวกอื่น ๆ
- (3.5) งบประมาณและค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน

7. ในกรณีที่อนุมัติให้ทำการคุ้มครองให้สำนักงานดำเนินการดังนี้

- (1) กรณีที่สำนักงานดำเนินการคุ้มครองเองให้แจ้งผู้ร้องด้วยวาจาและ
จัดให้มีการคุ้มครองโดยเร็ว
- (2) กรณีให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือหน่วยงานอื่นดำเนินการ
คุ้มครองให้ทำเป็นหนังสือและแจ้งให้ผู้ที่ได้รับความคุ้มครองทราบด้วย

8. การกำหนดวิธีการคุ้มครองความปลอดภัยให้สำนักงานดำเนินการอย่างหนึ่ง
อย่างใดดังต่อไปนี้

- (1) สั่งการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองโดยกำหนดให้
พนักงานเจ้าหน้าที่คนหนึ่งเป็นหัวหน้าชุดและพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นเป็นชุดคุ้มครอง
- (2) จัดทำคำสั่งแต่งตั้งชุดคุ้มครอง
- (3) จัดให้ผู้รับความคุ้มครองอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัยตามที่สำนักงาน
เห็นสมควรและเหมาะสม
- (4) ปกปิดมิให้มีการเปิดเผยถึงการคุ้มครอง รวมทั้งชื่อตัว ชื่อ
สกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวผู้รับความคุ้มครองได้ตามความเหมาะสมแก่
สถานะและสภาพของผู้รับความคุ้มครองและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง
- (5) ประสานส่งต่อให้สำนักงานตำรวจแ ห่งชาติหรือหน่วยงาน
อื่นดำเนินการคุ้มครอง

9. การดำเนินการอันเกี่ยวกับผู้รับความคุ้มครองรวมทั้งการเบิกจ่ายงบประมาณ
ค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองให้ดำเนินการเป็นความลับ

10. การคุ้มครองสิ้นสุดลงเมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (1) เมื่อพยานถึงแก่ความตาย
- (2) ผู้รับความคุ้มครองตายหรือร้องขอให้ยุติการคุ้มครอง
- (3) ผู้รับความคุ้มครองฝ่าฝืนหรือไม่ ปฏิบัติ ตามเงื่อนไขที่สำนักงาน
กำหนดโดยไม่มีเหตุอันสมควร
- (4) ผู้รับความคุ้มครองหรือผู้ให้ความยินยอมแทนผู้รับความคุ้มครอง
เพิกถอนการให้ความยินยอม

(5) พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของผู้รับความคุ้มครองเปลี่ยนแปลงไป และกรณีไม่มีความจำเป็นจะต้องให้ความคุ้มครองอีกต่อไป

(6) พยานไม่มาหรือมาแต่ไม่ให้ถ้อยคำหรือไม่เบิกความเป็นพยานโดยไม่มีเหตุอันสมควร

(7) ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งความอันเป็นเท็จ ความผิดฐานเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาลหรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในคดีที่ผู้นั้นเป็นพยาน

(8) ได้รับแจ้งจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือหน่วยงานอื่นว่าผู้รับความคุ้มครองประสงค์ให้การคุ้มครองสิ้นสุดลง

13) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2551

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2551 ได้กำหนดแนวทางในการคุ้มครองพยาน ดังนี้

1. ในกรณีที่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ไม่ได้รับความปลอดภัยหรือถูกข่มขู่คุกคาม อันเป็นผลจากการที่จะมาหรือได้มาเป็นพยานต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาล แล้วแต่กรณี มีความจำเป็นที่จะให้หน่วยงานคุ้มครองพยานของกระทรวงมหาดไทยคุ้มครอง ความสะดวกปลอดภัย ให้พยานมีสิทธิร้องขอคุ้มครองความปลอดภัยได้โดยยื่นต่อหน่วยงานคุ้มครองพยาน ดังต่อไปนี้

(ก) ในกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำร้องขอที่สำนักงานการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครองเพื่อเสนออธิบดีกรมการปกครองพิจารณาสั่งการ กรณีมีคำสั่งให้คุ้มครองพยานตามที่ร้องขอ ให้แจ้งผู้ร้องขอทราบและจัดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยาน กรณีมีคำสั่งไม่เห็นชอบให้คุ้มครองพยาน ให้แจ้งผู้ร้องขอทราบ

(ข) ในจังหวัดอื่น ให้ยื่นคำร้องขอที่ทำการปกครองจังหวัดหรือที่ทำการปกครองอำเภอ หรือที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอ แล้วแต่กรณี เพื่อ เสนอผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาสั่งการ กรณีมีคำสั่งให้คุ้มครองพยานตามที่ร้องขอ ให้แจ้งให้ผู้ร้องขอทราบและจัดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยานกรณีมีคำสั่งไม่เห็นชอบให้คุ้มครองพยาน ให้แจ้งให้ผู้ร้องขอทราบ

ในกรณีมีการร้องขอด้วยวาจาให้หัวหน้าหน่วยงานคุ้มครองพยานจัดให้มีการทำเป็นหนังสือตามแบบที่กำหนด

2. ผู้มีสิทธิร้องขอให้คุ้มครองพยานตามระเบียบนี้ ได้แก่

(1) พยานหรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากพยาน

- (2) บุคคลอื่นซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องกับพยาน
- (3) พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาหรือพนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา
- (4) ศาล
- (5) สำนักงานคุ้มครองพยาน กระทรวงยุติธรรม

3. กรณีผู้มีสิทธิร้องขอยื่นคำขอให้หน่วยงานคุ้มครองพยานของกระทรวงมหาดไทย ให้หัวหน้าหน่วยงานคุ้มครองพยานจัดให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้เหมาะสมแก่สถานะพยาน สภาพของพยาน และลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีอำนาจเปลี่ยนแปลงการคุ้มครองความปลอดภัย โดยการคุ้มครองความปลอดภัยให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) จัดพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นชุดคุ้มครองความปลอดภัยให้กับพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานให้ได้รับความปลอดภัยอันเป็นผลมาจากการที่จะมาหรือได้มาเป็นพยานโดยให้กำหนดระยะเวลาให้ความคุ้มครองความปลอดภัยครั้งละไม่เกินเก้าสิบวัน

(2) จัดให้พยานอยู่ในสถานที่เหมาะสมอันเป็นที่อยู่อาศัยประจำของพยานหรือของบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจ หรือที่หัวหน้าหน่วยงานคุ้มครองพยานกำหนด โดยให้พยานได้รับความปลอดภัยมากที่สุด

(3) ต้องปกปิด และรักษาความลับที่เกี่ยวกับชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานในการคุ้มครองความปลอดภัยพยาน

4. ในกรณีที่ปรากฏแน่ชัด หรือเหตุอันควรสงสัยว่าพยานหรือบุคคลอื่นซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องในคดีอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 จะไม่ได้รับความปลอดภัยให้หัวหน้าหน่วยงานคุ้มครองพยานดำเนินการยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เพื่อขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามหมวด 2 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาฯ ทั้งนี้ ต้องได้รับความยินยอมของพยานให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานด้วย

5. การคุ้มครองพยานสิ้นสุดลงโดยความเห็นชอบของหัวหน้าหน่วยงานคุ้มครองพยานดังนี้

- (1) พยานถึงแก่ความตาย
- (2) บุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานโดยความยินยอมของพยานร้องขอ
- (3) พฤติกรรมเกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานเปลี่ยนแปลงไปและไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้การคุ้มครองพยานอีกต่อไป
- (4) พยานไม่ให้การเป็นพยานโดยไม่มีเหตุสมควร

- (5) พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง
- (6) พยานไม่ให้ความร่วมมือหรือฝ่าฝืนคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ชุด
 คຸ້ມครองพยาน
- (7) สิทธิการฟ้องคดีอาญาที่พยานจะให้ข้อเท็จจริงระงับ
- (8) ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งความ
 อันเป็นเท็จ ความผิดฐานเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาลหรือความผิดฐานทำ
 พยานหลักฐานอันเป็นเท็จในคดีที่ผู้นั้นเป็นพยาน
- (9) มีเหตุอื่นใดที่หัวหน้าหน่วยงานคຸ້ມครองพยานเห็นสมควร

6. เมื่อหัวหน้าหน่วยงานคຸ້ມครองพยานจัดให้มีการคຸ້ມครองพยาน พนักงาน
 เจ้าหน้าที่ชุดคຸ້ມครองพยาน พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มี
 ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายตามอัตราที่ระเบียบกระทรวง
 ยุติธรรม ว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน
 หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญากำหนดไว้

2.7 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคຸ້ມครองพยาน

2.7.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง

พระราชบัญญัติคຸ້ມครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 13 กำหนดให้
 จัดตั้งสำนักงานคຸ້ມครองพยาน ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคຸ້ມครองสิทธิและเสรีภาพ
 กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ประกาศตามราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 103 ก ลงวันที่
 9 ตุลาคม 2545 โดยให้สำนักงานคຸ້ມครองพยานเป็นหน่วยงานในสังกัดกรมคຸ້ມครองสิทธิและ
 เสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่

1. ดำเนินการคຸ້ມครองพยานตามกฎหมายว่าด้วยการคຸ້ມครองพยานในคดีอาญา
2. ประสานงานกับพนักงานสอบสวนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคຸ້ມครอง
 พยาน
3. พัฒนาระบบและมาตรการคຸ້ມครองพยานให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด
4. เสนอแนะปรับปรุงและแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบหรือข้อบังคับ ตลอดจน
 มาตรการต่าง ๆ ในการคຸ້ມครองพยาน
5. ติดตามและประเมินผลการดำเนินการคຸ້ມครองพยาน
6. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการ ปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
 หรือที่ได้รับมอบหมาย

จะเห็นได้ว่า สำนักงานคุ้มครองพยานมิได้มีหน้าที่เพียงการรับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชนและติดต่อประสานงานกับหน่วยงานของรัฐอื่นเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่สำคัญในการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในทางปฏิบัติอีกด้วย

2.7.2 หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน

ในการ ปฏิบัติ การให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ ยังมีหน่วยงาน contact out คือ หน่วยงานที่ได้รับการติดต่อประสานงานจากสำนักงานคุ้มครองพยานให้ประสานความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองพยาน โดยหน่วยงานทั้งหมดนี้เป็นหน่วยงานของภาครัฐ มิได้เป็นหน่วยงานของภาคเอกชนแต่อย่างใด ด้วยเหตุผลอันเนื่องมาจากการเก็บรักษาความลับของพยานที่เข้ามาสู่โครงการนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุด หน่วยงานของรัฐจะสามารถเก็บรักษาความลับของพยานได้ดีกว่าหน่วยงาน ของเอกชน เพราะหน่วยงานของเอกชนมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรภายใต้หน่วยงานอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่หน่วยงานของรัฐมักไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรภายในหน่วยงาน

เหตุผลที่รัฐมีการจัดการเชิงโครงสร้างด้วยการกำหนดให้มีหน่วยงานของรัฐหลายงานทำหน้าที่ให้ความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองพยาน คือ หน่วยงานของรัฐที่มีอยู่เดิมนั้น มีศักยภาพเพียงพอกับการให้ความคุ้มครองพยาน และการให้หน่วยงานที่มีอยู่เดิมทำหน้าที่ดังกล่าวจะเป็นการประหยัดงบประมาณของแผ่นดิน โดยไม่ต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นอีก หน่วยงานที่ได้รับการติดต่อจากสำนักงานคุ้มครองพยานให้ประสานความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองพยานในปัจจุบันมีทั้งสิ้น 7 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงกลาโหม กรมการปกครอง กรมราชทัณฑ์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชน และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยหน่วยงานของรัฐดังกล่าว ได้จัดทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยการ ปฏิบัติและประสานงานการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาร่วมกับกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ทั้งนี้ การจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างหน่วยงานของรัฐดังกล่าว แม้ไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมายเช่นเดียวกับสัญญา แต่ก็มีสภาพบังคับทางศีลธรรมและทางการเมืองที่ทำให้หน่วยงานรัฐต้องมีการปฏิบัติตาม

โดยวัตถุประสงค์ของการจัดทำบันทึกข้อตกลง คือ เพื่อให้การดำเนินการคุ้มครองพยานเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรม นูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ .ศ. 2540 และเพื่อให้การปฏิบัติและประสานงานเกี่ยวกับการดำเนินการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล

สาระสำคัญที่เหมือนกันในการบันทึกข้อตกลงที่ลงนามร่วมกับหน่วยงานทั้ง 7 หน่วยงานที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองพยาน ได้แก่

ประการแรก ในการประสานงานการให้ความคุ้มครองพยาน หากกรณีจำเป็นเร่งด่วนและเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองพยาน ให้สำนักงานคุ้มครองพยานประสานไปยังหน่วยงานได้โดยทางโทรศัพท์ โทรสารหรือเครื่องมือสื่อสารอื่นใด เพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินการคุ้มครอง

ประการที่สอง ให้มีการเบิกจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานด้วยมาตรการพิเศษ จากกรมคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี่ ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547

ประการที่สาม หน่วยงานจะให้ความร่วมมือกับสำนักงานคุ้มครองพยานในการรายงานผลและสถิติเกี่ยวกับการดำเนินการให้ความคุ้มครองพยาน รวมตลอดถึงข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณในส่วนที่ได้ดำเนินการ ไปแล้ว ให้สำนักงานคุ้มครองพยานทราบทุก 6 เดือน

ประการที่สาม หากปรากฏในภายหลังว่าพยานไม่มา ไม่ให้ถ้อยคำ หรือไม่เบิกความเป็นพยานโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ ความผิดฐานเบิกความอันเป็นเท็จ ในการพิจารณาคดีต่อศาล หรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในคดีบุคคลนั้นเป็นพยานให้หน่วยงานแจ้งให้สำนักงานคุ้มครองพยานทราบโดยเร็ว เพื่อจะได้ดำเนินการเรียกให้พยานนั้นคืนหรือชดใช้ค่าตอบแทน หรือคืนหรือชดใช้ค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานและบุคคลอื่นแล้วแต่กรณี ตามที่รัฐได้จ่ายไปจริง

สำหรับรายละเอียดในส่วนที่แตกต่างกันของกฎปฏิบัติและประสานงานการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาของหน่วยงานที่สำนักงาน มีดังนี้

1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

คดีอาญาใด ๆ กรณีพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย โดยสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นเองก็ ดี หรือกรณีพยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์ เกี่ยวข้อง ยื่นคำร้องขอให้คุ้มครองพยานต่อสำนักงานคุ้มครองพยานก็ดี เมื่อสำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการรับเรื่องและสอบสวน เพื่อ ขออนุมัติตามขั้นตอนแล้ว หากพยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง หรือสำนักงานคุ้มครองพยานต้องการให้เจ้าพนักงานตำรวจดำเนิน การให้ความคุ้มครองพยาน ให้

สำนักงานคุ้มครองพยานมีหนังสือแจ้งไปยังหน่วยประสานงานคุ้มครองพยานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อขอให้จัดส่งเจ้าพนักงานตำรวจดำเนินการให้ความคุ้มครองแก่พยานหรือบุคคลอื่นใด ซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องตามที่มีการร้องขอ

2) กระทบวงกลาโหม

กระทบวงกลาโหมมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร โดยจะให้ความร่วมมือตามความจำเป็นและเหมาะสม ในการย้ายที่อยู่หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม และการให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น เท่านั้น

กรณีที่สำนักงานคุ้มครองพยานประสงค์ที่จะให้กระทบวงกลาโหมให้ความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองพยาน สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องแจ้งความต้องการเป็นคำขอไปยังผู้อำนวยการกองนิติธรรมทหาร ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการคุ้มครองพยานกระทบวงกลาโหม ตามระเบียบกระทบวงกลาโหมว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา เพื่อขอความร่วมมือให้ดำเนินการคุ้มครองพยาน และให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมแจ้งยืนยันเป็นหนังสือโดยไม่ชักช้า เมื่อผู้อำนวยการกองนิติธรรมทหาร ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการคุ้มครองพยานกระทบวงกลาโหม ได้รับแจ้งความดังกล่าวแล้วให้ดำเนินการตามระเบียบกระทบวงกลาโหมว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา แล้วแจ้งผลการพิจารณาให้สำนักงานคุ้มครองพยานทราบว่าจะให้ความคุ้มครองหรือไม่เพียงใด

3) กรมการปกครอง

กรมการปกครองมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญา ที่มีใช้คดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ โดยจะให้ความร่วมมือในการดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยานรวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยาน

กรณีที่สำนักงานคุ้มครองพยานมีความประสงค์ที่จะให้กรมการปกครองให้ความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษดังกล่าว สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องแจ้งความต้องการเป็นหนังสือไปยังสำนักการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง เพื่อให้ดำเนินการคุ้มครองพยาน

4) กรมราชทัณฑ์

กรมราชทัณฑ์มีหน้าที่ให้ ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาที่ผู้ต้องขัง ผู้ต้องกักขัง หรือผู้ต้องกักกันเป็นพยาน อันมิใช่คดีอาญาที่ผู้ต้องขัง ผู้ต้องกักขัง หรือผู้ต้องกักกัน ถูกกล่าวหาหรือถูกดำเนินคดี

หากสำนักงานคุ้มครองพยานมีความประสงค์ที่จะให้กรมราชทัณฑ์ให้ความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองพยาน สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องประสานและแจ้งความต้องการเป็นหนังสือไปยังเรือนจำ กรมราชทัณฑ์ สถานกักขัง หรือสถานกักกัน ซึ่งเป็นหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์ที่พยานอยู่ในความควบคุมโดยตรง หรืออาจประสานกับกองนิติการ กรมราชทัณฑ์อีกทางหนึ่งด้วยก็ได้ เพื่อขอให้ดำเนินการคุ้มครองพยาน โดยจะต้องกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดการให้ความคุ้มครองพยานดังกล่าวไว้ด้วย

5) กรมสอบสวนคดีพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยาน ในคดีอาญานอกจากคดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

หากสำนักงานคุ้มครองพยานมีความประสงค์ที่จะให้พยานอยู่ในความคุ้มครองของหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เนื่องจากเป็นพยานสำคัญในคดีสำคัญ สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องประสานขอความร่วมมือเป็นหนังสือไปยังหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อขออนุมัติจากอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดำเนินการคุ้มครองพยานด้วยมาตรการพิเศษ ทั้งนี้ จะกำหนดระยะเวลาในการให้ความคุ้มครองหรือไม่ก็ได้ กรณีจำเป็นเร่งด่วนและเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองพยาน ให้ผู้อำนวยการสำนักงานคุ้มครองพยานหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายประสานไปยังหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยทางโทรศัพท์ โทรสาร หรือเครื่องมือสื่อสารอื่นใด เพื่อขอความร่วมมือให้ดำเนินการคุ้มครองพยาน และให้แจ้งยืนยันความต้องการเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังกรมสอบสวนคดีพิเศษในโอกาสแรกที่สามารถกระทำได้

6) กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยาน ด้วยมาตรการในคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นพยาน อันมิใช่คดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนถูกกล่าวหาหรือถูกดำเนินคดี

หากสำนักงานคุ้มครองพยานมีความประสงค์ที่จะให้กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้ความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองพยาน สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องประสานและแจ้งความต้องการเป็นหนังสือไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นหน่วยประสานงานคุ้มครองพยานของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนโดยตรง หรืออาจประสานงานกับสำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชนอีกทางหนึ่งด้วยก็ได้ เพื่อขอให้ดำเนินการคุ้มครองพยานตามระเบียบกรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการแจ้งวิถีการให้ความคุ้มครองแก่พยานและการสิ้นสุดซึ่งการคุ้มครองพยาน

7) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งเป็นคนที่มีความสำคัญหรือเลขาธิการ ป.ป.ส. เห็นสมควร และเจ้าพนักงานในสังกัดสำนักงาน ป.ป.ส. ได้ดำเนินการสืบสวนเองหรือร่วมดำเนินการสืบสวน กับพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่พนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดซึ่งอยู่ในสังกัดหน่วยงานอื่น

หากสำนักงานคุ้มครองพยานมีความประสงค์ที่จะให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้ความร่วมมือในการคุ้มครองพยาน สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องแจ้งความต้องการเป็นหนังสือไปยังกองกฎหมายและคดียาเสพติดในฐานะหน่วยประสานงานคุ้มครองพยานของสำนักงาน ป.ป.ส.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

การคุ้มครองพยานในต่างประเทศ

3.1 การคุ้มครองพยานในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law)

3.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการใช้มาตรการคุ้มครองพยานสืบเนื่องมาจากความต้องการและข้อเรียกร้องของประชาชนชาวอเมริกา เนื่องจาก พยานและผู้แจ้งเบาะแสการกระทำ ความผิดสำคัญบางประเภทโดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีเกี่ยวกับยาเสพติดได้ถูกฆ่าตาย ถูกข่มขู่ และถูกทำร้ายร่างกายเป็นจำนวนมาก¹ มีการใช้มาตรการคุ้มครองพยานที่เป็นระบบก้าวหน้าและซับซ้อนที่สุด โดยมีกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองพยานในปี ค.ศ. 1970 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม (The Organized Crime Control Act 1970) โดยให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในการให้ความคุ้มครองความปลอดภัย และความเป็นอยู่ของพยานบุคคลตลอดทั้งบุคคลในครอบครัวที่จะเป็นพยานในการกระทำผิดขององค์กรอาชญากรรม² จนกระทั่งปี ค.ศ. 1971 กระทรวงยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา จึงได้กำหนดมาตรการและหลักเกณฑ์การคุ้มครองพยานในคดีอาญา เพื่อให้ความปลอดภัยแก่ชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของพยานตลอดจนบุคคลในครอบครัวของพยาน โดยใช้ชื่อว่า “โครงการคุ้มครองพยาน” (Witness Security Program) จากนั้นอีก 3 ปี สมาคมอัยการแห่งชาติและกระทรวงยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา จึงได้ก่อตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยเหลือเหยื่อและพยานขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1974 คณะกรรมการดังกล่าวได้ทำการรวบรวมรายชื่อ แผนงานดำเนินงานช่วยเหลือเหยื่อและพยานจากท้องถิ่นต่างๆ ใน 17 มลรัฐ จำนวน 33 แผนงาน นำมาศึกษาและทดสอบเพื่อขยายผลไปสู่ท้องถิ่นอื่น ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาลกลาง³ ในการดำเนินการคุ้มครองพยานตั้งแต่ปี ค.ศ. 1971 มีพยานเข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานจำนวนมากกว่า 7,500 คน และศาลสามารถตัดสินลงโทษผู้กระทำผิดได้ถึง 89%

¹ เอนก อะนั้นทวรรณ, “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : ศึกษากรณีคุ้มครองพยานในคดีอาญา ,” (วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544). หน้า 39.

² เมทินี ชโลธร , “การปฏิบัติ ต่อพยานบุคคลในคดีอาญา ,” (วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543). หน้า 39.

³ เอนก อะนั้นทวรรณ, “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : ศึกษากรณีคุ้มครองพยานในคดีอาญา,” หน้า 39-40.

3.1.1.1 การปฏิบัติต่อพยานก่อนพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน

ตาม United States Code Title 18, Part II Chapter 224 Section 3521 (a)(1), (b)(1) ได้กำหนดผู้ที่ได้รับความคุ้มครอง ได้แก่ พยาน ผู้ที่จะเป็นพยาน ตลอดจนสมาชิกในครอบครัว หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับพยานในกรณีที่บุคคลดังกล่าว อาจจะได้รับอันตรายจากการที่พยานนั้น ๆ ให้ความร่วมมือกับทางการโดยอยู่ในอำนาจของอัยการสูงสุด ในการให้ความคุ้มครอง นอกจากนี้ยังให้ความคุ้มครองรวมถึงผู้เสียหายที่อยู่ในฐานะพยานตาม United States Code. Title 42, Chapter 112 Section 10607 (c)(4)⁴ ทั้งยังให้ความคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลข่าวสารในคดีความผิดสำคัญโดยเฉพาะการก่อการร้าย หรือการจารกรรมข้อมูล ตาม United States Code Title 18, part II, Chapter 204 Section 3073 และ 3076 ด้วย⁵

กฎหมายได้กำหนดประเภทของพยานที่สาม มารถจะได้รับความคุ้มครอง ไว้ใน United States Code Title 18, Part II, Chapter 224 Section 3521 (a) (1) โดยได้บัญญัติว่าต้องเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม หรือความผิดร้ายแรงอื่น ๆ เช่น⁶

- ก. การลักลอบค้ายาเสพติด
- ข. การพนันในลักษณะมีเครือข่ายโยงใย (Syndicated Gambling)
- ค. การกรรโชก น้อโกง
- ง. การให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- จ. การฟอกเงิน
- ฉ. การใช้อิทธิพลครอบงำเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- ช. การกระทำความผิดในคดีสำคัญโดยเฉพาะการก่อการร้ายหรือการจารกรรมข้อมูล
- ซ. การลักลอบผลิตและค้าอาวุธ
- ฌ. การลักลอบขนชาวต่างชาติเข้าประเทศ
- ญ. การน้อราชฎ์บังหลวง
- ฎ. การขัดขวางความยุติธรรมในสวนสำคัญ
- ฏ. การกระทำผิดเกี่ยวกับเพศ การค้าประเวณีที่กระทำในรูปองค์กรอาชญากรรม

⁴ Chapter 112 Victim compensation and assistance.

⁵ Chapter 204 Rewards for information concerning terrorist act and Espionage.

⁶ ชัยชนะ วิบูลย์พันธ์, “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมกระทำโดยผู้มีอิทธิพล ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539). หน้า 42-43.

จ. การลบลอบชนของหนีภาษี

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกาภาค 2 (Part 2 Criminal Procedure) หมวดการคุ้มครองพยาน (Chapter 224-Protection of Witness) ได้มีการกำหนดให้อำนาจอัยการสูงสุดมีอำนาจในการออกกระเปียบ ปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ในคดีอุกฉกรรจ์ อัยการสูงสุดอาจจะจัดให้มีมาตรการอย่างเป็นทางการ เพื่อย้ายที่อยู่ใหม่และจัดให้มีการคุ้มครองพยานสำคัญได้ เมื่ออัยการสูงสุดเห็นว่าความผิดนั้นเกี่ยวข้องกับพยาน รวมทั้งการคุ้มครองสมาชิกในครอบครัวของพยานและบุคคลที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับพยานถ้าเห็นว่าครอบครัวของบุคคลนั้นๆ อาจได้รับอันตรายอันเกิดจากการเข้าร่วมเป็นพยานในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล

2. อัยการสูงสุดจะให้คำแนะนำแนวทางการ ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้ตามความเหมาะสม

3. อัยการสูงสุดสามารถกระทำการใดๆ ได้ตามความจำเป็นเพื่อให้ความคุ้มครองพยานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพยานให้รอดพ้นจากภัยอันตรายต่างๆ ทั้งด้านร่างกายจิตใจ สุขภาพอนามัย ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสภาพของสังคมนั้นๆ

4. อัยการสูงสุด มีหน้าที่ออกกระเปียบในเรื่องต่อไปนี้

ก. การดำเนินการเพื่อเปลี่ยนชื่อ สถานะภาพ (Identity) ของบุคคลที่เข้ามาในโปรแกรม

ข. การจัดหาที่พักอาศัยให้ใหม่

ค. การขนย้ายครอบครัวและทรัพย์สินเครื่องใช้ไปยังที่อยู่ใหม่

ง. การจ่ายเงินค่าครองชีพขั้นพื้นฐาน (Basic Living)

จ. การจัดหางานให้ทำ (Obtaining employment)

ฉ. การบริการอื่นตามความจำเป็นเพื่อช่วยเหลือบุคคลนั้นให้สามารถพึ่งตนเองได้

ช. การพิจารณาว่าสมควรจะเปิดเผยชื่อ สถานะภาพ และแหล่งแห่งของบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองหรือเรื่องใดๆ เกี่ยวกับบุคคลนั้น โดยคำนึงถึงผลได้ผลเสียรวมทั้งภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นในภายหลังด้วย⁷

⁷ พ.ต.ท.วันชัย ศรีนวนรัตน์, การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา, งานวิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, 2540, หน้า 47.

นอกจากพยานที่กฎหมายให้ความคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองพยานแล้ว กฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีทางอาญายังมีการกำหนดวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ต่อพยาน ทั้งนี้ กระทรวงยุติธรรมของสหรัฐได้มีการจัดทำ Attorney General Guideline for Victim and Witness Assistance 2005 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตั้งแต่ในชั้นสืบสวนจนถึงชั้นการบังคับคดีตามคำพิพากษาต่อเหยื่อและพยาน รายละเอียดของแนวทางฯ ฉบับนี้ เป็นการเขียนขึ้นเพื่อรองรับสิทธิของเหยื่อตามรัฐธรรมนูญ แต่มีเนื้อหาในบางส่วนที่ได้กำหนดถึงผู้ที่จะมาเป็นพยานในคดี นอกจากนี้ที่มีการกำหนดไว้ในกฎหมายคุ้มครองพยาน อาทิ

1. เมื่อพยานร้องขอ เจ้าหน้าที่ต้อง แจ้งให้แก่นายจ้างของพยานทราบถึงความจำเป็นในการต้องขาดงานในช่วงที่พยานต้องมาให้ปากคำทั้งในชั้นพนักงานสอบสวนและในชั้นศาล รวมถึง เจ้าหน้าที่ของพยาน หากการมาให้ปากคำหรือรูปคดีส่งผลให้พยานต้องชำระหนี้ล่าช้า
2. จัดให้มีการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่พยาน อาทิ ยานพาหนะในการรับส่งพยาน , ที่จอดรถ, การดูแลบุตรให้แก่ พยานในเวลาที่พยานต้องมาให้ปากคำ , ล้างและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. จัดให้มีการรักษาความปลอดภัยให้แก่พยานในขณะที่เดินทางมาให้ปากคำ หากจำเป็น อัยการควรแจ้งให้ศาลทราบถึงระดับความเสี่ยงและที่มาของภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นแก่พยานให้ศาลทราบ
4. ในขณะที่รอให้ปากคำ ควรจัดที่พักของพยานแยกต่างหากจากฝ่ายโจทก์และจำเลย
5. พยานควรจะได้รับรายงานสถานะหรือความคืบหน้าของคดีอย่างต่อเนื่อง
6. จัดให้มีการดูแลสุขภาพจิตใจและความรู้สึกของพยาน โดย Victim/Witness Unit ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อจิตใจของพยาน เช่น ความโกรธ ความตื่นตกใจ โรคนอนไม่หลับหรือนอนฝันร้าย ความรู้สึกผิด ความหวาดระแวง เป็นต้น

ทั้งนี้ ตาม Attorney General Guideline for Victim and Witness Assistance 2005⁸ ในส่วนหมวดที่ 4 ได้กล่าวถึงมาตรการสำหรับเหยื่อและพยาน (SERVICES TO VICTIMS AND WITNESSES) ในขั้นตอนการสอบสวน (Investigation Stage) ไว้เป็นการเฉพาะ โดยได้วางหลักว่า ความรับผิดชอบของหน่วยงานด้านการสืบสวนสอบสวน ซึ่งหมายถึง พนักงานสืบสวนสอบสวน หรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เริ่มต้นตั้งแต่การรายงานเกี่ยวกับอาชญากรรมและจนถึง การดำเนินคดีอาญาในศาล รวมทั้งในกรณีที่ถูกกระบุไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายให้เป็น ความรับผิดชอบของหน่วยงานด้านการสอบสวน จนเมื่อมีการยื่นฟ้องต่อศาล ภารกิจและอำนาจหน้าที่บางอย่างจึงจะโอนไปยังหน่วยงานดำเนินคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง

1. การระบุชื่อของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

กำหนด เจ้าหน้าที่ดังต่อไปนี้ เป็นผู้ใช้ มาตรการสำหรับเหยื่อและพยานใน ขั้นตอนของการสืบสวนสอบสวน :

a. ในทบวงการสอบสวนคดีของสหพันธ์ (FBI) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ คือเจ้าหน้าที่พิเศษที่ได้รับมอบหมายประจำแผนก

b. ในสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (DEA) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบคือ เจ้าหน้าที่พิเศษที่ได้รับมอบหมายประจำสำนักงาน ผู้มีความรับผิดชอบหลักในการดำเนินการสืบสวนสอบสวน

c. ในทบวงควบคุมสุรายาสูบอาวุธปืน และวัตถุระเบิด (ATF) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบคือ เจ้าหน้าที่พิเศษที่ได้รับมอบหมายประจำสำนักงาน ผู้มีความรับผิดชอบหลัก ในการดำเนินการสืบสวนสอบสวน

d. ในสำนักงานบังคับคดีอาญาของสหรัฐ (U.S. Marshals) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบคือ เจ้าหน้าที่พิเศษที่ได้รับมอบหมายประจำสำนักงาน ผู้ซึ่งอยู่ในท้อง ที่แห่งมูลคดีเกิด

e. ในสำนักงานผู้ตรวจการทั่วไป เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบคือ ผู้ตรวจการทั่วไป

ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบอาจมอบหมายความรับผิดชอบ ตามแนวทางการปฏิบัติที่แนะนำโดยสำนักงานอัยการสูงสุดฉบับนี้ให้แก่เจ้าหน้าที่ในสังกัดตามความเหมาะสม สถานการณ์ แต่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบก็ยังคงมีหน้าที่ต้องประกันว่า การมอบหมายความรับผิดชอบเช่นว่านี้ได้ถูกดำเนินการต่อไป

⁸ U.S. Department of Justice, Office for Victims of Crime , Attorney General Guideline for Victim and Witness Assistance , 2005 , pp. 22-26.

2. ข้อมูลรูปพรรณสัณฐานและตัวตนของเหยื่อและพยาน

การปฏิบัติหน้าที่อันเกี่ยวกับ การใช้มาตรการต่อเหยื่อและพยานนั้น ในโอกาสแรกหลังจากพบการกระทำความผิด เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบของหน่วยงานสืบสวนสอบสวนจะต้องระบุรูปพรรณสัณฐานและตัวตนของเหยื่ออาชญากรรมนั้นก่อนที่จะยื่นฟ้องคดีอาญา เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ในระบบการแจ้งเตือนเหยื่อ (Victim Notification System หรือ VNS) จะต้องลงชื่อและข้อมูลการติดต่อเท่าที่มีของเหยื่อที่ทราบตัวแล้วในระบบ และเจ้าหน้าที่ผู้ไม่ได้มีส่วนร่วมจะจัดทำรายชื่อที่ประกอบด้วยชื่อและข้อมูลการติดต่อเท่าที่มีของเหยื่อที่ทราบตัวให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้มีความรับผิดชอบในการดำเนินคดี ในกรณีที่มีเหยื่อจำนวนมาก หากทำได้รายชื่อนั้นจะถูกจัดทำในรูปแบบข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถลงบันทึกในระบบ VNS ได้ทันที

3. ลักษณะของมาตรการ

a. ข้อมูล การแจ้งเตือนและการส่งต่อ

(1) ข้อมูลและการแจ้งเตือนเบื้องต้น

เหยื่อและพยาน จะได้รับแผ่นพับและบัตรที่อธิบายสิทธิและบริการที่เขาหรือเธอพึงจะได้รับ และระบุถึงผู้จัดทำบริการในท้องที่ รายชื่อและหมายเลขโทรศัพท์ของผู้ประสานงานเรื่องเหยื่อและพยาน หรือของผู้เชี่ยวชาญและเจ้าหน้าที่คนสำคัญอื่น ๆ และแบบของแผ่นพับเช่นว่า จะต้องจัดทำในหลายภาษา และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบจะต้องแจ้งให้เหยื่อและพยานทราบเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้อย่างแรก

- (a) สิทธิต่าง ๆ พยานตามกฎหมาย
- (b) สิทธิต่าง ๆ ที่เขาหรือเธอพึงร้องขอได้
- (c) ชื่อ ตำแหน่ง ที่อยู่ติดต่อ และหมายเลขโทรศัพท์ ของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ
- (d) สถานที่ซึ่งเหยื่อและพยานอาจรับบริการด้านการแพทย์หรือด้านสังคมเป็นการฉุกเฉินได้
- (e) การชดเชยและการเยียวยาที่มีให้ ซึ่งอาจมีสิทธิได้รับตามนี้หรือตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ และในลักษณะที่การเยียวยานั้นอาจกระทำได้
- (f) โครงการของภาครัฐและ เอกชนที่พร้อมให้คำปรึกษา การบำบัด และการสนับสนุนเหยื่อและพยานในด้านอื่น ๆ
- (g) สิทธิในการให้ถ้อยคำเกี่ยวกับการปล่อย ตัวจำเลยก่อนการพิจารณา ในคดีเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัว การฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครอง การสะกดรอยตามที่มีลักษณะข้ามมลรัฐ ในโอกาสแรกสุดหลังจากการสืบสวนพบ การกระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือการกระทำความผิดฐานสะกดรอย ตาม หรือการฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครองที่มีลักษณะ

ข้ามมลรัฐ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบของหน่วยงานที่ทำการสอบสวนจะแจ้ง เหี่ยวหรือพยานทราบว่าเขาหรือเธอมีสิทธิที่จะให้ถ้อยคำ เกี่ยวกับอันตรายที่กระทำโดยจำเลย เพื่อวัตถุประสงค์ของการวินิจฉัยเรื่องการปล่อยตัวจำเลยก่อนการพิจารณาคดี หรือเงื่อนไขของการปล่อยตัวจำเลย

(h) การจ่ายเงินที่มีให้สำหรับการทดสอบ หรือให้คำปรึกษาในคดีต่าง ๆ เกี่ยวกับการประทุษร้ายทางเพศ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจะแจ้ง เหี่ยวเกี่ยวกับหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดในการให้คำชี้แจง สำหรับการทดสอบที่ไม่เปิดเผยชื่อและเป็นความลับได้ถึงสองครั้งแก่เหี่ยวเพื่อตรวจหาโรคติดต่อทางเพศภายในระยะเวลา 12 เดือนหลังจากการกระทำผิดผ่านไป และคำชี้แจงสำหรับการให้คำปรึกษา โดยผู้ประกอบวิชาชีพด้านการแพทย์ เกี่ยวกับความแม่นยำของผลและความเสี่ยงของการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศซึ่งเป็นผลจากการประทุษร้ายนั้น เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบควรแนะนำเหี่ยวการประทุษร้ายทางเพศที่ก่อ “ความเสี่ยงด้านการติดเชื้อ” จากเชื้อ AIDS เกี่ยวกับสถานการณ์ที่ศาลอาจสั่งให้จำเลยถูกตรวจตามเงื่อนไขนี้ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบอธิบายว่าคำสั่งดังกล่าวจะมีได้เฉพาะหลังจากที่จำเลยถูกยื่นฟ้องแล้ว

(i) บริการที่มีให้สำหรับเหี่ยวที่เกิดจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัว การฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครอง การสะกดรอยตาม ด้านความช่วยเหลือที่อาจมีให้พวกเขาตามโครงการซึ่งได้รับอนุญาตจากสำนักงานอัยการสูงสุด อย่างเช่น บริการความช่วยเหลือด้านกฎหมายที่ได้รับทุนสนับสนุน ความช่วยเหลือด้านที่พักอาศัยของเด็กที่เป็นเหยื่อการกระทำความรุนแรงในครอบครัว การฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครอง การสะกดรอยตามและบริการอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกัน

(j) ทางเลือกกว่าให้ถูกใส่ชื่อรวมอยู่ใน VNS เหี่ยวและพยานจะต้องได้รับการแจ้งเกี่ยวกับสิทธิที่จะรับการแจ้งเกี่ยวกับคดีผ่านทาง VNS เช่นเดียวกันกับสิทธิที่จะปฏิเสธการถูกใส่ชื่อรวมอยู่ในฐานข้อมูลของ VNS

(k) การคุ้มครอง จาก การถูกข่มขู่และคุกคาม เพื่อความเหมาะสม เหี่ยวและพยานควรได้รับการแจ้งเตือนเกี่ยวกับการคุ้มครองและการเยียวยาตามกฎหมาย (รวมถึงคำสั่งคุ้มครอง)

(2) การส่งต่อ : เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ จะให้ความช่วยเหลือเหี่ยวและพยานในการติดต่อบุคคล หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ ด้านการจัดทำบริการและการเยียวยา และเมื่อข้อหาถูกส่งฟ้อง ความรับผิดชอบดังกล่าวจะถูกโอนให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในสำนักงานอัยการ

(3) การแจ้งเตือนระหว่าง การสืบสวนสอบสวน : ระหว่างการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจะต้องแจ้งข้อมูล ต่อไปนี้ให้แก่เหี่ยวและพยานในโอกาสแรกที่เป็นไปได้ –

(a) สถานะของการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา โดยตลอดเท่าที่จะเหมาะสมและจะไม่เป็นการรบกวนการสืบสวนสอบสวนนั้น

(b) การจับกุมตัวผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิด

b. ความคุ้มกันจากการถูกคุกคาม/ข่มขู่

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบของหน่วยงาน สืบสวนสอบสวนจะต้องดำเนินการให้เหยื่อและพยาน ได้รับการคุ้มกันที่เหมาะสมจากผู้ต้องสงสัยและบุคคลผู้อื่นที่ร่วมมือ หรือช่วยเหลือผู้ต้องสงสัย การดำเนินการ เช่นว่า อาจทำได้หลายทาง เช่น การช่วยเหลือ เหยื่อและพยานในการเปลี่ยนหมายเลขโทรศัพท์ จนถึงมาตรการสุดท้ายในการเสนอให้เหยื่อและพยานเข้าร่วมโครงการคุ้มครองพยานระดับสหพันธ์ ซึ่งมีให้แก่เฉพาะพยาน บางประเภทและเป็นไปตามกรอบการรับ พยาน เข้าสู่โครงการ ที่เคร่งครัด โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ จะใช้ดุล พินิจและพิจารณาญาณของตนเองในการให้ความคุ้มกันเหยื่อและพยาน ทั้งนี้ พิจารณาจากภัยคุกคามที่คาดว่าจะมีขึ้น เพื่อแสวงหามาตรการรักษาความปลอดภัยแก่เหยื่อและพยาน

c. การคืนทรัพย์สินซึ่งถูกยึดไว้เป็นหลักฐาน

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจะต้องประกันว่าทรัพย์สินของ เหยื่อและพยาน ซึ่งถูกยึดไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้เป็นหลักฐาน จะถูกรักษาในสภาพดีและถูกส่งคืนให้แก่เหยื่อและพยานในทันทีที่วัตถุประสงค์ของการใช้เป็นหลักฐานนั้น ไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป อย่างไรก็ตาม ในบางสถานการณ์ ทรัพย์สินของเหยื่อ และพยานอาจเสื่อมค่าลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หรือถูกทำให้เสียหายไปตามการใช้สอยที่ชอบ ด้วย กระบวนการบังคับใช้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ จะต้องแจ้งให้เหยื่อและพยานทราบถึงเหตุนี้ และทรัพย์สิน ที่มีไว้ใช้ในการกระทำ ความผิดหรือมีไว้เป็นความผิดจะไม่ถูกส่งคืนให้แก่เหยื่อและพยาน

d. การแจ้งเตือนนายจ้างและเจ้าหน้าที่ของเหยื่อและพยาน

ตามคำร้องขอโดยเหยื่อหรือพยาน เจ้าหน้าที่ผู้ รับผิดชอบควรช่วยเหลือในการแจ้งให้บุคคลเหล่านี้ทราบ

(1) นายจ้างของเหยื่อหรือพยาน หากการให้ความร่วมมือในการสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทำให้เหยื่อหรือพยานต้องขาดงาน

(2) เจ้าหน้าที่ของเหยื่อหรือพยาน เมื่อเป็นอันสมควร หากการให้ความร่วมมือในการ สบสวน สอบสวนส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ที่ตรงเวลาของเหยื่อหรือพยาน

e. การชำระเงินเป็นค่าตรวจสอบทางนิติเวชเกี่ยวกับการประทุษร้ายทางเพศ

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ หรือหัวหน้าของแผนก หรือหน่วยงานอื่นที่ทำการสอบสวนในเรื่องการประทุษร้ายทางเพศ จะต้องจ่าย ค่าการตรวจ ร่างกายของเหยื่อและค่าวัสดุอุปกรณ์ที่ถูกใช้ในการเก็บหลักฐาน ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยการใช้คืนให้แก่เหยื่อ แผนกหรือ

หน่วยงานที่ทำการสอบสวนในเรื่องการประทุษร้ายทางเพศ จะต้องรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายในการตรวจร่างกายนั้น นอกเสียจากการชำระเงินถูกจัดทำโดยวิธีอื่น

เหยื่อการประทุษร้ายทางเพศควรได้รับการแจ้งว่าเขาหรือเธออาจเลือกที่จะให้แผนก หรือหน่วยงานที่ทำการสืบสวนสอบสวนจ่ายค่าใช้จ่ายในการตรวจ ร่างกายได้โดยตรง ไม่มีกรณีใดที่เหยื่อจะต้องรับผิดชอบในการจ่ายค่าตรวจ ร่างกาย หรือต้องคืนเงินค่าตรวจ ร่างกายให้แก่ผู้รับประกันของตนเอง

f. ข้อมูลทางธุรการ

เหยื่อและพยานควรจะได้รับข้อมูลหรือความช่วยเหลือเกี่ยวกับบริการด้าน การขนส่ง สถานที่จอดรถ การดูแล เหยื่อและพยานที่เป็น เด็ก การใช้ล่ามภาษาและบริการอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวน

กรณีที่มี การยื่น นฟ้องต่อศาล โดยหน่วยงานดำเนินคดีอาญา ความรับผิดชอบนี้จะถูกส่งต่อไปยังเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบของหน่วยงานดำเนินคดีอาญานั้น ๆ

นอกจากนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดความรับผิดทางอาญาต่อบุคคลที่ ยุ่งเหยิงหรือรบกวนอันเป็นการคุกคามพยานโดยบัญญัติไว้ใน United States Code Title 18 Part I Chapter 73 Section 1501-1518 โดยกำหนดเป็นความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (Obstruction of Justice) กล่าวคือ เป็นการกระทำใด ๆ ที่แทรกแซงการบริหารกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมซึ่งประกอบไปด้วยการกระทำผิดในลักษณะต่างๆ ที่หลากหลาย⁹ ยังรวมถึงการทุจริตในการพยายามที่จะโน้มน้าวขัดขวางหรือคุกคามขัดขวางความยุติธรรมต่อบุคคลซึ่งได้ให้การเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่สำคัญในคดีที่พยานบุคคลจะต้องให้การ¹⁰ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ ถือว่าเป็นพยานบุคคลด้วย¹¹ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่กำหนดเกี่ยวกับการกระทำ ความผิดต่อพยาน ดังนี้

1. การประทุษร้ายพยานหรือผู้เสียหายหรือสายลับ กำหนดไว้ในมาตรา 1512 ดังนี้

(a) (1) ผู้ใด ฆ่า หรือพยายามฆ่าผู้อื่น เพื่อ

(A) ป้องกันมิให้บุคคลใดเข้าร่วมในกระบวนการดำเนินคดีหรือ

มิให้มีการเบิกความ

⁹ Jeffrey R. Kallstrom และ Suranne E. Roc, “ความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม” โดย วิมล กิตติทัศนาศรัย สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุดกรุงเทพฯ, 2546, หน้า 21.

¹⁰ United States V. Tedesco, C.A. Mass, 635 (1980)

¹¹ United States V. De Stefano, 476 F.2 d324 (1973)

(B) ป้องกันมิให้มีการรวบรวมหรือจัดทำบันทึก เอกสาร หรือ วัตถุอื่นใดในกระบวนการดำเนินคดี

(C) ป้องกันมิให้บุคคลใดติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้ กฎหมาย หรือผู้พิพากษาของศาลแห่งรัฐบาลกลาง เกี่ยวกับข้อมูลในการก่อหรือในการที่อาจจะก่อ อาชญากรรมตามกฎหมายแห่งรัฐบาลกลาง หรือการละเมิดเงื่อนไขคุมประพฤติ ทัณฑ์บน หรือ การปล่อยชั่วคราวในระหว่างรอการพิจารณา จะต้องได้รับโทษตามที่ระบุใน (2)

(2) โทษตามอนุมาตรานี้ ได้แก่

(A) ในกรณีที่เป็นการฆาตกรรม (ตามนิยามแห่งมาตรา 1111) ต้องโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต และในกรณีที่เป็นการประทุษร้ายต่อชีวิตในกรณีอื่น ๆ ต้องได้รับโทษตามมาตรา 1112 และ

(B) ในกรณีที่เป็นการพยายามฆ่า ต้องโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี

(b) ผู้ใดคุกคาม หรือใช้กำลัง ช่มชู้ หรือจงใจโดยมิชอบ หรือพยายาม กระทำการดังกล่าว หรือกระทำการล่อลวงบุคคลอื่น เพื่อ

(1) แทรกแซง ทำให้เกิดความล่าช้าในการเบิกความ หรือขัดขวางการ เบิกความในกระบวนการดำเนินคดี

(2) ทำให้ผู้อื่นหรือชักนำผู้อื่นให้

(A) เว้นเสียที่จะเบิกความ ที่จะให้บันทึกหลักฐาน เอกสาร หรือพยานวัตถุอื่นใดในกระบวนการดำเนินคดี

(B) เปลี่ยนแปลง ทำลาย ทำให้เสียหาย หรือปกปิดซ่อนเร้น วัตถุเพื่อทำให้เสื่อมคุณค่าในฐานะที่เป็นพยานหลักฐานหรือหายไปจากการดำเนินคดี

(C) หลีกเลี่ยงกระบวนการตามกฎหมายที่เรียกให้บุคคลนั้นมา ปรากฏตัวในฐานะพยาน หรือมามอบบันทึกหลักฐาน เอกสาร หรือวัตถุอื่นใด ในก ะบวนการ ดำเนินคดี หรือ

(D) หายไปจากกระบวนการดำเนินคดีที่บุคคลนั้นต้องถูกเรียก ให้เข้าร่วมตามขั้นตอนแห่งกฎหมาย หรือ

(3) กีดกัน ก่อให้เกิดความล่าช้า หรือป้องกันมิให้มีการติดต่อสื่อสารกับ เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย หรือผู้พิพากษาแห่งรัฐบาลกลางเกี่ยวกับ การกระทำ หรืออาจจะ กระทำความผิดตามกฎหมายแห่งรัฐบาลกลาง หรือการฝ่าฝืนเงื่อนไขคุมประพฤติ ทัณฑ์บน หรือ การปล่อยชั่วคราวในระหว่างรอการพิจารณา ต้องได้รับโทษปรับตามอัตราในกฎหมายลักษณะนี้ หรือโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

(c) ผู้ใดประทุษร้ายผู้อื่นอันเป็นการกีดกัน ก่อให้เกิดความล่าช้า ป้องกัน หรือเบี่ยงเบนให้บุคคลใดไปเสียจาก

(1) การเข้าร่วม หรือเบิกความในกระบวนการดำเนินคดี

(2) การรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย หรือผู้พิพากษาแห่งรัฐบาลกลาง เกี่ยวกับการกระทำ หรืออาจกระทำความผิดตามกฎหมายแห่งรัฐบาล หรือการฝ่าฝืนเงื่อนไข คุมประพฤติ ทัณฑ์บน หรือการปล่อยชั่วคราวในการระหว่างรอการพิจารณา

(3) การจับกุม หรือตามจับบุคคลในความผิดตามกฎหมายรัฐบาลกลาง

(4) การดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญา การพิจารณาคดีเล็กทัณฑ์บน หรือการคุมประพฤติ หรือการช่วยในการดำเนินคดี หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าว

หรือพยายามกระทำการดังกล่าว ต้องได้รับโทษปรับตามอัตราในกฎหมายลักษณะนี้ หรือโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

(d) ในการฟ้องคดีในข้อหาความผิดภายใต้มาตรานี้ จำเลยสามารถยกข้อต่อสู้ในเชิงยืนยันความบริสุทธิ์ข้อ งตน โดยต้องพิสูจน์จนน่าเชื่อว่าการกระทำของตนชอบด้วยกฎหมายและกระทำไปโดยมีเพียงเจตนาที่จะสนับสนุน กระตุ้น ส่งเสริมให้มีการเบิกความตามความจริง

(e) ตามเจตนารมณ์ของมาตรานี้

(1) การกระทำความผิดต่อกระบวนการดำเนินคดี ไม่จำเป็นต้องเป็นกรณีที่กระบวนการดำเนิน คดีกำลังดำเนินอยู่ หรือกำลังจะมีการดำเนินคดีในขณะที่ความผิดเกิดขึ้น และ

(2) คำเบิกความ หรือบันทึกเอกสาร หรือวัตถุอื่น ไม่จำเป็นต้องเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ปลอดภัยจากการอ้างเอกสิทธิ์คุ้มครอง

(f) ในการฟ้องคดีในข้อหาความผิด ภายใต้มาตรานี้ ในกรณีต่อไปนี้ ไม่จำเป็นต้องมีการพิสูจน์ถึงเจตนาว่าจำเลยรู้

(1) ในกรณีที่กระบวนการดำเนินคดีต่อหน้าผู้พิพากษา ศาลผู้พิพากษาไตสวน คณะลูกขุนใหญ่ หรือหน่วยราชการ ว่าเป็นกระบวนการวิธีพิจารณาคดีที่ดำเนินโดยผู้พิพากษาศาล ผู้พิพากษาไตสวน คณะลูกขุนใหญ่ หรือหน่วยราชการของรัฐบาลกลาง

(2) ว่าผู้พิพากษาเป็นผู้พิพากษาแห่งรัฐบาลกลาง หรือว่าเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเป็นเจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของรัฐบาลกลาง หรือเป็นบุคคลผู้ได้รับมอบอำนาจให้กระทำการแทน หรือในนามของรัฐบาลกลางหรือทำงานให้กับรัฐบาลกลางใน ฐานะผู้แนะนำ หรือที่ปรึกษา

(g) มาตรานี้ ใช้ได้ดว้กับความผิดที่กระทำในต่างประเทศ

(h) ให้ฟ้องคดีตามมาตรานี้ หรือมาตรา 1503 ได้ในเขตซึ่งกระบวนการดำเนินคดี (ไม่ว่ากระบวนการดำเนินคดีกำลังดำเนินอยู่ หรือกำลังจะดำเนินขึ้นหรือไม่) ที่เป็นเป้าหมายของการกระทำหรือในเขตที่อ้างว่า มีการกระทำเกิดขึ้น

(i) หากความผิดพลาดตามมาตรานี้เกิดขึ้นเกี่ยวเนื่องกับการดำเนินคดีอาญา โทษจำคุกสูงสุดจะเพิ่มขึ้นจากที่กำหนดไว้ในกรณีธรรมดา หรือเทียบเท่าโทษสูงสุดที่จะลงได้ในบรรดาฐานความผิดทั้งหลายที่ถูกฟ้องในคดีนั้น

2. การตอบโต้ล้างแค้นพยานผู้เสียหายหรือสายลับ กำหนดไว้ในมาตรา 1513 ดังนี้

(a) (1) ผู้ใดฆ่า หรือพยายามฆ่าผู้อื่นเพื่อตอบโต้ล้างแค้นบุคคลใดเพราะเหตุ
(A) ที่ได้เป็นพยาน หรือคู่ความในกระบวนการดำเนินคดี หรือ
ที่ได้เบิกความ จัดทำบันทึกเอกสาร หรือมอบวัตถุพยานในกระบวนการดำเนินคดี หรือ

(B) ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการกระทำ หรืออาจจะกระทำความผิดตามกฎหมายแห่งรัฐบาลกลาง หรือการฝ่าฝืนเงื่อนไขคุมประพฤติ ทัณฑ์บน หรือการปล่อยชั่วคราวแก่เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย

(2) โทษสำหรับความผิดภายใต้มาตรานี้ คือ

(A) ในกรณีฆ่า ต้องได้รับโทษตามมาตรา 1111 และ 1112 และ

(B) ในกรณีพยายามฆ่า ต้องโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี

(b) ผู้ใดกระทำการใดอันเป็นการทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย หรือทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย หรือขู่ว่าจะทำดังกล่าว เพื่อตอบโต้ ล้างแค้นบุคคลใดเพราะเหตุ

(1) ที่ได้เป็นพยานหรือคู่ความในกระบวนการดำเนินคดี หรือที่ได้เบิกความ จัดทำบันทึก เอกสาร หรือมอบวัตถุพยานในกระบวนการดำเนินคดี หรือ

(2) ที่ได้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการกระทำ หรืออาจจะกระทำความผิดตามกฎหมายแห่งรัฐบาลกลาง หรือการฝ่าฝืนเงื่อนไขคุมประพฤติ ทัณฑ์บน หรือการปล่อยชั่วคราวแก่เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย

หรือพยายามกระทำความดังกล่าว ต้องได้รับโทษปรับตามอัตราในกฎหมายลักษณะนี้ หรือโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

(c) หากการตอบโต้ ล้างแค้น เกิดขึ้นเพราะการที่ได้เป็นพยานหรือคู่ความในคดีอาญา โทษจำคุกสูงสุดจะเพิ่มขึ้นจากที่กำหนดไว้ในกรณีธรรมดา หรือเทียบเท่าโทษสูงสุดที่จะลงได้ในบรรดาฐานความผิดทั้งหลายที่ถูกฟ้องในคดีนั้น

มาตรานี้ใช้ได้ด้วยความผิดที่กระทำในต่างประเทศ¹²

3.1.1.2 การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการ คุ่มครองพยาน

โครงการคุ่มครองพยานจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติควบคุมองค์กรอาชญากรรม 1970 (The Organized Crime Control Act 1970) ซึ่งให้อำนาจอัยการสูงสุดแห่งรัฐบาลกลาง (The U.S. Attorney General) มีอำนาจย้ายถิ่นพำนักและให้ความคุ้มครองพยานของรัฐบาลกลางหรือของมลรัฐ ในกระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม หรือความผิดอาญาร้ายแรงฐานอื่น การคุ่มครองพยานเป็นกระบวนการซึ่งพยาน เช่น ผู้ที่ต้องให้การเป็นพยานในคดีอาญาจะได้รับความคุ้มครองจากการข่มขู่ที่อาจเกิดขึ้นก่อนการให้การเป็นพยาน และการแก้แค้นด้วยวิถีทางที่ไม่ใช่ อบอุ่นกฎหมายภายหลังจากการให้การเป็นพยานแล้ว รัฐบาลกลางของอเมริกาให้ความช่วยเหลือโดยการย้ายที่อยู่และเปลี่ยนชื่อแก่พยานที่ได้รับความเสี่ยงอันเนื่องมาจากการให้การเป็นพยาน รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านการเงินและการจ้างงาน และเพื่อเป็นการป้องกัน การติดตามตัว พยานจะถูกห้ามไม่ให้ติดต่อกับผู้คนที่เคยรู้จักกันมาก่อน หน่วยงานผู้ดูแลอ้างว่า “ภายใต้การดูแลของ U.S. Marshals Service นั้น ไม่มีพยานที่เข้าร่วมโครงการคนใดที่ปฏิบัติตามแนวทางเพื่อความปลอดภัยแล้วจะได้รับอันตรายเลย” อย่างไรก็ตาม พยานที่ได้รับอันตรายล้วนเป็น ผลมาจากการ ปฏิบัติตามแนวทางอย่างไม่เต็มที่และบ่อยครั้งเป็นผลเนื่องมาจากการติดต่อกับผู้คนที่เคยรู้จักมาก่อน หรือได้ออกจากโครงการไปก่อน

โครงการของรัฐบาลกลางในการคุ่มครองพยานเรียกว่า Witness Protection Program หรือ Witness Security Program (WITSEC) พยานส่วนใหญ่ได้รับการคุ้มครองโดย U.S. Marshals Service เว้นแต่การคุ่มครองพยานที่ถูกคุมขัง ซึ่งจะเป็นหน้าที่ของทัณฑสถานแห่งรัฐบาลกลาง (Federal Bureau of Prison)

พยานที่สามารถเข้าโครงการได้ ต้องเป็นพยานที่คำพยานมีส่วนสำคัญในความสำเร็จแห่งคดีอาญาและชีวิตของพยานหรือ ครอบครัวพยานตกอยู่ในความเสี่ยง ซึ่งคำให้การของพยานต้องน่าเชื่อถือ และน่าเชื่อว่าจะไม่เปลี่ยนคำให้การในภายหลัง สำนักงานอัยการสูงสุดได้กำหนดคดีที่พยานสามารถเข้าร่วมโครงการได้ ซึ่งรวมถึงองค์กรอาชญากรรม ความผิดอันเป็นฐานแห่งความผิดขององค์กรอาชญากรรม เช่น ฆาตกรรม ลักพาตัว เล่นการพนัน

¹² ศิระ รัตตานุกูล, “การคุ่มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ่มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 24,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2549). หน้า 51-57.

วางเพลิง ปล้นทรัพย์ ให้สินบน กระทำความผิดเกี่ยวกับหุ้น ความผิดเกี่ยวกับสื่อลามกอนาจาร เป็นต้น การค้ายาเสพติด ความผิดอาญาร้ายแรงใดๆ ซึ่งคำให้การของพยานอาจก่อให้เกิดการแก้แค้น โดยความรุนแรงหรือข่มขู่ ในคดีแพ่งและคดีปกครองบางคดี ซึ่งคำพยานอาจทำให้พยานตกอยู่ในอันตราย

United States Marshals เป็นหน่วยงานหนึ่งของกระทรวงยุติธรรม มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารร่วมกันกับกระทรวงการคลัง โดย United States Marshals เป็นผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วน ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน การตัดสินใจว่าจะให้ความคุ้มครองพยานคนใดจะอยู่ในดุลพินิจของหน่วยงานดังกล่าวขึ้นตรงต่อประธานาธิบดีและอยู่ในความควบคุมของศาล United States Marshals มีหน้าที่หลักคือ ตามจับกุมผู้กระทำความผิด เช่น ผู้หลบหนีการประกันตัว รักษาความปลอดภัยในบริเวณศาล (ตำรวจศาล)

นอกจากนี้ United States Marshals จะมีบทบาทในการคุ้มครองผู้เสียหายในระหว่างพิจารณาในศาลร่วมกับพนักงานอัยการ¹³

United States Marshals ได้มีการแบ่งความรับผิดชอบออกเป็นหน่วยงานย่อยอีก 3 ระดับคือ

1. สำนักงานใหญ่ (Marshals Service Headquarters)
2. สำนักงานภาค/สำนักงานเขต (Regional Offices) ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 12 แห่ง และแบ่งแยกเป็นสาขาย่อยอีก 95 แห่ง
3. หน่วยงานกลาง (Metro Units)

หน่วยงานทั้งสามระดับดังกล่าว จะมีหน้าที่ทำการตรวจสอบให้การคุ้มครองพยานโดยเจ้าพนักงานเหล่านั้นได้รับฝึกฝนมาเป็นอย่างดี เพื่อคอยให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่พยาน และยังทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น (Local Marshal) ในเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานอีกด้วย

United States Marshals มีสายการบังคับบัญชาสูงขึ้นไปในการตัดสินใจ โดยแยกบุคคลเหล่านี้ออกจากกระทรวงยุติธรรม อัยการสูงสุดอาจมอบหมายหน้าที่บางอย่างให้ United States Marshals โดยอัยการสูงสุดจะเป็นผู้ดูแลผู้ที่เข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานในระบบระยะยาวด้วย กล่าวคือ เป็นหน้าที่ของ 2 หน่วยงานหลักที่บังคับใช้กฎหมายคือ กระทรวงการคลังจะรับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายและการเงิน ส่วน United States Marshals เป็นผู้ที่มีหน้าที่คุ้มครองพยาน

¹³ United States Code, Title 42 , Chapter 112, Section 10607 (c) (4).

ขั้นตอนในการเข้าสู่โครงการ เริ่มจากเจ้าหน้าที่ตำรวจของมลรัฐ หรือของรัฐบาลกลาง จะเป็นผู้ส่งคำร้องขอความคุ้มครองต่อ Office of Enforcement Operations (OEO) ภายใต้กระทรวงยุติธรรมสหรัฐอเมริกา (ซึ่งมีอัยการสูงสุดเป็นผู้ดูแล) ซึ่งคำขอหรือใบสมัครดังกล่าวต้องระบุค่าให้การเป็นพยาน ภัยคุกคามต่อตัวพยาน และความเสียหายใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นต่อชุมชนใหม่ที่พยานจะย้ายไปอยู่ OEO จะจัดให้มีการสัมภาษณ์เบื้องต้นกับ United States Marshals ซึ่งจะทำการพยานทราบล่วงหน้าได้ว่าชีวิตจะเปลี่ยนไปอย่างไร หากมีการเข้าสู่โปรแกรมคุ้มครองพยาน ต่อมา United States Marshals ก็จะประสานงานให้มีการสัมภาษณ์โดยตรงกับอัยการ โดย United States Marshals จะให้ข้อเสนอแนะว่า พยานควรเข้าสู่โครงการหรือไม่ และส่งคำแนะนำไปยัง OEO

ผู้มีอำนาจเด็ดขาดในการตัดสินใจให้พยานเข้าสู่โครงการได้ คือ อัยการสูงสุดแห่งรัฐบาลกลาง ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติควบคุมองค์กรอาชญากรรม 1970 (The Witness Security Program was authorized in 1970 by The Organized Crime Control Act of 1970) และ กฎหมายปฏิรูปความปลอดภัยของพยาน 1984 (The Comprehensive Crime Control Act of 1984) เมื่ออัยการสูงสุด หรือผู้ที่อัยการสูงสุดมอบหมายพิจารณาข้อเสนอแนะของ United States Marshals และอัยการผู้ดำเนินคดีแล้ว ก็จะประเมินความเสี่ยงที่พยาน หรือสมาชิกในครอบครัวของพยานจะก่อให้เกิดแก่ชุมชนใหม่ที่ย้ายไป (ในกรณีที่พยานเป็นอาชญากร) ซึ่งต้องประเมินปัจจัยต่างๆ ในการให้ความคุ้มครอง อันได้แก่ ประวัติอาชญากรรม ทางเลือกอื่นนอกจากโครงการคุ้มครองพยาน และค่าให้การของพยานอื่นๆ หากพิจารณาแล้วเห็นว่า ค่าให้การของพยานมีความสำคัญยิ่งกว่าอันตรายอันอาจมีต่อชุมชนที่พยานจะย้ายเข้าไปอยู่ อัยการสูงสุดสามารถรับพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานได้ OEO แห่งกระทรวงยุติธรรมจะส่งคำสั่งไปยังต้นสังกัดของหน่วยงานผู้มีการร้องขอ ซึ่งพยานและสมาชิกครอบครัวต้องลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) เพื่อรับรองว่าตนเข้าใจกฎระเบียบของโครงการคุ้มครองพยาน

เมื่อพิจารณาเห็นว่า ควรให้บุคคลใดเข้าสู่ โครงการคุ้มครองพ ยาน ขั้นตอนต่อไป อัยการสูงสุดจะต้องจัดทำบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) กับผู้จะขอรับความคุ้มครองเสียก่อน ตามที่ บัญญัติไว้ใน United States Code Title 18, Part II, Chapter 224 Section 3521 (d) (1) อาทิเช่น

1. ข้อตกลงจะต้องให้การและให้ข้อมูลแก่พนักงาน ซึ่ง ปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินคดี
2. ข้อตกลงจะไม่ก่ออาชญากรรมใดๆ เสียเอง
3. ข้อตกลงจะทำการใดๆ ที่จำเป็นเพื่ อหลีกเลี่ยงการค้นข้อมูลโดยบุคคลอื่นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลนั้น

4. ข้อตกลงจะปฏิบัติหน้าที่ตามข้อบังคับ หรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย (Legal Obligations) และคำพิพากษาของศาล (Civil Judgments)
5. ข้อตกลงจะต้องให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่และลูกจ้างของรัฐบาล ผู้ซึ่งจัดให้มีการใช้ความคุ้มครอง
6. ข้อตกลงจะมอบให้บุคคลใดเป็นตัวแทนเพื่อ ปฏิบัติ การตาม กระบวนการให้ลู่ไป
7. ข้อตกลงจะสาบานว่าจะ ปฏิบัติตามกฎหมายอันสำคัญทุกประการอัน รวมถึงหน้าที่อันเกี่ยวเนื่องกับอำนาจปกครองเด็กและสิทธิการเข้าเยี่ยมเยียน
8. ข้อตกลงจะเปิดเผยซึ่งการได้รับการให้ประกันทัณฑ์บน และคุณสมบัติใด ๆ หากบุคคลนั้นอยู่ระหว่างคุมประพฤติ หรือให้ประกันภายใต้กฎหมายแห่งมลรัฐใด และให้ความยินยอมในการเข้าสู่การกำกับดูแลของรัฐบาลกลาง (ตามมาตรา 3522)
9. ข้อตกลงจะต้องรายงานอย่างสม่ำเสมอถึงกิจกรรมและที่อยู่ปัจจุบันให้ เจ้าหน้าที่ของโครงการทราบ
10. อัยการสูงสุดอาจยกเลิกมาตรการให้ความคุ้มครองได้ เมื่อได้มีการ ฝ่าฝืนข้อตกลงดังกล่าวอย่างร้ายแรง โดยแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร (Notice) พร้อมทั้งให้แจ้งผล ให้ผู้นั้นทราบ คำสั่งยกเลิกถือเป็นเด็ดขาด

บันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) จะต้อง มี ข้อตกลงความรับผิดชอบของบุคคลและข้อตกลงต่าง ๆ รวมทั้งการกำหนดโทษบุคคล ซึ่งนำข้อมูล เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานมาเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยจะมีความผิดทั้งโทษจำคุก และ ปรับรวมทั้งการศึกษา ผลกระทบเกี่ยวกับกรณีของรัฐใช้ระบบการคุ้มครองพยาน (Witness Protection Program) ต่อกระบวนการยุติธรรม การให้พยานบุคคลเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน ยังใช้ในกรณีผู้ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความผิดในคดีสำคัญโดยเฉพาะการก่อการร้าย หรือละมี การปกปิดสิ่งที่ใช้ยืนยันตัวบุคคล รวมทั้งครอบครัว หรือคุ้มครองด้วยวิธีอื่น ๆ¹⁴

ข้อมูลเบื้องต้นที่ United States Marshals จะต้องรู้และรับทราบถึง ชีวิตประจำวันของพยาน คือ วันหนึ่ง ๆ พยานอยู่ที่ไหน ทำอะไร ทำงานที่ไหน ฯลฯ โดยหน้าที่นี้จะ ถูกมอบให้กับตำรวจสายสืบที่จะเป็นผู้ติดต่อกับผู้ที่จะมาเป็นพยานตลอดเวลา

¹⁴ ประยุทธ์ แก้วภักดี , “การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา ,” (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารคดี สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2542). หน้า 68.

รูปแบบในการคุ้มครองพยานสามารถแบ่งเป็น 2 รูปแบบ กล่าวคือ

1. การคุ้มครองในระบบระยะสั้น

เป็นการคุ้มครองพยานที่อาศัยความสมัครใจ ไม่ได้ใช้กฎหมายบังคับบุคคลใดให้มาเข้าโครงการดังกล่าว โดยกำหนดการโยกย้ายพยานบุคคลออกจากบริเวณซึ่งคาดว่าจะมีอันตรายหรือมีบุคคลที่จะเข้ามาทำร้าย จนกว่าจะแน่ใจว่าพยานบุคคลดังกล่าวจะปลอดภัย เช่น ทำการย้ายจนกว่าบุคคลจะทำอันตรายพยานนั้นถูกศาลพิพากษาให้จำคุก และมีการประเมินว่าบุคคลนั้นพ้นจากภาวะอันตรายแล้วหรือไม่ หากมีภาวะอันตรายเกิดขึ้นใหม่ ก็สามารถทำการร้องขอให้มีการคุ้มครองอีกได้ ในกรณีผู้ต้องหาที่กั้นไว้เป็นพยานที่อยู่ในเรือนจำ จะมีการร่วมมือกันระหว่างตำรวจและหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลและสหพันธ์ เพื่อคุ้มครองพยานให้มีความปลอดภัยในการดำเนินคดี

ในการหาที่อยู่ United States Marshals จะจ่ายเงินให้ในการที่จะให้พยานมาช่วยเหลือในการดำเนินคดี เป็นต้น โครงการคุ้มครองพยานของประเทศสหรัฐอเมริกาจะใช้มาตรการคุ้มครองในระบบระยะสั้นมากกว่าระบบระยะยาว เพราะจะคุ้มครองพยานจนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการ ในศาล โดยพิจารณาว่าการคุกคามยังมีอยู่หรือไม่ กล่าวคือ จะทำการคุ้มครองพยานให้จนกระทั่งคดีถึงที่สุด

2. การคุ้มครองในระบบระยะยาว

การคุ้มครองในระบบนี้จะมีความเข้มงวดมาก โดยมีระบบตายตัวขึ้นอยู่กับความสมัครใจของพยานที่จะต้องทราบให้แน่ใจก่อน กล่าวคือ ใครหรือผู้ใดจำเป็นหรือไม่ที่จะได้รับความคุ้มครอง และพิจารณาถึงบุตร ภริยา ผู้ใกล้ชิดกับพยานที่จะต้องได้รับการพิจารณา คบคู่ไปด้วย เช่น บุตร หรือ ภริยาของพยาน จะต้องย้ายถิ่นฐานไปพร้อมด้วยหรือไม่ โดย United States Marshals และอัยการจะทำการพิจารณาร่วมกัน

ในการคุ้มครองลักษณะนี้ United States Marshals จะดำเนินการโดย

1. ย้ายถิ่นที่อยู่ของพยานและครอบครัวให้พ้นจากเขตอันตราย (Danger Area) ไปยังเขตที่ปลอดภัย (Secure Area)
2. ขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนชื่อ นามสกุล ตามที่ตั้งใหม่ให้พยานและครอบครัว พร้อมจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Identity) ทั้งหมดขึ้นแทนของเดิม
3. จัดหาบ้านพัก การรักษาพยาบาล การฝึกงาน สถานที่ศึกษาของบุตรและจัดหางานให้ใหม่ตามความรู้ความถนัดของตน

4. จ่ายค่าครองชีพเบื้องต้น จนกว่าพยานจะช่วยเหลือตนเอง และครอบครัวได้
5. ให้ความคุ้มครองพยานตลอด 24 ชั่วโมง ขณะเมื่อพยานไปให้การหรือเบิกความต่อศาล

เมื่อพยานได้รับการคุ้มครองตามโครงการคุ้มครองพยาน พยานจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข ซึ่งเป็นข้อจำกัดบางประการที่กำหนดไว้เพื่อให้เกิดความปลอดภัยยิ่งขึ้นดังนี้

1. พยานจะต้องไม่พบกับเพื่อนเก่าและญาติ เว้นแต่คู่สมรส และบุตรของตนเท่านั้น
2. พยานจะนำเอาอัลบั้มรูปส่วนตัวของพยานไปได้เพียง 1 อัลบั้ม
3. หากมีจดหมายใดๆ ส่งถึงพยาน จะต้องทำลายจดหมายนั้นทันทีเมื่ออ่านจบ
4. พยานจะต้องไม่รับโทรศัพท์เอง แต่สามารถโทรศัพท์ไปหาครอบครัวได้ โดยจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐช่วยเหลือติดต่อโทรศัพท์ให้
5. จะมีการฝึกอบรมอาชีพ หรือหางานใหม่ให้ เมื่อพยานทำงานมีรายได้แล้ว รัฐบาลจะงดเงินช่วยเหลือ

United States Marshals ปกติจะไม่ ทำการคุ้มครองพยานในรัฐต่างประเทศ แต่หากจะต้องดำเนินการในเรื่องนี้ ก็สามารถกระทำได้และกระทำเป็นการลับ ซึ่งอาจจะดำเนินการในประเทศที่มีอาณาเขตอยู่ในความปกครอง อย่างเช่น เกาะกวม เป็นต้น แต่หากจะต้องดำเนินการให้พยานไปอยู่ในรัฐอื่นก็ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศ ในเรื่องดังกล่าว

ในการย้ายฐานที่อยู่ จะต้องพิจารณาให้ แน่ใจว่าพ้นจากการถูกคุกคามจริงๆ เมื่อย้ายที่อยู่ไปแล้วอาจถูกคุกคามได้อีกหรือไม่ อาจมีการใช้เครื่องจับเท็จ แบบทดสอบบุคลิกภาพและ อุปนิสัยใจคอของพยานก่อน เพื่อประกอบการพิจารณาด้วย หลังจากนั้นแล้ว อัยการสูงสุดจะจัดทำบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) กับพยานแต่ละบันทึกความเข้าใจจะต้องมีข้อตกลงเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน โดยการห้ามนำข้อมูลต่างๆ มาเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งจะมีความผิดทั้งโทษจำคุกและปรับ

สำหรับการรักษาความลับของพยาน โดยการปกปิดไม่เปิดเผยเกี่ยวกับชื่อตัว สกุล และที่อยู่ของพยานภายใต้โครงการคุ้มครองพยาน สื่อมวลชนจะมีบทบาทในการตรวจสอบ โดยรัฐจะไม่ไปฟ้อง กล่าวโทษ ผู้สื่อข่าวในการเปิดเผย แต่จะดำเนินคดีแก่ผู้เปิดเผย

ความลับ หากเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเองก็จะมี การสืบสวนสอบสวนเจ้าหน้าที่ผู้นั้น โดยจะมีมาตรการลงโทษแก่ผู้ทำการเปิดเผยความลับที่สามารถระบุตัวพยาน ผู้ใกล้ชิด ญาติ เหตุผลหลักที่ต้องมีโครงการนี้ก็คือ เพื่อให้พยานร่วมมือกับรัฐในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ โครงการนี้มีความสำคัญทำให้องค์กรอาชญากรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา มีจำนวนลดลง

United States Marshals มีทั้งระดับมลรัฐและสหพันธรัฐทั้งหมดเป็นฝ่ายบริหารทั้งสิ้น ผู้ที่จะเข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานก็ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของฝ่ายบริหารและมีกฎเกณฑ์ที่ทำให้มั่นใจว่า ผู้นั้น มีความเหมาะสมที่จะเข้าโครงการ FBI และตำรวจจะทำงานร่วมกับพนักงานอัยการทุกชั้นตอนในการตัดสินใจในกระบวนการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนตั้งแต่การสืบสวน การฟ้องร้องคดี การเจรจาต่อรอง การประเมินภัยคุกคาม ฯลฯ โครงการคุ้มครองพยานไม่ได้ใช้กับทุกคน พยานบางคนก็ขอ ออกจากโครงการ เนื่องจากไม่สามารถ ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ได้ ในการคุ้มครองพยานในระบบระยะยาวนั้น มีผู้เข้าโครงการค่อนข้างน้อย เนื่องจากมีหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และข้อปฏิบัติมาก เช่น ผู้ที่เข้ามาในโครงการ จะต้องให้เจ้าหน้าที่ติดต่อได้โดยตรง หากติดประชุมในหน้าที่การทำงานก็ต้องเรียกได้ทันที ต้องเดินทางไปตามนัดทุกอย่างและต้องให้ความร่วมมือไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น เป็นต้น

ในประเทศสหรัฐอเมริกา การคุ้มครองพยานนั้น แม้เป็นการคุ้มครองในระบบระยะยาวที่อาจต้องใช้เวลหลายปี ก็ไม่จำเป็นต้องใช้เงินมาก พยานอาจไม่จำเป็นต้องอยู่อาศัย โดยใช้เงินของรัฐ หลังจากนั้นพยานก็จะ ดำเนินชีวิตด้วยตนเอง ไม่จำเป็นต้องใช้เงินสนับสนุนอยู่ตลอดเวลาในระยะที่ยาวเกินไป ค่าใช้จ่ายก็มีด้วยกันทั้งสองระบบ อย่างน้อยต้องมีค่าใช้จ่ายตั้งแต่เริ่มต้นชีวิตใหม่ การย้ายที่อยู่ หางานให้ทำใหม่ หลังจากนั้นพยานจะต่อ รับประทานอาหารในค่าใช้จ่ายด้านอื่นๆ ด้วยตัวเอง แต่ต้องคอยตรวจสอบว่าพยานมีพฤติกรรมเช่นไร มีการประเมินอยู่ตลอดเวลาที่อยู่ในโครงการ จึงจำเป็นต้องใช้งบประมาณ ซึ่งอาจได้โดยการยึดทรัพย์จากผู้กระทำผิดโดยการนำไปขายและได้เงินสนับสนุนจากสภาองเกรส

ในการคุ้มครองผู้ร่วมกระทำผิดที่เป็นพยานให้รัฐก็ได้รับการคุ้มครองเท่าเทียมกันเหมือนพยานทั่วไปตามมาตรการต่างๆ ที่ United States Marshals กำหนดไว้เนื่องจากมีความเสี่ยงภัยต่อภัยอันตรายเช่นเดียวกับบุคคลภายนอก ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้กรมราชทัณฑ์ (The Bureau of Prison) มีหน้าที่ในการรักษาความปลอดภัย และหากบุคคลดังกล่าวพ้นโทษ แต่ต้องการเข้าโครงการคุ้มครองพยานจะเป็นหน้าที่ของ United States Marshals ต่อไป

สำหรับการให้ความคุ้มครองผู้ต้องหา นั้นจะใช้วิธีการย้ายบุคคลดังกล่าว ออกจากบริเวณที่มีอันตรายและบุคคลที่จะทำร้ายเขา โดยให้ไปอยู่ที่อื่นตราบนานเท่าที่อันตรายยังมีอยู่ในกรณีผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำ หากผู้นั้นรู้จักกับใครหรือผู้ใดที่ทำให้เกิดอันตราย ก็จะไปแยกไปอยู่ส่วนอื่น ๆ ของเรือนจำ โดยผู้ต้องขังอาจเปลี่ยนเรือนจำและชื่อของผู้นั้น แม้ว่า จะอยู่ในชื่ออื่น

หรือผู้ร่วมกระทำผิด ที่ได้เข้าโครงการคุ้มครองพยานก็ตาม พยานก็ยังคงต้องถูกดำเนินคดีและรับโทษอยู่ในเรือนจำ เนื่องจากสมัครใจให้ข้อมูลกับรัฐ ซึ่งเจ้าหน้าที่ทนายความต้องเข้าใจว่า ไม่ว่าจะอยู่ในเรือนจำ หรือนอกเรือนจำก็ต้องให้ความคุ้มครองพยานบุคคลที่เป็นผู้ต้องขังได้

ในระหว่างการพิจารณาคดี United States Marshals จะดำเนินการในส่วนการคุ้มครองความปลอดภัยด้านการคมนาคมระหว่างเรือนจำกับการมาปรากฏตัวในศาล¹⁵

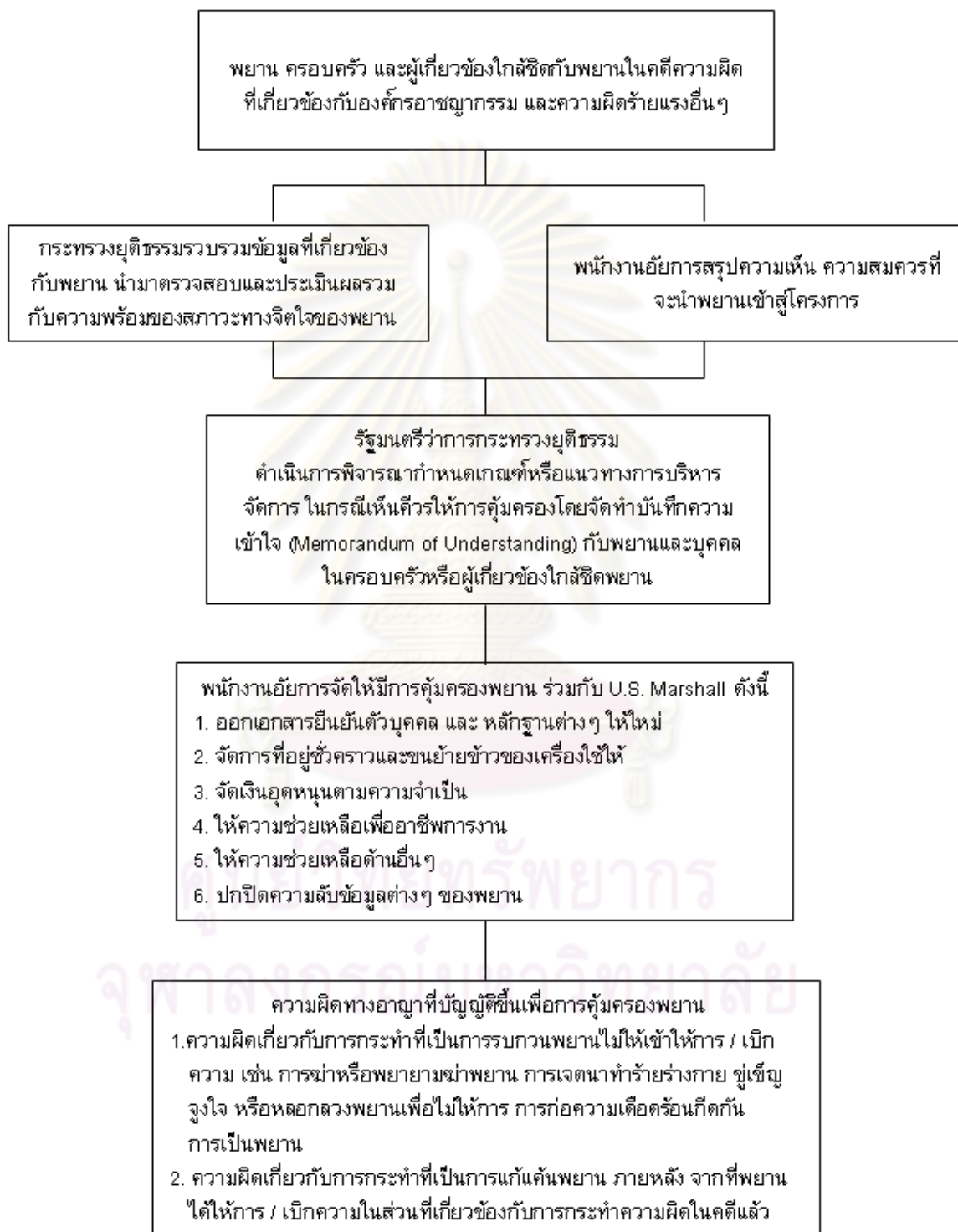
กรณีที่มีการชักค้ำพยานในศาลโดยทนายจำเลย เมื่อเสร็จภารกิจในการเป็นพยานแล้ว United States Marshals จะรีบพาตัวพยานออกไป เพื่อไม่ให้อยู่ในภาวะที่ต้องทำหน้าที่ไม่จำเป็นสำหรับพยานเอง¹⁶

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁵ ประยุทธ์ แก้วภักดี “การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญาหน้า 70.

¹⁶ ศิระ รัตตานุกูล, “การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 24,”. หน้า 47-51.

การคุ้มครองพยานของประเทศสหรัฐอเมริกา
ตามโครงการคุ้มครองพยาน หรือ Witness Protection Program

3.1.2 ประเทศออสเตรเลีย

3.1.2.1 การปฏิบัติต่อพยานก่อนพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน

ประเทศออสเตรเลียได้มีการตรา “พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งโครงการคุ้มครองและความช่วยเหลือพยานและบุคคลบางประเภท ” หรือ “Witness Protection Act 1994” พระราชบัญญัติฉบับนี้ถือเป็นหลักของกฎหมาย คุ้มครองพยานของประเทศออสเตรเลีย มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 18 เมษายน ค.ศ. 1995 เป็นกฎหมายพิเศษที่วางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในประเทศออสเตรเลียอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีบทบัญญัติทั้งสิ้น 32 มาตรา ครอบคลุมรายละเอียดเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบ การจัดตั้งโครงการการคุ้มครองพยานแห่งชาติ คุณสมบัติ สิทธิและหน้าที่ของพยานที่เข้าร่วมโครงการ ข้อมูลที่เปิดเผยได้และที่เปิดเผยไม่ได้ การจัดทำบันทึกความเข้าใจ การคุ้มครองพยานกรณีที่เป็นคนต่างชาติที่อยู่ในประเทศอื่น ประเภทของการคุ้มครองพยาน การกำหนดโทษ เป็นต้น หลังจากพระราชบัญญัตินี้ออกใช้บังคับแล้ว ได้มีการตรากฎหมายอื่นอีกหลายฉบับเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน เช่น Witness Protection Program Set No. 65 Part 2 1996 เป็นต้น

Witness Protection Act 1994 ได้มีการกำหนดมาตรการ ที่สำคัญในการคุ้มครองพยานในการดำเนินคดี ดังนี้

- ก. ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานคุ้มครองพยานไม่จำเป็นต้องนำเสนอเอกสารที่อยู่ในความครอบครองเกี่ยวกับข้อมูลของพยานต่อศาล
- ข. ในกรณีจำเป็นที่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนต้องทราบที่อยู่และพฤติการณ์ของพยาน เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้องต้องเปิดเผยข้อมูลนั้น แต่หากขณะนั้นมีผู้อื่นนอกจากผู้พิพากษาอยู่ด้วย เจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่จำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูล
- ค. ผู้พิพากษาที่ได้รับข้อมูลจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของพยาน
- ง. ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล หากจะต้องมีการเปิดเผยรูปพรรณสัณฐานของพยานที่ได้รับการคุ้มครอง ศาลจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ รูปพรรณสัณฐานเป็นการส่วนตัวและจะต้องมีคำสั่งเกี่ยวกับการห้ามเผยแพร่พยานหลักฐานที่มีการนำเสนอในศาล เพื่อเป็นหลักประกันว่ารูปพรรณสัณฐานของพยานจะไม่ถูกเปิดเผย

นอกจากนี้ ตามกฎหมายอาญาแห่งเครือจักรภพยังได้มีการกำหนดให้ บุคคลที่กระทำการต่อไปนี้ กับพยานที่ไปปรากฏตัว หรือจะไปปรากฏตัวต่อศาลในกระบวนการพิจารณาคดี ต้องมีความรับผิดทางอาญา แบบความผิดขั้นร้ายแรงที่มีโทษขั้นต่ำ 1 ปี ขึ้นไป (Indictable offence) และโทษของความผิดฐานนี้คือ จำคุก 5 ปี

1. ช่มชู้ ทำให้กลัว หรือคุกคาม
2. ใช้ความรุนแรง หรือประทุษร้ายแก่กาย
3. ก่อหรือบงการการใช้ความรุนแรง ทำให้เสียหายหรือก่อให้เกิดความเสียหายเปรียบ
4. ก่อหรือจัดการให้เกิดการลงโทษ

ในส่วนของกฎหมายภายในของรัฐต่าง ๆ ยังมีการกำหนดความผิดที่เกี่ยวข้องกับพยาน อาทิต ประมวลกฎหมายอาญาของรัฐควีนแลนด์ บัญญัติฐานความผิดว่าด้วยการกระทำทุจริตต่อพยาน (มาตรา 127) การหลอกลวงพยาน (มาตรา 128) และการป้องกันพยานมิให้เบิกความ (มาตรา 130) ไว้ดังนี้

มาตรา 127 ผู้ใด ซึ่ง

(1) ให้ มอบ หรือจัดทำให้ หรือสัญญาหรือเสนอว่าจะให้หรือมอบหรือจัดทำให้ หรือพยายามจะจัดทำให้ซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์ในลักษณะใด ๆ แก่หรือสำหรับบุคคลใด ๆ จากการที่ได้ตกลงว่าหรือเป็นที่เข้าใจได้ว่าผู้ซึ่งถูกเรียกหรือจะถูกเรียกไปเป็นพยานในกระบวนการพิจารณาคดีจะเบิกความเท็จหรือเบิกความโดยปิดบังความจริง หรือ

(2) พยายามกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อก่อให้ผู้ซึ่งถูกเรียก หรือจะถูกเรียกไปเป็นพยานในกระบวนการพิจารณาคดีให้เบิกความเท็จหรือเบิกความโดยปิดบังความจริง หรือ

(3) ร้องขอ รับ หรือเรียกรับ หรือตกลงที่จะหรือพยายามที่จะรับหรือเรียกรับซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์ใน ลักษณะใด ๆ แก่หรือสำหรับบุคคลใด ๆ จากการที่ได้ตกลงหรือเป็นที่เข้าใจได้ว่าผู้ซึ่งถูกเรียกหรือจะถูกเรียกไปเป็นพยานในกระบวนการพิจารณาคดีจะเบิกความเท็จหรือเบิกความโดยปิดบังความจริง

ต้องมีความรับผิดอาญาโดยมีโทษจำคุกที่มีการใช้แรงงานอย่างหนักถึงปี
ทั้งนี้ ผู้กระทำความผิดจะไม่ถูกจับดำเนินคดีโดยปราศจากหมายจับที่
ออกโดยชอบ

มาตรา 128 ผู้ใดซึ่งทำการปลอมหรือหลอกลวง หรือทำหรือแสดงข้อความ รายงาน เครื่องหมาย หรือลายลักษณ์อักษร โดยรู้ว่าสิ่งนั้นเป็นเท็จแก่บุคคล ซึ่งถูกเรียกหรือจะถูกเรียกไปเป็นพยานในกระบวนการพิจารณาคดีด้วยเจตนาที่จะให้กระทบถึงการเบิกความของบุคคลนั้น ต้องมีความรับผิดอาญาโดยมีโทษจำคุกที่มีการใช้แรงงานอย่างหนักถึง 3 ปี

มาตรา 130 ผู้ใดซึ่งโดยเจตนา ป้องกันหรือพยายามที่จะป้องกันบุคคลผู้ถูกหมายเรียกไปเป็นพยานมิให้เข้าเบิกความต่อหน้าศาลหรือคณะกรรมการวินิจฉัยเรื่องใด ๆ หรือมิ

ให้แสดงสิ่งใดที่ถูกหมายเรียกเป็นพยานวิ ดฤ ต้องมีความรับผิดชอบโดยมีโทษจำคุกที่มีการใช้แรงงานอย่างหนักถึง 1 ปี

ในทำนองเดียวกันกับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแห่งออสเตรเลีย เสียตะวันตก เขตออสเตรเลียเหนือ และพระราชบัญญัติอาญาแห่งเครือจักรภพ ประมวลกฎหมายของแทสมาเนียมีบทบัญญัติที่ครอบคลุมคล้ายกับมาตรา 127 และ 130 ของประมวลกฎหมายอาญาของ รัฐควีนแลนด์ แต่ไม่มีมาตราที่คล้ายกับมาตรา 128

3.1.2.2 การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่โครงการคุ้มครองพยาน

หลักเกณฑ์ในการ ปฏิบัติ ต่อพยานของเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัยถูกกำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งโครงการคุ้มครองและความช่วยเหลือพยานและบุคคลบางประเภท หรือ Witness Protection Act 1994 โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ หรือ National Witness Protection Set (NWPP)¹⁷ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองพยานของประเทศออสเตรเลีย โดยบทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติออสเตรเลีย (The Commissioner of the Australian Federal Police) เป็นผู้รักษาการตามโครงการคุ้มครองพยาน มีอำนาจตัดสินใจบุคคลใดสมควรได้รับการคุ้มครองตามโครงการ ส่วนเจ้าหน้าที่ในโครงการจะต้องเป็นเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ ซึ่งหมายความถึง เจ้าหน้าที่ที่ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจแห่งรัฐบาลกลาง หรือสมาชิกพิเศษของสำนักงานตำรวจแห่งรัฐบาลกลาง

(ก) โดยหน้าที่ของบุคคลดังกล่าวจะต้อง เกี่ยวข้องกับโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ และ

(i) บุคคลดังกล่าวจะต้องมีคุณสมบัติที่ผ่านการตรวจสอบด้านความมั่นคงแห่งชาติ เนื่องจากหน้าที่ดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงข้อมูลความมั่นคงแห่งชาติในประเภทที่จัดลำดับชั้น “ลับ” หรือ “ลับที่สุด” หรือ

(ii) บุคคลดังกล่าวดำรงตำแหน่งที่ผ่านการตรวจสอบความน่าไว้วางใจในระดับสูงสุด เนื่องจากหน้าที่ดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับข้อมูลที่มีความสำคัญและอ่อนไหวและ

¹⁷ Witness Protection Act 1994 – SECT 4 Establishment of the National Witness Protection Program

(ข) ได้รับการประกาศอย่างเป็นทางการโดยผู้บัญชาการตำรวจว่าให้ดำรงตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งภายใต้วัตถุประสงค์แห่งพระราชบัญญัตินี้

ประกอบกับ Witness Protection Program Set 1996 No. 65 Part 2 ซึ่งได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองพยานได้ว่า

(1) เจ้าพนักงานตำรวจระดับหัวหน้าตำรวจจะเป็นผู้ดำเนินการร่วมกับผู้บัญชาการตำรวจ ในการจัดการเกี่ยวกับโครงการคุ้มครองพยาน ตามที่หัวหน้าตำรวจพิจารณาแล้ว เห็นว่ามีความจำเป็นและชอบด้วยเหตุผล เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยและสวัสดิภาพของพยาน

(2) การดำเนินการภายใต้บังคับของ (1) ให้รวมถึง

- (a) ดำเนินการตามที่จำเป็น
  - (i) เพื่ออนุญาตให้พยานเปลี่ยนแปลงหลักฐานข้อมูลส่วนตัวใหม่
  - (ii) ดำเนินการอื่นใดเพื่อคุ้มครองพยาน
- (b) จัดหาสถานที่อยู่ให้พยานใหม่
- (c) จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้พยาน
- (d) จัดการขนย้ายทรัพย์สินของพยาน
- (e) ดำเนินการช่วยเหลือทางการเงินแก่พยานตามสมควร
- (f) อนุญาตให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในการ ปฏิบัติการเกี่ยวกับโครงการคุ้มครองพยานใช้ชื่อสมมุติ ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยมีเอกสารสนับสนุนชื่อสมมุตินั้น
- (g) อนุญาตให้กระทำการใดๆ ภายใต้ขอบเขตของการคุ้มครองพยาน เพื่อความปลอดภัยของพยาน
- (h) ดำเนินการใดๆ ซึ่งเป็นผลจากหน้าที่ซึ่งหัวหน้าตำรวจสั่งให้ดำเนินการเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามกฎหมายคุ้มครองพยาน¹⁸

โดยในการเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งโครงการคุ้มครองและความช่วยเหลือพยานและบุคคลบางประเภท หรือ Witness Protection Act 1994 มีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. พยานหรือบุคคลในครอบครัวของพยานได้ทำการร้องขอเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน โดยพยานจะต้องเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นทั้งหมดต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติออสเตรเลียโดยไม่มีข้อกเว้น ข้อมูลดังกล่าวได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับความรับผิดชอบตามกฎหมาย ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติอาชญากรรม ข้อมูลการฟ้องร้องคดีในฐานะโจทก์หรือจำเลย

¹⁸ Section 4 of Witness Protection Program Set 1996, Part 2

ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการฟ้องร้องให้เป็นบุคคลล้มละลาย ข้อมูลเกี่ยวกับข้อจำกัดความรับผิดชอบ
ในบริษัท ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะคนต่างด้าว ข้อมูลเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางการเงินและทรัพย์สิน
ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติด้านสุขภาพ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการทางธุรกิจ ข้อมูลเกี่ยวกับการ
ต้องโทษตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลในคดีอาญา ฯลฯ¹⁹

2. ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติออสเตรเลียมีหน้าที่ตัดสินใจแต่เพียงผู้
เดียวที่จะให้พยานผู้นั้นเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน ทั้งนี้ต้องได้รับความยินยอมจากพยานผู้นั้น
ด้วย ในการตัดสินใจว่าจะให้พยานเข้าโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติหรือไม่ จะต้องคำนึงถึง²⁰

(ก) ว่าพยานมีประวัติอาชญากรรมหรือไม่ โดยเฉพาะอาชญากรรม
ที่รุนแรง และว่ามีข้อมูลใดหรือไม่ที่จะบ่งชี้ถึงความเสี่ยงอันตรายต่อสาธารณชน หากระบุพยาน
ในโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ และ

(ข) ผลการตรวจหรือผลการประเมินสุขภาพจิต หากมีการ
ตรวจสอบหรือประเมินสุขภาพจิตของพยานว่ามีความเหมาะสมที่จะถูกระบุพยานในโครงการ
คุ้มครองพยานแห่งชาติ และ

(ค) ความร้ายแรงของลักษณะความผิดที่พยานหลักฐานหรือคำเบิก
ความใด ๆ นั้นมีความเกี่ยวข้อง และ

(ง) ลักษณะและความสำคัญของพยานหลักฐานหรือคำให้การใด ๆ
ที่เกี่ยวข้อง และ

(จ) ว่าจะมีวิธีการหรือทางเลือกอื่นใดหรือไม่ในการให้ความ
คุ้มครองพยาน และ

(ฉ) ลักษณะของภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นแก่พยาน และ

(ช) ลักษณะความเกี่ยวข้องกันของพยานปากนี้และปากอื่น ๆ ที่จะเข้า
ไปอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติด้วยเช่นกัน

ผู้บัญชาการตำรวจ อาจคำนึงถึงปัจจัยอื่นได้อีกก็ได้ตามที่เห็นสมควร

3. เมื่อได้ให้พยานเข้าสู่โครงการและพยานได้ตกลงยินยอมเข้าสู่โครงการ
แล้ว ทั้งสองฝ่ายจะต้องมีการลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) ซึ่ง
จะมีรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการให้ความคุ้มครอง รวมทั้งเงื่อนไขต่างๆ ที่พยานจะต้องปฏิบัติ
ระหว่างอยู่ภายใต้โครงการ หากไม่ปฏิบัติตามก็จะทำให้การคุ้มครองตามโครงการยุติลง เงื่อนไข

¹⁹ Witness Protection Act 1994–SECT 7 Witness to disclose certain matters before
being included in the NWPP

²⁰ Witness Protection Act 1994 – SECT 8 Selection for inclusion in the NWPP

ในการปฏิบัติตนของพยานตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายและบันทึกความเข้าใจ เช่น ²¹

- ไม่กระทำผิดกฎหมายอาญาแห่งเครือจักรภพ หรือกฎหมายแห่งมลรัฐหรือกฎหมายแห่งราชอาณาจักร หรือ
  - ไม่เข้าทำกิจกรรมใด ๆ ที่ระบุนำไว้ในบันทึกข้อตกลงความเข้าใจ หรือ
  - ไม่กระทำการใดที่ขัดกับหลักการและเจตนารมณ์ของการมีโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ
  - ไม่กระทำการใดที่ขัดกับหลักความปลอดภัย หรือที่ขัดกับเหตุผลของการให้ความคุ้มครองพยานหรือช่วยเหลือ
  - จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งที่มีเหตุผลของผู้บัญชาการตำรวจทุกประการที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองและความช่วยเหลือแก่ผู้เข้าร่วม
  - จะปฏิบัติตามข้อเรียกร้องที่ผู้บัญชาการตำรวจอาจกำหนดขึ้น
- ในเรื่องการเข้ารับการตรวจสุขภาพกายและสุขภาพจิตและส่งผลการตรวจให้แก่ผู้บัญชาการตำรวจหรือเข้ารับคำปรึกษาหรือรับการบำบัดที่เกี่ยวกับสุราและยาเสพติด

4. ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้ลงทะเบียนพยานที่เข้าสู่โครงการโดยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ โดยให้เฉพาะผู้บัญชาการตำรวจ บุคคลที่ดำรงตำแหน่งที่ได้รับ การแต่งตั้ง และบุคคลใด ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บัญชาการตำรวจเท่านั้น ที่จะมามีอำนาจเข้าถึงข้อมูลใด ๆ ทางทะเบียน และรวมถึงเอกสารใด ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับทะเบียนดังกล่าว รวมถึงจะต้องผ่านการตรวจสอบและการประเมินความน่าไว้วางใจของระบบการเก็บทะเบียนในชั้น “ลับ” หรือ “ลับที่สุด” โดยสำนักตรวจราชการแห่งเครือจักรภพ และหากผู้บัญชาการตำรวจจะอนุญาตให้บุคคลอื่นเข้าถึงข้อมูลในทะเบียนเพื่อประโยชน์แก่การบริหารความยุติธรรม ผู้บัญชาการตำรวจจะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายทราบเกี่ยวกับ²²

- ก. ชื่อของบุคคลที่ได้รับอนุญาต และ
- ข. ข้อมูลของบุคคลที่ได้รับอนุญาต และ
- ค. เหตุผลในการอนุญาต

5. เมื่อพยานได้เข้าสู่โครงการ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติจะดำเนินการดังต่อไปนี้

- จัดทำเอกสารสำคัญขึ้นใหม่ เช่น บัตรประจำตัวประชาชน
- เปลี่ยนชื่อและจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง

²¹ Witness Protection Act 1994 – SECT 9 Memorandum of understanding

²² Witness Protection Act 1994 – SECT 11 Register of participants

- การย้ายถิ่นฐาน
- การจัดหาที่อยู่ใหม่
- จัดการขนส่งสิ่งของที่เป็นของพยาน
- ให้ค่าครองชีพที่จำเป็น รวมถึงให้ความช่วยเหลือทางการเงิน
- ให้ค่าย้ายถิ่นฐาน
- ช่วยเหลือในการหางานและการศึกษาต่อ
- ให้ความมั่นใจแก่พยานในการดำรงชีพด้วยตนเอง
- กระทำการอื่นใดที่เห็นว่าจะมีความจำเป็นต่อความปลอดภัยของ

พยาน

6. เมื่อพยานได้รับการกำหนดรูปพรรณสัณฐานใหม่แล้ว กฎหมายให้อำนาจผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติที่จะอนุญาตให้พยานปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานเดิมและอ้างเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่และยังอนุญาตให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติร้องผู้บัญชาการฯ หรือเจ้าหน้าที่พิเศษที่เกี่ยวข้องของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่จำเป็นต้องนำเสนอเอกสารที่อยู่ในความครอบครองเกี่ยวกับข้อมูลของพยานในโครงการต่อศาล ในกรณีที่มีความจำเป็นที่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนต้องทราบที่อยู่ และพฤติการณ์เกี่ยวกับพยานในโครงการผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ร้องผู้บัญชาการฯ หรือเจ้าหน้าที่พิเศษฯ จำต้องเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องในศาล แต่หากปรากฏว่าขณะนั้นมีผู้อื่นนอกจากผู้พิพากษาอยู่ด้วย บุคคลดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูล กฎหมายยังกำหนดผู้พิพากษาที่ได้รับข้อมูลจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลดังกล่าว นอกจากนี้ ในกระบวนการพิจารณาของศาล หากจะต้องมีการเปิดเผยรูปพรรณสัณฐานของพยานที่ได้รับความคุ้มครอง ศาลจะต้องดำเนินการพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรูปพรรณสัณฐานของพยานเป็นการส่วนตัว และจะต้องมีคำสั่งเกี่ยวกับกา รห้ามเผยแพร่พยานหลักฐานที่มีการนำเสนอในศาล เพื่อเป็นการประกันว่ารูปพรรณสัณฐานของพยานดังกล่าวจะไม่ถูกเปิดเผย

7. หากพยานที่ได้รับชื่อแสดงตนใหม่ บัตรแสดงตนใหม่ ภายใต้โครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติประสงค์ที่จะทำการสมรส จะต้องส่งหลักฐานให้แก่ผู้บัญชาการตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้สามารถยืนยันได้ว่าอายุของผู้เข้าร่วมจะต้องอยู่ในเกณฑ์ที่ทำการสมรสได้ และรูปพรรณสัณฐานที่แท้จริงของผู้เข้าร่วม แต่หากปรากฏว่าผู้เข้าร่วมได้เคยสมรสมาก่อนแล้ว ให้ผู้เข้าร่วมจัดส่งหลักฐานให้แก่ผู้บัญชาการตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อแสดงว่าคู่สมรสคนก่อนถึงแก่ความตายหรือผู้เข้าร่วมได้หย่าขาดจากคู่สมรสคนก่อนแล้ว²³

²³ Witness Protection Act 1994 – SECT 14 Special provision in case of marriage of participant

8. หลังจากที่ได้รับชื่อใหม่แล้ว ผู้เข้าร่วมก็ไม่จำเป็นต้องเปิดเผยชื่อและตัวตนเดิมให้กับบุคคลใด ๆ ตามที่ถูกเรียกร้อง แม้จะมีกฎหมายแห่งเครือจักรภพกำหนดไว้ก็ตาม ผู้เข้าร่วมสามารถกล่าวอ้างชื่อแสดงตัวใหม่ว่าเป็นชื่อแสดงตัวเพียงชื่อเดียวในกระบวนการพิจารณาใด ๆ หรือเพื่อวัตถุประสงค์ใดก็ตามตามกฎหมายแห่งเครือจักรภพ และให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย

การคุ้มครองพยานจะสิ้นสุดลงเมื่อ²⁴

1. ผู้เข้าร่วมโครงการ ร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษร และผู้บัญชาการตำรวจมีคำสั่งให้สิ้นสุด
  2. อาจสิ้นสุดลงโดยคำสั่งของผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจ หากปรากฏว่า
    - ผู้เข้าร่วมจงใจละเมิดข้อตกลงใด ๆ ของบันทึกข้อตกลงความเข้าใจ หรือ
    - ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจพบว่า ผู้เข้าร่วมจงใจให้ข้อมูลที่เป็นเท็จหรือบิดเบือนในสาระสำคัญแก่ผู้บัญชาการตำรวจ หรือ
    - หากผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจเห็นว่าพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมที่เกิดขึ้นแล้วหรือที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้น จะทำให้เสื่อมเสียต่อหลักการและเจตนารมณ์ของโครงการให้ความคุ้มครองพยานแห่งชาติ หรือ
      - เมื่อสถานการณ์อันก่อให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องให้ความคุ้มครองและความช่วยเหลือสำหรับผู้เข้าร่วมสิ้นสุดลง หรือ
      - เมื่อผู้เข้าร่วมจงใจละเมิดข้อตกลงใด ๆ รวมถึงข้อตกลงที่จะต้องให้พยานหลักฐานให้แก่เครือจักรภพ มลรัฐ หรือราชอาณาจักรใด ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ หรือ
        - เมื่อผู้เข้าร่วมปฏิเสธหรือไม่ได้ลงนามลงในบันทึกข้อตกลงความเข้าใจฉบับใหม่ เมื่อถูกขอร้องให้ลงนาม
        - เมื่อผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจเห็นว่าไม่มีเหตุผลที่จะให้ผู้เข้าร่วมยังคงอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติอีกต่อไป หรือ
          - ในกรณีที่ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจ เห็นว่าภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว ความคุ้มครองและความช่วยเหลือควรสิ้นสุดลง

²⁴ Witness Protection Act 1994- SECT 18 Cessation of protection and assistance

หากผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจ เห็นว่า ความคุ้มครองและความช่วยเหลือภายใต้โครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติควรสิ้นสุดลง ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจจะต้องดำเนินการตามหน้าที่จำเป็นในการแจ้งให้ผู้เข้าร่วมทราบ และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบ

นอกจากนี้ ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานฉบับนี้ยังได้มีการกำหนดโทษในกรณีที่มีผู้กระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้อีกด้วย กล่าวคือ²⁵

(1) ห้ามมิให้ผู้ใดเปิดเผยข้อมูล

- (ก) เกี่ยวกับชื่อ แสตงตัวหรือแหล่งที่อยู่ของบุคคลที่เป็นหรือได้เป็นผู้เข้าร่วมแห่งเครื่องจักรภาพ หรือ
  - (ข) ที่จะทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ความปลอดภัยของบุคคลดังกล่าว
- บทลงโทษ : คือ จำคุก 10 ปี

(2) บุคคลใดซึ่งเป็นหรือได้เป็นผู้เข้าร่วมแห่งเครื่องจักรภาพ หรือบุคคลใดผู้ซึ่งเคยผ่านการทดสอบ ประเมินผลเพื่อการระบุพยานในโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติในฐานะผู้เข้าร่วมจะต้องไม่เปิดเผย

- (ก) ข้อเท็จจริงที่ว่าบุคคลดังกล่าวเป็นหรือเคยได้เป็นผู้เข้าร่วม หรือได้ผ่านการ ทดสอบประเมินผลเพื่อการระบุพยานในโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ หรือ
- (ข) ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานของโครงการคุ้มครอง พยานแห่งชาติ หรือ

(ค) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้บัญชาการตำรวจ ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจแห่งรัฐบาลกลาง หรือสมาชิกพิเศษของสำนักงานตำรวจแห่งรัฐบาลกลาง ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือได้เกี่ยวข้องกับโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ หรือ

(ง) ข้อเท็จจริงที่ว่าบุคคลดังกล่าวได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงความเข้าใจ หรือ

(จ) รายละเอียดเกี่ยวกับบันทึกข้อตกลงความเข้าใจที่บุคคลดังกล่าวได้ลงนาม

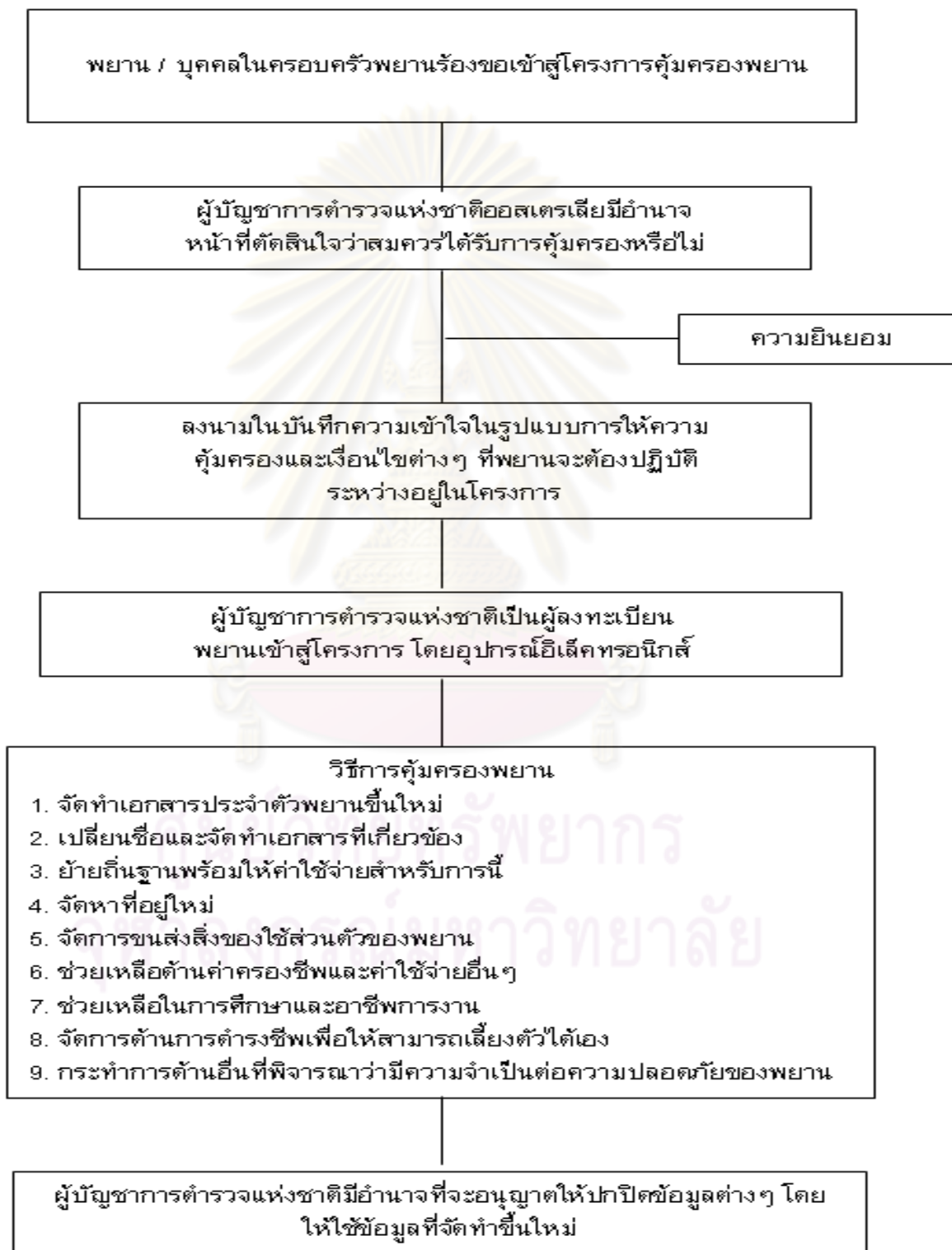
เว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะได้รับอนุญาตจากผู้บัญชาการตำรวจ ให้เปิดเผย หรือการเปิดเผยได้กระทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการทำคำฟ้องหรือจัดทำข้อมูลให้แก่ผู้ตรวจการรัฐสภาภายใต้พระราชบัญญัติผู้ตรวจการรัฐสภา ค.ศ. 1976 (Ombudsman Act 1976)

บทลงโทษ : คือ จำคุก 5 ปี

²⁵ Witness Protection Act 1994 - SECT 22 Offences

การคุ้มครองพยานของประเทศออสเตรเลีย

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งโครงการคุ้มครองและความช่วยเหลือพยานและบุคคลบางประเภท
หรือ Witness Protection Act 1994

3.2 การคุ้มครองพยานในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law)

3.2.1 ประเทศเยอรมัน

การคุ้มครองพยานในประเทศเยอรมัน นั้น มีได้มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดไว้เป็นที่แน่ชัดหรือเป็นการเฉพาะเจาะจงแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม หากศึกษาจากบทบัญญัติกฎหมายอื่นๆ ประกอบกันแล้ว จะเห็นได้ว่า ได้มีบทบัญญัติในเรื่องของการคุ้มครองพยานอยู่บ้าง ดังปรากฏในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือ Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) และกฎหมายตำรวจ (Police Law)²⁶ ซึ่งกฎหมายที่อยู่ในกฎหมายตำรวจเป็นส่วนเสริมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในระหว่างการพิจารณาคดีอาญา โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องให้ความเคารพการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยอัยการและศาลเสมอ

3.2.1.1 การปฏิบัติต่อพยานก่อนพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน

การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาของประเทศเยอรมัน ปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน หรือ Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดรายละเอียดที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานไว้ดังนี้²⁷

1. มาตรา 68

ภายใต้ประโยคที่ 2 แห่งมาตรา 68 अनुมาตรา 1 พยานที่ได้ให้ข้อมูลที่ทราบจากการปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ของตน (เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ซึ่งกระทำกรณหน้าที่) มีสิทธิแจ้งที่อยู่อาศัยของตนโดยใช้ที่อยู่ตามที่ทำงานของตนแทนสถานที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยจริงของตนก็ได้ *

²⁶ Johan Peter Wilhelm Hilger, Organized Crime/Witness Protection in Germany, in UNAFEI Resource Material Series No. 58, 2001, at 99; Special Investigative Tools to Combat Transnational Organized Crime (TOC), in UNFEI Resource Material Series No. 58, 2001, at 245

²⁷ Johan Peter Wilhelm Hilger, “องค์กรอาชญากรรม / การคุ้มครองพยานในประเทศเยอรมัน,” โดย อำนาง เนตยสุภา , สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด : กรุงเทพฯ , หน้า 1-4.

* หลักนี้นำไปใช้กับผู้ที่อยู่ในตำแหน่งหน้าที่อื่นเช่นเดียวกัน แต่ไม่นำไปใช้ในกรณีที่เป็นการให้ข้อมูลทางธุรกิจ ซึ่งในกรณีนี้ อาจอยู่ภายใต้มาตรา 68 II 1 StPO

นอกจากนั้น ไม่ว่าพยานจะเป็นบุคคลใด ก็อาจได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ผู้ทำการซักถามให้ระบุถึงสถานที่ทำงาน หรือสถานที่ประกอบธุรกิจของพยานแทนสถานที่ที่เป็นที่อยู่อาศัย หรืออาจระบุถึงที่อยู่อื่นซึ่งอาจส่งหมายได้ก็ได้ หากเป็นที่เกรงว่ากล่าวหาว่าพยานจะได้รับอันตรายสืบเนื่องมาจากการปกป้องผลประโยชน์ในทางกฎหมาย ด้วยเหตุเดียวกันนี้ พยานอาจได้รับอนุญาตให้ไม่ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับ สถานที่ซึ่งอาจติดต่อตนได้ด้วย (มาตรา 68 อนุมาตรา 2 แห่ง Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO))

ภายใต้มาตรา 68 อนุมาตรา 3 ตัวตนที่แท้จริงของพยาน (หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมด)* อาจถูกเก็บไว้เป็นความลับ หากมีเหตุให้เกรงว่าการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของพยานหรือของบุคคลอื่นใด (ถ้อยคำในกฎหมายไม่ได้กำหนดว่าต้องนำอันตรายถึงขนาดไหน) เอกสารที่เกี่ยวข้องถึงตัวบุคคลนั้นจะได้รับการเก็บรักษาไว้ ณ สำนักงานอัยการ กล่าวคือ จะไม่มีการนำส่งเอกสารนั้นต่อศาล ข และจะไม่มี การตรวจสอบเอกสารนั้นในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เอกสารจะไม่ถูกนำไปไว้ในสำนวนจนกว่าการคุกคามนั้นจะหมดไป หากมีการระบุข้อมูลบางส่วนเกี่ยวกับตัวตนของพยานไว้ในคำฟ้องที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือใน หมายเรียกที่มีขึ้นในภายหลังแล้ว จะต้องแจ้งว่าเหตุที่ต้องปกปิดข้อมูลบางส่วนเพราะพฤติการณ์ดังกล่าวด้วย

ข้อยกเว้นที่บุคคลไม่ต้องระบุถึงตัวตนที่แท้จริงของตนมิได้ยกเว้นหน้าที่ของบุคคลในชั้นพิจารณาคดีในศาล ** ที่จะต้องระบุถึงสถานะของตนว่าเกี่ยวข้องกับการรู้เห็นเหตุการณ์ในคดีอย่างไร ข้อบังคับนี้มักใช้กับพยานที่เป็นเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบ ***

2. มาตรา 68b

บทบัญญัตินี้เป็นการปรับปรุงเรื่องการให้ การคุ้มครองพยาน โดยกำหนดให้มีการแต่งตั้งที่ปรึกษาด้านกฎหมายให้กับพยานอย่างเป็นทางการด้วยค่าใช้จ่ายของรัฐ หากปรากฏว่าพยานไม่สามารถใช้สิทธิของตนเองในขั้นตอนของการซักถามได้ สำหรับพยาน

* ในกรณีที่มีการกำหนดฐานะใหม่ของบุคคลให้กับพยานที่ตกอยู่ในอันตรายแล้ว อาจเป็นการเพียงพอและจำเป็นตามหลักของการได้สัดส่วนว่าเฉพาะฐานะใหม่ของบุคคลเท่านั้นที่จะได้รับการเก็บไว้เป็นความลับ

** หน้าที่นี้ไม่รวมถึงการซักถามในชั้นสอบสวน

*** ได้มีการนำหลักนี้มาใช้กับสิทธิของผู้ต้องหาในการซักถามด้วย ข้อเท็จจริงที่ว่าผู้มีอำนาจในการดำเนินคดีได้ใช้วิธีการสืบสวนลับจึงอาจปรากฏขึ้นในชั้นพิจารณาของศาลได้ ซึ่งหากไม่นำหลักนี้มาใช้แล้ว ก็จะทำให้พยานนั้นไม่เป็นประโยชน์อีกต่อไป

ในคดีอาญาที่สำคัญ ๆ หรืออาชญากรรมที่เกี่ยวกับการค้าหรือกลุ่มอาชญากรรม เช่น ความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม จะต้องมีการแต่งตั้งที่ปรึกษาในทุกกรณี การจัดให้มีที่ปรึกษานี้ ก็เพื่อให้แน่ใจว่าพยานจะสามารถใช้สิทธิของตนในการต่อสู้และป้องกันตนเองได้ และจะต้องให้แน่ใจว่าได้มีการนำมาตรการในการคุ้มครองพยานที่มีอยู่ภายใต้กฎหมายมาใช้เพียงพอ

3. มาตรา 223

ภายใต้บทบัญญัติมาตรานี้ ในกรณีที่มีอุปสรรคซึ่งไม่อาจข้ามผ่านไปได้ เกิดขึ้นต่อพยานในชั้นพิจารณาในศาลเป็นระยะเวลาสั้นหรือตลอดไปแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการซักถามพยานนอกศาลโดยผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพิเศษก็ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องหาและทนายความของผู้ต้องหาสามารถเข้าร่วมในการซักถามนั้นได้ แต่ก็เป็นไปได้ที่ผู้ต้องหาจะถูกกั้นให้ออกจากชั้นตอนของการซักถามเป็นการชั่วคราวภายใต้มาตรา 247 แต่ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ทนายความของผู้ต้องหาจะไม่ถูกให้ออกจากชั้นของการซักถาม แม้จะมีเหตุผลเกี่ยวกับอันตรายที่อาจเกิดแก่พยานก็ตาม

นอกจากนั้น อาจมีการซักถามพยานโดยผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นโดยใช้เทคโนโลยีด้านวิดีโอตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา 247a ซึ่งการบันทึกวิดีโอนี้สามารถนำไปใช้ในการพิจารณาคดีได้²⁸

4. มาตรา 247

ภายใต้บทบัญญัติมาตรานี้ ศาลสามารถมีคำสั่งให้ผู้ต้องหาออกจากห้องพิจารณาระหว่างการซักถามได้หากเกรงว่าผู้ต้องหาร่วมหรือพยานจะไม่พูดความจริงหากมีการซักถามต่อหน้าผู้ต้องหานั้น แต่เมื่อผู้ต้องหาลับสู่ห้องพิจารณาแล้ว ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาจะต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบถึงใจความสำคัญที่ได้เบิกความลับหลังผู้ต้องหา

สิ่งที่ควรกล่าวถึงในที่นี้อีกประการหนึ่งคือ ศาลอาจให้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยผ่านทางโทรทัศน์ที่ตั้งที่กำหนดไว้ในมาตรา 172 แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม หากเกรงว่าจะเกิดภัยอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือภัยอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของพยานหรือของบุคคลอื่นใด

ศาลมีหน้าที่ที่จะต้องคุ้มครองพยาน โดยพยานจะต้องได้รับการคุ้มครองจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิตหรือร่างกายที่เป็นผลเนื่องจากการเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาของศาล

²⁸ Kleinknecht/Meyer-GoBner § 223, 20.

5. มาตรา 96

ภายใต้มาตรา 96 ศาลไม่อาจเรียกให้หน่วยงานที่มีอำนาจส่งเอกสารหรือข้อมูล หากหน่วยงานที่มีอำนาจสูงสุดเห็นว่าการเปิดเผยซึ่งข้อความในเอกสารนั้นจะเป็นผลเสียต่อรัฐ นอกจากนี้ อาจมีการปฏิเสธศาลโดยไม่ให้ข้อมูลที่เกี่ยวกับชื่อและที่อยู่ของพยานซึ่งหน่วยงานที่มีอำนาจได้เก็บเป็นความลับ ดังนั้น อาจมีกรณีที่ไม่อาจให้ความคุ้มครองแก่พยานอย่างในกรณีทั่วไปได้เนื่องจากมีอันตรายที่ผิดวิสัย มาตรา 96 จึงให้ตำรวจหรืออัยการสามารถกันไม่ให้พยานเข้าไปในการพิจารณาชั้นศาล ซึ่งกรณีหมายความว่าฐานะที่แท้จริงและที่อยู่ของพยานเหล่านั้นจะถูกเก็บเป็นความลับโดยหน่วยงานที่ดำเนินคดีอาญา เพื่อที่พยานจะได้ไม่ถูกเรียกให้เข้าร่วมในการพิจารณาคดี แต่จะให้บุคคล (เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา) ที่ได้ทำการสอบถามพยานเหล่านั้นในชั้นสอบสวนมาเบิกความในฐานะเป็นพยานบอกเล่าแทน นอกจากนี้ หากมีการห้ามไม่ให้เข้าร่วมในชั้นพิจารณาดังกล่าวแล้ว จะต้องมีการอ่านรายงานบันทึกคำเบิกความในศาลด้วย (มาตรา 251) การคุ้มครองพยานภายใต้มาตรานี้มักจะนำมาใช้กับพยานที่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบ

นอกจากนั้น ศาลจะต้องคอยตรวจสอบอยู่เสมอด้วยความรับผิดชอบของศาลเองว่า ควรหรือไม่ที่จะงดซักถามพยานที่ไม่ได้ ถูกห้ามให้เข้าร่วมการพิจารณาตาม มาตรา 96 หรือไม่ เนื่องจากอาจมีอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายที่อาจเกิดขึ้นต่อพยานได้

6. มาตรา 110b และมาตรา 110d

ฐานะที่แท้จริงของเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบซึ่งทำงาน โดยใช้ชื่อที่สมมติขึ้น อาจถูกเก็บไว้เป็นความลับแม้ภายหลังเสร็จสิ้นภารกิจแล้ว เฉพาะสำนักงานอัยการและผู้พิพากษาผู้ซึ่งรับผิดชอบในภารกิจนั้นเท่านั้นที่อาจมีคำสั่งให้มีการแจ้งฐานะที่แท้จริงแก่ตนได้ นอกจากนี้ อาจให้มีการปกปิดฐานะที่แท้จริงของบุคคลนั้นไว้เป็นความลับในระหว่างการพิจารณา ทั้งนี้ ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 96 โดยเฉพาะเมื่อมีเหตุให้เกรงว่าการเปิดเผยฐานะที่แท้จริงของบุคคลนั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบนั้นหรือของบุคคลอื่น หรืออาจลดความเป็นไปได้ในการที่จะใช้การสืบสวนนอกเครื่องแบบต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ คำสั่งและเอกสารที่เกี่ยวกับการจัดให้มีการสืบสวนนอกเครื่องแบบนี้จะไม่นำไปเก็บไว้ในสำนวนคดีอาญา แต่จะเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานอัยการ โดยจะนำเอกสารเหล่านี้ไปใส่ไว้ในสำนวนคดีก็ต่อเมื่อจะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ในการสืบสวนหรือความมั่นคงแห่งรัฐ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของบุคคล หรือต่อความเป็นไปได้ในการจัดให้มีการสืบสวนนอกเครื่องแบบต่อไป

กล่าวโดยสรุปคือ ในชั้นอัยการตามที่มีการกำหนดไว้ใน Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. หน้าที่ในการเก็บเอกสารตาม Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) นั้น ได้มีบทบัญญัติที่ได้กล่าวถึงเรื่องของข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะรูปพรรณสัณฐานของพยานไว้ ในมาตรา 68B ซึ่งมีใจความว่า หากกรณีที่พิจารณาแล้วเห็นว่า หากมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะรูปพรรณสัณฐานของพยานแล้วจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตหรือเสรีภาพของพยานหรือบุคคลอื่น จะต้องทำการเก็บข้อมูลดังกล่าวไว้เป็นความลับ โดยเอกสารดังกล่าวจะถูกเก็บรักษาไว้โดยพนักงานอัยการ

2. หน้าที่ในการเป็นพยานบอกเล่า ในกรณีที่ต้องมีการปิดบังตัวพยานบุคคลดังกล่าว ในการนำตัวมาเบิกความในชั้นศาลนั้น กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการผู้ซึ่งได้ซักถามพยานปากดังกล่าวในขั้นตอนของการสอบสวน (Investigation Proceedings) เข้ามาตอบข้อซักถามพยานในฐานะพยานบอกเล่าแทนพยานบุคคลดังกล่าวในชั้นศาลได้ รวมทั้งอาจจะมีการนำบันทึกคำให้การของพยานที่เบิกความนอกห้องพิจารณาคดีมาอ่านในระหว่างพิจารณาคดี²⁹ ทั้งนี้ ในการกระทำดังกล่าว ส่วนมากจะใช้ในกรณีที่พยานบุคคลดังกล่าวเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือสายลับ

นอกจากนี้ Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) ยังได้กำหนดถึงวิธีการสืบพยานในกระบวนการพิจารณาที่เป็นการคุ้มครองพยานโดยผู้พิพากษา ซึ่งในประเทศเยอรมันผู้พิพากษามีได้มีอำนาจเป็นแต่เพียงผู้รับฟังพยานหลักฐานตามที่โจทก์หรือจำเลยเสนอมาเท่านั้น แต่ยังสามารถทำการซักถาม ได้ส่วน เพื่อ อหาข้อเท็จจริงในคดีได้ด้วยตนเอง ดังนั้น การตัดสินใจของผู้พิพากษาจึงมิได้เป็นเพียงการตัดสินใจจากข้อมูลที่โจทก์ หรือจำเลยเสนอเท่านั้น ดังนั้น เมื่อเกิดอุปสรรคหรือเหตุอื่นใดที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่พยานบุคคลได้ ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ซักถามและบันทึกเทปล่วงหน้า³⁰ หากปรากฏว่าพยานบุคคลดังกล่าวไม่สามารถเข้าเบิกความต่อศาลได้เป็นระยะเวลาสั้นหรือโดยไม่มีกำหนด ศาลอาจแต่งตั้งให้ผู้พิพากษาคนหนึ่งคนใด ไปทำการซักถามพยานปากดังกล่าวไว้ล่วงหน้า โดยที่ทนายจำเลยและจำเลยสามารถเข้าร่วมฟังการซักถามพยานปากดังกล่าวได้ นอกจากนี้ ยังสามารถทำการบันทึกเทปไว้เพื่อให้นำไปใช้ในระหว่างการพิจารณาคดีได้อีกเช่นกัน

²⁹ Section 251 Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO)

³⁰ Section 223 Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO)

2. กำหนดให้มีการสืบพยานลับหลังได้³¹ ในกรณีที่คาดว่าหากมีการซักถามพยานดังกล่าวต่อหน้าจำเลย จะเป็นเหตุให้พยานไม่ทำการเบิกความตามความเป็นจริง ศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาคดีระหว่างการซักถามพยานปากดังกล่าวได้ โดยเมื่อภายหลังจากการสืบพยานเสร็จสิ้นและจำเลยได้อนุญาตให้กลับเข้ามายังห้องพิจารณาคดีแล้ว ผู้พิพากษาจะต้องทำการแจ้งให้จำเลยทราบถึงใจความสำคัญของคำเบิกความของพยานคนดังกล่าว

3. การใช้ดุลยพินิจ ในการอนุญาตให้ใช้โทรทัศน์ วงจรปิด หรือการประชุมทางจอภาพ (Video Conference)³² หากปรากฏถึงเหตุอันเชื่อได้ว่า หากพยานบุคคลดังกล่าวมาปรากฏตัวในศาลเพื่อเบิกความเป็นพยานในคดีแล้วจะเกิดอันตรายแก่พยาน ศาลอาจมีคำสั่งให้พยานสามารถเบิกความได้จากนอกห้องพิจารณา โดยอาจอยู่ในห้องอื่นของอาคารศาล หรืออยู่ ณ สถานที่อื่นที่มีความปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นในหรือนอกประเทศก็ตาม โดยผ่านทางโทรทัศน์วงจรปิด หรือการประชุมทางจอภาพ (Video Conference)

นอกจากนั้น Witness Protection Act หรือ Zeugenschutzgesetz³³ ในมาตรา 58a มาตรา 168e มาตรา 247a และมาตรา 255a ยังได้วางหลักไว้ในเรื่องนี้ว่าพยานอาจถูกซักถามต่างหากโดยผู้พิพากษาเสียตั้งแต่ในชั้นสอบสวน โดยเป็น กระบวนการที่แยกออกจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาและในชั้นพิจารณาคดีนั้น พยานก็ไม่ต้องปรากฏตัวในห้องพิจารณาเพื่อการซักถามทุกครั้งไป ในทั้งสองกรณีดังกล่าว คำให้การของพยานจะถูกส่งผ่านทางวิดีโอไปพร้อมกับมีการบันทึกภาพและเสียงด้วยหาก เข้าเงื่อนไขตามกฎหมาย นอกจากนี้ ยังอาจให้มีการบันทึกคำถามโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการอีกด้วย

การบันทึกการซักถามและการนำการบันทึกนี้ไปใช้แทนการซักถามทำให้พยานในคดีองค์กรอาชญากรรม ที่ตกอยู่ในภาวะอันตรายไม่ต้องปรากฏตัวในชั้นพิจารณาและสามารถให้การในชั้นพิจารณาได้โดยผ่านการซักถามทางวิดีโอ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ภายใต้มาตรา 58a ในการซักถามพยานไม่ว่าในขั้นตอนใดในชั้นพิจารณา อาจมีการบันทึกภาพและเสียงเอาไว้ด้วยก็ได้ แต่หากมีเหตุให้ เกรงว่าจะไม่อาจมีการซักถามพยานได้ในชั้นพิจารณา และการบันทึกนั้นเป็นการจำเป็นแก่การพิสูจน์ความจริง จะต้องมีการบันทึกภาพและเสียงไว้เสมอ

³¹ Section 247 Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO)

³² Section 247A Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO)

³³ BGBl, 1998 I, 820.

2. มาตรา 168e ในกรณีที่มีอันตรายร้ายแรงต่อความเป็นอยู่ของพยานซึ่งไม่อาจป้องกันได้โดยวิธีอื่นใด กฎหมายกำหนดให้ผู้พิพากษา ดำเนินการซักถามพยานเสียตั้งแต่ในชั้นสอบสวนโดยทำเป็นสัดส่วนที่แยกออกต่างหากจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณา ภาพและเสียงของการซักถามจะถูกส่งผ่านมายังบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาในเวลาเดียวกัน โดยสามารถติดต่อผู้พิพากษาได้โดยทางโทรศัพท์หรือวิทยุ ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่แน่นอนว่าที่ทนายจำเลยสามารถเข้าสอดแทรกในการซักถามด้วยการถามค้านได้ตลอดเวลา โดยอาจมีการบันทึกการซักถามไว้เพื่อป้องกันการถามซ้ำได้

3. ภายใต้งานไขเดียวกัน มาตรา 247 ครอบคลุมถึงการซักถามพยานที่มีได้อยู่ในห้องพิจารณาผ่านทางวิดีโอด้วย พยานอาจอยู่ในห้องอื่นที่ติดกับอาคารศาล หรืออยู่อย่างปลอดภัยในบ้านหรือในต่างประเทศ เช่น ในกรณีที่จะเป็นอันตรายอย่างมากจนเกินไปหากให้พยานปรากฏตัวที่ศาล เป็นต้น

4. ในกรณีที่มีการใช้วิดีโอแทนการซักถามอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติมาตรา 225a เมื่อใดที่ต้องมีการอ่านบันทึกคำเบิกความให้สามารถเปิดเทปวิดีโอแทนได้

นอกจากนี้ยังมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ คือ

1. ในกรณีที่พยานไม่ได้อยู่ในห้องพิจารณา แต่อยู่ในสถานที่ลับนั้น การปิดกั้นการส่งสัญญาณภาพในการซักถามพยานระหว่างการพิจารณาเช่น การบิดเบือนจอภาพ หรือการปิดบังบริเวณใบหน้าของพยาน ไม่อาจกระทำได้³⁴ แต่หากการให้เห็นหน้าพยานทางวิดีโอจนจำได้ว่าเป็นใคร ไม่อาจลดหรือบรรเทาความเสี่ยงได้อย่างเพียงพอ ก็จำเป็นต้องใช้วิธีกันพยานออกไปโดยสิ้นเชิงตามวิธีการที่ระบุไว้ในบทบัญญัติมาตรา 96

2. อาจมีมาตรการคุ้มกันอีกหลายประการเข้ามา เกี่ยวข้อง อาทิเช่น อาจใช้การซักถามทางวิดีโอกับพยานที่ อยู่ในห้องพิจารณา พิจารณาคดีในช่วงการซักถามผ่านกล้อง และอนุญาตให้พยานสามารถปฏิเสธไม่ให้รายละเอียดส่วนตัวภายใต้มาตรา 68 อนุมาตรา 3

3. ในการพิจารณาว่าจะนำมาตรการในการคุ้มครองพยานมาตรการใดมาใช้ ศาลจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายประการและต้องให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละกรณี อันได้แก่

³⁴ BGHSt 32, 221; Renzikowski JZ 1999, 605; Kleinknecht/ Meyer-GoBner 68, 18 – ทั้งหมดกับแหล่งอ้างอิงอื่น ๆ

(ก) หน้าที่ในการสืบสวนการกระทำความผิดอย่างมีประสิทธิภาพโดยสอดคล้องกับหลักความยุติธรรม

(ข) การให้ความเคารพซึ่งสิทธิของผู้ต้องหาในการได้รับโอกาสที่จะปกป้องตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปตามหลักนิติธรรม โดยเฉพาะการมีสิทธิที่จะซักถามพยานอย่างเต็มที่

(ค) หน้าที่ในการคุ้มครองพยานในกรณีจำเป็นเนื่องจากมีอันตรายต่อบุคคลอย่างร้ายแรง หรือมีผลประโยชน์ของรัฐซึ่งมีความสำคัญ เป็นต้น

ดังนั้น อาจมีการสั่งให้ใช้มาตรการในการคุ้มครองพยาน ที่ครอบคลุมมากกว่าหากมาตรการในลำดับที่รองลงมาซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายน้อยกว่าต่อการสืบหาหรือการป้องกันนั้นไม่เพียงพอ³⁵

4. เป็นที่ทราบกันว่า มาตรการในการคุ้มครองพยานที่ตกอยู่ในอันตราย อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพิสูจน์ความจริงและต่อผลประโยชน์ใน การต่อสู้คดีในแต่ละคดี จึงต้องนำมาตรการในการคุ้มครองพยาน มาใช้ด้วยความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการประเมินพยานหลักฐานของศาล โดยเฉพาะในกรณีการใช้พยานหลักฐานทางอ้อมนั้น ศาลจะต้องพิจารณาถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นด้วย นอกจากนี้หลักที่ว่า “บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่า กระทำความผิด” (มาตรา 6 II แห่ง อนุสัญญาเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน) เริ่มจะมีความสำคัญมากขึ้นในแต่ละคดี*

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะศาลจะนำมาตรการคุ้มครองใดๆ มาใช้ในการคุ้มครองพยาน ศาลจะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ เป็นกรณีไป เช่น หน้าที่ของศาลที่จะดำเนินการต่อการกระทำความผิดทางอาญาในลักษณะที่สอดคล้องกับหลักความยุติธรรม สิทธิของจำเลยที่จะมีโอกาสให้การต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ภายใต้หลักนิติธรรม ซึ่งรวมถึงโอกาสที่จะซักถามพยาน เป็นต้น

3.2.1.2 การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน

อย่างไรก็ดี การคุ้มครอง พยาน ภายใต้ Criminal Procedure Code ไม่อาจเพียงพอได้ เนื่องจากการคุ้มครองนั้นจะมีผลในระหว่างการพิจารณาคดีอาญาเท่านั้น แต่ไม่ได้ให้

³⁵ Renzikowsky JZ 1999, 605.

* พยานหลักฐานที่มีอยู่ซึ่งอาจมีข้อสงสัย และโอกาสของผู้ต่อสู้คดีในการตรวจสอบถึงที่มาของพยานหลักฐานและตัวพยานหลักฐานเองเช่น โดยการสอบถามด้วยตนเอง เป็นต้น ได้ถูกจำกัดเนื่องจากความจำเป็นในการคุ้มครองพยาน

ความคุ้มครองนอกเหนือจากการพิจารณา หรือภายหลังเสร็จสิ้นการพิจารณาด้วย ซึ่งอันตรายต่อพยานยังคงมีอยู่ และอาจเพิ่มสูงขึ้นภายหลังเสร็จสิ้นการพิจารณา จึงต้องมีการนำกฎหมายตำรวจ หรือ Police Law มาใช้ในการคุ้มครองพยานในระหว่างการพิจารณาคดีอาญาและภายหลังเสร็จสิ้นการพิจารณาด้วย โดยหน่วยงานตำรวจและศาลได้ ร่วมกันสร้าง “โครงการคุ้มครองพยาน” ขึ้นมาใช้กับพยานที่ตกอยู่ในอันตราย และ จัดตั้ง หน่วยงานพิเศษที่ทำหน้าที่คุ้มครอง พยาน ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้สร้างแนว ปฏิบัติ ร่วมกัน³⁶ กำหนดรายละเอียดและการมีผลใช้บังคับของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ขึ้นใน ประเทศเยอรมัน โดยอาศัยบทบัญญัติในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO)) และกฎหมายตำรวจ (Police Law) มาปรับใช้

ทั้งนี้ บทบัญญัติในกฎหมายตำรวจ (Police Law) ได้กำหนดหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยานไว้ ดังนี้

1. ดูแลสภาพจิตใจของพยานและให้คำแนะนำในทางด้านพฤติกรรม
2. จัดให้มีพนักงานตำรวจคุ้มครองความปลอดภัยของพยานใน ระยะเวลาที่ยาวนาน โดยจัดตำรวจติดตาม ทั้งแบบเปิดเผยและแบบเป็นการลับ
3. จัดหาชื่อ ที่อยู่ เอกสารเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่ อาชีพใหม่ โดย จะอยู่ภายในหรือนอกประเทศก็ได้
4. ให้ความช่วยเหลือในด้าน เงินทุนเลี้ยงชีพเป็นการชั่วคราว จนกว่าจะมี อาชีพใหม่และสามารถเลี้ยงตนเองได้³⁷

พยานประมาณ 650 คนต่อปีได้รับการคุ้มครองภายใต้โครงการคุ้มครองพยานนี้ โดยเท่าที่ผ่านมายังไม่ปรากฏว่ามีปัญหา ร้ายแรงเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในการแสวงหาความ จริงหรือผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อสิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหา ทั้งไม่ปรากฏว่ามาตรการที่ใช้ ในการคุ้มครองพยานนั้นไม่เพียงพอแต่อย่างใด³⁸ พยานที่จะเข้ามาอยู่ภายใต้โครงการนี้ต้องให้ ความยินยอม รวมทั้งต้องมีความเหมาะสมทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ

³⁶ Griesbaum NStZ 1988, 433.

³⁷ Hilger, id., at 103-104

³⁸ Johan Peter Wilhelm Hilger, “ORGANIZED CRIME / WITNESS PROTECTION IN GERMANY”, “องค์กรอาชญากรรม / การคุ้มครองพยานในประเทศเยอรมัน,” แปลโดย อำนาจ เนตยสุภา, หน้า 8.

การคุ้มครองพยานของประเทศเยอรมัน

ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา Criminal Procedure Code (Strafprozessordnung, StPO)

และกฎหมายตำรวจ Police Law

3.3 แนวทางการปฏิบัติที่ดีสำหรับการคุ้มครองพยานในกระบวน ยุติธรรม ทางอาญาที่ เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมขององค์การสหประชาชาติ

Good Practices for the Protection of Witnesses in Criminal Proceedings Involving Organized Crime 2008 หรือแนวทางการปฏิบัติที่ดีสำหรับการคุ้มครองพยานในกระบวน การทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมของ องค์การสหประชาชาติฉบับนี้³⁹ จัดทำเพื่อเป็น แนวทางการคุ้มครองพยานที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนให้แก่รัฐสมาชิก เนื่องจากรัฐสมาชิกมี ประสบการณ์ต่าง ๆ กัน เอกสารฉบับนี้จึงไม่ได้เป็นตัวแทนของรัฐใดแต่แนวทางปฏิบัติแสดงออก ถึง

- (a) การเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นที่ค่อนข้างเปราะบาง
- (b) แสดงรายการเกี่ยวกับความท้าทายที่ประเทศต่าง ๆ กำลังเผชิญในความ พยายามที่จะจัดการกับความคุกคามโดยกลุ่มอาชญากรที่มีต่อพยาน มาตรการและการปฏิบัติที่ได้ผลดีและไม่ได้ผลดี และเงื่อนไขและเกณฑ์ใน การจัดตั้งโครงการคุ้มครองพยาน เพื่อรับรองความปลอดภัยให้แก่พยาน ที่ ถูกคุกคาม ส่วนมากจะกระทำโดยการย้ายที่อยู่และเปลี่ยนชื่อและตัวตน
- (c) เพื่อส่งเสริมด้านความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการคุ้มครองพยาน

แนวทางการปฏิบัตินี้มีขึ้น เพื่อแนะนำผู้วางนโยบาย ผู้ร่างกฎหมาย และเจ้าพนักงาน บังคับใช้กฎหมายและการยุติธรรมระดับสูง มีวัตถุประสงค์หรือเจตนาเพื่อให้บุคคลดังกล่าวได้ ทราบถึงภาพรวมของมาตรการและทางเลือกในการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของระบบกฎหมาย กระบวนการยุติธรรมทางอาญา สังคมและเศรษฐกิจ ของแต่ละประเทศ

ขอบเขตของแนวทางปฏิบัติที่ดีนี้ สามารถนำมาใช้เป็นแนว ทางแบบบูรณาการในการให้ ความคุ้มครองพยาน มีหลายมาตรการถูกเสนอเพื่อป้องกันไม่ให้พยานได้รับการข่มขู่ หรือถูก คุกคามชีวิตและร่างกาย โดยให้ความคุ้มครองอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การบ่งชี้ตัวพยานที่ถูกคุกคาม ตั้งแต่ระยะแรกที่พบการกระทำความผิด ต่อด้วยการดูแลพยานด้วยเจ้า หน้าที่ตำรวจและการใช้ มาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนตัวของพยาน และมาตรการที่เข้มงวดที่สุดก็คือ การเปลี่ยนชื่อและที่ อยู่ของพยานอย่างถาวร

³⁹ United Nations, Good Practices for the Protection of Witnesses in Criminal Proceedings Involving Organized Crime 2008, New York, 2008, p. 4.

บทนิยาม⁴⁰ (Definitions)

เพื่อวัตถุประสงค์ของแนวทางการปฏิบัติที่ดีสำหรับการคุ้มครองพยานในกระบวนการทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรม จึงได้กำหนดบทนิยามดังนี้ :

(a) พยาน (Witness) หรือ ผู้เข้าร่วม (Participant) หมายถึง บุคคลใดก็ตาม โดยไม่ต้องคำนึงถึงสถานภาพทางกฎหมายของบุคคลนั้น (พยาน เจ้าพนักงานในการยุติธรรม สายลับ ฯลฯ) ที่เป็นผู้ที่ผ่านเกณฑ์ตามกฎหมายหรือนโยบายของประเทศที่ เกี่ยวข้องให้ถูกพิจารณาเข้ารับในโครงการคุ้มครองพยาน

(b) มาตรการระหว่างพิจารณา (Procedural measures) หมายถึง การกระทำซึ่งมีขึ้นโดยศาลระหว่างการเบิกความเพื่อประกันว่าพยานจะสามารถเบิกความได้โดยปราศจากการข่มขู่หรือความกลัวที่จะต้องหวงชีวิตของตน มาตรการเช่นว่า รวมถึงแต่ไม่จำกัดอยู่เพียงการประชุมทางวิดีโอทัศน์ (videoconferencing) เทคนิคการอำพรางเสียงและหน้า (voice and face distortion techniques) และการปกปิดรายละเอียดเรื่องตัวตนของพยาน (the withholding of details of a witness's identity)

(c) โครงการให้ความคุ้มครองพยาน (Witness protection programmer) หมายถึง โครงการลับที่ถูกจัดตั้งอย่างเป็นทางการ โดยมีเกณฑ์การรับเข้าที่เคร่งครัดที่ถูกจัดทำเพื่อการย้ายที่อยู่และเปลี่ยนข้อมูลระบุตัวตนของพยาน ผู้ซึ่งชีวิตถูกคุกคามโดยกลุ่มอาชญากร เพราะการที่พยานนั้นให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานบังคับใช้กฎหมาย

(d) เจ้าพนักงานคุ้มครองพยาน (Witness protection authority) หมายถึง เจ้าหน้าที่รัฐบาล เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ หรือศาลผู้หนึ่งซึ่งดูแลและประสานงานการดำเนินโครงการให้ความคุ้มครองพยานและทำการตัดสินใจเรื่องต่างๆ เช่น การรับเข้าสู่โครงการระยะเวลาของความคุ้มครอง มาตรการที่จะถูกปรับใช้ นโยบายเชิงปฏิบัติการและกระบวนการต่าง ๆ

มาตรการคุ้มครองพยานในคดีดังกล่าวส่งผลดีโดยสร้างความมั่นใจให้แก่พยาน เว้นแต่ในบางประเด็นที่อาจยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของพยาน กล่าวคือ

(a) การให้ความช่วยเหลือก่อนและระหว่างพิจารณาคดี ซึ่งทำให้พยานเบิกความในศาลได้โดยสะดวกทั้งทางปฏิบัติและทางจิตวิทยา

(b) มาตรการใช้เจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อเพิ่มความปลอดภัยส่วนบุคคล

(c) กระบวนการทางศาลในการรับรองความปลอดภัยของพยานระหว่างการเบิกความ

⁴⁰ Ibid.

เนื่องจากการนำพยานบุคคลเข้าสู่โครงการให้ความคุ้มครอง รongพยานเป็นทางเลือกสุดท้ายของการป้องกัน จำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบในเรื่องการวางแผนจัดการความเสี่ยงให้แก่พยาน โดยเฉพาะสำหรับพวกที่ไม่ผ่านเกณฑ์การรับเข้าสู่โครงการ⁴¹

มาตรการให้ความช่วยเหลือพยาน⁴² (Witness assistance)

เนื่องจากการเป็นพยานในศาลอาจสร้างความกระวนกระวายและความเครียดได้อย่างมากแก่บุคคลและส่งผลถึงการตัดสินใจของพวกเขาต่อการมาเป็นพยานและต่อคำให้การในฐานะพยาน ดังนั้น ในหลาย ๆ ประเทศ เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องจะจัดการพบและพูดคุยกับพยานตั้งแต่เริ่มแรกที่บุคคลดังกล่าวจะต้องเข้ามาเป็นพยาน เพื่อประเมินสวัสดิภาพทางจิตวิทยาของพยาน การพบปะเช่นว่านี้ได้ผลดีมากในพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนและพยานมีความด้อยทางสติปัญญา เสื่อมสถานะทางสังคม พิการทางกาย หรือความผิดปกติที่ส่งผลต่อการให้ปากคำ

ภารกิจแรกสุดคือ การระบุตัวพยานที่ถู กคุกคามโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ติดต่อกับพยานในครั้งแรก เน้นไปที่การสัมภาษณ์และพูดคุยเกี่ยวกับกระบวนการทางศาล และสร้างความคุ้นเคยกับกระบวนการพิจารณาคดี

มาตรการให้ความช่วยเหลือพยานจะแตกต่างกับมาตรการคุ้มครองพยาน เพราะไม่ได้ใช้เพื่อรักษาความปลอดภัย โดยเป็นมาตรการที่มีขึ้นแต่ใช้เพื่อให้การดำเนินคดีมีประสิทธิภาพและหลีกเลี่ยงการทำให้พยานเป็นเหยื่อ หรือตกเป็นเหยื่อซ้ำสองในกระบวนการพิจารณา ซึ่งหมายถึง การตกเป็นเหยื่อที่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยตรงจากผลของอาชญากรรม แต่เกิดจากการตอบสนองของบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ต่อเหยื่อ

การให้ความช่วยเหลือพยานรวมถึงมาตรการต่าง ๆ ตั้งแต่สรุปให้พยานทราบว่ากำลังจะเจอกับสถานการณ์เช่นไร และแจ้งมุมมองพื้นฐานของการพิจารณาคดีอาญา เพื่อให้การสนับสนุนทางจิตวิทยาและลดความตึงเครียดจากการมีส่วนร่วมในการพิจารณาคดี และการช่วยเหลือทางการเงินเรื่องค่าเดินทาง ค่าที่พักและการดูแลบุตร นอกจากนี้ การสนับสนุนอาจกระทำได้ในทุกขั้นตอน แต่ต้องไปเป็นเรื่องก่อนการพิจารณาคดี

⁴¹ Ibid, p. 27.

⁴² Ibid.

ผู้ให้ความช่วยเหลือไม่ควรร่วมอยู่ในกระบวนการสอบสวน กรอบอำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ให้ความช่วยเหลือควรถูกนิยามและรวม อยู่ในเครือข่ายสวัสดิการของรัฐ มุ่งเน้นไปที่การปกปิดข้อมูลตามสมควร

สำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดี ควรได้รับการฝึกและมีทักษะในเรื่องต่อไปนี้

- (a) ควรทำงานร่วมกับพยานได้โดยไม่ต้องพูดถึงคดี หรือเตรียมคำให้การ
- (b) มีความรู้และความเข้าใจในข้อกฎหมายอาญา กระบวนการชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ และระเบียบศาล
- (c) มีความสามารถในการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับสมาชิกในครอบครัวและหน่วยงานที่อาจจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม เช่น หน่วยงานด้านสวัสดิการสังคม องค์กรเอกชน และอื่น ๆ องค์กรเอกชนอาจเป็นส่วนที่สำคัญในกระบวนการนี้ เนื่องจากพวกเขามีประสบการณ์ที่หลากหลายในการดูแลประชากรกลุ่มเสี่ยง (เช่น เหยื่อ คนหนุ่มสาวและเด็ก) ควรมีการรับรอง ประเมินและอนุมัติเรื่องการรับความช่วยเหลือจากองค์กรเอกชนเช่นว่า

(หมายเหตุ - ในประเทศ สหราชอาณาจักร องค์กรการกุศลระดับชาติเพื่อให้ ความสนับสนุนเหยื่อได้จัดตั้งฝ่ายบริการพยาน (The Witness Service) ซึ่งมีให้สำหรับพยานใน ศาลส่วนกลางและศาลส่วนภูมิภาคในอังกฤษและเวลส์ โดยฝ่ายบริการพยานจะดำเนินการช่วยเหลือสนับสนุนพยานและเหยื่อในเรื่องต่อไปนี้

- (a) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกระบวนการทางอาญา
- (b) การสนับสนุนทางจิตวิทยา
- (c) การติดตามพยานไปยังศาลและการใช้ประตูข้างและเข้าออกอาคาร ศาล
- (d) การจัดเตรียมห้องรอที่เหมาะสม ซึ่งแยกพยานโจทก์ออกจากพยานจำเลยและสาธารณชน
- (e) การจัดเตรียมที่จอดรถหรือการจัดรถรับส่ง
- (f) การสื่อสารเรื่องความต้องการเพิ่มเติมของพยานในวันที่พิจารณาคดี

และใน ประเทศ แอฟริกาใต้ สำนักงานอัยการของรัฐมีหน่วยงานพิเศษคือ “หน่วยงานว่า ด้วยเรื่องการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศและปัญหาชุมชน ” (The National Prosecuting Authority has a special unit—the Sexual Offences and Community Affairs Unit) ซึ่งจัดทำความช่วยเหลือแก่เหยื่อและพยานของคดีอาญาโดยความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสียหลายราย รวมถึงองค์กรเอกชนด้วย

นอกจากนั้น กระทรวงยุติธรรมและพัฒนารัฐธรรมนูญ (The Department of Justice and Constitutional Development) ยังได้ออกกฎบัตรเรื่องเหยื่อเพื่อประกันการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมสำหรับเหยื่อและพยานอีกด้วย)

มาตรการทางเลือก (Alternative measures)

แม้ว่าพยานควรได้รับการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน แต่โครงการให้ความคุ้มครองพยานก็ควรจะถูกสำรวจไว้เฉพาะแก่กรณีที่น่าร้ายแรงจนการคุ้มครองและการสนับสนุนโดยวิธีอื่นก็ไม่อาจรับประกันความปลอดภัยของพยานได้ เพื่อให้ช่องว่างนี้ลดลง หลายประเทศมีแผนการให้เลือกซึ่งแตกต่างจากโครงการให้ความคุ้มครองพยาน แต่ก็ยังลดความเสี่ยงในการที่พยานถูกตามข่มขู่ลงได้ แผนการเหล่านี้จะไม่มี การเปลี่ยนชื่อและที่อยู่พยานอย่างถาวร แต่อาจมีการรักษาความปลอดภัยส่วนบุคคลให้พยานหรือให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดูแลพยานเช่นเดียวกับรักษาหลักฐานก่อนหรือ ระหว่างพิจารณาคดี แผนการนี้มักถูกเรียกว่า “มาตรการทางเลือก” (Alternative measures) นอกจากโครงการให้ความคุ้มครองพยาน มาตรการดังกล่าวคือ

1. มาตรการที่เข้มงวดขึ้น⁴³ (Target hardening)

มาตรการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวดขึ้น ควรจะถูกพิจารณาในทุกกรณีที่พยานเชื่ออย่างแท้จริงว่ามีภัยคุกคามหรืออันตราย ที่ใกล้จะเกิดต่อชีวิตของพวกเขา ซึ่งเป็นผลมาจากการที่พวกเขามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสอบสวนคดีอาญา ส่วนมากพยานมักไม่ได้เผชิญกับการคุกคามต่อชีวิต แต่เจอแค่การข่มขู่โดยคำพูด แทนการคุกคามโดยการทำร้ายร่างกาย หรือทำลายทรัพย์สิน หรือแค่การแก้แค้นจากจำเลย เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจสนับสนุนพยานได้โดยการรักษาความปลอดภัยให้พยาน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายของประเทศที่เกี่ยวข้อง โครงการรักษาความปลอดภัยนี้อาจถูกจัดตั้ง เป็นกฎหมายหรือเป็นนโยบายก็ได้ โดยทั่วไปวิธีกรนี้จะใช้เป็นมาตรการเสริมการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อลดความต้องการของอาชญากรที่จะทำร้ายพยาน การเลือกใช้มาตรการควรได้สัดส่วนกับความปลอดภัยคุกคามและระยะเวลาที่จำกัดและมาตรการดังกล่าว อาจรวมถึง

- 1) การย้ายที่พักชั่วคราวไปยังบ้านของญาติหรือเมืองข้างเคียง
- 2) การคุ้มครองอย่างใกล้ชิด การตรวจตราอย่างเป็นประจำรอบ ๆ บริเวณบ้านของพยาน คุ้มกันพยานระหว่างเดินทางไปกลับศาลและการจัดทำกรติดต่อกับกรณีนุเงิน

⁴³ Ibid, p. 29.

- 3) การจัดเตรียมให้บริษัทโทรศัพท์เปลี่ยนหมายเลขโทรศัพท์ของพยาน หรือการให้พยานใช้หมายเลขโทรศัพท์ที่ไม่จดทะเบียน
- 4) การเฝ้าคุมการสื่อสารของพยาน ทั้งทางไปรษณีย์และโทรศัพท์
- 5) การติดตั้งอุปกรณ์ความปลอดภัยในบ้านของพยาน (อย่างเช่น ประตู สัญญาณ หรือรั้วนิรภัย)
- 6) การจัดหาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการเตือนและโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งมีหมายเลขฉุกเฉิน
- 7) การลดการติดต่อกับสาธารณชนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบ
- 8) การใช้ทำที่ที่สุภาพและค่อยเป็นค่อยไปในการสัมภาษณ์และสรุปความต่าง ๆ ให้พยานฟัง

การจัดหาที่หลบภัย ชั่วคราว หรือ Safe House ให้พยานก็มีใช้อย่างแพร่หลาย บางกรณีที่พักนั้นจะอยู่ในพื้นที่จำเพาะสำหรับพยานและกลุ่มบุคคลที่ได้รับอนุญาต บางประเทศยังสร้างอาคารความปลอดภัยสูงสำหรับการคุ้มครองพยานชั่วคราวในระหว่างที่พยานมีนัดเบิกความหรือจนกว่าพยานจะมีที่อยู่ใหม่อย่างถาวร เพราะหน่วยดังกล่าวอาจใช้การไม่ได้มาก เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ซึ่งประชาชนรู้จักหรือถูกเปิดเผยได้ง่าย อย่างไรก็ตาม Safe House ไม่ควรอยู่เป็นหลักแหล่ง ไม่ควรอยู่ในตำแหน่งที่ประชาชนทั่วไปรู้ แต่ควรอยู่ในที่ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจทำการเฝ้าระวัง ตรวจสอบและควบคุมการเข้าออกและการสื่อสารได้ และเป็นที่ยอมรับอย่างห้องเช่าหรือโรงแรมก็ได้

พนักงานสอบสวนควรถูกฝึกให้ถามพยานตั้งแต่เริ่มแรกว่า พยานถูกข่มขู่หรือถูกคุกคามหรือไม่ เพื่อจะได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับมาตรการที่ควรใช้กับพยาน มาตรการในโครงการให้ความคุ้มครองพยานควรเป็นความลับ และเป็นไปตามความยินยอมของพยาน ควรมีการทำความเข้าใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและหากพยานกระทำความผิด ความตกลงดังกล่าวก็ถือเป็นเหตุให้อ่อนความคุ้มครองได้

กระบวนการพิจารณาในศาลอาจนำความเสี่ยงมาสู่ตัวพยานและโครงการคุ้มครองพยานได้ ไม่เพียงแต่พยานมีแนวโน้มจะตกเป็นเป้าหมายของการข่มขู่และการคุกคาม เมื่อมาแสดงตัวในห้องพิจารณาเพื่อเบิกความ และข้อมูลที่สำคัญอย่างมาตรการคุ้มครองกัน ซึ่ง อและที่ อยู่ ก็อาจถูกเปิดเผยได้ด้วย จึงควรบ่งชี้ความเสี่ยงและเตรียมสถานการณ์ดังกล่าวไว้ โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับพนักงานอัยการ การคุ้มครองระหว่างพิจารณาอาจถูกร้องขอต่อศาลระหว่างการเบิกความได้ เช่น การใช้ชื่อปลอมหรือการตัดการแจ้งตัวตนของพยานออกในการพิจารณาคดี หากกฎหมายอนุญาต และหากจะไม่ใช่เป็นการลดความน่าเชื่อถือของคำให้การพยานลง แผนการอย่างที่ว่าข้างต้นสามารถนำมาใช้ในโครงการให้ความคุ้มครองพยานและให้การสนับสนุน

เบื้องต้นแก่บุคคลที่ภายหลังอาจถูกรับเข้าโครงการ การสนับสนุนกับการคุ้มครองพยานควรทำ โดยสองหน่วยงาน ที่แยกต่างหากจากกัน เพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนเนื่องจากความแตกต่างของ มาตรการ บุคลากร ทุนและประเด็นปัญหาต่างๆ

2. การคุ้มครองระหว่างพิจารณา⁴⁴ (Procedural protection)

ในหลายประเทศ ระหว่างรับฟังคำเบิกความ ศาลอาจสั่งให้ใช้มาตรการ บางอย่างเพื่อป้องกันไม่ให้พยานถูกขู่ หรือต้องกลัวว่าชีวิตจะมีอันตราย มาตรการเหล่านี้ยังใช้ใน คดีที่เป็นประเด็นเปราะบาง อาทิเช่น การค้า มนุษย์ อาชญากรรมเกี่ยวกับเพศ พยานที่เป็นเด็ก และอาชญากรรมในครอบครัว เพื่อป้องกันการทำให้เหยื่อหรือพยานตกเป็นเหยื่อซ้ำสอง โดย จำกั้จัดการเปิดเผยตัวพยานต่อสาธารณชนหรือสื่อลง มาตรการเหล่านี้ประกอบด้วย

- (a) ใช้คำให้การของพยานก่อนชั้นพิจารณาแทนการเบิกความในศาล
- (b) การมีผู้ติดตามเพื่อคอยให้ความสนับสนุนทางจิตวิทยา
- (c) เบิกความผ่านโทรทัศน์วงจรปิดหรือการประชุมทางวิดีโอ
- (d) การตัดแปงหน้าและเสียง
- (e) การกั้นจำเลยหรือสาธารณชนออกจากห้องพิจารณา
- (f) การเบิกความโดยไม่ต้องเปิดเผยชื่อ

การสั่งใช้มาตรการระหว่างพิจารณา ศาลจะพิจารณาถึง

- (a) ลักษณะของอาชญากรรม
- (b) ประเภทของเหยื่อ
- (c) ความสัมพันธ์กับจำเลย
- (d) ระดับของความกลัวและความเครียดของพยาน
- (e) ความสำคัญของคำเบิกความ

มาตรการระหว่างพิจารณา สามา รถูกจัดกลุ่มได้เป็นสามประเภทตาม วัตถุประสงค์ของมาตรการเหล่านั้น คือ

- (1) มาตรการเพื่อลดความกลัวโดยการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับ จำเลย รวมถึงมาตรการต่อไปนี้

⁴⁴ Ibid, pp. 31-32.

- การใช้คำให้การก่อนชั้นพิจารณา (ไม่ว่าคำให้การเป็นหนังสือ หรือบันทึกเสียง หรือบันทึกวิดีโอ) เป็นอีกทางเลือกหนึ่งแทนการเบิกความในศาล
- การกั้นจำเลยออกจากห้องพิจารณา
- การเบิกความโดยโทรทัศน์วงจรปิดหรือการส่งภาพและเสียงอย่างเช่นการประชุมทางวิดีโอ

(2) มาตรการเพื่อทำให้จำเลยหรือองค์กรอาชญากรรมติดตามหาตัวตนของพยานได้ยากหรือติดตามหาไม่ได้ ประกอบด้วยมาตรการต่อไปนี้

- การเบิกความโดยถูกปกปิดด้วยฉากกั้น ม่าน หรือกระจกสะท้อน
- การเบิกความโดยไม่ต้องเปิดเผยชื่อ

(3) มาตรการที่จะจำกัดการเปิดเผยตัวตนต่อสาธารณชนและความตั้งใจทางจิตวิทยา

- การเปลี่ยนสถานที่และวันเวลาในการพิจารณา
- การกั้นสาธารณชนออกจากห้องพิจารณา (โดยใช้กล้องถ่ายภาพ)
- การมีผู้ติดตามเพื่อคอยให้ความสนับสนุนแก่จำเลย

มาตรการเหล่านี้นี้อาจถูกใช้เพียงอย่างเดียวหรือ ร่วมกันเพื่อให้ได้ผลที่ดีที่สุด และในการปรับใช้มาตรการระหว่างพิจารณา ควรใช้วิจารณญาณอย่างเหมาะสมในการชั่งน้ำหนักระหว่างความปลอดภัยของพยานกับสิทธิพื้นฐานของจำเลยในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม เพื่อที่จะป้องกันไม่ให้คณะลูกขุนตีให้คุณค่าต่อคำเบิกความของพยานซึ่งได้รับความคุ้มครองมากเกินไป⁴⁵

(a) คำให้การก่อนชั้นพิจารณา⁴⁶ (Pretrial statements)

ในบางประเทศคำให้การเป็นหนังสือ หรือบันทึกเสียง หรือบันทึกวิดีโอที่ให้โดยพยานต่อหน้าพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้พิพากษาที่ไต่สวนมูล

⁴⁵ Nora V. Demleitner, “Witness protection in criminal cases: anonymity, disguise or other options?”, American Journal of Comparative Law, vol. 46, 1998, pp. 660–661.

⁴⁶ Ibid, p. 33.

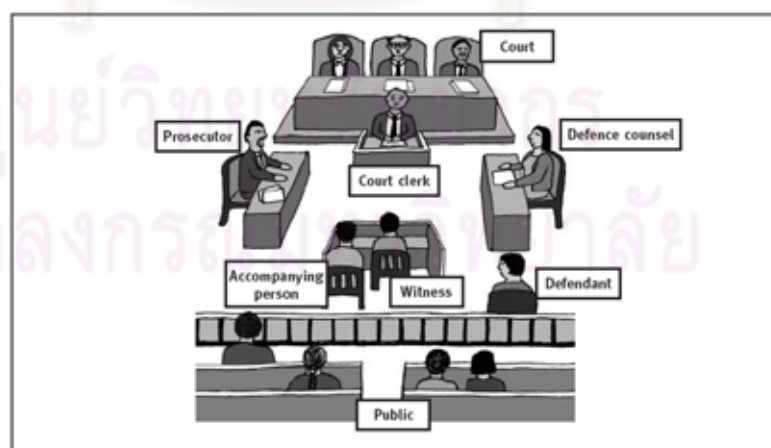
ฟ้อง หรือ ผู้พิพากษา ตั้งแต่ก่อนชั้นพิจารณาคดี อาจรับฟังเป็นหลักฐานในศาลได้สำหรับกรณีที่เข้าช้อยกเว้นบางอย่าง เช่น หากพยานตายก่อนวันพิจารณา เป็นต้น

การอนุญาตให้ใช้คำให้การก่อนชั้นพิจารณาเป็นหลักฐานในศาลสามารถถูกนำมาใช้เป็นมาตรการป้องกันพยานได้ เนื่องจากวิธีนี้จะไม่ทำให้พยานถูกข่มขู่โดยจำเลย แต่การอนุญาตเช่นว่าอาจกระทบต่อสิทธิของจำเลยในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมโดยปิดกั้นโอกาสโดยตรงที่จำเลยจะได้โต้แย้งคำ เบิกความของพยาน หรือหยิบยกประเด็นเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ถูกบันทึกไว้ระหว่างที่พยานมาให้ปาก คำ ดังนั้น คำให้การก่อนชั้นพิจารณาอาจได้รับอนุญาตโดยมีเงื่อนไขที่จำเลย หรือทนายจำเลย) ได้มีโอกาสตรวจสอบและโต้แย้งความน่าเชื่อถือของคำให้การนั้น และเลือกรับฟังในชั้นพิจารณา

(b) บุคคลผู้ติดตาม⁴⁷ (Accompanying persons)

ศาลอาจอนุญาตให้พยานมีบุคคลอื่นติดตามมาระหว่างการเบิกความได้หากพยานมีแนวโน้มว่าจะรู้สึกกระวนกระวายหรือเครียด (ดังภาพที่ 1) การมีบุคคลผู้ติดตามเป็นเรื่องปกติสำหรับพยานที่บอบบาง โดยเฉพาะในอาชญากรรมเกี่ยวกับเพศหรือพยานที่เป็นเด็ก เมื่อการสนับสนุนทุกด้านทำงานได้ บุคคลผู้ติดตามนั้นต้องเป็นใครสักคนที่เพียงแต่มีข้อมูลพื้นฐานของหลักฐานที่พยานจะแสดง และไม่ได้เป็นคู่ความในคดี โดยปกติแล้วบุคคลผู้ติดตามมักจะเป็นผู้ปกครอง ครู เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือนักบำบัด

ภาพที่ 1 : Sample courtroom arrangement when an accompanying person is present

ที่มา : กระทรวงยุติธรรมประเทศญี่ปุ่น

⁴⁷ Ibid, p. 34.

แต่ทั้งนี้บุคคลผู้ติดตามจะต้องไม่กระทำการต่อไปนี้

(a) รบกวน ชัดขวาง หรือมีอิทธิพลอย่างไม่เหมาะสมต่อการไต่สวนและการเบิกความ

(b) คำนาคำถามใดคำถามหนึ่ง

(c) ให้คำปรึกษาแก่พยาน

และบุคคลผู้ติดตามอาจ

(a) อยู่ในระยะใกล้หรือติดกับพยานขณะเบิกความ

(b) รายงานให้ศาลทราบเรื่องอาการของพยาน

(c) แนะนำให้เลื่อนการพิจารณา อย่างเช่นในกรณีที่พยานมีสภาพจิตใจแย่เกินกว่าจะดำเนินการต่อไปได้

(หมายเหตุ - ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่น คำให้การก่อนชั้นพิจารณาอาจถูกใช้แทนการเบิกความของพยานเฉพาะโดยความยินยอมของฝ่ายจำเลย หากความยินยอมที่ให้มาแล้วถูกถอนกลับ พยานผู้นั้นต้องมาเบิกความในศาล อย่างไรก็ตาม ภายใต้เงื่อนไขบางอย่างและไม่ถูกจำเลยคัดค้าน ศาลอาจตัดสินให้ใช้คำให้การก่อนชั้นพิจารณาของพยาน อย่างเช่น หากพยานแสดงอาการกลัว หรือกระวนกระวายจนทำให้การเบิกความแตกต่างจากคำให้การก่อนชั้นพิจารณาที่ทำขึ้นต่อหน้า

การมีบุคคลผู้ติดตามบางครั้งถูกโต้แย้งโดยจำเลยได้บนฐานที่ว่าเป็นการเพิ่มความรู้สึกว่าจำเลยเป็นบุคคลอันตราย เพราะมีความกลัวเกิดขึ้นกับพยาน ในกรณีเช่นว่าศาลอาจสั่งให้บุคคลผู้ติดตาม โดยเฉพาะหากพวกเขาเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบไปนั่งรวมอยู่กับสาธารณชนแต่ในระยะไม่ห่างจากพยานนัก)

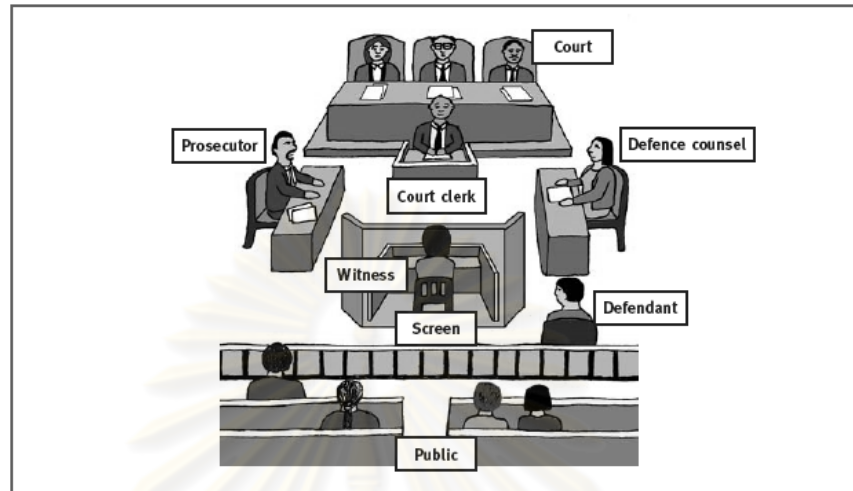
(c) การปิดบังตัวพยาน⁴⁸ (Shielding of the witness)

ฉากกั้น ม่าน หรือก ระจกอาจถูกนำมาใช้ในการปิดบังตัวพยานได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางไม่ให้ผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทบ คณะลูกขุนและทนายของคู่ความอย่างน้อยฝ่ายละคนเห็นตัวพยาน และในทางกลับกัน พยานก็ต้องเห็นคนเหล่านั้นได้ด้วย การใช้ฉากกั้นทำให้จำเลยเสียโอกาสที่จะเห็นสีหน้าหรือท่าทาง ของพยาน และโอกาสในการแย้งความน่าเชื่อถือบนพื้นฐานของการแสดงออก แต่ไม่กระทบสิทธิในการซักค้าน

(หมายเหตุ - ในประเทศญี่ปุ่น การใช้ฉากกั้นยังทำให้ทนายจำเลยเห็นหน้าพยานได้ จึงไม่กระทบสิทธิการถามซึ่งหน้า นัก การนำตัวจำเลยออกจากห้องพิจารณาจะกระทำในบางกรณียกเว้นแต่จำเลยยังได้รับรู้เนื้อหาของคำเบิกความและได้รับโอกาสให้โต้แย้งได้ (ดังภาพที่ 2)

⁴⁸ Ibid, p. 35.

ภาพที่ 2 : Sample courtroom arrangement when a screen is used

ที่มา : กระทรวงยุติธรรมประเทศญี่ปุ่น

(d) การนำตัวจำเลยออกจากห้องพิจารณาและการถ่ายทอดภาพและเสียงพยานเบิกความ⁴⁹ (Removal of the defendant from the courtroom and in camera sessions)

ในกรณียกเว้น ศาลอาจสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณา ระหว่างที่พยานเบิกความได้ มาตรการเช่นนี้ได้กระทบสิทธิในการถามค้านของจำเลยและเพื่อเป็นการชดเชย ภายหลังจากจบช่วงการเบิกความ จำเลยอาจได้รับอนุญาตให้กลับเข้าห้อง อ่านบันทึกคำเบิกความและตั้งคำถามต่อพยาน จากนั้น จึงถูกนำตัวออกไปนอกห้องเพื่อรอการตอบของพยานอีกครั้ง⁵⁰

หากไม่ใช่ตัวจำเลยที่คุกคามพยาน แต่เป็นบุคคลภายนอก ศาลอาจกันสาธารณชนออกจากห้องพิจารณาได้ โดยคู่ความไม่จำเป็นต้องออก

⁴⁹ Ibid, p. 36.

⁵⁰ Stjepan Glušćić and others, *Protecting Witnesses of Serious Crime: Training Manual for Law Enforcement and Judiciary* (Strasbourg, Council of Europe Publishing, 2006) p. 331.

(e) การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่⁵¹ (Use of modern communications technology)

ในข้อ 18 วรรค 18 ของอนุสัญญาว่าด้วยองค์การอาชญากรรมฯ หรือ UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME 2000 รัฐภาคีถูกเรียกร้องให้ใช้กฎหมายภายในที่อนุญาตให้ให้มีการเบิกความโดยการประชุมทางวีดิทัศน์หรือผ่านสื่อทางเทคโนโลยีอื่น ๆ เช่น เครื่องและโปรแกรมบิดเบือนภาพและเสียง เพื่อป้องกันไม่ให้ตัวตนของพยานถูกเปิดเผยต่อจำเลยและสาธารณชน และสามารถส่งคำเบิกความของพยานจากศาลในรัฐภาคีที่พยานอยู่ไปยังห้องพิจารณาของศาลในรัฐภาคีที่จำเลยถูกดำเนินคดีได้

a. การบิดเบือนหน้าและเสียงใช้กับกรณีที่จำเลยและพยานรู้จักกัน ในการอำพรางหน้า อาจใช้วิธีการธรรมดาอย่างการใส่วิก แต่งหน้า หรือใส่แว่นดำได้ หากเบิกความผ่านโทรทัศน์วงจรปิด อาจบิดเบือนภาพ เปลี่ยนหน้าพยาน หรือ ทำให้ภาพหน้าพยานมัว จนจำเลยไม่สามารถจำหน้าได้ เสียงของคำเบิกความสามารถถูกปรับแต่งและยังคงบันทึกในกระบวนการพิจารณาอย่างเป็นทางการได้ อย่างไรก็ตาม กรณีที่จำเลยรู้จักพยาน เนื้อหาของคำเบิกความก็อาจทำให้จำเลยระบุตัวพยานได้

b. การประชุมทางวีดิทัศน์หมายถึง การสื่อสาร สองทางแบบโต้ตอบได้ทันที โดยให้พยานรับส่งสัญญาณภาพและเสียงกับห้องพิจารณา คู่ความทุกฝ่าย ผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทบ คณะลูกขุน สื่อสารกับพยานได้โดยตรง โดยอาจปกปิดที่อยู่ของพยาน และใช้ร่วมกับการบิดเบือนเสียงเพื่อปกปิดตัวตนของพยานอีกด้วย

(f) พยานที่ไม่เปิดเผยตัวตน (Anonymous witnesses)

การปกปิดรายละเอียดของข้อมูลเรื่องตัวตนของพยานบางส่วน หรือทั้งหมดไม่ให้จำเลยหรือสาธารณชนรับทราบเป็น การคุ้มครองพยานที่ได้ผล แต่มาตรการนี้ศาลจะสั่งใช้เมื่อพยานขอร้องและอาจถูกอุทธรณ์ยกเลิกได้

ในประเทศที่อนุญาตให้ใช้มาตรการพยานไม่เปิดเผยตัวตน

a. มีการเก็บบันทึกข้อมูลตัวตนของพยานแยกต่างหากจากบันทึกคำเบิกความและกระบวนการพิจารณา และเก็บในสถานที่ความลับ

⁵¹ United Nations , Good Practices for the Protection of Witnesses in Criminal Proceedings Involving Organized Crime 2008 , p. 36.

b. กำหนดโทษตามกฎหมายให้แก่การเปิดเผยข้อมูล

ตัวตนของพยาน

1) การไม่เปิดเผยข้อมูลตัวตนบางส่วนหรือโดยจำกัด

กรณีนี้ พยาน ถูกจำเลยถามคำถามในห้องพิจารณาได้ แต่ไม่จำเป็นต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับชื่อ ที่อยู่ หรือที่ทำงาน มาตรการนี้ได้ผลดีเมื่อใช้ไต่สวนคำเบิกความของพยานที่เป็นเจ้าหน้าที่ลับและสาย ซึ่งจะตกอยู่ในอันตรายหากข้อมูลตัวตนที่แท้จริงถูกเปิดเผยต่อสาธารณชน พยานเช่นว่ามักเบิกความในศาลโดยนามสมมติที่เขาหรือเธอเป็นที่รู้จักระหว่างปฏิบัติภารกิจ

2) การไม่เปิดเผยข้อมูลตัวตนทั้งหมดหรือโดยสมบูรณ์

กรณีนี้ข้อมูลตัวตนของพยานทั้งหมดจะเป็นความลับ พยานจะมายังห้องพิจารณาและเบิกความหลังฉาก ปลอมตัว หรือผ่านการบิดเบือนเสียง ในทางปฏิบัติมาตรการเช่นว่าใช้ได้เฉพาะกับผู้พบเห็นอาชญากรรมโดยบังเอิญ ซึ่งมักจะไม่ใช่การดำเนินคดีกับหัวหน้าองค์กร

(หมายเหตุ - ในประเทศเยอรมัน เมื่อมีการยินยอมให้ปกปิดข้อมูลตัวตน ของพยาน ทั้งหมด เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะเป็นผู้มาเบิกความในศาลแทนพยาน ระบุว่าพยานเห็นอะไร อย่างไรก็ดี ศาลตัดสินว่าการเบิกความโดยเจ้าหน้าที่แทนพยานตัวจริงให้ถือเป็นพยานบอกเล่า)

การเบิกความลักษณะนี้ก็เป็นกรจำกัดสิทธิในได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและการถามคำถามของจำเลย ทำให้จำเลยไม่สามารถโต้แย้งความถูกต้อง หรือความซื่อตรงของพยานได้ และเพื่อเป็นการชดเชย จำเลยมีสิทธิส่งคำถามเป็นหนังสือฝากเจ้าหน้าที่นำกลับไปถามพยานได้

อย่างไรก็ดี สิ่งที่จำเลยในกรณีเช่นว่าจะหมดโอกาสพิสูจน์คือ

- (a) ความสัมพันธ์ใดๆกับจำเลยที่อาจสร้างความลำเอียงให้แก่จำเลยได้
- (b) ที่มาของเรื่องที่พยานรู้
- (c) ประวัติส่วนตัวของพยานที่อาจส่งผลต่อความน่าเชื่อถือ (อาการทางจิต ประวัติอาชญากรรม และการโกหกเป็นนิสัย ฯลฯ)

ในแง่ของผลกระทบที่การไม่เปิดเผยข้อมูลตัวตนของพยานก่อให้เกิดข้อสิทธิของจำเลย การปรับใช้มาตรการนั้นควรถูกจัดตั้งตามกฎหมายและเงื่อนไขที่จะ ใช้ควร ถูกนิยามอย่างเคร่งครัด เพื่อถ่วงดุลความต้องการการคุ้มครองพยานและสิทธิในการได้รับการ พิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมของจำเลย⁵²

3. การปกป้องตนเอง⁵³ (Self-protection)

เนื่องจากโครงการให้ความคุ้มครองพยานมีมากพอ จึงมีบางโอกาสที่การ ปฏิเสธพยานไม่ให้เข้ารับความ คุ้มครองซึ่งมีโครงการเช่นว่าอยู่ หรือพยานไม่ผ่านเกณฑ์การ พิจารณา พยานอาจได้รับการสนับสนุนให้ปกป้องตนเอง ในกรณีที่ภัยคุกคามมีไม่มากนัก เช่น การเสนอเงินช่วยเหลือจำนวนหนึ่งในการให้พยานย้ายไปตั้งหลักแหล่งใหม่ภายในประเทศของตน และเสนอทางเลือกให้รับเข้าโครงการให้ ความคุ้มครองอื่น กรณีเช่นว่า พบมากในประเทศที่ ประชากรหนาแน่น ซึ่งประชาชนสามารถตั้งหลักแหล่งใหม่ได้โดยง่ายโดยไม่ถึงความสนใจของผู้ที่ ทำการคุกคามพยาน เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือหน่วยคุ้มครองพยานที่เกี่ยวข้อง อาจอำนวยความสะดวกและช่วยเหลือเกี่ยวกับการย้าย แต่ไม่ต้อง รับผิดชอบกรณีใด ๆ และไม่มีข้อตกลงอย่างเป็นทางการหรือบันทึกความเข้าใจระหว่างทุกฝ่าย

การปรับใช้มาตรการเช่นว่านี้ อาจส่งผลเป็นการขาดการควบคุมต่อทางเลือก ของที่อยู่ใหม่และไม่มีวิธีการจัดการความเสี่ยงที่พยานอาจเผชิญในชุมชนใหม่ได้ เจ้าหน้าที่งาน บังคับใช้กฎหมายในบางประเทศจึงเน้นการเกลี้ยกล่อมให้พยานเข้าใจถึงสิ่งที่อาจเรียกว่าความ มั่นคงได้ พวกเขาทำงานร่วมกับพยานในการประเมินสถานการณ์เสี่ยงต่าง ๆ และพัฒนามาตรการ ปกป้องกันตนเองที่จะทำให้พยานควบคุมการใช้ชีวิตประจำวันของตนเองได้เป็นอย่างดี และประพฤติ ปฏิบัติตนเพื่อสนับสนุนมาตรการอื่น ๆ ซึ่งถูกดำเนินอยู่โดยหน่วยคุ้มครอง

⁵² Doorson v. The Netherlands, Judgment of 26 March 1996, Application No. 20524/92, Reports 1996-II, paras. 72-73).

⁵³ Ibid, p. 41.

บทที่ 4

แนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน

ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงบทบาทของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน ซึ่งปรากฏอยู่ในกฎหมายและระเบียบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการคุ้มครองพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน และกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา รวมถึงศึกษาและ วิเคราะห์ถึงปัญหาการ ปฏิบัติต่อพยานในคดี อาญาในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน ซึ่งในปัจจุบันไม่มีการกำหนดถึงแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาไว้อย่างชัดเจน

ทั้งนี้ ในการศึกษาดังกล่าว ผู้เขียนได้วิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักการ ปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาของ ต่างประเทศ อันได้แก่ Good Practices for the Protection of Witnesses in Criminal Proceedings Involving Organized Crime 2008 ขององค์การสหประชาชาติ และแนวทางการปฏิบัติต่อพยานตามกฎหมายคุ้มครองพยานของ ต่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางการ ปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญา ในชั้นของพนักงานสืบสวนสอบสวน เพื่อให้พนักงานสืบสวน สอบสวนนำมาให้เป็นแนวทาง ปฏิบัติ ส่งผลให้การปฏิบัติต่อพยานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาเป็นไปอย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล รวมทั้งเกิดประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรมและบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญา ารายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 บทบาทของหน่วยงานยุติธรรมทางอาญาในการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญา

1) พนักงานสอบสวน

กระบวนการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบัน สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานแรกในกระบวนการยุติธรรมในฐานะของผู้บังคับใช้กฎหมายซึ่งมีภารกิจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดต่อกฎหมาย ซึ่งในกระบวนการดังกล่าวพนักงานสอบสวนจะต้องมีกระบวนการส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับพยานในคดีอาญา กล่าวคือ พนักงานสอบสวนจะทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ รวมถึงตลอดถึงการสอบสวนพยานบุคคล ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงความผิดที่เกิดขึ้นเกิดจากการกระทำของผู้ใด ก่อนที่จะส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นให้กับพนักงานอัยการพิจารณาสั่งการต่อไป พนักงานสอบสวน ถือเป็นต้นทางแห่งกระบวนการ

ยุติธรรม เพราะหากตำรวจสามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ความยุติธรรมก็จะตามมา แต่หากชั้นสอบสวนหาพยานไม่ได้หรือพยานบิดพลิ้วอาจมีผลให้ความยุติธรรมเสียไปได้ ดังนั้น ในการสอบสวนพยานบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนทุกคนต้องดำเนินการสอบสวนและปฏิบัติต่อพยานบุคคลตามวิธีการและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีที่เกี่ยวข้อง กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา และข้อบังคับหรือคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เกี่ยวข้อง ดังจะได้กล่าวอย่างละเอียดในหัวข้อต่อไป

2) พนักงานอัยการ

สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นหน่วยงานที่มีส่วนในการคุ้มครองพยานเช่นกัน แต่มีบทบาทน้อยกว่าพนักงานสอบสวน โดยพนักงานอัยการจะมีบทบาทเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานเมื่อพนักงานสอบสวนได้สอบสวนคดีอาญาเสร็จสิ้นแล้วสรุปสำนวนการสอบสวนส่งให้พนักงานอัยการพิจารณา บทบาทในส่วนนี้คงเป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 กล่าวคือ เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาตรวจสอบสำนวนการสอบสวนแล้วจะมีความเห็นควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องในกรณีที่เห็นว่ายังมีประเด็นในคดีที่จะต้องสอบสวนเพิ่มเติมหรือยังมีพยานที่ควรสอบสวนเพิ่มเติมให้ได้ความชัดเจนอันเป็นการพิสูจน์ความผิดหรือมีหลักฐานว่ากระทำ ผิดหรือบริสุทธิ์ เป็นเหตุบรรเทาโทษหรือเพิ่มโทษผู้ถูกกล่าวหาก็ตาม พนักงานอัยการก็สามารถสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานบุคคลนั้นมาให้พนักงานอัยการซักถามเองไม่ว่าพยานบุคคลนั้นจะมีการสอบสวนทำการสอบสวนไว้แล้วในสำนวนการสอบสวนหรือไม่ก็ตาม ซึ่งพนักงานสอบสวนก็ต้อง ปฏิบัติ ตามคำสั่งนั้น ในทาง ปฏิบัติ การซักถามพยานของพนักงานอัยการในชั้นนี้พนักงานอัยการอาจให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้บันทึกถ้อยคำพยาน โดยพนักงานอัยการเป็นผู้ซักถามหรือกรณีผู้ต้องหาผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องในคดีร้องขอต่อพนักงานอัยการว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการสอบสวนคดี มีเหตุอันควรสงสัยว่าการซักถามพยานจะได้ความชัดเจนและรวดเร็วกว่าสอบสวนเพิ่มเติม ให้พนักงานอัยการสั่งให้พนักงานสอบสวนส่งพยานคนใดมาให้ซักถามก็ได้

นอกจากนั้น พนักงานอัยการมีบทบาทและหน้าที่ ในการ คุ้มครองและอำนวยความสะดวกแก่พยานในการมาเป็นพยานเบิกความในศาล โดยระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 107 กำหนดว่า พนักงานอัยการต้องให้ความสำคัญและระลึกถึงหน้าที่ของพยานที่ต้อง มาศาล ต้องให้การและต้องสาบาน หรือปฏิญาณตนในกรณีที่พยานมีหน้าที่ต้องสาบานหรือปฏิญาณตน ให้พนักงานอัยการเอาใจใส่ดูแลก่อนเบิกความพยานได้สาบานหรือปฏิญาณตนแล้ว หากพนักงานอัยการนำเด็กหรือเยาวชนเข้า

เบิกความเป็นพยานต่อศาล ให้พนักงานอัยการดำเนินการเตรียมความพร้อมให้กับพยานนั้นเท่าที่สามารถทำได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พยานมีความคุ้นเคยกับสภาพห้องพิจารณา บุคคลและกระบวนการที่เกี่ยวข้อง และให้พยานมีความเข้าใจว่าการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมนั้นดำเนินไปเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้นั้นได้รับการศึกษา ฝึกอบรมช่วยเหลือและสงเคราะห์ให้กลับไปอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และข้อ 108 กำหนดให้พนักงานอัยการพึงปฏิบัติโดยสุภาพต่อพยานและต้องระลึกถึงสิทธิของพยานที่จะให้การได้โดยปราศจากการถูกขัดขวาง สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง สิทธิที่จะได้รับคำพยานและเบี่ยงเบี่ยงและพนักงานอัยการต้องอำนวยความสะดวกแก่พยานให้ได้รับสิทธิดังกล่าวอย่างดีที่สุด และข้อ 109 ได้กำหนดว่าการสืบพยานที่เป็นเด็กและเยาวชน เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาจากสติปัญญา อารมณ์และผลกระทบต่อทั้งทางร่างกายและจิตใจ ที่พยานได้รับการกระทำความผิดมาแล้วเห็นว่า พยานควรเบิกความต่อหน้าเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องเท่านั้น หรือการปรากฏตัวของจำเลยหรือบุคคลบางคนอาจเป็นอุปสรรคต่อการเบิกความของพยาน ให้พนักงานอัยการแถลงต่อศาล ขอให้บุคคลซึ่งเห็นว่าไม่ควรอยู่ต่อหน้าพยานออกไปนอกห้องพิจารณา หรือแถลงถึงอุปสรรคดังกล่าว เพื่อให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควรในการสืบพยาน ให้พนักงานอัยการใช้คำถามที่เข้าใจง่ายสำหรับพยานที่เป็นเด็กและเยาวชน และให้ทดสอบอยู่เสมอว่าพยานเข้าใจคำถามถูกต้องหรือไม่ นอกจากนี้ ให้หลีกเลี่ยงการใช้คำถามที่อาจก่อให้เกิดความสับสน เข้าใจยาก หรืออาจทำร้ายจิตใจของพยาน

นอกจากการให้ความสำคัญและอำนวยความสะดวกแก่พยานของพนักงานอัยการในวิธีการสืบพยานตามปกติแล้ว พนักงานอัยการยังมีส่วนในการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่พยานได้โดยให้มาตรการสืบพยานล่วงหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ กล่าวคือ กรณีที่ ปรากฏต่อพนักงานอัยการก่อนฟ้องคดีต่อศาล ว่ามีเหตุควรเชื่อได้ว่าพยานบุคคลจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้นไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหลัง พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องระบุงการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งสืบพยานนั้นไว้ทันที อันเป็นบทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญาในศาลกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนก่อนฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยในคดี ซึ่งในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ดำเนินการเช่นนี้ในกรณีที่พยานเป็นชาวต่างชาติและกำลังจะเดินทางออกนอกราชอาณาจักร จนทำให้ไม่สามารถนำพยานนั้นมาเบิกความได้ตามวิธีพิจารณาโดยปกติ

3) ศาล

ศาลเป็นองค์กรอิสระในกระบวนการยุติธรรมที่วางตัวเป็นกลางทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี มีบทบาทในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามที่ กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวทางในการปฏิบัติต่อพยาน พ.ศ. 2548 รายละเอียดดังนี้

ก. บทบาทศาลในการควบคุมการพิจารณาสืบพยาน กล่าวคือ ในการพิจารณาพิพากษารรคดี จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่จะมาเป็นพยานเพื่อให้การแสวงหาข้อเท็จจริงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ศาลจึงต้องควบคุมกระบวนการพิจารณาการสืบพยานให้ดำเนินไปอย่างสงบเรียบร้อยและคำนึงถึงสวัสดิภาพและความปลอดภัย ความสะดวกของพยานเป็นสำคัญ ดังนั้น ในระหว่างพยานเบิกความ ศาลต้องควบคุมวิธีพิจารณาความในศาลให้อยู่ในความสงบเรียบร้อย ไม่ให้พยานถูกข่มขู่คุกคาม ก้าวร้าว ถูกตั้งคำถามด้วยคำพูดหยาบคาย ดูหมิ่นเหยียดหยาม ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถามพยานด้วยคำถามที่อาจทำให้พยานต้องถูกดำเนินคดีอาญา ศาลต้องเตือนพยานก่อนตอบคำถามว่าพยานมีสิทธิไม่ตอบคำถามนั้น หรือในกรณีที่คู่ความใช้คำถามที่มีลักษณะเป็นการข่มขู่ ดูหมิ่น หมิ่นประมาท หรือเสียดสีพยาน ศาลควรมีคำสั่งให้ระงับการใช้คำถามเช่นนั้นเสีย¹

ข. บทบาทศาลในการ ปฏิบัติที่เหมาะสมและอำนวยความสะดวกแก่พยาน โดยบทบาทดังกล่าวประธานศาลฎีกาได้มีการออกระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวทางในการปฏิบัติต่อพยาน พ.ศ. 2548 มีสาระสำคัญดังนี้

1. ในการดำเนินการต่าง ๆ ของศาล ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ศาลพึงให้เกียรติแก่พยาน เช่น ตรงต่อเวลา ใช้วาจาสุภาพและปฏิบัติต่อพยานอย่างมีอัธยาศัยไมตรี ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และคำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นประกอบด้วย
2. ให้ศาลชั้นต้นประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานอัยการและสถานีตำรวจที่อยู่ในเขตอำนาจ เพื่อให้หน่วยงานเหล่านั้นจัดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรงในการจัดส่งหมายเรียกพยาน แจ้งผลการส่งหมายและติดตามพยานมาศาล รวมทั้งการประสานงานแก้ไขเหตุขัดข้องต่าง ๆ เพื่อให้พยานมาเบิกความต่อศาลตามกำหนดนัด

¹ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการ ศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวทางในการปฏิบัติต่อพยาน พ.ศ. 2548 ข้อ 23

3. ศาลชั้นต้นพึงขอความร่วมมือให้พนักงานสอบสวนที่อยู่ในเขตอำนาจแจ้งให้พยานในชั้นสอบสวนทราบถึงสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยและค่าตอบแทนเมื่อมาเบิกความต่อศาล

4. ในคดีอาญา เมื่อพยานหรือผู้ที่จะให้ข้อเท็จจริงในฐานะพยานคัดค้านการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ด้วยเกรงว่าจะได้รับภัยอันตรายหรือความเสียหายอันเนื่องมาแต่การปล่อยชั่วคราวนั้น ศาลต้องพิจารณาข้อคัดค้านดังกล่าวประกอบด้วยและไม่ว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นประการใด ให้แจ้งคำสั่งดังกล่าวให้พยานทราบโดยเร็ว

5. ก่อนหรือหลังจากที่พยานเบิกความต่อศาล ถ้าพยานได้แจ้งขอความช่วยเหลือหรือขอทราบข้อมูลเกี่ยวกับการมาเบิกความเป็นพยาน ให้เจ้าหน้าที่ศาลรับดำเนินการให้ตามสมควรแก่กรณี

6. ศาลชั้นต้นควรจัดให้มีที่พักสำหรับพยานในระหว่างรอเข้าเบิกความต่อศาลตลอดจนการอำนวยความสะดวกประการอื่นตามสมควรและให้เจ้าหน้าที่ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงหมายเลขห้องพิจารณาคดีและที่พักสำหรับพยาน ถ้าพยานมีผู้ติดตามและขอให้บุคคลดังกล่าวอยู่ด้วย ในระหว่างนั้นหรือขณะเบิกความ ก็ให้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ติดตามนั้นตามควรแก่กรณีก่อนเข้าเบิกความต่อศาล ให้เจ้าหน้าที่ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงสิทธิและหน้าที่ต่างๆ ของพยาน ตลอดจนให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติ ตนในการเบิกความต่อศาลและวิธีการขอรับค่าตอบแทน ภายหลังเบิกความเสร็จ

7. ให้ศาลชั้นต้นจัดตั้งศูนย์ประสานงานพยานเพื่อทำหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพยาน การให้ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการประสานงานอย่างอื่นที่จำเป็นเพื่อให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่พยานในการมาเบิกความต่อศาล

8. ในกรณีที่มีการออกหมายเรียกพยานนั้น

- ควรแจ้งเรื่องที่ประสงค์จะให้พยานเบิกความ และถ้าศาลเห็นว่ามีความจำเป็น ศาลอาจสั่งให้ระบุชื่อที่พยานจะถูกซักถามไว้ด้วยก็ได้

- ให้ศาลกำชับให้มีการขอและจัดส่งหมายเรียกให้แก่พยาน โดยเร็วที่สุด โดยในการจัดส่งหมายเรียก ให้แนบข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของศาล รวมทั้งคำแนะนำเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของพยานและหมายเลขโทรศัพท์หรือโทรสารของศูนย์ประสานงานพยาน เพื่อประโยชน์แก่พยานในการติดต่อกับศาลหรือขอทราบข้อมูลเพิ่มเติม พร้อมทั้งแจ้งขอบคุณไปยังพยานที่จะมาเบิกความต่อศาล

- แม้พยานได้รับหมายเรียกของศาลแล้ว ควรจัดให้มีการประสานงานกับพยานนั้นเป็นระยะๆ เพื่อทราบถึงความพร้อมของพยานที่จะมาเบิกความและควรแจ้งยืนยันวันนัดสืบพยานให้พยานทราบอีกครั้งหนึ่งก่อนถึงกำหนดนัดสืบพยาน

9. การกำหนดเวลานัดสืบพยานบุคคล

- ควรกำหนดให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการปฏิบัติงานหรือการดำรงสถานะของพยานนั้นประกอบด้วย
    - ศาลควรสอบถามคู่ความถึงช่วงเวลาที่พยานสะดวกจะมาเบิกความ รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเป็นอุปสรรคแก่พยานในการมาเบิกความต่อศาล ถ้ามีความจำเป็น ต้องใช้ล่าม นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือในการสืบพยาน ก็ให้รีบดำเนินการเสียแต่เนิ่น ๆ
    - ภายหลังจากที่ได้แจ้งวันนัดสืบพยานให้ทราบแล้ว หากมีการเปลี่ยนแปลงวันนัดสืบพยานหรือพยานไม่จำเป็นต้องมาเบิกความต่อศาลอีกต่อไป ให้รีบแจ้งให้พยานทราบถึงกำหนดนัดใหม่หรือการที่ไม่ต้องมาศาลนั้นโดยเร็ว
10. ในกรณีพยานที่เป็นเด็กหรือเยาวชนอายุไม่เกิน 14 ปี หรือเป็นผู้เสียหายในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือเจ็บป่วยร้ายแรง หรือมีความบกพร่องทางจิตใจหรือในการจดจำ หรือมีความรู้สึกหวาดกลัวผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นผู้ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งหากรอจนถึงวันนัดสืบพยาน พยานอาจหลงลืมหรือยากแก่การติดตามให้มาศาล ศาลพึงใช้ดุลพินิจให้สืบพยานเหล่านั้นไว้ล่วงหน้าก่อนถึงวันนัดสืบพยาน
    - ในกรณีที่พยานเป็นเด็กหรือเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งการซักถามพยานจะต้องทำผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ศาลควรจัดให้พยานเหล่านั้นพบกับบุคคลดังกล่าวก่อนเข้าเบิกความต่อศาล
  11. การจัดเวลาให้พยานเบิกความควรพิจารณาให้เหมาะสมแก่สุขภาพและวัยของพยานด้วยเพื่อไม่ให้เกิดการเหน็ดเหนื่อยล้าเกินสมควร
  12. เว้นแต่จะมีกฎหมายระเบียบ หรือข้อบังคับของศาลยุติธรรมกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นห้ามมิให้คู่ความหรือบุคคลที่มีได้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีทำการบันทึกถ่ายภาพ หรือถ่ายทอดภาพและเสียงของพยานในขณะที่เบิกความหรือภายในบริเวณศาล
  13. ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถามพยานด้วยคำถามที่อาจทำให้พยานต้องถูกดำเนินคดีอาญาให้ศาลเตือนพยานว่าพยานมีสิทธิไม่ตอบคำถามนั้น หรือในกรณีที่คู่ความใช้คำถามที่มีลักษณะเป็นการข่มขู่ ดุหมั่น หมิ่นประมาท หรือเสียดสีพยาน ศาลควรมีคำสั่งให้ระงับการใช้คำถามเช่นนั้นเสีย
  14. ในกรณีที่พยานมีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ให้ศาลสั่งจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พยานตามระเบียบทันทีที่พยานเบิกความเสร็จและให้เจ้าหน้าที่ศาลดำเนินการเบิกจ่ายค่าตอบแทนดังกล่าวให้แก่พยานโดยเร็ว

ค. บทบาทในการควบคุมระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาสืบพยานให้เหมาะสมเพราะหากการดำเนินกระบวนการพิจารณามีระยะเวลายาวนานมาก ย่อมกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของพยาน ทำให้พยานต้องมาศาลบ่อยครั้ง เสียค่าใช้จ่าย ขาดรายได้จากการประกอบอาชีพของพยานและยังห่วงเกรงการถูกข่มขู่ คุกคามต่อสิทธิเสรีภาพอีกด้วย

ง. บทบาทตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 กล่าวคือ ศาลมีอำนาจใช้มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 หากปรากฏว่าพยาน สามี ภริยา ผู้บุพการีหรือผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย เนื่องจากการที่พยานจะมาหรือได้มาเป็นพยาน ศาลอาจจัดให้พยานหรือบุคคลดังกล่าวอยู่ในความคุ้มครองความปลอดภัยตามที่เห็นเป็นการสมควร โดยพิจารณาตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง และวิธีการคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานให้รวมถึงการจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย และการปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ด้วย

4) ราชทัณฑ์

กรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาที่ผู้ต้องขัง ผู้ต้องกักขัง หรือผู้ต้องกักกัน เป็นพยาน อันมิใช่คดีอาญาที่ผู้ต้องขัง ผู้ต้องกักขัง หรือผู้ต้องกักกันถูกกล่าวหาหรือถูกดำเนินคดี ซึ่งในการประสานงานเกี่ยวกับสำนักงานคุ้มครองพยานจะเป็นไปตามบันทึกข้อตกลงว่าด้วยการ ปฏิบัติและประสานงานการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาร่วมกับกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โดยหากสำนักงานคุ้มครองพยานมีความประสงค์ที่จะให้กรมราชทัณฑ์ให้ความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองพยาน สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องประสานและแจ้งความต้องการเป็นหนังสือไปยังเรือนจำ กรมราชทัณฑ์ สถานกักขัง หรือสถานกักกัน ซึ่งเป็นหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์ที่พยานอยู่ในความควบคุมโดยตรงหรืออาจประสานกับกองนิติการ กรมราชทัณฑ์ อีกทางหนึ่งด้วยก็ได้ เพื่อขอให้ดำเนินการคุ้มครองพยาน โดยจะต้องกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดการให้ความคุ้มครองพยานดังกล่าวไว้ด้วย

ในส่วนของการให้ความคุ้มครองพยานที่เป็นผู้ถูกคุมขัง หรือผู้ถูก กักกันนั้น เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองพยานที่เป็นผู้ถูกคุมขังหรือผู้ถูก กักกันในคดีอาญาในความควบคุมของกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2549 ที่ได้กำหนดวิธีการให้ความคุ้มครองพยานหรือบุคคลอื่นที่เป็นผู้ถูกคุมขังหรือผู้ถูกกักกันไว้ว่า ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อพยานหรือบุคคลนั้นตามความเหมาะสมอย่างหนึ่งอย่างใด หรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

- (1) จัดให้อยู่ในความควบคุมดูแลโดยใกล้ชิด
- (2) แยกขังในที่ปลอดภัย หรือย้ายเรือนจำ
- (3) มีการสอบถามความเป็นอยู่และตรวจสถานที่ที่คุมขังอย่างสม่ำเสมอ
- (4) ดำเนินการอื่นใดตามที่หัวหน้า หน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์ เห็นสมควร

โดยในการคุ้มครองพยานหรือบุคคลอื่นที่เป็ผู้ถูกคุมขังหรือผู้ถูกกักกัน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการด้วยความรอบคอบ เหมาะสมแก่สถานะ และสภาพของพยานหรือบุคคลดังกล่าว และสภาพของหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์ แห่งนั้น ทั้งนี้ ต้องจัดให้มีมาตรการปกป้องมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือ ข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานหรือบุคคลดังกล่าวได้และให้ถือปฏิบัติว่าข้อมูลดังกล่าวเป็น ความลับของทางราชการ และในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองพยานหรือบุคคลอื่น ที่เป็ผู้ถูกคุมขัง หรือผู้ถูกกักกัน หน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์ อาจขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยาน หรือบุคคลอื่นที่เป็ผู้ถูกคุมขัง หรือผู้ถูกกักกันได้

4.2 การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน

4.2.1 การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

บทบาทของพนักงานสอบสวนที่ เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน อาจแบ่งออก ตามขั้นตอน การ ปฏิบัติ งานของพนักงานสอบสวน โดยเริ่มตั้งแต่ในชั้นที่พนักงานสอบสวน ดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานจนกระทั่งถึงชั้นสอบสวน

ในการสอบสวนพยานบุคคลผู้รู้เห็นเหตุการณ์ในทางตรงหรือทางอ้อมใน คดีอาญาพนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการสอบสวนบันทึกปากคำพยานไว้ โดยจะต้องเริ่มทำ การสอบสวนโดยไม่ชักช้า ซึ่งจะมีการสอบสวนในสถานที่ใด เวลาใดก็ได้ แต่โดยปกติก็จะสอบสวน กันในห้องทำงานของพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นสถานที่เปิดเผย

ในการถามปากคำกฎหมายกำหนดให้คุ้มครองสิทธิของพยานไว้ด้วยว่า พยาน บุคคลผู้มาให้ถ้อยคำมีสิทธิที่จะให้ถ้อยคำด้วยความสมัครใจ โดย ห้ามมิให้พนักงานสอบสวน ตักเตือน พุดให้ท้อใจหรือใช้กลอุบายอื่นเพื่อบ่อนทำลายกันมิให้บุคคลใดให้ถ้อยคำ ซึ่งอยากจะให้ด้วยความเต็มใจ² ทั้งนี้ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ กฎหมายยังได้คุ้มครองสิทธิของพยานซึ่งเป็ ผู้หญิงไว้ด้วยว่า ในการถามปากคำคดีความผิดดังกล่าว ให้ดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนซึ่ง เป็หญิง (เว้นแต่ผู้เสียหายนั้นยินยอมหรือมีเหตุ จำเป็นอย่างอื่น) และพยานยังมีสิทธิที่จะขอให้ บุคคลโดยผู้ร่วมในการถามปากคำนั้นด้วยก็ได้³ นอกจากนี้ ในคดีความผิดทางเพศอาจต้องมีการ ตรวจตัว พยานซึ่งเป็หญิง ซึ่งโดยปกติพนักงานสอบสวนจะส่งตัวพยานไปให้แพทย์ตรวจ หาก

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรค 3

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรค 4

จำเป็นก็จะจัดหาเจ้าหน้าที่ตำรวจหญิงเป็นตัวแทน อันตี อเป็นการคุ้มครองสิทธิของพยานอีกฝ่ายหนึ่งด้วย

ขั้นตอนการสอบสวนนั้น หากจับผู้ต้องสงสัยได้ พนักงานสอบสวนจะจัดให้พยานชี้ตัวผู้ต้องสงสัย สำหรับวิธีการชี้ตัวผู้ต้องสงสัยในระหว่างการสอบสวนคดีพยาน เดิมไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายว่าไว้โดยตรง จึงเป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนที่จะต้องพิจารณาว่าจะจัดให้มีการชี้ตัวโดยเผชิญหน้ากันหรือไม่ ทำให้พบปัญหาว่าทางปฏิบัติส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนดำเนินการชี้ตัวโดยให้มีการเผชิญหน้ากัน ซึ่งอาจทำให้พยานกลัวว่าจะมีภัยมาถึงตนเองในภายหลังได้ อย่างไรก็ตามต่อมาพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 28 พ.ศ. 2551 ได้กำหนดมาตรการที่เหมาะสมขึ้น กล่าวคือ ในกรณีพยานจะต้องชี้ตัวผู้ต้องหาคดีอาญา ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เสียหายหรือพยานเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งกรณี โดยจะต้องจัดให้มีการยืนยันตัวผู้กระทำความผิด หรือชี้ตัวผู้ต้องหาในสถานที่ที่เหมาะสม ไม่ให้พยานและผู้ต้องหาเผชิญหน้ากันและสามารถจะป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหายหรือพยาน เว้นแต่เป็นกรณีที่ผู้เสียหายหรือพยานนั้นยินยอม ที่จะให้มีการชี้ตัวโดยเผชิญหน้ากันให้บันทึกความยินยอมนั้นไว้⁴

นอกจากนั้น ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 20 พ.ศ. 2542 ได้กำหนดการปฏิบัติที่เหมาะสมให้พนักงานสอบสวน ปฏิบัติในกรณีมีการสอบปากคำพยานที่เป็นเด็กและในการชี้ตัวผู้ต้องหา ซึ่งถือเป็นการกำหนดสิทธิของพยานที่เป็นเด็กและกำหนดบทบาทของพนักงานสอบสวนให้ ปฏิบัติอย่างเหมาะสมต่อเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีที่เป็นพยานในคดีอาญา แต่สำหรับพยานโดยทั่วไป ไปยังไม่มีกฎหมายกำหนดสิทธิและการปฏิบัติที่เหมาะสมเช่นเดียวกับพยานเด็กดังกล่าว

ในขั้นตอนการถามปากคำพยานนั้น กฎหมายได้กำหนดไว้ในคดีความผิดต่อไปนี้ คือ คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิด เกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพความผิดฐานกรรโชกชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี พนักงานสอบสวนจะต้องแยกกระทำเป็นส่วนสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มี

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรค 5

นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วย ในการถามปากคำเด็กนั้น และหากนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ก็ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยจะต้องมิให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็ก กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร ทั้งนี้ ถือเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กทราบถึงสิทธิดังกล่าว และทั้งแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการทราบถึงการที่จะต้องเข้าร่วมในการถามปากคำนั้นด้วย⁵

ในขั้นตอนการชี้ตัวผู้ต้องหา นั้น หากพยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี พนักงานสอบสวนก็ต้องจัดให้มีการชี้ตัวบุคคลในสถานที่ที่เหมาะสมและสามารถป้องกันมิให้บุคคลซึ่งจะถูกชี้ตัวนั้นเห็นตัวเด็กโดยให้มนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการชี้ตัวบุคคลนั้น เว้นแต่ว่าเป็นกรณีที่มีเหตุจำเป็นไม่อาจหาหรือรอบบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้และเด็กไม่ประสงค์จะให้มิหรือรอบบุคคลดังกล่าวต่อไป⁶

4.2.2 การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาตามระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการคุมพยาน และการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา

ตามประมวลระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการคุมพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2537 ลงวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2537 ในลักษณะ 8 บทที่ 6 ว่าด้วยการคุมพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา ได้กำหนดแนวปฏิบัติต่อพยานของพนักงานสอบสวนไว้ในข้อ 225 และข้อ 226 สรุปได้ดังนี้

ข้อ 255 การคุมพยาน

ด้วยปรากฏว่าคดีอาญาบางคดีในชั้นสอบสวนปรากฏข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานว่ามีมูลความผิด จนพนักงานอัยการได้สั่งฟ้องและยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว แต่ในระหว่างการพิจารณาของศาล ได้มีหมายเรียกพยานหรือผู้เสียหายไปเบิกความ พนักงานสอบสวนไม่สามารถดำเนินการติดตามพยานหรือผู้เสียหายไปเบิกความได้ เพราะพยานไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือพนักงานสอบสวนจดที่อยู่ของพยานไม่ละเอียดชัดเจน หรือเพิกเฉย จึงไม่ติดตาม

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ตรี

พยาน หรือพยานบิดพลิ้ว ไม่เต็มใจไปเบิกความ หรือถูกคุกคามขู่เข็ญ หรือได้รับผลประโยชน์เป็นเหตุให้คดีขาดหลักฐาน ทำให้ศาลต้องพิพากษายกฟ้อง เกิดความเสียหายแก่คดี

ฉะนั้น จึงให้พนักงานสอบสวนและผู้เกี่ยวข้องรับผิดชอบ ถือเป็นปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. พนักงานสอบสวนต้องสอบสวนตำบลที่อยู่ของพยาน ซึ่งไม่ใช่ข้าราชการประจำทหาร หรือตำรวจประจำการให้ได้ความแน่ชัดว่ามีที่อยู่แท้จริงและชั่วคราว ว่าอยู่ที่ใด สถานที่ทำงาน หรือสถานที่อื่นที่อาจติดต่อได้ หมายเลขโทรศัพท์ที่ทำงานและที่บ้าน รวมทั้งบันทึกบัตรประจำตัวไว้ และควรตรวจสอบว่ามีถิ่นที่อยู่ดังปรากฏในคำให้การจริงหรือไม่โดยวิธีไปดูให้รู้ถึงที่อยู่ของพยาน และต้องคอยติดตามสอดส่องอยู่เสมอ ทั้งนี้ให้ลงบันทึกประจำวันไว้เป็นหลักฐานทุกครั้งเพื่อให้ได้ตัวพยานมาเบิกความยังศาล เมื่อผู้เสียหายหรือพยานมีที่อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง เช่น กรรมกร รกก่อสร้าง หรือมีกิจธุระชั่วคราว ก็ให้สอบถามว่าจะย้ายจากที่เดิมหรือเดินทางกลับเมื่อใด แล้วพิจารณาว่าจะเป็นการนานพอที่จะให้ผู้เสียหายหรือพยานไปเบิกความที่ศาลได้หรือไม่ และให้รีบทำสำนวนเสนอพนักงานอัยการโดยเร็วที่สุด แล้วขอทราบวันนัดสืบพยาน พนักงานอัยการ ถ้าเห็นว่าไม่ทันและเป็นพยานสำคัญ ก็ให้สอบถามตำรวจท้องที่ เพื่อทราบตำบลที่อยู่อันแน่นอนของผู้เสียหายหรือพยานที่อ้างว่าอยู่จังหวัดอื่นพร้อมกับขอให้ช่วยสืบหาตัวผู้นั้น หรือขอความร่วมมือจาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แล้วให้ตำรวจท้องที่ที่ได้รับการร้องขอรายงานผลให้ฝ่ายที่ขอทราบโดยด่วน

2. เมื่อเห็นว่าพยานสำคัญที่จะต้องไปเบิกความขึ้นศาลบางคนอาจจะบิดพลิ้วไม่ไปเบิกความขึ้นศาล พนักงานสอบสวนต้องพยายามหาเวลาไปพบพยานยังสถานที่อยู่หรือที่ทำงานให้ได้ โดยให้ลงบันทึกประจำวันเป็นหลักฐานทั้งไปและกลับทุกครั้งและขอความร่วมมือพยานให้ไปเบิกความต่อศาลทบทวนเหตุการณ์ตามที่พยานให้การไว้ สังเกตท่าทีของพยานและสติบรรบับฟังความรู้สึกของพยาน หากปรากฏหลักฐานที่พอจะเห็นพยานหาทางบิดพลิ้วไม่ไปเบิกความขึ้นศาลให้พนักงานสอบสวนรีบรายงานเสนอตามลำดับถึงผู้บังคับการสำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร และถึงผู้กำกับตำรวจภูธรจังหวัดสำหรับในเขตจังหวัดอื่น เพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป

3. ถ้าผู้เสียหายหรือพยานเป็นคนยากจนขัดสน สมควรจะอนุเคราะห์ให้ได้รับเงินค่าพาหนะหรือเบี้ยเลี้ยงหรือทั้งสองอย่าง ก็ให้พนักงานสอบสวนรับรองความยากจนขัดสนของผู้เสียหายหรือพยานไปยังพนักงานอัยการ เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

4. การส่งหมายเรียกให้ผู้เสียหายหรือพยานซึ่งพนักงานอัยการ หรือศาลเป็นผู้ส่งมายังนักสอบสวนหรือหัวหน้าพนักงานสอบสวน แล้วแต่กรณี เป็นผู้รับผิดชอบในการส่งหมายดังกล่าวไปยังผู้ถูกหมายเรียกหรือผู้รับหมาย

ในกรณีที่ผู้ถูกหมายเรียกอยู่นอกเขตอำนาจของพนักงานสอบสวน หรือหัวหน้าพนักงานสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนหรือหัวหน้าพนักงานสอบสวนแล้วแต่กรณีส่ง

หมายเรียกนั้น ไปยังพนักงานสอบสวนหรือหัวหน้าพนักงานสอบสวน ซึ่งผู้ถูกหมายเรียกอยู่ในเขตท้องที่ เพื่อให้สลักหลังหมายและจัดการส่งหมายนั้นให้แก่ผู้ถูกหมายเรียกหรือผู้รับหมายโดยเร็ว แล้วรีบแจ้งผลการส่งหมายได้หรือไม่ได้พร้อมด้วยใบรับหมายหรือหมายแล้วแต่กรณี และเหตุขัดข้องที่ส่งหมายไม่ได้ไปให้พนักงานสอบสวนเจ้าของคดีหรือหัวหน้าพนักงานสอบสวนเจ้าของคดีทราบทันที

หากเป็นกรณีที่ผู้ถูกหมายเรียกอยู่นอกเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนนั้น อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงซึ่งพนักงานสอบสวนสามารถไปส่งหมายเรียกได้โดยสะดวกด้วยตนเองให้นำหมายเรียกนั้นไปยังพนักงานสอบสวนหรือหัวหน้าพนักงานสอบสวน ซึ่งผู้ถูกหมายเรียกอยู่ในเขตท้องที่เพื่อให้สลักหลังหมาย และขอรับหมายนั้นไปจัดการส่งแทนให้แก่ผู้ถูกหมายเรียกหรือผู้รับหมายโดยเร็ว

หากมีเหตุขัดข้องไม่สามารถส่งหมายเรียกให้ผู้ถูกหมายเรียกหรือผู้รับหมายได้ให้พนักงานสอบสวนหรือหัวหน้าพนักงานสอบสวนเจ้าของคดีรับแจ้งเหตุขัดข้อง พร้อมทั้งส่งหมายนั้นคืนไปยังผู้ออกหมาย หรือพนักงานอัยการ หรือศาลแล้วแต่กรณี เพื่อทราบเหตุขัดข้องนั้นโดยด่วน

การส่งหมายเรียกให้กั บผู้ถูกหมายเรียกหรือผู้รับหมาย หรือการแจ้งเหตุขัดข้องที่ไม่สามารถส่งหมายได้ดังกล่าว ให้ลงบันทึกหลักฐานไว้ในรายงานเบ็ดเสร็จ จประจำวันด้วยทุกครั้ง

5. การที่พนักงานสอบสวนละเลยและไม่สนใจติดตามพยานสำคัญหรือผู้เสียหายไปเบิกความจนเป็นเหตุให้ศาลสั่งคัดพยานและพิพากษายกฟ้องถือว่าเป็นความบกพร่องร้ายแรงให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาข้อบกพร่องของพนักงานสอบสวน สารวัตรสอบสวนที่รับผิดชอบ สารวัตรสารวัตรใหญ่แล้วรายงานให้กรมตำรวจทราบ

6. การไปเบิกความเป็นพยานศาลในคดีอาญาถือเป็นราชการอันสำคัญยิ่งเมื่อข้าราชการตำรวจได้รับหมายเรียกของศาลให้ไปเบิกความแล้ว ต้องไปตามกำหนดนัด เว้นแต่มีเหตุขัดข้องหรือมีราชการอื่นที่จำเป็น หรือเจ็บป่วยจนไม่อาจไปศาลได้ ให้รีบแจ้งเหตุนั้นให้ผู้บังคับบัญชาทราบทันที เพื่อพิจารณาว่าเหตุตามที่ อ้างนั้นจะเป็นการสมควรหรือไม่ หากเห็นว่าไม่สมควร ก็ให้สั่งข้าราชการตำรวจผู้นั้นไปศาลตามกำหนด ถ้าเห็นว่าเหตุนั้นจำเป็นและสมควรก็ให้ผู้บังคับบัญชารับรองและรีบแจ้งไปยังพนักงานอัยการหรือศาลแล้วแต่กรณี ในการแจ้งดังกล่าวต้องแจ้งให้ทราบก่อนถึงกำหนดวันนัดพิจารณาของศาลหรือโดยด่วนที่สุดเท่าที่จะทำได้

7. ให้พนักงานสอบสวนจัดทำสมุดคุมพยานประจำตัวของพนักงานสอบสวนชั้น 1 เล่มและมีสมุดคุมพยานประจำสถานีตำรวจนครบาล หรือสถานีตำรวจภูธรอีก 1 เล่มโดยทำเป็นบัญชีมีช่องและรายการตามตัวอย่าง

คดีที่จะต้องสืบพยานในชั้นศาลทุกคดี จะต้องลงไว้ในสมุดคุมพยานภายใน 7 วัน นับแต่วันจับกุมผู้ต้องหาได้ แต่ละคดีให้เว้นบรรทัดให้พอกับจำนวนพยานที่จะต้อง

กรอกลงในภายหลังและกรอกผลการติดตามพยานเป็นหน้าที่ของสารวัตรใหญ่ สารวัตร สารวัตรสอบสวนและสารวัตรจราจร (ที่ทำการสอบสวน) ต้องคอยควบคุมสั่งการให้พนักงานสอบสวนได้ปฏิบัติตามระเบียบ คอยแก้ไขอุปสรรคและขัดข้องมิให้เกิดการเสียหายในทางคดีกับทั้งให้สารวัตรใหญ่ หรือสารวัตรเรียกสมุดคุมพยานของพนักงานสอบสวนมาตรวจอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง การตรวจให้บันทึกแนะนำหรือสั่งการไว้ในสมุดนั้นทุกครั้ง

ให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้เก็บรักษาสมุดคุมพยานไว้กับสมุดคดีประจำตัวพนักงานสอบสวน เมื่อมีการแต่งตั้งโยกย้าย ให้ส่งมอบเช่นเดียวกับสมุดคดี

ข้อ 256 การป้องกันพยาน

พยานสำคัญในคดีอาญาบางคดีมีความจำเป็นและสมควรต้องจัดการให้มีการป้องกัน คือ

1. พยานนั้น เป็นพยานสำคัญในคดี
2. พยานเป็นผู้ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือตามทางสืบสวนมีเหตุน่าเชื่อว่า ถ้าปล่อยไว้ให้พยานอยู่ในที่เดิมแล้วจะเกิดอันตรายก่อนที่พยานจะได้ไปเบิกความก็ดี หรือปรากฏว่ามีการดำเนินการจะให้พยานหลบหนีไปก็ดี

ให้พนักงานสอบสวนรายงานชี้แจงเหตุผล พร้อมอัตราเบี้ยเลี้ยงรายวันตามความเหมาะสมแก่สภาพท้องถิ่นและฐานะของพยานให้กรมตำรวจทราบและสั่งการต่อไป

เมื่อได้รับคำสั่งจากกรมตำรวจให้จัดการป้องกันพยานแล้ว ให้พนักงานสอบสวนที่มีตำแหน่งตั้งแต่สารวัตรขึ้นไป อธิบายความประสงค์ให้พยานทราบ เมื่อพยานตกลงให้ทำเป็นบันทึกความสมัครใจโดยลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน และให้จัดสถานที่ให้พยานอาศัยชั่วคราวหากพยานมีความจำเป็นจะไปที่ใดก็ให้ไปได้ โดยแจ้งให้เจ้าพนักงานตำรวจทราบก่อนแล้วอยู่ให้ดุลพินิจของหัวหน้าพนักงานสอบสวนที่จะพิจารณาหาทางป้องกันพยานด้วยดี

ถ้าฟ้องคดีต่อศาลแล้วและผู้ที่จะต้องรับผิดชอบเห็นว่า ต่อไปจะเป็นการยากที่จะนำพยานสำคัญมาเบิกความชั้นศาล เพราะพยานนั้นเป็นผู้ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือน่ากลัวว่าจะเกิดอันตรายเพราะถูกคุกคามขู่เข็ญ หรือจะเป็นเพราะมีเหตุเชื่อว่าพยานนั้นจงใจหลบหนีหรือหลีกเลี่ยงการมาเบิกความในชั้นศาลด้วยเหตุอื่น ๆ ให้ผู้ที่จะต้องรับผิดชอบแจ้งเหตุดังกล่าวให้พนักงานอัยการทราบ เพื่อขอสืบพยานปากนั้นโดยเร็ว

ให้ผู้บังคับบัญชาระดับกองกำกับการ กองบังคับการ กองบัญชาการและจเรตำรวจ ซึ่งมีหน้าที่ออกตรวจราชการตามประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีเล่ม 2 ประเภทการบริการ ลักษณะที่ 56 ว่าด้วยการตรวจราชการ ตรวจสอบการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนให้เป็นไปตามข้อ 255 และข้อ 256 โดยเคร่งครัด

4.2.3 การปฏิบัติต่อพยานตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน⁷

เนื่องจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติตระหนักถึงความสำคัญของการสอบสวนคดีอาญาอันเป็นภารกิจหลักในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน โดยมีพนักงานสอบสวนเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่นี้ ซึ่งการดำเนินการจะต้องมีความโปร่งใส สุจริต รวดเร็ว เสมอภาคและเที่ยงธรรมอย่างแท้จริง จึงได้กำหนดเป็นนโยบายเน้นหนักมุ่งปรับปรุงงานอำนวยความยุติธรรมทางอาญา โดยยึดหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญควบคู่ไปกับการรักษาความสงบสุขของสังคม และพัฒนาพนักงานสอบสวนให้มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณที่เหมาะสมต่อการดำรงไว้ซึ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรต้นธารของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

การที่พนักงานสอบสวนจะปฏิบัติหน้าที่ให้สัมฤทธิ์ผลและมีแนวทางการดำรงตนตามครรลองที่ถูกต้องได้ดีเพียงใดนั้น จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือในลักษณะของจริยธรรม หรือจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนที่กำหนดขึ้นเป็นพิเศษ นอกเหนือจากจริยธรรมของข้าราชการตำรวจโดยทั่วไปประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 79 ได้บัญญัติให้รัฐพัฒนาระบบงาน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคูณธรรม และจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงาน และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ แผนปฏิรูประบบบริหารภาครัฐกำหนดให้มีการรณรงค์และส่งเสริมค่านิยมสร้างสรรค์และจรรยาบรรณวิชาชีพของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งหลักการของระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ยุติธรรม โปร่งใสและความมีส่วนร่วม เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน สำนักงานตำรวจแห่งชาติเห็นเป็นการสมควรปรับปรุง พัฒนาจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนให้เป็นมาตรฐานเหมาะสมสอดคล้องกับปัจจัยต่างๆ และมีความชัดเจน บังเกิดผลในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นโดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากกระบวนการประชาสังคม จึงสมควรแก้ไขระเบียบในเรื่องนี้เสียใหม่เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติของพนักงานสอบสวนควบคู่ไปกับอุดมคติของตำรวจ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนและสังคมส่วนรวม จึงได้ออกระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน พ.ศ. 2544 โดยกำหนดจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนไว้ดังนี้

⁷ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน พ.ศ.

ข้อ 1 พนักงานสอบสวนต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตาม
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

แนวทางปฏิบัติ

- ต้องศึกษาทำความเข้าใจกฎหมายและบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างถ่องแท้
- ต้องแจ้งสิทธิตามกฎหมายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ
- ปลุกจิตสำนึกของพนักงานสอบสวนให้ตระหนักในหน้าที่ ต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญโดยผู้บังคับบัญชาให้การอบรมเป็นประจำ
- ให้พนักงานสอบสวนมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ในเรื่องสิทธิตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ข้อ 2 พนักงานสอบสวนต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริตและยึดมั่นในศีลธรรม

แนวทางปฏิบัติ

- การปฏิบัติหน้าที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของความสุจริต ตรงไปตรงมา ไม่มุ่งหวังหรือแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้จากการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะด้วยการเรียกร้อง แสดงท่าทีหรือกิริยาอาการอื่นใดและสามารถตรวจสอบได้
- ไม่พยายามหลีกเลี่ยงหรือแสวงหาช่องว่างของกฎหมายเพื่อกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง
- มีจิตสำนึกในการปฏิบัติงานในกรอบของศีลธรรมตามหลักศาสนา

ข้อ 3 พนักงานสอบสวนต้องอำนวยความสะดวกด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง
โปร่งใส และเป็นธรรมโดยปราศจากอคติ

แนวทางปฏิบัติ

- ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
- ให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ตามลำดับชั้นตอนภายในระยะเวลาที่กำหนด
- ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ

ข้อ 4 พนักงานสอบสวนต้องกล้ายืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง

แนวทางปฏิบัติ

- ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม และชอบธรรม
- ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักวิชาและจรรยาวิชาชีพ
- ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เกรงกลัวต่ออิทธิพลใดๆ

ข้อ 5 พนักงานสอบสวนพึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ เสียสละและอดทน เพื่อประโยชน์แห่งการอำนวยความยุติธรรม

แนวทางปฏิบัติ

- ปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบแล ะอุทิศตนทุ่มเทสติปัญญา ความรู้ความคิดที่มีอยู่ให้กับงานอย่างเต็มที่
- ปฏิบัติงานในหน้าที่โดยมีจิตสำนึกและหลักการตามกฎหมายเพื่อประโยชน์แห่งการอำนวยความยุติธรรมปลูกฝังจิตสำนึกพนักงานสอบสวนในเรื่องการเสียสละ อดทนและความรับผิดชอบในหน้าที่

ข้อ 6 พนักงานสอบสวนพึงมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสุภาพอ่อนโยนมีไมตรีและเต็มใจให้บริการประชาชน

แนวทางปฏิบัติ

- พนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่และให้บริการประชาชนด้วยความเป็นธรรม เอื้อเฟื้อมีน้ำใจและใช้กริยาวาจาที่สุภาพ อ่อนโยน โดยมีจิตสำนึกการให้บริการประชาชน
- เต็มใจแนะนำ ช่วยเหลือในการบริการประชาชนเสมือนญาติ

ข้อ 7 พนักงานสอบสวนพึงหมั่นศึกษาหาความรู้ และพัฒนาตนเองตลอดเวลา

แนวทางปฏิบัติ

- ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม พัฒนาตนให้มีความรู้ความชำนาญทันต่อเหตุการณ์
- ขยันหมั่นเพียร ทำความเข้าใจต่อกฎหมายและระเบียบปฏิบัติและนำไปยึดถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด
- มีความริเริ่ม สร้างสรรค์ พัฒนาการปฏิบัติงานให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

ข้อ 8 พนักงานสอบสวนพึงสำนึกและยึดมั่นในวิชาชีพการสอบสวนมีความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีและวิชาชีพของตนเอง

แนวทางปฏิบัติ

- ดำรงตนให้เหมาะสมกับการเป็นข้าราชการในกระบวนกรยุติธรรมด้วยการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีหลักการ มีคุณธรรม เป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน
- ปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพการสอบสวนด้วยความมั่นคงและความภาคภูมิใจในเกียรติคุณและศักดิ์ศรีของความเป็นพนักงานสอบสวน
- ปฏิบัติงานด้วยจิตวิญญาณของพนักงานสอบสวนให้เป็นที่เชื่อถือและศรัทธาของประชาชน

4.2.4 การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาตามกฎหมาย ว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

เนื่องจากได้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เพื่อรองรับสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม โดยมาตรา 6 ได้กำหนดให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกำหนดระเบียบในการแจ้งและวิธีการที่เจ้าพนักงานตำรวจจะให้ความคุ้มครองแก่พยานตามคำขอและการสิ้นสุดลงซึ่งการคุ้มครองพยาน เพื่อให้การคุ้มครองพยานในคดีอาญาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงออกระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการกำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548 มีสาระสำคัญดังนี้

1) การให้ความคุ้มครองพยาน หมายความว่า การคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่พยานมิให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียงทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยานรวมทั้งบุคคลตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาฯ

2) การให้ความคุ้มครองความปลอดภัยให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

- (1) จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจไปให้ความปลอดภัยแก่พยาน
- (2) การจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย
- (3) การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยถึงการคุ้มครองพยาน รวมทั้ง

ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องได้รับความยินยอมจากพยาน หรือบุคคลตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา ฯ เป็นหนังสือลงลายมือชื่อเป็นสำคัญ

3) พยานที่จะได้รับความคุ้มครองให้ได้รับความปลอดภัยตามระเบียบนี้ หมายถึงพยานบุคคลซึ่งจะมาให้หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษและบุคคลตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา ฯ แต่มีให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเป็นพยาน

4) ในการร้องขอให้มีการให้ความคุ้มครองแก่พยานหรือบุคคลตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา ฯ ซึ่งเป็นผู้เยาว์จะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลดังต่อไปนี้

- บิดาและมารดา
- บิดาหรือมารดา ในกรณีที่มารดาหรือบิดาตายหรือไม่ อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ไม่อาจขอความยินยอมจากบิดาหรือมารดาคนหนึ่งคนใดได้

5) คำร้องขอรับการคุ้มครองพยานให้ทำเป็นหนังสือตามแบบที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกำหนด

ในกรณีที่พยานร้องขอรับการคุ้มครองตัว วยวาจา ให้เจ้าหน้าที่จัดทำคำร้องให้พยานลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

6) การยกเลิกให้ความคุ้มครองพยานการคุ้มครองพยานสิ้นสุดลงเมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- เมื่อพยานถึงแก่ความตาย
- พยานร้องขอ หรือไม่ให้ความยินยอมหลังจากที่ได้รับคว ามคุ้มครองแล้ว
- พยานไม่ให้ความร่วมมือในการคุ้มครอง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุทำให้พยานไม่ได้รับความปลอดภัยได้
- พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานเปลี่ยนแปลงไป เช่น ผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญาซึ่งพยานต้องไปให้ถ้อยคำถึงแก่ความตาย หรือมีการนำสืบพยานในชั้นศาลเสร็จสิ้นแล้ว เป็นต้น
- พยานไม่ยอมให้การเป็นพยานโดยไม่มีเหตุอันควร
- เมื่อมีหลักฐานแน่ชัดว่าพยานได้ให้การอันเป็นเท็จ

4.3 ปัญหาการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน

4.3.1 ปัญหาการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญา

ปัจจุบันการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ยังไม่สามารถบรรลุ วัตถุประสงค์ ได้อย่างแท้จริง และยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่หลายประการ โดยเฉพาะ ปัญหาการ ปฏิบัติ ที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน กล่าวคือ กฎหมายคุ้มครองพยานในประเทศไทยได้ บัญญัติขึ้นในขณะที่มีการใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่ถูกเพิกถอนไป ซึ่งเป็นสิ่งที่ริเริ่มในการเข้ามาของสิ่งที่แสดงให้เห็นคุณค่าของความสำคัญ ในการจัดระบบปกป้องคุ้มครองพยาน และยังเป็นครั้งแรกที่มีการยอมรับว่า ระบบคุ้มครองพยาน ไม่ควรอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานตำรวจ เพื่อคุ้มครองเหยื่อหรือพยานในกรณี อาชญากรรมร้ายแรง ซึ่งเป็นที่มาของการจัดตั้งหน่วยงานคุ้มครองพยานภายใต้กระทรวงยุติธรรม แต่อย่างไรก็ตาม ในสภาพความเป็นจริง สำนัก งานคุ้มครองพยานมีเจ้าหน้าที่ เพียงไม่กี่คนและมีงบประมาณไม่มาก เพื่อทำหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าว ด้วย เหตุนี้ ความรับผิดชอบในงานด้านการคุ้มครองพยาน จึงตกไปสู่หน่วยงานอื่นแทน เช่น สำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ ซึ่งถูกกำหนดให้รับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน ในชั้นสืบสวนสอบสวน แต่ ปัจจุบันกลับพบว่าประชาชนที่เป็นพยานกลับไม่ยินยอมที่จะได้รับ ความคุ้มครองโดยเจ้าหน้าที่ ตำรวจ เนื่องจากปัญหาการขาดความมั่นใจในความปลอดภัยที่จะได้รับ และที่สำคัญที่สุด คือ พนักงานสอบสวนอาจถูกอิทธิพลแทรกแซง ทำให้ไม่อาจคงไว้ซึ่ง ความยุติธรรมในชั้นสอบสวน ทำให้เกิดภาวะ “วิกฤตศรัทธา” ต่อพนักงานสอบสวนและต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงเป็นที่มา ของการตั้งคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมที่พยานควรพึงได้รับในชั้นพนักงานสืบสวน สอบสวน⁸

ดังจะเห็นได้จากกรณีศึกษาตาม รายงานการศึกษาวิจัยของ ศูนย์ข้อมูลกฎหมาย เอเชีย เรื่อง คุ้มครองพยานหรือบิดเบือนความยุติธรรม (กุมภาพันธ์ 2550) มีการศึกษาถึง ทศนคติของพยานต่อการให้ความคุ้มครองพยาน ในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน หรือชั้น เจ้าพนักงานตำรวจ ไม่ว่าจะเป็นกรณีของ นางอังคณา นีละไพจิตร ซึ่งเป็นภรรยาของนายสมชาย นี ละไพจิตร ทนายความคนสำคัญที่ทาคติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและถูกบังคับให้หายไปเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2547 โดย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในขณะนั้นจึงได้สั่งการให้ นางอังคณา

⁸ ประเทศไทย : ตำรวจต้องไม่เข้ามาเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน ซึ่งเป็นกรณีที่เกิดจากตำรวจอื่น ,จดหมายเปิด ด่วนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย , www.thailand.ahrchk.net/mainfile.php/2008/st/176/ .

นี่ละไพจิตร ได้รับการคุ้มครองความปลอดภัย ตามกฎหมายคุ้มครองพยาน สำนักงานคุ้มครองพยานจึงได้จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจสองนายจากกองตำรวจนครบาลมา ให้ความคุ้มครองเป็นเวลาสองเดือน เมื่อระยะเวลาการให้ความคุ้มครองสองเดือนสิ้นสุดลง นางอังคณาได้ปฏิเสธที่จะต่อเวลาการคุ้มครองตนเองต่อไป เพราะมีความรู้สึกว่าจะถูกรบกวนจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ นางอังคณาจึงหันไปรับความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานและจัดระบบเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยด้วยตัวเอง

กรณีศึกษาดังกล่าว เป็นตัวอย่างหนึ่งของความรู้สึกของพยานที่มีต่อการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยของสำนักงานคุ้มครองพยาน

4.3.2 ปัญหาการขาดแนวปฏิบัติที่ชัดเจน

จากที่ได้กล่าวมาในบทที่ 2 จะเห็นได้ว่า หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองพยาน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มีหลายหน่วยงานด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้อง หรือหน่วยงานอื่นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งแต่ละหน่วยงานต่างมีความสัมพันธ์ต่อตัวพยานตามบทบาทที่แตกต่างกัน เช่น พนักงานสอบสวน มีบทบาทในชั้นสอบสวน พนักงานอัยการมีบทบาทในการสั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้อง ศาลมีบทบาทในชั้นพิจารณาคดี เจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองของสำนักงานคุ้มครองพยานมีบทบาทเมื่อพยานเข้าสู่การคุ้มครอง รวมถึงราชทัณฑ์ที่มีบทบาทในการควบคุมดูแลพยานที่จำเป็นต้องขัง เป็นต้น ซึ่งการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่รัฐผู้เกี่ยวข้องต่อพยานนั้น ล้วนมีผลต่อพยานทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นแง่ความรู้สึกของพยานและการสร้างความเชื่อมั่นทั้งต่อตัวพยานและกระบวนการยุติธรรม เพราะหากพยานได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องแล้ว จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลที่เป็นพยาน หรือจะมาเป็นพยานเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการมาเป็นพยาน เกิดความเชื่อมั่นและยินดีที่จะให้ความร่วมมือแก่รัฐในการมาเป็นพยาน ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพิสูจน์ความจริงในคดีและการอำนวยความยุติธรรมโดยศาล

จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายหรือระเบียบใดที่วางแนวปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญา ไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทาง ปฏิบัติต่อพยานในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานแรกที่มีบทบาทในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา และมีผลอย่างยิ่งต่อตัวพยานและความรู้สึกของพยาน จะมีเพียงแต่ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน พ.ศ. 2544 ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นการกำหนดจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเป็นการทั่วไป ไม่ได้ระบุเป็นการเฉพาะถึงการปฏิบัติตนในการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญา อีกทั้ง ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยกำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ก็เป็นระเบียบที่ออกมาเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การแจ้ง วิธีการที่เจ้าพนักงานตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่อื่นจะให้ความคุ้มครองแก่พยานตามคำขอและ

การสิ้นสุดลงซึ่งการคุ้มครอง ตามอำนาจใน มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

แต่อย่างไรก็ดี แม้ว่าในบางหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้อง จะได้กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาเอาไว้บ้าง อาทิเช่น

สำนักงานศาลยุติธรรม ตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวทางในการ ปฏิบัติต่อพยาน พ.ศ.2548 ซึ่งกำหนดให้ในการดำเนินการต่างๆของศาล ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ศาลพึงให้เกียรติแก่พยาน เช่น ตรงต่อเวลา ใช้วาจาสุภาพและปฏิบัติต่อพยานอย่างมีอัธยาศัยไมตรี ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และคำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นประกอบด้วย และศาลควรจัดให้มีที่พักสำหรับพยานในระหว่างรอเข้าเบิกความต่อศาล ตลอดจนการอำนวยความสะดวกประการอื่นตามสมควร และให้เจ้าหน้าที่ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงหมายเลขห้องพิจารณาคดีและที่พักสำหรับพยาน ถ้าพยานมีผู้ติดตามและขอให้บุคคลดังกล่าวอยู่ด้วย ในระหว่างนั้นหรือขณะเบิกความ ก็ให้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ติดตามนั้นตามควรแก่กรณี ก่อนเข้าเบิกความต่อศาล ให้เจ้าหน้าที่ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงสิทธิและหน้าที่ ต่าง ๆ ของพยาน ตลอดจนให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติตนในการเบิกความต่อศาลและวิธีการขอรับค่าตอบแทน ภายหลังเบิกความเสร็จ

กระทรวงยุติธรรม ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2550 ในข้อ 14. ซึ่งกำหนดให้ในการดำเนินการต่างๆ ของสำนักงานและหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานและหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานพึงให้เกียรติแก่พยาน ใช้วาจาสุภาพ ปฏิบัติต่อพยานอย่างมีอัธยาศัยไมตรี ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม คำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานเป็นสำคัญ อีกทั้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามคำสั่งแต่งตั้งชุดคุ้มครองปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรอบคอบ รัดกุม และเคร่งครัด โดยให้พึงตระหนัก ว่าพยานเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งในการพิสูจน์ความจริงในทางอรรถคดี

กรมสอบสวนคดีพิเศษ ตามระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดว่า เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่รองรับสิทธิของ บุคคลที่เป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ดังนั้น ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองพยาน พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะต้องกระทำด้วยความรอบคอบ เคารพในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นประการสำคัญ และพึงตระหนักว่า บุคคลที่

เป็นพยานในคดีอาญาเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการผดุงความยุติธรรม ควรได้รับการยกย่อง เชิดชูพยานในฐานะพลเมืองดี

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตามระเบียบสำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดี ยาเสพติด พ.ศ. 2547 และ พ.ศ. 2550 ซึ่งกำหนดว่าในการคุ้มครองพยานหรือสามี ภรรยา ผู้ บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ให้เจ้าพนักงาน หรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการ ด้วยความรอบคอบให้เหมาะสมแก่สถานะ และสภาพของ พยานหรือบุคคลดังกล่าวและความสำคัญแห่งคดี ทั้งนี้ เจ้าพนักงานต้องจัดให้มีมาตรการปก ิปิด มิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานหรือบุคคล ดังกล่าวได้และให้ถือปฏิบัติว่า ข้อมูลดังกล่าวเป็นความลับของทางราชการ และอาจร้องขอให้เจ้า พนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยาน หรือสามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานก็ได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น แม้ว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะมีระเบียบที่กำหนดถึงแนว ทางการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาเอาไว้ แต่ก็ยังเป็นเพียงแนวทางกว้างๆ ไม่ได้ระบุถึงวิธีปฏิบัติที่ เหมาะสมต่อพยานไว้ให้ชัดเจนว่าอย่างไร เพียงใด จึงจะถือว่าเป็นการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน โดยแนวทางปฏิบัติที่เป็นอยู่ขณะนี้คือ เจ้าหน้าที่รัฐในแต่ละหน่วยงาน รวมถึงพนักงานสอบสวน จะปฏิบัติหน้าที่และภารกิจตามระเบียบ ของหน่วยงานตน ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน โดยการ ปฏิบัติต่อพยานจะเป็นไปในลักษณะของการใช้ดุลพินิจของ พนักงานเจ้าหน้าที่ อันเป็นสาเหตุ สำคัญที่ทำให้มาตรฐานการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาแตกต่างกันออกไป

ดังนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรกำหนดเรื่องการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานใน คดีอาญาไว้เป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นแนวทางในทางปฏิบัติให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้อง ใน การปฏิบัติต่อพยาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน โดยแนวทางดังกล่าวควร กำหนดในเรื่องการยกย่องและให้เกียรติพยานเป็นสำคัญ และกำหนดแนวทางการ ปฏิบัติต่อพยาน ที่มีความแตกต่างทางเพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา ไว้เป็นการเฉพาะ ทั้งนี้ เพื่อ ให้เกิดผลดีต่อตัว พยานและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

4.3.3 ปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติของพยานที่มีต่อหน่วยงาน

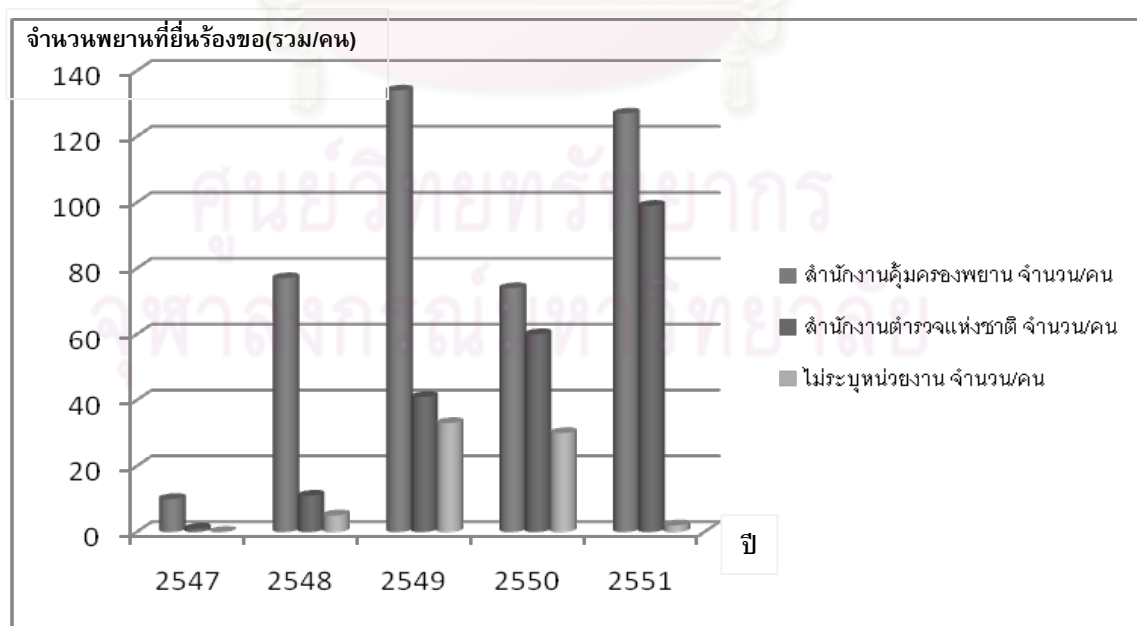
การประพฤติดนและปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐผู้เกี่ยวข้องกับการให้ความ คุ้มครองพยานในคดีอาญาเป็นสิ่งที่ไม่ ควรถูกมองข้าม เนื่องจาก ปัญหาอีกประการหนึ่งที่ส่งผล โดยตรงต่อความรู้สึกและความไว้วางใจของพยาน หรือผู้ที่จะมาเป็นพยาน ก็คือ ปัญหาความไม่ มั่นใจในประสิทธิ ภาพของหน่วยงานที่ทำให้หน้าที่ในการให้ความคุ้มครอง นั้นหมายถึง ความไม่

มั่นใจต่อระบบการคุ้มครองและรักษาความปลอดภัย ปัจจัยหนึ่งอาจมาจากทัศนคติที่มาจากตัวพยานเอง ซึ่งเห็น ได้จากตารางสรุปผลตามแบบประเมินแสดงหน่วยงานที่พยานประสงค์ ให้ทำหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยประจำปี 2547 – 2551 รายละเอียดดังนี้

ตารางสรุปผลตามแบบประเมินก่อนเข้ารับบริการที่สำนักงานคุ้มครองพยาน
แสดงหน่วยงานที่พยานประสงค์ให้ทำหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัย ประจำปี 2547-2551

ปี	จำนวนพยาน ที่ยื่นร้องขอ (รวม/คน)	หน่วยงานที่พยานประสงค์ให้ทำหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัย					
		สำนักงานคุ้มครองพยาน		สำนักงานตำรวจแห่งชาติ		ไม่ระบุหน่วยงาน	
		จำนวน/คน	คิดเป็น%	จำนวน/คน	คิดเป็น%	จำนวน/คน	คิดเป็น%
2547	11	10	91%	1	9%	0	0%
2548	93	77	83%	11	12%	5	5%
2549	208	134	64%	41	20%	33	16%
2550	164	74	45%	60	36%	30	18%
2551	228	127	56%	99	43%	2	1%
รวม	704	422	61%	212	30%	70	9%

ที่มา : สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา พยานมีการร้องขอให้คุ้มครองผ่านสำนักงานคุ้มครองพยาน ซึ่งเป็นหน่วยงานกลางในการประสานการ ปฏิบัติงานคุ้มครองพยานมากกว่าที่จะร้องขอให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งที่ควรเป็นหน่วยงานที่มีก ารร้องขอรับความคุ้มครองมากที่สุด เนื่องจากเป็นหน่วยงาน แรกที่มีบทบาทในการคุ้มครองพยาน และจากการตอบแบบประเมินผล พบว่า พยานที่ร้องขอรับการคุ้มครองผ่านสำนักงานคุ้มครองพยาน มีจำนวนมากกว่าร้อยละ 60 ที่แสดงความประสงค์ขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยานเป็นผู้คุ้มครองความปลอดภัยให้กับตน ด้วยเหตุผลที่ว่ามิดชิดจำนวนไม่น้อยที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องไม่ทางตรงก็ในทางอ้อม ซึ่งนับว่าทัศนคติของพยานเช่นว่านี้ มีผลต่อภาพลักษณ์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นอย่างยิ่ง จึงเห็นควรต้องเร่งดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อเรียกคืนซึ่งความเชื่อมั่นและไว้วางใจจากตัวพยาน

4.3.4 ปัญหาด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในการปฏิบัติการให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานฯ นั้น จะต้องมีการติดต่อเพื่อ ประสานความร่วมมือในการคุ้มครองพยาน ซึ่งในปัจจุบันมีทั้งสิ้น 7 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงกลาโหม กรมการปกครอง กรมราชทัณฑ์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยแต่ละหน่วยงานได้จัดทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยการ ปฏิบัติและประสานงานการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาร่วมกับกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ของการจัดทำบันทึกข้อตกลงคือ เพื่อให้การดำเนินการคุ้มครองพยานเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และเพื่อให้การปฏิบัติและประสานงานเกี่ยวกับการดำเนินการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ .ศ.2546 เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล

เนื่องจากมาตรการคุ้มครองพยานในคดีอาญาเป็นสิ่งที่จำเป็นเร่งด่วนและมีผลต่อความปลอดภัยของ พยาน ดังนั้น การพิจารณาใช้มาตรการ รวมไปถึงขั้นตอนอื่นๆ ต้องอาศัยความรวดเร็ว จึงจะคุ้มครองป้องกันภัยที่จะเกิดแก่พยาน และสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้ แต่จากการศึกษาพบว่า ำ ปัญหาอุปสรรค อีกประการ ที่ทำให้การคุ้มครองพยานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ คือ ปัญหาความล่าช้าในการให้ความคุ้มครองพยาน เริ่มตั้งแต่ การสอบสวนและการส่งคดีตามกฎหมายไทย ที่มีการแยกภาระหน้าที่กันอย่างเด็ดขาดระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ จึงทำให้กระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงก่อนฟ้องและภายหลังฟ้องมีปัญหาความล่าช้าและ มีผลกระทบต่อความรวดเร็วในการให้ความคุ้มครองพยาน ซึ่งลักษณะพิเศษประการหนึ่งในขั้นตอนระบบราชการคือ ความล่าช้าใน

การปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงความล่าช้าในการประสานงานความร่วมมือในการจัดให้พยานได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายระหว่างหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้อง ด้วย ดังนั้น หากการประสานของพนักงานเจ้าหน้าที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ จนเกิดความล่าช้าในการให้ความคุ้มครองพยานแล้ว จะทำให้บุคคลจะมาเป็นพยานในคดีอาญา มีความไม่ปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยาน อาจจะต้องสูญเสียไปพร้อมๆ กับความเชื่อมั่นและประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม จึงเป็นประเด็นปัญหาที่ต้องนำมาพิจารณาแก้ไขต่อไป

4.4 วิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติต่อพยานตามกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษาแนวทางการปฏิบัติที่ดีสำหรับการคุ้มครองพยานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม หรือ Good Practices for the Protection of Witnesses in Criminal Proceedings Involving Organized Crime 2008 ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้จัดทำเพื่อเป็นแนวทางการคุ้มครองพยานที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนให้แก่อนานาชาติสามารถจำแนกแนวทางการปฏิบัติต่อพยานได้เป็น 2 ส่วน กล่าวคือ

1. การปฏิบัติที่เหมาะสมต่อตัวพยาน ซึ่งจะปรากฏอยู่ในเรื่องของมาตรการให้ความช่วยเหลือพยาน (Witness assistance) ที่มองว่าการเป็นพยานในศาล อาจสร้างความกระวนกระวายและความเครียด ให้แก่บุคคลและส่งผลถึงการตัดสินใจต่อการมาเป็นพยาน และมีผลต่อคำให้การในฐานะพยาน และ

2. การใช้มาตรการที่เหมาะสมในการคุ้มครองพยาน ซึ่งปรากฏอยู่ในเรื่องของมาตรการทางเลือก (Alternative measures) ที่ได้กำหนดมาตรการและวิธีการที่นานาประเทศสมควรนำมาใช้ในการให้ความคุ้มครองพยาน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการ ปฏิบัติที่เหมาะสม เช่นกัน

โดยแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานตาม Good Practices สรุปได้ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องพบและพูดคุยกับพยานตั้งแต่เริ่มแรกที่บุคคลดังกล่าวจะต้องเข้ามาเป็นพยาน เพื่อประเมินสวัสดิภาพทางจิตวิทยาของพยาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานที่เป็นเด็กและเยาวชน พยานมีความด้อยทางสติปัญญา เสื่อมสถานะทางสังคม พิกัดทางกาย หรือมีความผิดปกติทางด้านจิตใจที่ส่งผลต่อการให้ปากคำในฐานะพยาน

2. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องอธิบาย หรือให้คำแนะนำ เกี่ยวกับกระบวนการทางศาลและกระบวนการพิจารณาคดีให้แก่พยาน

3. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องสรุปให้พยานเข้าใจและทราบว่า พยานกำลังพบกับสถานการณ์เช่นไร ทั้งนี้ เพื่อลดความตึงเครียดจากการมีส่วนร่วมในการพิจารณาคดี

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ การช่วยเหลือทางการเงิน แก่พยาน เช่น ค่าเดินทาง ค่าที่พักและการดูแลบุตรของพยาน

5. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรได้รับการฝึกอบรมและมีทักษะและความเชี่ยวชาญ ในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะหน่วยงานให้ความคุ้มครองพยาน รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ข้อกฎหมาย ระบบการดำเนินคดีทั้งในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการและชั้น ศาล

6. ในชั้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการ ใช้มาตรการที่เข้มงวดขึ้น (Target hardening) เป็นมาตรการเสริม ในกรณีที่พิจารณาแล้วเห็นว่า ภัยจากการข่มขู่ หรือคุกคามที่อาจเกิดขึ้นกับพยานมีไม่มากนัก หรือไม่รุนแรง เช่น การย้ายที่พักชั่วคราว การคุ้มครองอย่างใกล้ชิด การตรวจตราบริเวณบ้านของพยาน อย่างสม่ำเสมอ การคุ้มกันพยานระหว่างเดินทางไปกลับศาล การจัดเตรียมข้อมูลเพื่อความสะดวกในการ ติดต่อสำหรับกรณีฉุกเฉิน การเปลี่ยนหมายเลข โทรศัพท์ของพยาน การเฝ้าคุมการสื่อสารของพยาน ทั้งทางไปรษณีย์และโทรศัพท์ การติดตั้ง อุปกรณ์ความปลอดภัยในบ้านของพยาน การจัดหาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ในการเตือนและ โทรศัพท์เคลื่อนที่ซึ่งมีหมายเลขฉุกเฉิน ลดการติดต่อกับสาธารณชนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจใน เครื่องแบบ และการใช้ท่าทางและวาจาที่สุภาพในการสัมภาษณ์ ในให้คำปรึกษาแนะนำ หรือในการสรุปความต่าง ๆ ให้พยานฟัง

7. ในชั้นการพิจารณาของศาล สมควรให้ใช้มาตรการคุ้มครอง ระหว่างพิจารณา (Procedural protection) โดยศาลอาจสั่งให้ใช้มาตรการ นี้เพื่อป้องกันไม่ให้พยานถูกข่มขู่ หรือ คุกคาม เช่น การใช้คำให้การของพยานก่อนชั้นพิจารณาแทนการเบิกความในศาล การอนุญาตให้ มีผู้ติดตาม การเบิกความผ่านโทรศัพท์วงจรปิดหรือการประชุมทางวิดีโอ การตัดแปลงหน้า และเสียง การกันจำเลยหรือสาธารณชนออกจากห้องพิจารณา การเบิกความโดยไม่ต้องเปิดเผยชื่อ ทั้งนี้ การสั่งใช้มาตรการดังกล่าว ศาลจะต้องพิจารณาถึง ลักษณะของอาชญากรรม ประเภทของ เหยื่อ ความสัมพันธ์กับจำเลย ระดับของความกลัวและความเครียดของพยาน และความสำคัญของ คำเบิกความเป็นองค์ประกอบสำคัญ

นอกจากนั้น ในกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งผู้เขียนได้ทำการศึกษากฎหมาย คุ้มครองพยาน ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกาและ ประเทศออสเตรเลียและกฎหมายคุ้มครองพยานของประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ได้แก่ ประเทศเยอรมัน โดยศึกษาถึงแนวทางการ ปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาของแต่ละ

ประเทศ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการ ปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานใน คดีอาญาในชั้นพนักงานสืบ สวนสอบสวนของประเทศไทยนั้นพบว่า การ ปฏิบัติ ต่อพยานใน ต่างประเทศ สามารถจำแนกออกเป็นการปฏิบัติต่อพยานก่อนพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน หมายถึง การปฏิบัติต่อพยานทั้งในชั้นสืบสวนสอบสวนและในชั้นพิจารณาคดี ซึ่งเป็นการคุ้มครอง พยานโดยทั่วไป และการปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่ พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน ซึ่งเป็น การปฏิบัติต่อพยานที่ได้ เข้าสู่โครงการที่รัฐจัดตั้งขึ้นเพื่อ คุ้มครองพยานเป็นการเฉพาะราย ทั้งนี้ เป็นไปตามเงื่อนไข และคุณสมบัติที่รัฐกำหนด และเพื่อความเข้าใจและความชัดเจนเกี่ยวกับแนว การปฏิบัติต่อพยานของต่างประเทศและแนวทางการ ปฏิบัติต่อพยานของประเทศไทยในปัจจุบัน ผู้เขียนจึงขอสรุปเป็นตารางเปรียบเทียบการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ และตามกฎหมายไทย รายละเอียดดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางเปรียบเทียบการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย

การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศเยอรมัน
การปฏิบัติต่อพยานก่อนพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองฯ	<p>1. การคุ้มครองพยานในชั้นพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2550 กำหนดให้ในการดำเนินการ ในการให้ความคุ้มครองพยาน พนักงานเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่มีภารกิจในการให้ความคุ้มครองพยานต้อง</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ให้เกียรติแก่พยาน ▪ ใช้วาจาสุภาพ และปฏิบัติต่อพยานอย่างมีอัธยาศัยไมตรี ▪ ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ▪ ต้อง คำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น ▪ ต้องคำนึง ถึงความเหมาะสม 	<p>ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดให้อัยการสูงสุดเป็นผู้มีอำนาจในการออกระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติต่อพยาน ทั้งการใช้มาตรการในการจัดย้ายที่อยู่และการจัดให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองเมื่อเห็นว่าพยานและครอบครัวอาจได้รับอันตราย , การจัดทำแนวทางปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ดังที่ปรากฏใน Attorney General Guideline for Victim and Witness Assistance 2005</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้แก่ นายจ้างของพยานทราบถึงความจำเป็นในการต้องขาดงานในช่วงที่พยานต้องมาให้ปากคำทั้งในชั้นพนักงานสอบสวนและในชั้นศาล รวมถึง เจ้าหน้าที่ของพยาน หากการมาให้ปากคำหรือ รูปคดีส่งผลให้พยานต้องชำระหนี้ล่าช้า 	<p>พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ได้มีการกำหนดมาตรการที่สำคัญในการปฏิบัติต่อพยานในการดำเนินคดีอาญา ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไม่จำเป็นต้องนำเสนอเอกสารที่อยู่ในความครอบครองเกี่ยวกับข้อมูลของพยานต่อศาล ▪ ในกรณีจำเป็นที่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนต้องทราบที่อยู่และพฤติการณ์ของพยาน เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้องต้องเปิดเผยข้อมูลนั้น แต่หากขณะนั้นมีผู้อื่นนอกจากผู้พิพากษาอยู่ด้วย เจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่จำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูล ▪ ผู้พิพากษาที่ได้รับข้อมูลจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของพยาน ▪ ในกระบวนการพิจารณาคดีของ 	<p>การปฏิบัติต่อพยานในคดี อาญา กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยสรุปได้ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ พนักงานอัยการมีหน้าที่ในการเก็บเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะรูปพรรณสัณฐานของพยาน หากพิจารณาแล้วเห็นว่าหากมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะรูปพรรณสัณฐานของพยาน ล้วนจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตหรือเสรีภาพของพยานหรือบุคคลอื่น จะต้องทำการเก็บข้อมูลดังกล่าวไว้เป็นความลับ ▪ ในกรณีที่ต้องมีการปิดบังตัวพยานบุคคล ในการนำตัวมาเบิกความในชั้นศาล กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการผู้ซึ่งได้

การปฏิบัติต่อ พยานในใน คดีอาญา	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศเยอรมัน
	<p>แก่สถานะและสภาพของพยานเป็นสำคัญ</p> <p>1. การคุ้มครองพยานในชั้นศาลตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวทางในการปฏิบัติ ต่อพยาน พ.ศ.2548 ซึ่งกำหนดให้ศาล ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ศาลต้อง</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ให้เกียรติแก่พยาน เช่น ตรงต่อเวลา ▪ ใช้วาจาสุภาพและปฏิบัติต่อพยานอย่างมีอัธยาศัยไมตรี ▪ ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ▪ ต้อง คำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น ▪ ควรจัดให้มีที่พักสำหรับพยานในระหว่างรอเข้าเบิกความต่อศาล 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ จัดให้มีการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่พยานในเวลาที่ยานต้องมาให้ปากคำ ▪ จัดให้มีการรักษาความปลอดภัยให้แก่พยานในขณะที่เดินทางมาให้ปากคำ ▪ ในขณะที่รอให้ปากคำ ควรจัดที่พักของพยานแยกต่างหากจากฝ่ายโจทก์ ▪ รายงานสถานะหรือความคืบหน้าของคดีให้พยานทราบอย่างต่อเนื่อง ▪ จัดให้มีการดูแลสุขภาพจิตใจและความรู้สึกของพยาน 	<p>ศาล หากจะต้องมีการเปิดเผยรูปพรรณสัณฐาน ของพยานที่ได้รับการคุ้มครอง ศาลจะต้องดำเนินการพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรูปพรรณสัณฐานเป็นการส่วนตัว และจะต้องมีคำสั่งเกี่ยวกับการห้ามเผยแพร่พยานหลักฐานที่มีการนำเสนอในศาล เพื่อเป็นหลักประกันว่ารูปพรรณสัณฐานของพยานจะไม่ถูกเปิดเผย</p>	<p>ซักถามพยานปากดังกล่าวในชั้นตอนของการสอบสวนเข้ามาตอบข้อซักถามพยานในฐานะพยานบอกเล่าแทนพยานบุคคลดังกล่าวในชั้นศาลได้ รวมทั้งอาจจะมีการนำบันทึกคำให้การของพยานที่เบิกความนอกห้องพิจารณาคดีมาอ่านในระหว่างพิจารณาคดี</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ศาลสามารถมีคำสั่งให้ผู้ต้องหาออกจากห้องพิจารณา ระหว่างการซักถามได้หากเกรงว่าผู้ต้องหาพร้อมหรือพยานจะไม่พูดความจริงหากมีการซักถามต่อหน้าผู้ต้องหานั้น แต่เมื่อผู้ต้องหากลับสู่ห้องพิจารณาแล้ว ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีจะต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบถึงใจความสำคัญที่ได้เบิกความลับหลังผู้ต้องหา รวมถึงการใช้ดุลพินิจ ในการ

การปฏิบัติต่อ พยานในใน คดีอาญา	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศเยอรมัน
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ อำนวยความสะดวกประการอื่นตามสมควร ▪ ให้เจ้าหน้าที่ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงหมายเลขห้องพิจารณาคดีและที่พักสำหรับพยาน ▪ ในกรณีที่พยานมีผู้ติดตามและขอให้บุคคลดังกล่าวอยู่ด้วยในระหว่างนั้นหรือขณะเบิกความให้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ติดตามนั้นตามควรแก่กรณี ▪ ก่อนเข้าเบิกความต่อศาล ให้เจ้าหน้าที่ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ของพยาน และให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติตนในการเบิกความต่อศาลและวิธีการขอรับค่าตอบแทน ภายหลังเบิกความเสร็จ 			<p>อนุญาตให้ใช้โทรศัพท์วงจรปิดหรือการประชุมทางจอภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ซักถามและบันทึกเทปล่วงหน้า หากปรากฏว่าพยานบุคคลดังกล่าวไม่สามารถเข้าเบิกความต่อศาลได้เป็นระยะเวลานานหรือโดยไม่มีกำหนด ศาลอาจแต่งตั้งให้ผู้พิพากษาคนหนึ่งคนใด ไปทำการซักถามพยานปากดังกล่าว <p>การจะใช้มาตรการใดก็ตามศาลจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นๆ ประกอบ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความเคารพซึ่งสิทธิของผู้ต้องหาในการได้รับโอกาสที่จะปกป้องตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ</p>

การปฏิบัติต่อ พยานในใน คดีอาญา	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศเยเมน
การปฏิบัติต่อ พยานในระหว่างที่ พยานอยู่ใน โครงการคุ้มครองฯ	สำหรับประเทศไทย จะใช้ระเบียบ กระทรวงยุติธรรมว่าด้วยแนว ทางการปฏิบัติงานคุ้มครองพยาน ในคดีอาญา พ.ศ. 2550 เป็น แนวทาง ปฏิบัติ ต่อพยานใน คดีอาญา ทั้งก่อนและหลังพยาน เข้าสู่โครงการคุ้มครองฯ โดย หน่วยงานที่มีภารกิจในการ ดำเนินการให้ความคุ้มครองพยาน ได้แก่ สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรม ราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครอง เด็กและเยาวชนและสำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติด	จะอยู่ภายใต้การคุ้มครองของ United States Marshals แบ่งเป็น <u>1. การคุ้มครองในระบบระยะ สั้น</u> โดยกำหนดการโยกย้ายพยาน บุคคลออกจากบริเวณ ซึ่งคาดว่าจะมี อันตรายหรือมีบุคคลที่จะเข้ามาทำร้าย จนกว่าจะแน่ใจว่าพยานบุคคลดังกล่าว จะปลอดภัย ในกรณีผู้ต้องหาที่กั้นไว้ เป็นพยานที่อยู่ในเรือนจำ ประเทศ สหรัฐอเมริกาจะมีการร่วมมือกัน ระหว่างตำรวจและหน่วยงานต่าง ๆ ของ รัฐบาลและสหพันธ์เพื่อคุ้มครองพยาน ให้มีความปลอดภัยในการดำเนินคดี <u>2. การคุ้มครองในระบบระยะ ยาว</u> การคุ้มครองในระบบนี้จะมี ความเข้มงวดมาก โดยมีระบบตายตัว และจะ มีการพิจารณาโดย United States Marshals และอัยการร่วมกันว่าใครหรือ ผู้ใดจำเป็น ที่จะได้รับความคุ้มครอง ซึ่ง อาจรวมถึงบุตร ภริยา ผู้ใกล้ชิดกับ พยาน ในการคุ้มครองลักษณะนี้	การคุ้มครองพยานจะอยู่ภายใต้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติออสเตรเลีย โดย <ul style="list-style-type: none"> ▪ พยานจะต้องเปิดเผยข้อมูลที่ จำเป็นทั้งหมดต่อผู้บัญชาการตำรวจ แห่งชาติออสเตรเลียโดยไม่มี ข้อยกเว้น ▪ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติต้อง ลงทะเบียนพยานที่เข้าสู่ โครงการโดย อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และมีระบบ การป้องกันการเข้าถึงทะเบียน โดย กำหนดเจ้าหน้าที่ที่ได้รับอนุญาตจากผู้ บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ▪ เมื่อพยานได้เข้าสู่โครงการ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติจะ ดำเนินการดังต่อไปนี้ <ul style="list-style-type: none"> - จัดทำเอกสารสำคัญขึ้นใหม่ เช่น บัตรประจำตัวประชาชน - เปลี่ยนชื่อและจัดทำเอกสารที่ 	เนื่องจากในประเทศเยเมนไม่มี กฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับการ คุ้มครองพยานโดยตรง ในการ คุ้มครองพยานจึงอาศัยบทบัญญัติ ในกฎหมายตำรวจที่ได้กำหนด หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่ ดำเนินการคุ้มครองพยานไว้ ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> ▪ ดูแลสภาพจิตใจของพยาน และให้คำแนะนำในทาง ด้าน พฤติกรรม ▪ จัดให้มีพนักงานตำรวจ คุ้มครอง ความปลอดภัยของ พยานในระยะเวลาที่ยาวนาน โดย จัดตำรวจติดตาม ทั้งแบบเปิดเผย และแบบเป็นการลับ ▪ จัดหาชื่อ ที่อยู่ เอกสาร เกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่ อาชีวะใหม่ โดยจะอยู่ภายในหรือ นอกประเทศก็ได้ ▪ ให้ความช่วยเหลือในด้าน

การปฏิบัติต่อ พยานในใน คดีอาญา	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศเยอรมัน
		<p>United States Marshals จะดำเนินการ โดย</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ย้ายถิ่นที่อยู่ของพยานและครอบครัวให้พ้นจากเขตอันตราย ไปยังเขตที่ปลอดภัย ▪ ขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนชื่อนามสกุลตามที่ตั้งใหม่ให้พยานและครอบครัวพร้อมจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งหมดขึ้นแทนของเดิม ▪ จัดหาบ้านพัก การรักษาพยาบาล การฝึกงาน สถานที่ศึกษาของบุตรและจัดหางานให้ใหม่ตามความรู้ความถนัดของตน ▪ จ่ายค่าครองชีพเบื้องต้น จนกว่าพยานจะช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้ ▪ ให้ความคุ้มครองพยานตลอด 24 ชั่วโมง ขณะเมื่อพยานไปให้การหรือเบิกความต่อศาล <p>ทั้งนี้ พยานจะต้องปฏิบัติตาม</p>	<p>เกี่ยวข้อง</p> <ul style="list-style-type: none"> - การย้ายถิ่นฐาน - การจัดหาที่อยู่ใหม่ - จัดการขนส่งสิ่งของที่เป็นของพยาน - ให้ค่าครองชีพที่จำเป็น รวมถึงการให้ความช่วยเหลือทางการเงินประเภทอื่น - ให้ค่าย้ายถิ่นฐาน - ช่วยเหลือในการหางานและการศึกษาต่อ - ให้ความมั่นใจแก่พยานในการดำรงชีพด้วยตนเอง - กระทำการอื่นใดที่พิจารณาเห็นว่ามีความจำเป็นต่อความปลอดภัยของพยาน ▪ เมื่อพยานได้รับการกำหนดรูปพรรณสัณฐานใหม่แล้ว กฎหมายให้อำนาจผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติที่จะอนุญาตให้พยานปกปิดข้อมูล 	<p>เงินทุนเลี้ยงชีพเป็นการชั่วคราว จนกว่าจะมีอาชีพใหม่และสามารถเลี้ยงตนเองได้</p>

การปฏิบัติต่อ พยานในใน คดีอาญา	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศเยอรมัน
		<p>เงื่อนไข ซึ่งเป็นข้อจำกัดบางประการที่กำหนดไว้เพื่อให้เกิดความปลอดภัยยิ่งขึ้นดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ พยานจะต้องไม่พบกับเพื่อนเก่าและญาติ เว้นแต่คู่สมรสและบุตรของตนเท่านั้น ▪ พยานจะนำเอาอัลบั้มรูปส่วนตัวของพยานไปได้เพียงหนึ่งอัลบั้ม ▪ หากมีจดหมายใดๆ ส่งถึงพยาน จะต้องทำลายจดหมายนั้นทันทีเมื่ออ่านจบ ▪ พยานจะต้องไม่รับโทรศัพท์เอง แต่สามารถโทรศัพท์ไปหาครอบครัวได้ โดยจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐช่วยเหลือติดต่อโทรศัพท์ให้ ▪ จะมีการฝึกอบรมอาชีพ หรือหางานใหม่ให้ เมื่อพยานทำงานมีรายได้แล้ว รัฐบาลจะจ่ายเงินช่วยเหลือ 	<p>เกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานเดิมและอ้างเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ หลังจากที่ได้รับชื่อใหม่แล้ว ผู้เข้าร่วมก็ไม่จำเป็นต้องเปิดเผยชื่อและตัวตนเดิมให้บุคคลใดๆ ตามที่ถูกเรียกร้อง แม้จะมีกฎหมายแห่งเครือจักรภพกำหนดไว้ก็ตาม ผู้เข้าร่วมสามารถกล่าวอ้างชื่อแสดงตัวใหม่ว่าเป็นชื่อแสดงตัวเพียงชื่อเดียวในกระบวนการพิจารณาใดๆ หรือเพื่อวัตถุประสงค์ใดก็ตามกฎหมายแห่งเครือจักรภพและให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย 	

จากตารางเปรียบเทียบการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศและตามกฎหมายไทยข้างต้น จะเห็นได้ว่า ประเทศที่มีความชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งจัดทำ Attorney General Guideline for Victim and Witness Assistance 2005 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ต่อเหยื่อและพยาน ตั้งแต่ชั้นสืบสวนสอบสวนไปจนถึงชั้นการบังคับคดีตามคำพิพากษา โดยกำหนดวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ต่อพยาน เช่น เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้แก่สายจางของพยานทราบถึงความจำเป็นในการต้องขาดงาน ในช่วงที่พยานต้องมาให้ปากคำทั้งในชั้นพนักงานสอบสวนและในชั้นศาล รวมถึง เจ้าหน้าที่ของพยาน หากการมาให้ปากคำหรือ รูปคดีส่งผลให้พยาน ต้องชำระหนี้ล่าช้า , จัดให้มีการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่พยานในเวลาที่ต้องมาให้ปากคำ , จัดให้มีการรักษาความปลอดภัยให้แก่พยานในขณะที่เดินทางมาให้ปากคำ , ในขณะที่รอให้ปากคำ ควรจัดที่พักของพยานแยกต่างหากจากฝ่ายโจทก์และจำเลย , รายงานสถานะหรือความคืบหน้าของคดี ให้พยานทราบอย่างต่อเนื่อง และจัดให้มีการดูแลสภาพจิตใจและความรู้สึกของพยาน

สำหรับ ประเทศไทย จะใช้แนวทางตาม ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2550 ในการปฏิบัติ ต่อพยานในคดีอาญา ทั้งก่อนและหลังพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองฯ โดยหน่วยงานที่มีภารกิจในการดำเนินการให้ความคุ้มครองพยานตามระเบียบดังกล่าว ได้แก่ สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรม และในชั้นพิจารณาคดีของศาล ศาลจะยึดแนวทาง ปฏิบัติต่อพยาน ตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวทางในการปฏิบัติต่อพยาน พ.ศ.2548 ซึ่งจะกำหนดหลักการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาด้วยถ้อยคำที่คล้ายคลึงกัน กับระเบียบกระทรวงยุติธรรมฯ กล่าวคือ กำหนดเรื่องการให้เกียรติแก่พยาน การใช้วาจาสุภาพ และปฏิบัติต่อพยานอย่างมีอัธยาศัยไมตรี การไม่เลือกปฏิบัติต่อพยานโดยไม่เป็นธรรม การคำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น และการคำนึงถึงความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานเป็นสำคัญ แต่ในส่วน of ศาลมีการระบุถึงรายละเอียดและสิ่งที่จะต้องเตรียมให้แก่พยานด้วย อาทิเช่น ควรจัดให้มีที่พักสำหรับพยานในระหว่างรอเข้าเบิกความต่อศาล การอำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ ให้แก่พยาน การกำหนดให้เจ้าหน้าที่ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงหมายเลขห้องพิจารณาคดีและที่พักสำหรับพยาน หรือในกรณีที่พยานมีผู้ติดตามและขอให้บุคคลดังกล่าวอยู่ด้วย ในระหว่างนั้นหรือขณะเบิกความก็ให้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ติดตามนั้นด้วยตามสมควร และก่อนเข้าเบิกความต่อศาล ให้เจ้าหน้าที่ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ของพยานและให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติตนในการเบิกความต่อศาลและวิธีการขอรับค่าตอบแทนภายหลังเบิกความเสร็จ เป็นต้น

ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดรายละเอียดต่างๆ ของการปฏิบัติต่อพยานตามระเบียบ ราชการ ฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวทางในการ ปฏิบัติต่อพยาน พ.ศ.2548 นั้น ไม่มีความชัดเจน ในการนำมาใช้เพื่อการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน โดยเฉพาะในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวนที่ใน ขณะนี้ไม่มีระเบียบข้อใดกำหนดเรื่องแนวทางการปฏิบัติที่ เหมาะสมต่อพยานไว้ ทำให้การปฏิบัติ ต่อพยาน แต่ละราย แตกต่างกันไปตามดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบ จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ในระเบียบอย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทาง ปฏิบัติต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

พยานบุคคลมีบทบาทสัมพันธ์กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดี กล่าวคือ พยานบุคคลมีส่วนได้รู้เห็นในการกระทำผิด ซึ่งรวมถึงผู้เสียหายมีหน้าที่ในการเป็นพยาน เพื่อให้ถ้อยคำรวมทั้งส่งมอบพยานหลักฐานต่าง ๆ อันนำไปสู่การชี้ตัวผู้ต้องหา การให้การในชั้นสอบสวนและการเบิกความในชั้นพิจารณาคดี ซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานสำคัญในการพิสูจน์ความผิดและนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ แต่อย่างไรก็ตาม บทบาทของพยานที่แสดงออกมาอาจจะบิดเบือนข้อเท็จจริง หากพยานถูกปัจจัยต่าง ๆ มากกระทบต่อความรู้สึก ความคิดความต้องการและอารมณ์ของพยาน ทำให้เกิดความเครียด หรือทำให้พยานขาดโอกาสในการเปิดเผยความจริง หรือพยานถูกขัดขวางมิให้ดำเนินการไปตามรูปคดี โดยเฉพาะในความผิดคดีร้ายแรง บุคคลที่จะมาเป็นพยานในคดีดังกล่าวย่อมมีความเสี่ยงภัยและได้รับอันตรายอันเกิดจากการข่มขู่ คุกคามและประทุษร้ายในรูปแบบต่าง ๆ จากผู้กระทำความผิด ทำให้พยานเกิดความหวาดกลัว และส่งผลให้พยานหลีกเลี่ยงการมาเป็นพยานในที่สุด ดังนั้น การรักษาคุณค่าของพยานและการได้มาซึ่งพยานบุคคล จึงเป็นสิ่งที่รัฐต้องให้ความสำคัญ โดยแนวคิดดังกล่าวจึงเป็นที่มาของ การตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

การให้ความคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาในชั้นสืบสวนสอบสวนนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อตัวพยานและการอำนวยความสะดวกในทางอรรถคดี เนื่องจากพนักงานสอบสวนจะทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ รวมตลอดถึงการสอบสวนพยานบุคคล ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงความผิดที่เกิดขึ้นเกิดจากการกระทำของผู้ใด ก่อนที่จะส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นให้กับพนักงานอัยการพิจารณาสั่งการต่อไป นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ยังบัญญัติให้พยานในคดีอาญาที่อาจไม่ได้รับความปลอดภัยในชีวิตสามารถร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้ดำเนินการคุ้มครองความปลอดภัยแก่ตนได้

การดำเนินการให้ความคุ้มครองพยาน และการปฏิบัติต่อพยาน ในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวนของประเทศไทยเป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยการสอบสวนพยาน ซึ่งพนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการสอบสวนบันทึกปากคำพยานไว้ โดยไม่ชักช้า และในการถามปากคำกฎหมายกำหนดให้คุ้มครองสิทธิของพยานไว้ด้วยว่า พยานบุคคลผู้มาให้ถ้อยคำมี

สิทธิที่จะให้ถ้อยคำด้วยความสมัครใจ โดย ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนตักเตือน พุดให้ท้อใจหรือใช้กลอุบายอื่นเพื่อ ป้องกันมิให้บุคคลใดให้ถ้อยคำ ซึ่งอยากจะทำด้วยความเต็มใจ ทั้งนี้ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ กฎหมายยังได้คุ้มครองสิทธิของพยานซึ่งเป็นผู้หญิงไว้ด้วยว่า ในการถามปากคำคดีความผิดดังกล่าว ให้ดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นหญิง และในการจัดให้พยานชี้ตัวผู้ต้องหา พนักงานสอบสวน ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เสียหายหรือพยานเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งกรณี โดยจะต้องจัดให้มีชี้ตัวผู้ต้องหาในสถานที่ที่เหมาะสม ไม่ให้พยานและผู้ต้องหาเผชิญหน้ากันและสามารถจะป้องกันมิให้ถูก กระทบความผิดหรือผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหายหรือพยาน (มาตรา 133) นอกจากนี้ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 20 พ.ศ. 2542 ยังได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติอย่างเหมาะสมต่อเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีที่เป็นพยานในคดีอาญา ใน กรณี ที่มี การ สอบปากคำพยานที่เป็นเด็กและในการชี้ตัวผู้ต้องหา กล่าวคือ ในถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็ก พนักงานสอบสวนจะต้องแยกกระทำเป็นส่วน สัดในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วย ในการถามปากคำเด็กนั้น และหากนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ก็ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยจะต้องมิให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร ทั้งนี้ ถือเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กทราบถึงสิทธิดังกล่าว และทั้งแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้อง ขอและพนักงานอัยการทราบถึงการที่จะต้องเข้าร่วมในการถามปากคำนั้นด้วย (มาตรา 133 ทวิ) และในขั้นตอนการชี้ตัวผู้ต้องหานั้น หากพยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี พนักงานสอบสวนก็ต้องจัดให้มีการชี้ตัวบุคคลในสถานที่ที่เหมาะสมและสามารถป้องกันมิให้บุคคลซึ่งจะถูกชี้ตัว นั้นเห็นตัวเด็ก โดยให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการชี้ตัวบุคคลนั้น เว้นแต่ว่าเป็นกรณีที่มีเหตุจำเป็นไม่อาจหา หรือรอบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้และเด็กไม่ประสงค์จะให้ชี้หรือรอบุคคลดังกล่าวต่อไป (มาตรา 133 ตรี)

2) ระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการคุมพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2537 ในลักษณะ 8 บทที่ 6 ว่าด้วยการคุมพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา ซึ่งกำหนดแนวปฏิบัติต่อพยานของพนักงานสอบสวนไว้ในข้อ 225 ว่าด้วยการคุมพยาน และข้อ 256 ว่าด้วยการป้องกันพยาน ซึ่งกำหนดแนวทางให้พนักงานสอบสวนถือปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่อง การติดตามพยานมาเบิกความในศาล การจัดทำและรักษา สมุดคุมพยาน การจัดให้มีการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา โดยจัดให้พยานทำบันทึกข้อตกลงความสมัครใจ และจัดสถานที่ให้พยานอาศัยชั่วคราว

3) ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นเครื่องมือในลักษณะของจริยธรรมในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน เพื่อพัฒนาพนักงานสอบสวนให้มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณที่เหมาะสม โดยกำหนด แนวทางการดำรงตน ของพนักงานสอบสวน เช่น ต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตาม บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริตและยึดมั่นในศีลธรรม ต้องอำนวยความสะดวกด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง โปร่งใส และเป็นธรรมโดยปราศจากอคติ ต้องกล่าวยินยอม กระทำในสิ่งที่ถูกต้อง และพึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ เสียสละและอดทน เพื่อประโยชน์แห่งการอำนวยความสะดวกยุติธรรม อีกทั้งกำหนด ให้พนักงานสอบสวนต้องพึงมี มนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสุภาพอ่อนโยนมีไมตรีและเต็มใจให้บริการประชาชน เป็นต้น

4) กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการกำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ซึ่งกำหนดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ การแจ้ง การร้องขอ วิธีการคุ้มครองและการ ยกเลิก การคุ้มครอง ทั้งนี้ การให้ความคุ้มครอง ความปลอดภัยแก่พยานตามมาตรการทั่วไป คือ การจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจไปให้ความปลอดภัยแก่พยาน การจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย และการปกปิดมิให้มีการเปิดเผยถึงการคุ้มครองพยาน รวมทั้งชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ตามความเหมาะสมแก่สถานะ และสภาพของพยานและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง

จึงอาจกล่าวได้ว่า ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายหรือระเบียบใดที่วางแนว ปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทาง ปฏิบัติ ต่อพยานในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานแรกที่มีบทบาทในการคุ้มครองพยานใน คดีอาญาและมีผลอย่างยิ่งต่อตัวพยานและความรู้สึกของพยาน จะมีเพียงแต่ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน พ.ศ. 2544 ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการประพฤติ ปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในการ ปฏิบัติหน้าที่ เป็นการกำหนดจรรยาบรรณในการ ปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเป็นการทั่วไป ไม่ได้ระบุเป็นการเฉพาะถึงการ ปฏิบัติต่อพยาน อีกทั้ง ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยกำหนดแนว ปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ .ศ. 2548 ก็เป็นระเบียบที่ออกมาเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การแจ้ง การร้องขอ วิธีการที่เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นจะให้ความคุ้มครองแก่พยานตามคำขอและการสิ้นสุดลงซึ่งการคุ้มครอง ตามอำนาจที่ระบุไว้ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เท่านั้น มิได้กำหนดเรื่องแนวทางในการ ปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานแต่อย่างใด จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงปัญหา การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน และแนวทางการ ปฏิบัติต่อพยานตามกฎหมายต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการเสนอแนะแนวทาง การปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวนของประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า การปฏิบัติงานด้านคุ้มครองพยานในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวนมีปัญหาเกิดขึ้นหลายประการ ได้แก่ ปัญหาการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญา ซึ่งพบว่าในกรณีศึกษาหลายราย พยานไม่ยินยอมที่จะได้รับความคุ้มครองโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ เนื่องจากขาดความมั่นใจในความปลอดภัยที่จะได้รับและพบว่าพนักงานสอบสวนไม่อาจคงไว้ซึ่งความยุติธรรมในชั้นสอบสวนได้เนื่องจากถูกแทรกแซง , ปัญหาการขาดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน ทำให้การปฏิบัติต่อพยานแต่ละรายมีความแตกต่างกันตามการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ , ปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติของพยานที่มีต่อหน่วยงานซึ่งเป็นผลมาจาก การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าทางตรงก็ทางอ้อมในคดี และปัญหาความล่าช้าในการประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดให้พยานได้รับความคุ้มครอง ส่งผลโดยตรงต่อความปลอดภัยของพยาน

จึงมีความเห็นว่า ประเทศไทย ควรกำหนดเรื่องการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาไว้เป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นแนวทางในทางปฏิบัติให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติต่อพยาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน โดยแนวทางดังกล่าวควรกำหนดในเรื่องการยกย่องและให้เกียรติพยานเป็นสำคัญ และกำหนดแนวทางการปฏิบัติต่อพยานที่มีความแตกต่างทางเพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา ไว้เป็นการเฉพาะ ะ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดผลดีต่อตัวพยานและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และยังสอดคล้องกับหลักการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาของต่างประเทศ อันได้แก่ Good Practices for the Protection of Witnesses in Criminal Proceedings Involving Organized Crime 2008 ขององค์การสหประชาชาติ ที่ได้วางแนวทางเรื่องการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อตัวพยานไว้ในมาตรการให้ความช่วยเหลือพยาน (Witness assistance) และวางแนวทางเรื่องวิธีการที่เหมาะสมในการคุ้มครองพยานไว้ในมาตรการทางเลือก (Alternative measures) ให้นำมาประเทสนำไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของประเทศตน และสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติต่อพยานตามกฎหมายคุ้มครองพยานของต่างประเทศที่โดยส่วนใหญ่แล้วจะมีกฎหมาย หรือระเบียบที่วางหลักเรื่องการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานเอาไว้เป็นแนวทางกลาง โดยให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่มีภารกิจในการให้ความคุ้มครองพยานยึดถือและปฏิบัติตาม เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้จัดทำ Attorney General Guideline for Victim and Witness Assistance 2005 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อเหยื่อและพยาน ตั้งแต่ชั้นสืบสวนสอบสวนไปจนถึงชั้นการบังคับคดีตามคำพิพากษา โดยกำหนดวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ต่อพยาน เช่น เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้แก่นายจ้างของพยานทราบถึงความจำเป็นในการต้องขาดงานในช่วงที่พยานต้องมาให้ปากคำทั้งในชั้นพนักงานสอบสวนและในชั้นศาล รวมถึง เจ้าหน้าที่ของพยาน หากการมาให้ปากคำหรือรูปคดีส่งผลให้พยานต้องชำระหนี้ล่าช้า , จัดให้มีการอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่พยานในเวลาพยานต้องมาให้ปากคำ , จัดให้มีการรักษาความปลอดภัยให้แก่พยานในขณะที่เดินทางมาให้ปากคำ , ในขณะที่รอให้ปากคำ ควรจัดที่พักของพยานแยกต่างหากจากฝ่ายโจทก์และจำเลย , รายงานสถานะหรือความ

คืบหน้าของคดีให้พยานท ราบอย่างต่อเนื่อง และจัดให้มีการดูแล สสภาพจิตใจและความรู้สึกของ พยาน เป็นต้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรออกระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วย แนวทางการ ปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญา พ.ศ. ... เพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของการปฏิบัติที่ เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญา เพื่อให้พนักงานสืบสวนสอบสวนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง นำไป ยึดปฏิบัติเป็นแนวทาง มีสาระสำคัญดังนี้

1) คำนิยาม

ควรกำหนดนิยามของคำว่า “พยาน” ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครอง พยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 โดยให้หมายความว่า พยานบุคคลซึ่งจะมาให้ หรือได้ให้ข้อเท็จจริง ต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจ ฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ แต่มิให้หมายความ รวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน

2) การยกย่องและให้เกียรติพยาน

ควรกำหนดเรื่องการยกย่องและให้เกียรติพยาน ได้แก่

- กำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องแจ้งสิทธิและหน้าที่ให้พยานทราบใน ทุกขั้นตอนและต้องรักษาระยะเวลาในการพิจารณาคดี เพื่อให้การพิจารณา ดำเนินไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม
- เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพึงต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อพยานและต่อบุคคลที่มี ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ทั้งต้องปฏิบัติต่อพยานด้วยความสุภาพ อ่อนโยนและมีอัธยาศัยไมตรี
- การปฏิบัติต่อพยานพึงต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น ประกอบและไม่เลือกปฏิบัติ
- การยกย่องและให้เกียรติพยาน ให้หมายรวมถึง การละเว้นการอันไม่ควรพึง ปฏิบัติต่อพยานดังต่อไปนี้คือ การข่มขู่ การประทุษร้ายแก่กายหรือจิตใจ การ ใช้ความรุนแรง การก่อกวนหรือบงการให้ใช้ความรุนแรง ทั้งที่ได้กระทำต่อ พยานและต่อบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน และการพูดให้พยาน

รู้สึกท้อแท้ใจ ชักงูหรือโน้มหน้าใจพยาน เพื่อให้พยานให้การ หรือไม่ให้การ
ใดๆ

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องอำนวยความสะดวกทางกายภาพแก่พยานในทุกด้านเท่าที่สามารถกระทำได้ เช่น อำนวยความสะดวกในการเดินทาง การจัดเตรียมห้องพักรับรองและอาหารว่าง การจัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับพยานที่พิการทางร่างกายและสายตา

3) การปฏิบัติต่อพยานที่มีความแตกต่างทางเพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา

ควรกำหนดในเรื่อง การปฏิบัติต่อพยานที่มีความแตกต่างทางเพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา โดยมีหลักการดังนี้

- การดำเนินการคุ้มครองพยาน ต้องคำนึงถึงความเชื่อหรือหลักศาสนาที่พยานนับถือ การจัดสถานที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ใด ๆ ให้แก่พยานจะต้องจัดให้เหมาะสมต่อความเชื่อและแนวปฏิบัติตามศาสนาของพยาน
- การดำเนินการคุ้มครองพยานที่เป็นเพศหญิง ต้องจัดสถานที่อยู่อาศัย หรือสถานที่สอบปากคำพยานให้เหมาะสมแก่เกียรติและศักดิ์ศรีของพยาน และจัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่เป็นเพศหญิงเข้าร่วมเป็นเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองพยานด้วย
- การคุ้มครองพยานที่เป็นเด็ก ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาอย่างเคร่งครัดและ ดำเนินการอื่นใดให้พยานที่เป็นเด็กได้รับความช่วยเหลือ หรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร โดยอาจประสานกับหน่วยงานอื่นในการให้ความคุ้มครอง หรือประสานกับสำนักงานคุ้มครองพยาน เพื่อให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่พยานซึ่งเป็นเด็กพึงควรได้รับ
- การดำเนินการคุ้มครองพยานซึ่งเป็นผู้ทุพพลภาพ ต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่พยาน และจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญในการดูแลผู้ทุพพลภาพเข้าร่วมเป็นเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองพยานด้วย

4) การปฏิบัติต่อพยานภายหลังพยานสิ้นสุดการคุ้มครอง

ควรกำหนดให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องดูแล สอดส่อง และติดตามพยานที่
ออกจากการให้ความคุ้มครองไปจนกว่าเหตุการณ์แห่งความไม่ปลอดภัย หรือภัยจากการข่มขู่
และคุกคามที่อาจเกิดกับพยานจะหมดสิ้นไป และหากมีเหตุการณ์ว่าความไม่ปลอดภัย หรือภัย

จากการข่มขู่และคุกคามนั้น อาจย้อนกลับมาที่พยานอีกครั้ง หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องอาจพิจารณาให้พยานกลับเข้ารับการคุ้มครองได้อีกตามที่จำเป็น

5) การปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ควรกำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองพยาน พึงต้องปฏิบัติตนต่อพยาน บุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ตามแนวทางต่อไปนี้

- พึงเคารพในสิทธิและเสรีภาพของพยานตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฯ
- มีจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ตามกรอบของศีลธรรม
- ปฏิบัติหน้าที่บนพื้นฐานของความสุจริต โปร่งใส ตรงไปตรงมา ไม่มุ่งหวังหรือแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้
- ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ เสียสละและอดทน เพื่อประโยชน์แห่งการอำนวยความยุติธรรม
- ปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักวิชาและจรรยาบรรณวิชาชีพ

6) การปฏิบัติตนของพยาน

ควรกำหนดให้พยานพึงต้องปฏิบัติตน ตามแนวทางต่อไปนี้

- พยานต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่และปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ในเรื่องที่เกี่ยวกับมาตรการเพื่อความปลอดภัยของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง
- พยานต้องไม่ปฏิบัติตนที่อาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง
- กรณีที่พยานจะติดต่อหรือสื่อสารกับบุคคลภายนอก พยานจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อน
- กรณีมีการย้ายที่อยู่หรือที่พักอาศัย พยานต้องไม่กระทำการ หรือมีพฤติการณ์ไปในทางที่อาจเปิดเผยให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดทราบได้ว่าตนอยู่ที่ใด
- พยานต้องหลีกเลี่ยงไม่กระทำการใด ๆ อาจเปิดเผยสถานะของตนเอง
- พยานต้องยินยอมให้เจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบที่พักอาศัยของพยานได้ตามสมควร
- พยานต้องปฏิบัติตามข้อปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของพยานตามที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นสมควรจัดให้มี

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฎหมายคุ้มครองพยาน ความฝันที่ยัง งออยู่ไกลจากกระบวนการยุติธรรมไทย . สยามรัฐสัปดาห์
วิจารณ์. 6 (กรกฎาคม 2544): 6-12.

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. โครงการศึกษาแนวทางการคุ้มครองพยานตาม
พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546, 2551.

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ . ร่างคู่มือการประสานการส่งต่อพยานให้กับสำนักงานตำรวจ
แห่งชาติหรือหน่วยงานอื่นที่มีภารกิจในการคุ้มครองพยาน . กรุงเทพมหานคร : กรม
คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2550.

กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม . คู่มือการ ปฏิบัติงาน สืบสวนสอบสวนตาม
พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ .ศ. 2547. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

ชัยชนะ วิบูลย์พันธ์. มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมกระทำโดย
ผู้มีอิทธิพล , วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ , สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

ณรงค์ ใจหาญ. สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ .ศ. 2546. วารสาร
ข่าวกฎหมายใหม่รายปักษ์. 1,8 (2546) : 8-11.

ดร.ณ โสทธิพันธ์ . การบริหารงานกระบวนการทางยุติธรรมทางอาญา . วารสารอัยการ. 5, 51
(2525).

ประเทศไทย : ตำรวจตั้ง อดไม่เข้ามาเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ชอบในการคุ้มครองพยาน
ซึ่งเป็นกรณีที่เกิดจากตำรวจอื่น . จดหมายเปิดผนึกถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย [ออนไลน์].
แหล่งที่มา: [http://www.thailand.ahrchk.net /mainfile.php/2008st/ 176/ \[2552,](http://www.thailand.ahrchk.net /mainfile.php/2008st/ 176/ [2552, ธันวาคม 23])
ธันวาคม 23]

ประธาน วัฒนวานิชย์ . ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐและวันชัย รุจนวงศ์ . รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 1). กรุงเทพมหานคร : สถาบันกฎหมายอาญา, 2548.

ประยุทธ์ แก้วภักดี . การคุ้มครองควมปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา , วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารคดี, สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ประเสริฐ เมฆมณี . ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม . กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, 2523.

มานิต จุมปา . รัฐธรรมนูญใหม่มีอะไรใหม่ . พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เดือนตุลา, 2541.

เมทินี ชโลธร . การปฏิบัติต่อพยานบุคคลในคดีอาญา , วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารคดี, สาขา สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

วันชัย ศรีนวลนัต . การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา. งานวิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, 2540.

รายงานพิเศษ. กฎหมายคุ้มครองพยาน: ความฝันที่อยู่ไกลจากกระบวนการยุติธรรมไทย . สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ . 48, 6 (2544) : 33.

วันชัย รุจนวงศ์. มาตรการคุ้มครองพยานบุคคล. วารสารอัยการ. 17, 201 (2537).

ศิระ รัตตานุกุล . การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 , วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี, สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2549.

อรรถพล ใหญ่สว่าง . ผู้เสียหายในคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2526.

เอนก อะนั้นทวรรณ . รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : ศึกษากรณีคุ้มครองพยานในคดีอาญา , วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี, สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544.

ภาษาอังกฤษ

Doorson v. The Netherlands. Judgment of 26 March 1996, . Application No. 20524/92 . Reports 1996-II, paras. 72–73.

Johan Peter Wilhelm Hilger. Organized Crime/Witness Protection in Germany, in UNAFEI Resource Material Series No. 58, 2001, at 99; Special Investigative Tools to Combat Transnational Organized Crime (TOC). in UNFEI Resource Material Series No. 58, 2001.

Nora V. Demleitner. Witness protection in criminal cases: anonymity, disguise or other options? . American Journal of Comparative Law . 46 (1998).

tjepan Glušćić and others. Protecting Witnesses of Serious Crime: Training Manual for Law Enforcement and Judiciary (Strasbourg, Council of Europe Publishing), 2006.

U.S. Department of Justice. Office for Victims of Crime. Attorney General Guideline for Victim and Witness Assistance , 2005.

United Nations office on drugs and Crime. United Nations model witness protection bill [Online]. Available from: <http://www.unodc.org/unodc/en/legaltools/Model.html> [2009, March 6]

United Nations . Good Practices for the Protection of Witnesses in Criminal Proceedings Involving Organized Crime 2008. New York , 2008.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายราเมศ พรหมเย็น เกิดเมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2508 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาจากโรงเรียน ถนนมพิศวิทยา กรุงเทพมหานคร มัธยมศึกษาจากโรงเรียน บางกะปิ กรุงเทพมหานคร ในระดับอุดมศึกษา ได้รับปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม อันดับ 2) จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2531 และเนติบัณฑิตไทยสมัยที่ 42 ปีการศึกษา 2536 จากสำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นรอง ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย